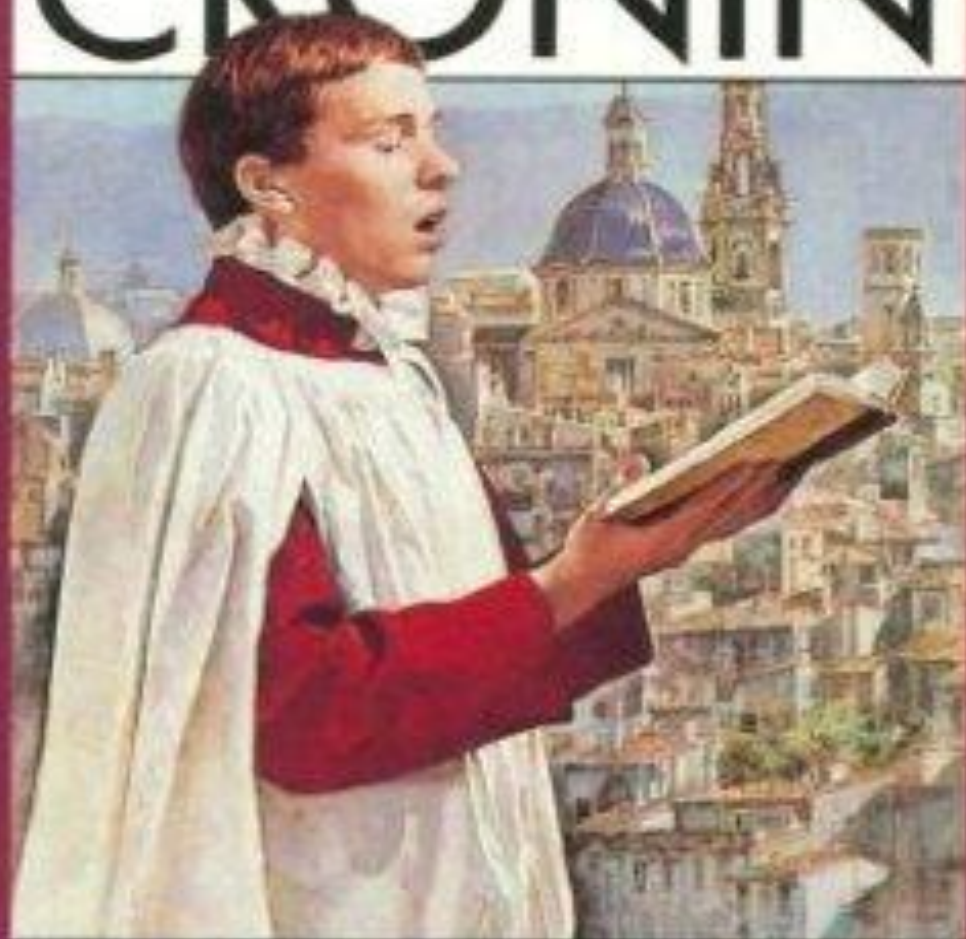

A J
CRONIN

THE
MINSTREL
BOY

A.J. Cronin

LUTALICA

Naslov originala

A.J.Cronin THE MINSTREL BOY

Prevela sa engleskog Ljerka Radović

Izdavačko preduzeće „Bartsvo-jedinstvo“ Novi Sad 1976 g.

PRVI DEO

I

Jednog vetrovitog dana, sredinom dvadesetih godina, sedeo sam u kancelariji upravitelja škole očekujući prijem u jezuitsku školu Sv. Ignacija. Posle sedam okrutnih godina u besplatnim opštinskim školama grada Vintona, bio sam prilično srećan što sam se tu nalazio. Na dan moga rođenja, otac me je, u prvom radosnom uzbuđenju očinstva — a u isto vreme ispunjen živim iščekivanjem sopstvene budućnosti — upisao u Stoniherst. Kad je umro, šest godina kasnije, nakon mučne i duge bolesti, njegova hvala dostojna ambicija ostala je neispunjena: ostavio je jedva dovoljno da se isplate lekari i pogrebnik.

No škola Sv. Ignacija nije bila loša zamena za matičnu lankaširsku ustanovu. Sagrađena zajedno sa susednom crkvom na uzvišici nedaleko od centra grada, bila je namenjena vaspitanju sinova katoličke buržoazije a ustvari pošto je školarina bila umerena, radničke klase. Imala je za nastavnike sve same jezuitske sveštenike, većinom ljude iz dobrih kuća i dobrog odgoja, hladne i na odstojanju, u skladu s pravilima svoga rada. Od njih sam se tako plašio da sam skočio na noge kad su se vrata iza mene otvorila.

U kancelariju je, međutim, ušao neki drugi mladić, ni najmanje uznemiren, u stvari potpuno nemarnog držanja. Ponovo sam seo, a on sede pored mene, osmehnuvši se. Bio je daleko bolje obučen od mene, u zagasitom flanelskom odelu otmena kroja, finim čarapama i besprekorno čistim cipelama, beloj mekanoj košulji od koje je odudarala prugasta zeleno-crna kravata, po kojoj sam tačno procenio da su to boje njegove pripremne škole. Iz džepa kaputa virila mu je platnena maramica, i kao da to nije bilo dovoljno, u rupicu mu je bio zadenut mali različkov cvet, koji je on nosio s izrazom prezrive ravnodušnosti. Staviše, bio je tako veličanstveno lep, bledeg tena, meke plave kose i očiju plavih kao lan da sam postajao sve svesniji ne samo svoje kratko ošišane riđe kose, pega i dugog nosa već i mučno jadnog odela, starih flanelskih pantalona, plavog džempera koji mi je isplela majka i naprsline na kapni moje desne, iznošene cipele, koju sam upravo bio zaradio kada sam lakomisleno potkačio loptu koja se iskotrljala iz školskog dvorišta dok sam se peo uz brdo. U stvari, mrzeo sam ga i odlučio da s njim zapodenem bitku prvom prilikom.

On me odjednom preseče, prekinuvši tišinu sobe, sa zidovima prekrivenim knjigama, koje su izazivale strahopoštovanje i divljenje.

— Daviš se, a? Tačnost nije učtivost jezuita. — I zapeva:

— Na cedilu ga ostaviše, on u crkvi čekaše... pa nastavi: — Kladam se da je Bošamp otišao u ostavu da nešto prezalogaji. čini mi se da je grdna izelica. Ali strašno obrazovan. Stari itnovac. Preobraćenik, naravno.

Onda opet zapeva, mnogo glasnije:

— Na cedilu ga ostaviše, on u crkvi čekaše...

U tom trenutku vrata se širom otvoriše i u odaju uđe jedna otmena, snažna, zapovednička prilika, dobro utegnuta u mantiju koja, međutim, nije uspela da prikrije veoma izraženu i poodmaklu gojaznost. U desnoj ruci je nosio tanjir i na njemu veliki dvostruki sendvič sa sirom. Spusti tanjir na pisaći sto, prekrivši ga spretno ubrusom koji je izvadio iz ladice. Zatim sede, prilično teško, s rečima, pola kao izvinjenje, a pola kao obraćanje:

— ***Edere oportet ut vivas***

— ***Non vivere ut edas*** — promrmlja pored mene mali snob.

- **Treba jesti da bi se živelo — nap. prev.**
- **Ne živeti da bi se jelo — nap. prev.**

— Dobro — reče prelat, koji je u stvari bio otac Bošamp. — Ali, mada ga dobro poznajete, Ciceron je ovde nepotreban. — On zastade, gledajući jednog pa drugog. — Dok sam se približavao svetinji svoje radne sobe, bio sam pozdravljen ne baš milozvučnom melodijom ...

— Ja sam krivac, prečasn! — priznade moj drug sasvim pošteno. — Imam čudnu naviku, skoro nesvesnu, da odjednom zapevam kad sam nervozan ili kad čekam nekoga ko je zakasnio.

— Zbilja! — reče ozbiljno Bošamp. — Onda ustanite i sada zapevajte. Ali ništa prostački, molim vas.

Prigušio sam radostan smeh likovanja. Mislio sam da će mali uobraženko sada zaista ispasti budala. On polagano ustade. Nastade tišina. Onda, uperivši pogled visoko iznad Bošampove glave, zapeva.

Bila je to *Panus Angelicus*, najlepša i najteža latinska crkvena pesma. I dok su opojne i dirljive reči punile sobu, dižući se, tako reći, do neba, glupi osmeh iščeznu s moga lica. Nikad, nikad još nisam čuo da neko peva tako lepo kao on sada, čisto, tačno, zanosno. Kad je završio, zavlada trenutno duboka tišina.

Bio sam zapanjen, preneražen. Mada je u to doba moje poznavanje muzike bilo krajnje ograničeno, imao sam dovoljno dobar ukus da bih opazio da to malo nakinđureno čudo od deteta ima izuzetan, osobit glas! I Bošamp je bio očigledno pod dubokim utiskom.

— Ha. Hm — promrmlja on, pa opet: — Ha. Hm. Svakako moramo o vama reći našem horovođi, dobrom ocu Robertsu. — On zastade. — Vi ste sigurno Ficdžeraldov sin.

— Ja sam Desmond Ficdžerald. Desmond sa »e« na kraju.

— Tako će biti upisano — odgovori otac Bošamp s neočekivanom blagošću. — U stvari, mnogo godina sam se dopisivao s vašim ocem. To je bio veoma obrazovan čovek i naučnik. Od njega sam dobio Apokalipsu Trinita Koledža, retko i veoma cenjeno izdanje Roksbarg kluba. — On zastade. — Ali kad mi je pisao nekoliko meseci pred smrt, rekao je da vi odlazite u daunsajd.

— Materinska ljubav zadržala me je kod kuće, gospodine. I vama me dosudila. Na veliku sreću Beneriktinaca.

— Vi sada, dakle, živite u Vintonu?

— Moja majka, Škotlandanka, želela je da se vrati u rodnu zemlju. Uzela je kuću u Overtaun Krešntu.

— Divan položaj, gleda na park. Svakako ću je posetiti... možda će me poslužiti čajem. — Na licu mu se ukaza zamišljen izraz, i on ovlaži usne. — Kao Škotlandanka, sigurno zna za one fine sitne francuske kolače s ledenim kremom, specijalitet ovoga grada. To se u stvari zadržalo još iz doba Stare Antante.

— Postaraću se — odgovori Desmond ozbiljno — da za vašu posetu bude spremna obilna zaliha.

— Dobro. Dobro. Ha. Hm. — On se okrenu, brižljivo me ispitujući ispod ogromnih obrva. — A sad vi?

Potpuno ozlojeđen tim živahnim i prisnim razgovorom, koji me je naterao da se više nego ikad osećam kao uljez, procedih kroz stegnute zube:

— Ja sam samo Šenon.

činilo se kao da mu se to sviđa. Osmehnu se zadovoljno i dobrodušno, skoro blagonaklono.

— Ah, da. Dolazite k nama sa stipendijom Kelvin.

On se nagnu napred da proveri otvorenu fasciklu na pisaćem stolu. — Kako, i pored svoje visine, izgledate pre kao skroman mladić. Da li bi doprinelo vašem samopoštovanju ako biste čuli da su vaše ocene sasvim izuzetne? Otac Jeiger, koji je ispravljao zadatke na ispitu je tog mišljenja? Da li vas to raduje?

— Radovaće moju majku kad joj budem rekao.

— Kako dobar odgovor! Sada više niste »samo«, već sjajni Šenon. — Gledao me je odozgo do dole, ljubazno, ne propustivši moju naprsu cipelu. — Kada vam bude zgodno, možete se obratiti blagajniku za prvu ratu stipendije. Kancelarija je otvorena od dva do pet.

Divan miris sveže pečenog hleba sada je bio prodro ispod ubrusa i prijatno je ispunjavao sobu. Meni je pljuvačka već bila pošla na usta, a bilo je jasno i da dobri upravitelj želi da se prihvati sendviča. Zbog toga nas ukratko obavesti da smo obojica raspoređeni u viši, četvrti razred i objasnivši nam kako ćemo stići do učionice, reče da možemo ići.

Ali dok smo izlazeći iz odaje prolazili pored njegovog pisaćeg stola on pruži ogromnu ruku i spretno dohvati cvet iz Ficdžeraldove rupice na kaputu.

— Za vrerne školskih časova, nikakvih cvetnih ukrasa, molim.

Desmond pocrvene, ali ne reče ništa, samo pognu glavu.

No kad smo izišli iz radne sobe u hodnik, moj drugar se osmehnu.

— To vam je Bošamp. Divan mozak. Nezasitan stomak! Kladim se da će napraviti salatu od moga različka. I (kakav sam bio idiot što sam mu pevao. Sada sam se zaglavio opet u jedan hor. Posle tri godine što sam dirinčio kao primadona pripreme škole.

— Možda će vam glas mutirati? — natuknuh utešno.

— Već je mutirao, vrlo rano. Sada sam odvratno potvrđeni Don Ota vio, Kavaradosi, đavolski Pinkerton. — Uhvativši me za rubu: — Nadam se da ćete me

voleti, pošto ćemo biti zajedno. Mislim da ću ja vas voleti. Ono »samo« bilo je baš dobro. Igrate li šah?

— Igram fudbal — rekoh. — A vi?

— Nikad u životu nisam šutnuo loptu. Ali doći ću i gledaću vas. Čujte, zašto ne bismo popili na miru koji gutljaj đumbirnog piva pre nego počnemo težak radni dan? Tamo preko puta je jedna poslastičarnica.

— Švorc sam — rekoh hladno.

— Zar vas nisam pozvao? Molim vas, dođite.

Poveo me je preko puta, u stvari prema pekarskoj radnji koju su smatrali školskom poslastičarnicom. Unutra je bilo prijatno i udobno. Seli smo.

— Dva đumbirna piva, molim, što je moguće hladnija, i sa po režnjem limuna, ako tako nešto imate.

Žena iza tezge dobaci mu čudan pogled, ali dva minuta kasnije dve pune penušave čaše pojaviše se, svaka s režnjem limuna koji je plivao na piću.

— Hvala, madam. Mogu li platiti?

Platio je. Već odavno nisam pio đumfoirusko pivo. Prvi dobar hladan gutljaj bio je prijatan.

— Dobro, zar ne? — osmehnu se on. — Bolje je s limunom. A sada mi pričajte o sebi. Osim da dajete golove, šta još želite raditi?

Rekao sam mu da pokušavam dobiti stipendiju za univerzitet i ako me sreća posluži, da ću na medicinu. A vi?

On se odmah uozbilji.

— Jako bih želeo postati sveštenik. A i moja majka hi bila zadovoljna. Ona je veoma draga, pobožna osoba. — On se osmehnu. — Pa kad vi budete u Harlej stritu, ja ću biti kardinal u Rimu. Oni crveni šeširi strašno lepo stoje svakome!

Obojica prsnusmo u smeh. Nemoguće je bilo odoleti mu. Pola sata ranije bio sam u isikušenju da ga tresnem po glavi. Sada me je osvojio. Silno mi se sviđao. On iskapi čašu.

— Da popijemo još po jedan penušavi bokal?

Osetio sam da sam jako pocrveneo. Ali rekoh vrlo odlučno:

— Žao mi je, Ficdžeralde, ali ja ne mogu da vam uzvratim. I pošto ne nameravam da ubuduće muftašim od vas, moram vam reći da smo moja majka i ja u dobrom škripcu.

On nešto saosećajno promrmlja. Video sam da želi da me pita, ali ja nisam imao nameru da ga dalje obavestavam. I, zaista, imao je toliko takta da me ne prisiljava. On reče:

— Svi najbolji sveci bili su siromašni i voleli su siromaštvo.

— Neka im bude — rekoh.

On se osmehnu. — Uostalom ... za ime božje, ne dozvolite da to bude prepreka našem prijateljstvu.

Pet minuta kasnije, kad smo izlazili iz radnje, nisam se protivio kad me je uhvatio pod ruku i rekao:

— Prilično je rano, ali hoće li vam biti neprijatno da se zovemo po imenu? Ne volim da me zovu Ficdžerald. Svi mi Ficovi sigurno potičemo od kopiladi Čarlsa II. J)anas im je to podrugljivo ime Ficdžerald **baton sinistre** Odvratna pomisao. Više volim Desmond pod uslovom da me nikad, nikad ne zoveš Des. A kako se ti zoveš?

• **baton sinistre** oznaka nezakonitog poredka na grbu — nap. prev.

— Moje ime je baš grozno. Dali su mi ime Aleksander, kao sasvim beskorisnu žrtvu u pokušaju da se umilostivi moj deda. A Džouzif u slavu sveca. No moji prijatelji obično me zovu Alek.

Kad smo ušli u učionicu, on mi dobaci zadovoljan pogled, pošto je video da su nam stolovi jedan kraj drugog.

II

Desmondov otac bio je knjižar. Ali nikad nijedan moderan roman nije uspeo da uđe u prašnjavu malu knjižaru, obloženu daščicama u obliku romboida, stešnjenu u jednom uglu Dablin keja i poznatu širom cele Evrope, i izvan nje, kao radnja

retkih starih knjiga, specijalnih izdanja iz oblasti umetnosti, istorijskih nauka, izveštaja učenih društava i sličnih dragocenosti, kakve su tražili inteligentni kolekcionari, željno očekujući da pronađu nešto naročito, po znatno manjoj ceni od one koju su im tražili u Londonu ili Njujorku.

Mada se nije obogatio — kako je često govorio svojim mušterijama, kad je trgovao — Fildžerald je imao udoban život i budući dvanaest godina stariji od svoje supruge, razborito je obezbedio njenu budućnost dvostrukim životnim osiguranjem, koje joj je trebalo davati znatan godišnji prihod u slučaju njegove smrti — što se u stvari nedavno i dogodilo.

Njegova udovica Elizabet bila je Škotlandanka, iz Lenekšira, koja nikad nije bila u svom elementu u visoko parnim prilikama Lifija. Pošto je proteklo izvesno vreme koliko je zahtevala pristojnost i koje joj je omogućilo da proda kuću i obezbedi razumnu sumu, kao raspoloživ kapital i poHlovnI ugled, došla je u Vinton, gde je, sa sposobnošću domorotkinje koja se vratila kući, brzo pronašla malu divnu kućicu sa terasom koju je Desmond pomenuo kad se dobri otac Bonšomp pozvao na čaj. Pored majke koja ga je obožavala Desmond je imao sve što je mogao poželeti: fina odeljela, džeparac **ad libitum**, novi bicikl za odlazak u školu

- **ad libitum koliko god želi — nap. prev.**

Koliko je drukčiji bio moj položaj. Moje majke, kćerke jednog imućnog ejrširskog poljoprivrednika, odrekla se porodica kad je pobjegla s mojim ocem Ircem i, što je bio još veći zločin, postala rimokatolkinja.

Posle njegove smrti, njena postojanost u toj veri uništila je svaki izgled na izmirenje. Ali moju hrabru sićušnu majku nije bilo lako pobediti. Posle jednog kratkog kursa, dobila je zaposlenje kao patronažna sestra Vintonske korporacije. Njen posao vodio ju je u ozloglašeno gradsko područje Enderson, sirotinjsku četvrt desetkovanu siromaštvom i bodom, gde je rahitis odnosio toliku decu, ili ih činio bogaljima. Taj divan rad, koji, međutim, veoma mnogo iziskuje, odgovarao je veseloj i energičnoj naravi moje majke. Plata, jedva srazmerna naporu i postignutim rezultatima, iznosila je tačno dve funte nedeljno. Pošto bi odbili dva šilinga i šest penija za penzijski fond i još sedam šilinga i šest penija za nedeljnu stanarinu za naš dvosobni »stan«, preostajalo je tačno trideset šilinga da se majka i ja hranimo, odevamo i izdržavamo dok ne stigne dvostruko blagoslovom dan plate. No ne treba zamišljati da smo bili bod ni i da smo gladovali u oskudno nameštenoj »sobi i kuldnji« na četvrtom spratu, s beskonačnim stepenicama kojima sam so peo kasom, znajući da idem kući i da tamo za gladnog dčcaika uvek ima ponešto za jelo. Kaša ujutro i, ako je potrebno, uveče — na smenu s onim jedinstvenim škotskim Jelom, kašom od graška i mlaćenice,

škotska čorba od šupljih kostiju i guste od povrća, domaći kolači od pšeničnog i ovsenog brašna, a za subotu i nedelju goveđi but koji se sledećih dana javljao u obliku krompir-paprikaša ili čobanske pite s mesom. A ne smem zaboraviti ni vreću krumpira koja je neizostavno stizala svakog avgusta, koju je potajno slao jedan stari radnik s roditeljskog imanja. Bili su to krađeni krompiri, i kako su bili slati, od krupne biašnjeve sorte, pečeni u pećnici i služeni s grivicom maslaca. Čak sam i ljusku jeo.

Pa ipak moj način života, stil i moje stanje, tako su se upadljivo razlikovali od lagodnog i udobnog Desmondovog života da je naše prijateljstvo, koje se nastavilo i jačalo, postajalo sve upudljivije. Sretali smo se uvek s toliko radosti i osećanja kao da se prvi put vidimo i bez tračka nadmoćnosti s njegove strane ili zavisti s moje, mada je on jurio na svom novom biciklu, dok sam ja pešao dve milje do škole, jer nisam imao pola penija za tramvaj.

U većini jezuitskih ustanova na prisna prijateljstva su se obično mrštili, pa čak i sprečavali. Ali pošto smo Desmond i ja kasnije prošli kroz razne oblike drugarstva, sve odaniji jedan drugom, nikad se nije javio ni nagoveštaj sumnje u naše prijateljstvo. Ja očigledno nisam bio tip ljubavnog partnera, skoro odmah sam upao u fudbalski tim, gde je, u ulozi centarhalfa, moj genije za grubu igru bio primećen i preporučen, dok se Desmond, ispod njegove bezbrižne ljupkosti, pokazao kao pripravnik ozbiljno predan svom pozivu. Svakog jutra pre nego što bi počela predavanja bio je u crkvi na misi i svetoj pričesti. Nagovarao me je da se pridružim redu, prema čemu jedva da sam imao i najmanje sklonosti. A kad bi škola pala na kolena za vreme raznih božjih službi, video sam kako mu suze teku iz očiju uperenih na raspelo iznad oltara.

Desmonda su voleli svi kaluđeri uopšte, a posebno je bio miljenik oca Roberta, koji ga je smatrao nebeskim darom. Među drugovima bio je suviše izuzetan da bi bio omiljen, pošto su ga neki smatrali snobom a drugi maltene varalicom. Moram priznati, da nije bilo mene, doživio bi mnoge uvrede onog sirovijeg elementa naše male zajednice.

Ali uprkos svojoj svojoj osetljivosti, nije bio kukavica. Jednom prilikom, kada je bio pritešnjen od jedne grupe s.ledžija, bezobrazno vređan i pozvan da se brani, stavio je ruke u džepove i s osmehom izazivački pružio lice.

— Ne mogu se s vama tući. Ali ako mi želite raskrvaviti nos, samo izvolite.

Za trenutak, preneražena od iznenađenja, grupa je ostala nepomična, kao mrtva priroda razjapljenih usta, a onda se začulo mrmljanje u užasnom školskom vintovskom narečju, koje se moglo sažeti ovako:

— Taj se ne plaši... nemoj ga udariti, Vuli... pusti ga... — pri čemu su se te primedbe odjednom pretvorile u neobuzdani smeh, manje podrugljiv nego laskav za Desmonda, koji se učtivo poklonio i s rukama i dalje u džepovima mirno se udaljio. Ali bio sam siguran da mu srce luđački kuca kad je seo na nisku kamenu ogradu okrenuvši leđa igralištu. To je bilo njegovo omiljeno mesto za vreme odmora. Nikad nije sudelovao u našim oštrim igrama i tumbanju, jer uopšte nije umeo da udari loptu i njome vlada, već je sedeći na tom uzdignutom mestu prezrivo čitao službu božju za taj dan ili nešto iz Livija, svog omiljenog pisca. Ali se uglavnom zadovoljavao time da posmatra kako život u uzanoj ulici kulja i zamire, da spusti novčić u ruku svakog onog prosjaka za koga je smatrao da opravdano prosi i koji bi ga saletao, a iznad svega, naročito kad je vetar jako duvao, kao što se često dešavalo na strmom brežuljku, da živo motri na devojke u plavim uniformama i sa slamnim šeširima, koje su tada išle uzbrdo i nizbrdo prema susednoj samostanskoj školi.

Te su devojke, sve iz dobrih porodica, u našem učilištu prirodno smatrali za brbljive uljeze koje je trebalo ignorisati spuštenog ili odvrćenog pogleda. Međutim, Desmond nije osećao nikakvu stidljivost, posmatrao ih je sa radoznom, nepristrasnom ravnodušnošću, kao što bi čovek posmatrao neku čudnu, urođeničku rasu, a njegove primedbe, ironične, često zabavne, bile su svakako lišene svake ljubavne čežnje.

— Eno male debeljuce. Čuj ala se ta gega! A eno mamine maze, gledaj one kovrdžice i kovrdže. I vrpce, bože blagi, oh, la la! Eno one visoke moćne plavuše. Bila bi sirašna, da nije tih ogromnih stopala!

Bilo je to samo đačko ludiranje, ali u dane kada je *Hvr* bilo zbilja uskomešano i kad bi iznenadni naleti vetra brlsali niz brežuljak i skidali šešire, a uskovitlane suknje nu nadimale da otkriju čedne plave vunene gaćice, činilo ml *sr* da ide suviše dale'ko s tom igrom i da ta igra očito pokazuje, možda, da ga drugi pol nesvesno privlači. No bilo tako ili ne, iz sjajnih pogleda iskosa i prigušenog kikolanja bilo je očigledno da su te mlade devojke, idući u HMIII nallk na kakav friz emocionalno svesne krasnog, bezlh i nnp. Apolona koji je sedeo na zidu, i često vadio iz džepu ala aiijeni različak da ga zadene u rupicu.

Činilo se kao da samo jedna osoba u školi spontano mrzi Desmonda Otac Jeiger, koji je vodio peti razred i bio zaštitnik i trener futbalskog tima, omalen, krepak, rumen, većito zaposlen mali čovek kome sam uskoro postao odan i koji se za uzvrat pormalo zanimao za mene. Jednog dana kada sam ušao u njegovu radnu sobu on napomenu:

- Vi ste prilično prisni s Ficdžeraldom.
- Da, dobri smo prijatelji.

— Ne volim mekušce. Jeste li videli kako sedi na zidu i pilji u samostanske devojke kad idu u školu?

Uzdržah se od odgovora. Samo se idiot prepire s Jeigerom. Rekoh samo:

— Ta igra na zidu je samo šala. Užasno je dobar. Svakodnevno se pričešćuje.

— To je onda još opasnije. Kao osetljivo mesto na plođu. Predviđam veliku nevolju za vašeg lepog, pobožnog prijatelja.

Tu se ta stvar završila. Posluživši se rukavom svoje mantije on stade glačati malu lulu od korena vresa, jedino njegovo zadovoljstvo — i stegnuvši je zubima, neupaljenu, pošto je bio veliki post, pređe na omiljeni predmet razgovora: potrebu da čoveik ostane čist, jak i sposoban.

Strastan pristalica fizičke pripremljenosti, večito je pozdravljao zoru kupkom hladnom kao led, zatim vežbama i tako je uticao na rnene da i sam prihvatim tu naviku i verno je sledim. U mladosti, pričalo se, Jeiger je igrao za Preston Nort End. Svakako je ludo voleo tu igru, marljivo radio sa timom, dolazio na sve naše utakmice d gajio duboku želju da Sv. Ignacije jednog dana dobije najpoželjniji trofej, Škotski školski štit.

III

No otac Jeiger svakako mora da je bio umiren, i Desmond se iskupio kad je, sasvim u suprotnosti sa svojim kairakterom, odjednom postao redovan navijač školskog tima. Nedeljom ujutro sastali bismo se na uglu Radnor strita da se odvezemo u Aneslend, u predgrađu, gde se nalazilo igralište. Za vreme igre postavio bi se iza gola naših protivnika i kad bi ta tvrđava bila probijena, naročito udarcem moje nemilosrdne cipele, on bi se bacio u nekakvu živahnu varijaciju irske poskočice.

Otac Jeiger me je pozivao u svoju malu radnu sobu na spratu parohijskog doma da raspravljamo o taktici pre i posle svake igre. Mnogo pre nego što je to postala uobičajena praksa u profesionalnoj ligi, on je uporno zahtevao da centarhalf — ja — treba da igra ne samo u odbrani, već da s loptom ide napred i da puca na gol. Taj savet mi je zbilja omogućio ne samo da razveselim svog prijatelja, vec i da dobijem utakmice koje bi inače bile izgulbljene.

Posle utakmice, bilo da se završila pobedom, bilo porazom, Desmond bi me pozvao kući na ručak, gde sam vrlo često zaticao moju majku. Desmond je taktično i s finim osećanjem upoznao naše roditeljke, što nije bilo teško, pošto su obe prisustvovala velikoj nedeljnoj misi u Sv. Ignaciju, i odmah je bilo očito da su se zavobile. I imao sam razloga da poverujem da gospođa Fildžerald odobrava moje prijateljstvo s njenim sinom.

Kako su to bili prijatni događaji — uvek ukusno jelo, lepo posluženo u toj prijatnoj, lepo nameštenoj sunčanoj sobi okrenutoj vrtu. Kakva čast, za moju dragu majku, koja je nekad poznavala takve stvari, a koje su joj toliko godina nedostajale. Posle kafe dve žene bi otišle da čavrljaju na sedištima pod prozorom, ili da se late šica, jer je gospođa Fildžerald, koja je radila za crkvu, uvek mogla naći šta da se radi, a Desmond i ja 'bismo otišli na naše nedeljno hodočašće preko parka u opštinsku umetničku galeriju, lepu modemu zgradu od crvenog peščara nedaleko od Vintonškog univerziteta. Već smo je dobro poznavali, pa smo kao ustupak meni, odmah ušli u sobu francuskih impresionista, seli, i ponovo se predali divoti nekih dvadesetak primeraka iz toga razdoblja. Najviše mi se sviđao Gogen: dve domorotkinje na klupi s divnim kompleksom tropske džungle u pozadini.

— Naslikao je za vreme njegove prve posete Tahitiju — promrmlja Desmond.

Ali moj pogled je sada počivao na divnom malom Sisleju, Seni kod Pasija, i polagano se pomicao prema isto tako prekrasnom Vijaru, svem u boji limuna i jasno purpurno, zatim Utrilu, običnoj ulici pariskog predgrađa, bez ljudi, ali punoj, oh, tako punoj Utrila.

— Njegov najbolji period — prošaputa moj učitelj. — Početni, kad je mešao gips s bojom.

Ali ja nisam slušao, upijajući atmosferu platna, koje sam tako dobro poznavao, i veoma voleo.

Desmond ustade, smatrajući da mi je dosta impresionista, i pođe u hodnik. Sledio sam ga do krajnje sobe, gde su bile italijanske slike rane i kasne renesanse. Te firentinske i sijenske pobožne kompozicije nisu me mnogo zanimale. Sedeo sam na srednjem sedištu, dok je on polagano obilazio kružnu sobu, zaustavljajući se pred nekom naročito omiljenom slikom, zagledajući je izbliza, uzbuđeno dižući pogled prema nebu.

— Ti si dramatičan, Desmonde — rekoh.

— Ne, Alek. To divno staro blago, ujegova duhovna snaga, njegova jednostavna velelepnot koncepcije, u meni pobuđuju nebesko blaženstvo. Pogledaj tog Pijera dela Prančeslka, i ovu božansku Madonu, očigledno srednji deo trokrilnog oltara, iz firentinske škole oko 1500, i ovu Pietu. Ah, a ova me najviše ushićuje: Blagovesti od Bartolomea dela Porta.

— Zašto dela Porta:

— Živeo je blizu Porta Romana, 1475. godine. Bio je Rafaelov prijatelj. Toliko mi se sviđa da mi je pošlo za rukom da nabavim jednu malu reprodukciju.

Čekao sam s primernim strpljenjem dok se on i dalje zanosio, dok nisam čuo tonove orkestra koji se oglašavao iz koncertne dvorane. Onda ustadoh.

— Muziku, maestro, molim.

On se osmehnu, klimnu glavom i uze me pod ruku dok smo silazili širokim kamenim stepeništem u divnu dvoranu, koju je jedno blagonaklono udruženje podarilo građanima Vintona i gde se u toku mnogih nedeljnih popodneva mogao čuti Škotski orkestar s programima dobre muzike.

Kad smo ušli, Desmond uze na vratima jednu naštampanu stranicu.

— Dovraga! — uzviknu on kad smo seli pozadi u slabo posećenoj dvorani. — Ni Vivaldi. Ni Skarlatti. Ni Kerubini.

— Ali divni Čajkovski i božanski Rimski-Korsakov.

— Tvoji grozni Rusi.

— Oni mene dovode u stanje nebeskog blaženstva!

On se nasmeja, onda začuta. Pojavio se dirigent, pozdravljen slabim pljeskom, i prvi tonovi baleta Labudovo jezero dopreše do nas.

Taj orkestar, koji je tada upravo sticao glas u Evropi i Sjedinjenim Državama, bio je neobičnog kvaliteta za jedan provincijski grad. Lepo su svirali Čajkovskog, a posle pauze, Seherzada je bila divna.

Kad su poslednji akordi uminuli, sedeli smo trenutak, osvešćujući se, čuteći, dok Desmond ne reče neraspoločeno:

— Mislim da ove nedelje nema ništa za nas kod Kingsa.

— Šta daju?

— Jednu od onih idiotskih muzičkih komedija, Devojka iz planina, čini mi se. Kojih planina? Everesta, Kanče njungai ili Pupks Hila? No — dodade on, — majka je čula da iz Dablina Karl Rosa uskoro dolazi ovamo.

— Dobro! — To je bila još jedna naša strast, tajna koja se nikad nije smela otkriti u školi, gde bi nas besum nje ismejali. Obojica smo voleli operu, a kad je bila u gra-du, odlazili smo subotom uveče u Kings teatr, na galeriju, za šest penija. Ja sam zahtevao da taj izdatak bude šest penija, jer sam samo toliko mogao sebi da pružim, ali bi Desmond, koji je mrzeo galeriju, izneo dve karte za parter, pokušavajući da me ubedi da su to besplatne ulaznice, koje je nabavila njegova majka.

— Taj Karl Rosa je bio dobar prošlog meseca — re-koh. — Svide mi se Doniceti.

— Lučija od Lamermura — osmehnu se Desmond. — Pošto si Škot, 'svakako ti se svidelo!

— Ona pevačica je zaista bila savršena. Svadbena arija je jako teška.

— Milo mi je što kažeš svadbena, Alek. Okrutno je zvati je arijom ludila. Da, to je bila Džeraldina Mur. Naj-omiljenija pevačica Dablina.

— Divna je, tako mlada i lepa.

— Svakako ću joj to reći, Alek — reče ozbiljno Des-mond. — Kad je budem video.

Obojica se nasmejasmu. Kako smo mogli predvideti da će ta divna i talentovana žena odigrati glavnu ulogu u Desmondovoj budućoj karijeri, po opštem priznanju punoj ne-mira i uzbuđenja?

Sada je skoro sva publika bila izašla napolje — mi smo obično čekali, pošto je Desmond mrzeo da se gura sa gomilom, i ja ga sada pogledah.

— Čaj?

On se osmehnu. — Vrlo rado, Alek.

Moja majka, od početka našeg prijateljstva s Ficdžeraldovlmu, govorila je: — Ne smemo muktašiti. Moramo što bolje uzvratiti gostoprimstvo koje nam je ukazano.

Pa svakako . . . nismo sasvim .

— Da, jesmo siromašni, — prekinu me ona veoma oštro ali nikad se ne smemo, nikad se toga ne smemo stideti.

Desmond je sada pio subotom sa mnom čaj, ali njegova l>rva poseta mom domu ga je sigurno zaprepastila. Kad smo izašli iz parka i ušli u neuglednu četvrt Jorkhila, pogledao 11; jeftine argo vine s neprikrivenom odvratnošću, a nozdrve mu se raširiše dok smo prolazili pored radnje s ribom i prženim krompirom Antonia Mosenca, koji, mi je opasan keceljom, sa svoga praga doviknuo preko ulice:

— Zdravo, gos'on Šenone. Grašak gotov. Riba, pržen krompir gotov za dvadeset minuta.

— Prijatelj? — primetio je Desmond, kao uzgred.

— I to vrlo dobar. Daje mi Skoro dvostruko kad uđem da kupim krompir za jedan peni.

Kad smo prolazili pored mesara na kraju ulice, čovek u prugastoj plavoj kecelji mahnuo mi je rukom da me pozdravi.

— To je još jedan prijatelj — rekao sam preduhitivši druga. — Škotlandđanin. A kad majka ode pred samo zatvaranje subotom uveče, dobije veliki popust.

Desmond je ćutao, i pošto smo se sada peli uz brežuljak na kome je stajala kuća za izdavanje, razlog je bio očigledan. Stvarno, kad smo stigli u naše ulaze i popeli se na četvrti sprat do našeg stana, on se nasloni na mene, boreći se za dah, nem.

— Čuj, Alek — procedio je najzad — zar ti to nije suviše?

— Gluposti, Desmonde! — rekao sam preterujući. — Kad se ujutro okupam u hladnoj vodi i triput oprčim oko huće — to je jedna milja — prosto uzletim uz stepenice.

— Zaista? — rekao je on začuđeno.

Izvadiвши ključ, otvorio sam vrata i pošao u kuhinju, gilc je moja majka, pre nego što je taktično otišla, bila prostrla čist stolnjak na mali sto i postavila pribor za čaj, s vnlldm tanjirom sveže ispečenog šipkovog kolača.

Di'smond je klonuo na jednu od dve stolice, posmatrjući me ćutke, dok sam ja palio plin, stavio vodu da uzavri stručno zakuvao čaj i napunio dve velike šalje.

Povukao je dobar gutljaj pa je uzdahnuo.

— Strašno je dobro, Alek. Pravo osveženje.

Ponovo sam mu napunio solju čajem i ponudio kolač. Uzeo je komadić, zagrizao ga da okuša, a onda mu se lice ozarilo.

— Čuj, Alek, ovo je divno.

— To je domaći proizvod, Desmonde. Uzmi još jedan.

Navalili smo zajedno na čaj. U stvari, uz moju neznatnu pomoć, Desmond je praktično ispraznio ceo tanjir.

— Ja sam gori od Bošampa, što se tiče francuskih kolača — rekao je da se opravda, kolebajući se pre nego što će uzeti osmi i poslednji komad.

U odgovor sam mu nalio treću šolju čaja.

Potpuno oživevši, Desmond se osvrnuo po sobi i pogled mu se zaustavio na udubljenju iza mene zaklonjenom zavesom.

— Tu ti učiš, Alek?

Ja razmaknuh zavesu nogom, otkrivši uzan gvozdeni krevet, uredno namešten i prekriven sivim krevetskim pokrivačem.

— Spavaća soba moje majke — rekao sam. — Hoćeš li da vidiš moju?

Klimnuo je glavom, bez reči. Poveo sam ga kroz majušno predsoblje i širom otvorio vrata druge sobe.

— Ovo je moje carstvo. — Osmehnuo sam se. — Tu spavam, radim, i vežbam.

Pratio me je obuzet potpunim čuđenjem. Soba je bila sasvim prazna, osim jednog uzanog malog niskog kreveta na toočićima na jednom kraju i malog rasklimanog pisaćeg stola s fiokama i pokretnom pločom, koji nije izgledao vredan da ode na licitaciju kad nam se rasturio dom.

Pošto je stajao potpuno nem i nepomičan, uzeo sam gumu s ploče kamina, bacio je na zid, i kad se vratila u oštrom uglu, uhvatio je.

— Moja zidna igra. Kad uhvatim pedeset puta, bez greške, pobedio sam.

I dalje nije govorio, već mi je prišao, uvek s onim čudnim, osećajnim izrazom lica i na moju strašnu smetenost, uzeo me za ruku i kleknuo preda me.

— Alek — uzviknuo je, podigavši oči prema meni. — Ti si plemenit, uistinu plemenit, kao i tvoja draga majka. Živeti ovako, spartanskim životom, plemenito i veselo, to je uistinu svetački. Stidim se. Dragi Alek. — Glas ga izdao.

— Prekrsti me i daj mi blagoslov.

Bilo mi je grozno neprijatno i upravo sam hteo da kažem: »Za ime božje, ne budi budala«. — Iz nekog čudnog nepoznatog razloga obuzdao sam se, promrmljao svetu trojicu i prekrstio njegovo uzdignuto čelo znakom krsta.

On se odmah opustio, ustao na noge i čvrsto mi protresao ruku.

— Sada osećam da imam snage i hrabrosti da se s tobom takmičim. Moram biti nemilosrdan prema sebi. I počecu sada. — Zamislio se. — Odavde do moje kuće ima neka milja, uzbrdo uglavnom, ako prođem kroz park.

— Nešto preko dve milje.

— Dobro! Počinjem sada, ici ću brzo i obećavam ti da ću biti kod kuće za dvadesetak minuta.

— To će biti sjajan pokušaj, Desmonde.

— Onda. odlazim. — Uzeo je kapu s klina u predsoblju i pošao prema vratima. — Hvala ti na odličnom čaju... i na tebi.

Čekao sam trenutak dok je silazio lupkajući niz stepenice, a onda prišao prozoru. Kao što je rekao, Desmond je išao mašući rukama, isturene glave. Tako je i dalje išao dok mu je korak najzad počeo postepeno usporavati. Činilo se kao da je odjednom popustio. Na kraju krajeva, bio je pojeo prilično kolača. I tada je stvarno zastao, izvadio besprekorno čistu maramicu iz džepa i stavio je na čelo, nastavivši mnogo sporijim, monogo sporijim korakom. Sada se nalazio na kraju ulice na brežuljku, okrenut prema glavnoj ulici.

On zastade, i ostade da stoji posmatrajući saobraćaj, i dok su jedna kola lagano kretala tražeći putnika, njegova ni' desna ruka podiže. Kola se zaustaviše, vrata otvoriše i Desmond se ubaci unutra.

Kući, Džejmse — promrmlja sebi. — I ne štedi konje.

Ali pokušao je

Sunce' je sada zalazilo iznad dalekih brežuljaka Damino tonu, osvetljavajući krovove i ispunjavajući moju praznu iobu čarobnom divotom. Zagledao sam se u ružičasti odsjaj zalaska i pitao se šta će budućnost pružiti Desmondu... i meni.

IV

Desmond, koji kao da se nikad nije preopterećivao radom, bio je po prirodi pametan, a zahvaljujući ocu posedovao je neuporedivu prednost što je govorio tri jezika. Potpuno tečno govorio je francuski i španski, a mogao je razgovarati, mada sporije, čak i latinski. Skoro izvinjavajući se, objasnio mi je kako bi ga otac uveče vodio u šetnju u park, pošto bi pri polasku odlučno rekao kojim jezikom se mora voditi razgovor. Ako bi se vratio na engleski jezik, to je bila uvreda koja se nije kažnjavala, ali je to izazvalo mrštenje njegovog obrazovanog roditelja, naučnika koga su često pozivali da sredi bibliotekarske kataloge velikih kuća u Evropi.

Kada smo došli u poslednju školsku godinu, bilo je sigurno da će Desmond dobiti sve nagrade za jezik, dok ću ja marljivim učenjem možda uspeti u matematici, prirodnim naukama i, uz nešto sreće, u engleskom. Već je bilo rešeno da će Desmond ići u seminar u Torihos, u Španiju, a ja pokušati da dobijem stipendiju Maršal, jedinu propusnicu za Vintonški univerzitet i medicinsku karijeru.

Moje izgleda za stipendiju umanjila je činjenica što je naš fudbalski tim doživeo jedinstveni niz uspeha u takmičenju za Škotski štit. Taj trofej za kojim su čeznuli, Sv. Ignacije nikad nije osvojio, i kad smo došli u četvrtfinale, ostavivši za sobom niz pobeđenih škola, otac Jeiger, koji me je naimenovao pre godinu dana za kapitena tima, izbezumio se od oduševljenja i uzbuđenja. Svake druge večeri održavao se treningu gimnastičkoj sali a pre svake igre dobijao sam detaljnu pouku u Jeigerovoj radnoj sobi.

— Mislim da to možemo učiniti, Alek. — Ne mogući da se smiri, koračao je gore-dole po maloj radnoj sobi. — Mi smo mlad, vrlo mlad tim, ali žestok, da, žestok. A imamo tebe, Alek, juriš s loptom napred. Pa sećaš se ...

Desmond je dolazio sa mnom na sve utakmice i vraćao se radostan na naše uobičajene ručkove u Overton Krešentu, gde je oduševljavao moju majku preteranim izveštajima o mojim uspesima.

Pošto je sada njegovo primanje u seminar bilo uređeno, on se zabavljao u školi na sebi svojstven način. Najpre je utvrdio datum Bošampovog rođendana,

potraživši ga u Ko je ko, i kad se taj dan približio, sastavio je i otkucao pisaćom mašinom divno pismo koje je sadržinom navodilo na misao da dolazi od majke nastojnice susedne samostanske škole, jedne časne stare dame, koja se retko pojavljivala u javnosti.

Pismo, koje je kružilo širom škole, glasilo je ovako:

Moj dragi, vrlo dragi oče Bošampe,

Da imam hrabrosti, oslovila bih vas vašim divnim imenom Harold, jer sada moram priznati da već odavno gajim prema vama duboko i strasno poštovanje. Da, često vas posmatram sa svog prozora kako idete stazom pored puta, vašu plemenitu, sjajnu, krupnu pojavu, i dok mi srce ludo kuca, žalim što se nismo poznavali kad smo oboje bili mladi. Upravo kad ste napustili Itn, pod teretom odličnih ocena, a kad sam ja bila jednostavna devojka, učenica obližnjeg popravilišta Borstal. Koliko radosti smo mogli doživeti. Avaj, nebo je odredilo drukčije. Ali sada, iako ovako zatvorena u manastiru, čista i bez greha, hoću da saopštim svoju tajnu strast, i za proslavu vašeg srećnog rođendana usuđujem se da vam pošaljem rođendanski kolač. Intuicija, a možda i glasine, kažu mi da vi, uprkos strogim propisima o ishrani vašeg reda, uživajte i da vam je dopušteno da se veoma mnogo častite slatkišima.

Neka vas nebo blagoslovi, dragi moj.

Molim se uvek za vas — to krepi moju ljubav.

S obožavanjem vaša Klaribel.

Gromki prasak smeha pozdravljao je to remek-delo kolo je išlo od ruke do ruke, a zatim je stavljeno s ogromnom « nlicilndnom tortom u kutiju i zavezano vrpčama.

Ta kutija je zatim predata veseloj, zdepastoj učenici, koju je Desmond uvukao u tu zaveru. Ona je u stvari i nabavila hartije sa zaglavljem samostana na kojoj je pismo bilo otkucano, i zakazanog dana zazvonila je na vratima koledža da Bošampu lično preda poklon. Skoro je cela škola videla kako je kolač bio predat, i svi su čekali ishod jedva pritajenim iščekivanjem.

Celog dana nije bilo nikakve reakcije, ali u pet sati, kad su se đaci sastali na večernjoj molitvi, pojavio se Bošamp da odsluži službu. Pre nego što je počeo, skoro rasejan, on reče:

— Ficdžeralde, budite ljubazni pa ustanite?

Ljupko, Desmond poslušaj.

— Vi ste Desmond Fildžerald.

— To sam uvek verovao, gospodine. Ako sam pogrešio, možda ćete me vi moći ispraviti.

— Dosta! Fildžeralde, smatrate li vi mene »krupnim«?

— Krupnim, gospodine? To je reč koja sadrži razna značenja, od krupne gojaznosti do bezopasne i ljupke punoće, što izvanredno pristaje jednom prelatu vašeg dostojanstva i stasa.

— Ah. Pretpostavljam da poznajete cenjenu majku nastojnicu susedne samostanske škole ili da ste čuli o njoj?

— Ko je ne zna, gospodine?

— Da li biste ikad, i za trenutak, poverovali da je ona provela mladost u popravilištu Borstal?

— Gospodine, vi svakako morate znati da su mnogi naši najpoznatiji sveci, uzor i bogobojažljivosti i pobožnosti, u mladosti bili pokvareni i zločesti, što ih nije sprečilo da na kraju budu proglašeni za svece. Pa, ako je naša prečasnica majka slučajno i bila u Borstalu, da li biste promišljeno želeli da se prvi bacite kamenom?

U školi nastade meškoljenje. To nas je sve užasno zabavljalo.

— Dosta, Desmonde! — Po blagosti Bošampovog glasa skoro da je izgledalo kao da i njega zabavlja taj razgovor. — Dosta, gospodine. No bez obzira na Borstal, da li biste mogli zamisliti da bi ta sveta i poštovanja dostojna osoba mogla osetiti tajnu strast prema nekom muškarcu?

— Smatram da bi to bilo osobito moguće, gospodine!

— Šta!

— Ta reč strast, gospodine, kao i vaša krupnoća — tu daci uistinu prasnuše u smeh — ima mnogo značenja. Postoji strast, gospodine, koju biste mogli osećati, sačuvaj bože, kad bih vas ja naljutio. Onda bih se u suzama vratio svojoj ljubljenoj majci, uzviknuvši plačući: »Draga majko, dragi otac Bošamp, naš ljubljeni nadzornik, užasno se zbog mene naljutio i uzbudio! — Desmond je morao zastati da bi ga dalje mogli čuti. Svi smo se histerično smejali. — Onda, gospodine, često se upotrebljava ta reč koju neka ljupka dama može da uzgred kaže svojoj

prijateljici pošto bi se vratila iz bašte ponosito noseći kotaricu punu cveća: »Strasno volim ruže«. Ili opet, neki papučić mogao bi reći ženi: »Kakva je to strast za haljinama, do vraga. Pogledaj samo taj račun od modiskinje« ... Ili pak ...

— Dosta, Desmonde. — Više nismo vladali sobom. Bošamp podiže ruku. — Kažite mi da li ste vi napisali rođendansko pismo koje je stiglo s rođendanskom tortom?

— Gospodine, to je sugestivno pitanje. Čak bi mi i u sudu dali vreme da razmislim i promislim i, ako je potrebno, da se posavetujem sa svojim advokatom___

— Desmond odjednom ućuta. Osetio je da je iz te situacije izvučeno dovoljno zabave i da bi, kad bi išao dalje, pokvario izvanredan utisak koji je stvorio. On obori glavu i reče jednostavno: — Poslao sam tortu, gospodine. I satavio sam pismo. Sve je to učinjeno u šali, gospodine. Ako sam vas naljutio, žao mi je i prihvaću kaznu. A uveren sam da se i svi ostali, koji su sudelovali u toj glupoj šali, isto tako kaju. Jedino se nadam da vam se torta svidela.

Nastade dugo ćutanje. Mogla se i muva čuti.

Onda Bošamp progovori:

— Desmonde, predskazujem, bez i najmanjeg kolebanja i potpuno siguran, da ćete, ako uz put ne padnete, završiti život kao kardinal u Vatikanu. Posedujete upravo oštrinu diplomatskog dvosmislenog govora koji se visoko ceni u tom uzvišenom telu. No, vi ste čak pod mojim autoritetom i morate biti kažnjeni. A vaša kazna je ovo. — Za jedan dugi trenutak ostavio nas je bez daha. — Sledeći put pošaljite mi tortu od trešanja. Više je volim od čokoladne torte.

Bio je to taktičan i uspešan potez. Svi smo ustali i, pod vodstvom Desmonda, pozdravili ga klicanjem.

Pošto se približavao raspust, škola je sada bila u veoma dobrom raspoloženju. Upravo smo bili dobili utakmicu u polufinalu protiv Alen Glensa, poznate škotske škole s jakim timom, koga smo se veoma plašili. Kako se dobro i sa koliko radosti sećam te utakmice, odigrane na igralištu poznatog Keltskog kluba, po savršenom vremenu, jednog kasnog sunčanog popodneva, na ravnom terenu obraslom zelenom potšišanom travom, koji je tako odgovarao našoj izvrsnoj igri. I svakog člana tima u najboljoj formi, i radosti pobede i povika koji su nas pozdravljali dok smo kuljali u paviljon, gde me je otac Jeiger likujuć zagrlio.

Najveću prepreku smo tako preskočili, sada smo bili u finalu, u kome je trebalo da naš protivnik bude malo poznati tim iz jedne male osnovne škole, pa su

s opravdanim razlogom uglavnom svi priznavali da će Štit najzad pripasti nama. Ja sam uživao veliku blagonaklonost; čak bi, mi i otac Bošamp, koji nije baš bio sportista, dobacio ozaren pogled kad bismo se mimolšli u hodniku.

Svi ispiti bili su sada završeni, rezultati su već bili na oglasnoj tabli. Kao što se očekivalo, Desmond je prošao najbolje i dobio je polovinu nagrada, dok sam ja, skromna bubalica, dobio drugu polovinu. Međutim, na oglasnoj tabli bio je i izveštaj univerziteta s kratkim Obaveštenjem, koji je za mene i moju dragu majku, međutim, značilo ogromnu radost, jer sam dobio stipendiju Maršal. Najzad, na oglasnoj tabli bio je redovan godišnji poziv dečaeima iz višeg šestog na samostanski ples koji su priređivale učenice viših razreda pod nadzorom majke nastojnice. To je bio već utvrđeni običaj među školama, nesumnjivo u nameri da se udesi poznanstvo dečaka katolika i devojaka dobrog vaspitanja i visokog morala, što bi se moglo pokazati kao korisno, pa čak i plodonosno, u trenutku kad je trebalo da se suoče sa slobodom i iskušenjima života lišenog zaštite. Naravno, svi smo mi to smatrali za jednu sjajnu šalu.

Dan značajnog finala se približavao. Utakmica je bila određena za pet sati na Hempden parku, poznatom međunarodnom igralištu, i za priredbu bilo je izuzetno dobro posećeno. Još i sada mi je mučno da pišem o tome događaju, koji mi se često vraćao u sećanje i bolno bi me uvek žacnuo. Počeli smo u velikom stilu, baratajući loptom tačno i s potpunim samopouzdanjem, i sedam minuta bili smo očigledni gospodari. Onda je došao nemio događaj.

Naš levi bek, dečak od petnaestak godina, imao je običaj da trči, pa čak i hoda podbočenih ruku, i tako je zaustavio jednog od protivničkih igrača u kaznenom prostoru. Njegov lakat je jedva dodirnuo drugog dečaka, koji se, okliznuo i pao. Sudijina zviždaljka se odmah začula. Penal!

Šut je izveden, gol postignut, i naš mladi tim se odmah raspao. Onda je počela kiša, čiji su nas gusti mlazevi kvasili i pod naletima vetra šibali po licu. Bio je to pravi nemilosrdan pljusak, koji je trajao u toku celog drugog poluvremena sve do preranog mraka, skoro zamračenja, tako da se lopta jedva mogla razabrati. Naravno, bilo je to podjednako loše i za naše protivnike, ali oni su bili postigli gol.

Sekunde su otkucavale. Stigao sam loptu na graničnoj liniji igrališta, izvan kaznenog prostora. Opalio sam nasumce, očajnički na protivnički gol. Bio je to dobar udarac, koji je oštro i pravo poleteo u gornji ugao mreže, kad je naišao snažan nalet vetra i skrenuo loptu, koja je udarila u sam sastavak stative i prečke, odletela visoko u vazduh i pala preko gola.

Poslednji zvižduk najzad je odjeknuo. Bili smo pobeđeni, s jedan prema nula. U paviljonu, jadni otac Jeiger, posiveo od napetosti i neizvesnosti, odmah je presekao naše grdnje sudije.

— Učinili ste sve što ste mogli, momci. Vas je omela oluja i — dodade on ogorčeno — činjenica što ste nosili zelene dresove. Sada požurite i presvucite se, čeka nas autobus.

Nisam mogao otići na večeru koja je bila pripremljena za nas. Sakrio sam se u jednoj od umivaonica i izišao tek kad se utišao tujanj autobusa. Onda sam uzeo torbu i izašao na kišu. Čekalo me je dugo hodanje do tramvajske stanice i poduže drmanje do kuće.

Odjednom u mraku jedna ruka mi se spusti na rame.

— Taksisti čeka, Alek. Pošlo mi je za rukom da ga dovezeni kroz zabranjenu zonu. Daj mi svoju torbu. Neću reći ni reći o utakmici i sigurno ću te odvesti kući.

Poveo me je do kola i pomagao da uđem. To je bio Desmond, Desmond u svom najboljem izdanju. Zavalo sam se zahvalno, potpuno iscrpljen, zatvorenih očiju.

Pošto smo prošli kroz zonu zabranjenu za saobraćaj i pošli našim putem, Desmond prošaputa:

— Spavaš li, Alek?

— Na žalost, ne.

— Neću govoriti o utakmici, Alek, ali želeo bih da znaš da sam sve vreme molio kao lud, a kad je tvoj udarac promašio gol, sav sam premro.

— Milo mi je što si preživeo.

Neko vreme je ćutao, pa reče:

— Idem u Torihos, u seminar, prekosutra.

— Tako brzo?

— Da. Majka je užasno uzbuđena. Ide samnom u Madrid, i onda je neću više smeti videti dok se ne zaredim.

— To je jako strogo.

— Da, čujem da su strašno strogi.

Ponovo zavlada ćutanje, a onda, nagnuvši se prema meni, Desmond promrmlja:

— Znaš da te volim, Alek.

— Voleti je zapovedna reč, Desmonde.

— Pa, onda si mi beskrajnoj drag i želirn da mi obećaš da ćemo biti u vezi. Tamo pisma nisu zabranjena, pa ću ti često pisati. Nemaš ništa protiv?

— Ni najmanje, ja ću odgovarati kad ne bude sprečen Kveinsonom anatomijom.

— Hvala ti, hvala ti, dragi Alek.

Tako smo sklopili sporazum. I zahvaljujući tome mogu nastaviti ovo pričanje potpuno tačno, uprkos činjenici da smo često godinama bili razdvojeni.

Taksi stade. Sada smo bili pred mojom kućom.

— Iskreno ti zahvaljujem, Desmode, što si tako doibar. Trebalo bi mi više od jednog sata da stignem.

Pružih mu ruku. Učini mi se nekako da je pokušao da me poljubi u obraz dok sam izlazio iz kola, ali nije uspeo.

— Laku noć, Desmonde, i još jednom ti hvala.

— Laku noć, dragi moj Alek

V

Sutradan izjutra dugo sam spavao, potpuno iscrpljen, i odustao od uobičajenog trčanja u parku. Mada je podela nagrada bila tek kasno popodne, moja majka je uzela odsustvo za ceo dan. Donela mi je doručak u krevet, kao naročitu čast, a na poslužavniku, pored tradicionalne ovsene kaše, bio je i pržen hleb namazan maslacem i tanjir s prženom slaninom i jajetom. Ni reči nije progovorila o utakmici, mada sam joj na licu čitao materinsko saosećanje, ublaženo odlučnom veselošću.

Sedela je sa mnom dok nisam pojeo sve, a onda reče:

— Imam za tebe iznenađenje, dušo. — I iz predsoblja donese jednu ravnu kartonsku kutiju, podiže poklopac i izvadi novo, vrlo lepo tamnoplavo odelo.

Zagledah se, ushićen, oduševljen.

—Kako si ga nabavila?

— Nije važno, dušo. Znaš da moraš imati pristojno odelo za univerzitet. Požuri i probaj ga.

— Kako si ga nabavila? — ponovih ozbiljno.

— Pa ... znaš onaj glupi stari srebrni broš ...

— Onaj s krugom od bisera.

— Nisam ga želela, dosadio mi je, ta beskorlsna starudija ... prodala sam ga ... jednom pristojnom malom Jevrejину, koji me poznaje iz mog reona.

— Volela si taj broš. Rekla si da je to broš tvoje majke.

Ona me ćuteći pogleda, pa reče:

— Ne gnjavi, dušo. Moraš imati odelo na svečanoj predaji nagrada, a naročito posle za ples.

— Ja ne želim ići na ples. Ne volim.

— Moraš, moraš... ti se nikad ne zabavljaš i nemaš nikakav društveni život.
— I dodade: — Jutros sam dobila jedno pismo o tebi, doneo ga je jedan poslužitelj iz koledža. Od oca Jeigera.

— Daj mi da ga vidim.

— Svakako ne. To je moje pismo i ja ću ga čuvati. Osim toga, ne želim da ti udari u glavu.

Ona zastade dok smo se gledali, jedva se uzdržavajući od smeha.

— Pomenuo je da se nada da nisi smlaćen, pošto nisi došao na večeru. I ako budeš imao vremena, voleo bi da svратиš kod njega pre u ponedeljak nego što ode.

— On odlazi?

— Tako izgleda.

Razmišljao sam, začuđen. Večeras ću bar imati odgovor.

— Probaj odelo, dušo.

Ustao sam, užasno ukrućen i s teškom mukom se okupao hladnom vodom. čista bela košulja i nova svetloplava kravata bile su položene pored odela.

Pažljivo sam se obukao, uživao dok sam se gledao, dobro znajući da tako dobro nisam bio obučen najmanje pet godina.

Moja draga majka posmatrala me je od glave do pete, polagano je obilazila oko mene, pa ponovo gledala. Nikakvog izliva oduševljenja, nikakvih superlativa, nikakvih »srdašce — golubiću, oh, miili moj«, ali bilo je prijatno čitati u njenim očima dok me je grlila i rekla, mirno:

— Savršeno ti stoje. Sada pogledaj sam.

Tog celog dana sam lenstvovao, oporavljajući se od modrica i smetajući majci, ali u pet sati oboje smo sedeli u Tog celog dana sam lenstvovao, oporavljajući se od modrica i smetajući majci, ali u pet sati oboje smo sedeli u školskoj dvorani, gde je već bila većina dečaka s roditeljima i prijateljima. Desmond je bio svuda i na svakom mestu, ali, kako je objasnio, njegova majka, koja je bila zauzeta pripremanjem za njihov odlazak, morala je izostati. No, on je dao znak za početak zapevavši prvi školsku pesmu, novu verziju koju je komponovao otac Robert. Utisak je bio prilično pokvaren bukom onih koji su zakasnili tražeći sedište i vukući stolice, i skoro odmah potom na podijumu se pojavi otac Bošamp. Posle

kratke molitve, dok su svi stajali, pročitao je izveštaj o školskom uspehu u toku protekle godine i onda počeo deliti nagrade. Roditelji dečaka koji su bili nagrađeni sijali su od sreće, drugi koji su bili manje srećna, nisu skrivali tugu. Čula se jedna žena iza nas kako kivno primećuje svojoj susetki:

— Naš Vili bio je peti u veronauci. Zašto nije dobio nagradu.

Najzad, govoreći sporije, Bošamp priđe gornjoj grupi i odmah pozva Desmonda na podijum po knjige. On ih primi uz slab pljesak, ljupko se naklonivši i povukavši se. Onda je došao na mene red. I kako sam bio srećan i zadovoljan, zbog majke, zbog gromoglasnog povika koji je pozdravio moje pojavljivanje i nastavio se sve dok Bošamp nije diigao ruku! Počeo je govoriti, verovatno o meni, jer se čulo još povika, d mada je moja pažnja uhvatila reći »naš sjajni Šenon«, moje su oči u stvari bile uprte na omot koji je stajao na vrhu gomile knjiga.

Najzad je buka bila završena. Bošamp se nespretno rukovao sa mnom i ja sam se gegajući vratio na mesto, gde mi je majka, sva rumena od ponosa, stisnula ruku i pogledala me pogledom koji nikad neću zaboraviti, pogledom koji me je pozdravio u toku teških godina koje su sledile.

Posle još jedne molitve svi smo bili raspušteni i gurali se prema vratima. Ispratio sam majku preko Koledža do tramvajske stanice i pre nćgo što sam joj pomogao da se popne u tramvaj, pružio joj omot.

— Tu je pet gineja u gotovom, kao nagrada za esej iz engleskog. Hoćeš li biti dobra da odeš do svog Jevrejina i otkupiš broš?

Pre nego što je mogla odgovoriti, bila je u tramvaju i udaljavala se, dok sam ja, strašno sentimentalno i dramatično raspoložen, ponovo pošao uz brežuljak.

U školi, sat na tornju pokazivao je šest i dvadeset. Odmah sam pošao u radnu sobu oca Jeigera. Bio je tamo. Sedeo je u svojoj uobičajenoj stolici, nezaposlen, i izgledao je, pomislih, zamišljeniji nego obično.

— Nadao sam se da ćeš doći, Alek. Tvoja majka je dobila moje pismo?

— Da, dobila je, gospodine, i ozbiljno odbila da otkrije sadržaj.

— Dobro! — reče on i osmehnu se. — Želeo sam te videti, Alek, ne da razgovaramo o utakmici — sve je to prošlost, jer ja možda... odlazim, uskoro. — On baci pogled na ručni sat. — Ali zar nije trebalo da budeš na plesu?

— Sto više propustim od njega, gospodine, to bolje. A želeo sam da vam zahvalim što ste mi dali nagradu za esej. Znali ste da mi je potreban novac.

— Kakva je to glupost? Tvoj esej bio je miljama ispred ostalih. U tom pravcu imaš nešto dara.

— Pa, gospodine, — nasmejah se — upotrebiću ga za pisanje recepata. Ali, molim vas, recite mi, idete li na odmor?

— Ne baš sasvim, ali odlazim.

Nastade ćutanje. Video sam da ne puši. Rekoh:

— Da vam napunim lulu, gospodine?

To sam često radio za njega, kad smo razgovarali o fudbalu. No on odmahnu glavom.

— Smanjio sam pušenje, Alek. — On zastade. — čini se da imam na jeziku neku smešnu tačkicu koja pomalo zanima tvoje buduće kolege.

— Boli li?

— Umereno. — On se osmehnu. — Ali više ću znati u ponedjeljak, kad odem po njihov izveštaj.

Ćutao sam. Sve mi se to ni najmanje nije sviđalo.

— Mogu vas, dakle, zadržati da vam to izvade?

— Znaćemo sledeće nedelje. Možda ću kasnije otići u našu bazu u Stoinherstu. U svakom slučaju, želeo sam se oprostiti i poželeti ti svako dobro u univerzitetskoj karijeri. Ne sumnjam u tebe, jer ti to imaš tu — dodirnu čelo, — i tu. — On stegnu pesniou i snažno se udari u grudi. — Ne mogu reći — nastavi on — da imam isto poverenje u budućnost tvoga prijatelja. Picdžerald je kao ono župnikovo jaje dobar, vrlo dobar u ponečem, ali ostalo... — on slegnu ramenima i odmahnu glavom. — Ali, svakako, Alek, moraš otići na ples, ili će misliti da ga izbegavaš. Isprati ću te dole, idem malo u crkvu.

Došao je do školskih vrata, zastao i pružio ruku, kojom čvrsto stegnu moju gledajući me pravo u oči.

Onda se okrenu i pođe prema crkvi, dok sam ja polagano, vrlo polagano i tužno pošao preko ulice, pa uzbrdo prema samostanu. Pročitao sam tragediju u Jeigerovim hrabrim očima. I to s razlogom.

Imao je rak na jeziku, već s metastazama u larinksu i drugde. Šest meseci kasnije, posle tri operacije i neizrecivih muka, bio je mrtav. Ubila ga je jedina mala slabost u životu punom dubokog asketizma.

Sigurno sam imao neko predosećanje u duši kad sam ušao u samostan. Ples je već bio počeo, parovi su se mirno kretali pod budnim očima grupe starijih kaluđerica, koje su sedele na podijumu. Desmond se trudio svim silama da uz pomoć nekoliko ludorija oživi društvo.

Ples nije bio uvršćen u moj **curriculum** ali sam poveo jednu devojčicu koja je sedela pored zida, uvukao se u jednu tužnu grupu i napravio s njom nekoliko krugova, pri čemu je devojčica teško disala u moje desno uvo dok smo jedno drugom gazili po nogama. Onda sam je predao jednom dečaku koji to nije očekivao i seo sam pored jedne zgodne, mirne, devojke sivih očiju.

- **Tok, ovde podaci o dosadašnjem životu nap prev**

- Hvala bogu, vi ne igrate.
- Ne — reče ona. — Sutra stupam u novcijat.
- Ovde u samostanu?

Ona potvrdi glavom, dodavši: — Da li će taj, onaj tamo mladić koji se ludira, Fiddžerald, postati sveštenik?

- Da, ide u ponedeljak u semenište.
- Ne govorite ozbiljno. Za dva dana?
- Zašto ne?
- Prosto ne verujem da bi neko mogao tako da izigrava klovna, naročito tako reći dan pre nego što će se predati Gospodu.

Ne rekoh ništa, pošto nisam osećao želju da se upuštam u razgovor o ponašanju budućih iskušenika.

- Vi ste sigurno Šenon. Dobar fudbaler koji je upravo dobio stipendiju.
- Otkuda to samo znate?

Ona se osmehnu. — Mi ovde pričamo o vama mladićima.

- Vi ćete postati kaluđerica?

— Da, hoću, ne mogu drukčije.

Taj divan odgovor natera me da se osmehnem, i mi se uputismo u veoma ljubazan razgovor, dok se ona na kraju ne trgnu. — Mislim da moram poći.

— Tako brzo, tek pošto smo se počeli sviđati jedno drugom.

Ona pocrvene na najprivlačniji način. — Zbog toga moram ići... Počinjete mi se suviše sviđati — reče i ustavši pruži mi ruku.

— Laku noć, Alek.

— Laku noć, draga mala sestro.

Posmatrao sam je dok je išla prema vratima kroz sobu. Nadao sam se da će se osvrnuti. Osvrnula se, za jedan dugi, dugi trenutak, a onda, oborivši pogled, nestade.

Odlučih da d sam odem. Ali u tom trenutku sve opatice na podij umu ustadoše na pojavu jedne vrlo stare i dostojanstvene opatice, koja je ušla u pratnji jedne mlađe sestre, polagano se poštavajući. Odmah joj prinesoše stolicu i postaviše u sredinu pozornice. Ona sede.

Plesači su se odmah umirili, jer to je bila majka nastojnica.

Pošto je dobrodušno pogledala dole, reče sasvim razgovetno:

— Neka Ficdžerald izvoli stupiti napred?

Odmah, hitro, Desmond se pope na podijum, pokloni se I stade u stavu mimo, a onda ljupko kleknu na koleno.

Ti si onaj Irac koji peva?

Da, prečasnaj majko.

O tebi mi je pričao otac Bošamp. Pre svega, dragi Dosmonde, da te umirim, želela bih te uveriti da nisam vaspitana u popravilištu Borstal, u blizini Itna koje ti je izgleda poznato.

Desmond pocrvene dok se opatice unaokolo zakikotaše. Poznato pismo očigledno je postalo predmet šala u samostanu.

— Molim vas, oprostite mi, prečasnaj majko. To je bila glupa šala.

— Već ti je oprošteno, Desmonde, ali moraš biti kažnjen. — Ona zastade. — Ja sam stara Irkinja, koja još će žne za svojom domovinom, u koju se sada više nikada neće vratiti. Budi stoga dobar pa mi otpevaj jednu, samo jednu, irsku pesmu ili baladu, koja će mi ublažiti čežnju?

— Hoću srvakako, prečasnna majko. S najvećim mogućim zadovoljstvom.

— Znaš li pesmu Tara? Ili Mladi minstrel?

— Znam obe.

— Onda pevaj. — Ona zatvori oči i okrenu uho Des mondu, koji duboko udahnu i zapeva, najpre jednu, zatim drugu staru baladu. Nikad ga nisam čuo da bolje peva.

— Harfa koja je nekada kroz dvorane Tare Širila dušu muzike,

— Sada visi na zidovima Tare Kao da je ta duša odletela ...

— Minstrel je otišao u rat naći ćete ga u redovima smrti.

— Očev mač je opasao,

— A buntovnu harfu obesio o rame. ..

— Minstrel je pao, ali lanci dušmana Nisu mogli pokoriti njegovu dušu.

— Harfa koju je voleo nikad više nije progovorila,

— Jer je pokidao žice,

— I rekao: »Nikakvi te okovi neće uprljati,

— Ti dušo ljubavi i hrabrosti.

— Tvoje pesme bile su stvorene za hrabre i slobodne, Nikod se neće čuti u ropstvu«.

I kakva slika! Ispred niza opatica, stara, vrlo stara majka nastojnica, zatvorenih, očiju, napola utonula u stolicu, a pored nje, taj mladić anđeoskog lica i plavih očiju, koji izliva svoje srce u pesmu.

Kad je završio, niko se ne pomače, dok prečasnna majka ne progovori, a suze su joj tekle niiz lice:

— Hvala, dragi minstrele. Neka te Bog blagoslovi i čuva što si jednoj starici dopustio da oseti nebesku slast i pre nego što tamo stigne.

Ona ustade uz pomoć i osmehnu se nama dole.

— Pa, neka se ples nastavi.

Kad je napustila podijum, zabava je stvarno počela, predvođena Desmondom, koji je bio ushićen svojom pobedom i spreman za akciju. Pozvao je neko veselo malo stvorenje, za koje se utvrdilo da je kapiten hokejaškog tima, da s njim zajedno otpleše kombinovanu verziju irske poskočice i živog škotskog kola.

Poželeo sam da mu priđem i da se još jednom, poslednji put, s njim oprostim. Ali mi smo se već bili oprostili posle utakmice, i uz divnu melodiju »Kampeli dolaze«, koju su glasno svirali na klaviru, izađoh u hladnu noć.

Majka me je čekala kod kuće. Kad sam skinuo cipele u predsoblju, ona mi doviiknu:

— Nadam se da si gladan. Imam za tebe divan velški prženi sir.

Bio sam gladan. Ušao sam u kuhinju. Ona je stajala, raširenih ruku, a broš se sijao na njenim grudima.

DRUGI DEO

I

Desmond je stupio u semenište Sv. Simeona u selu Torihosu, desetak kilometara daleko od Toleda. Njegova pisma potom su bila česta, ali neredovna. Posle prvoga, korje mi je pružilo zanimljiv izveštaj o seminaru i svemu ostalom, postala su prilično dosadna i ponavljala su se, pošto su malo šta imala da pruže osim podrobnih pojedinosti i jednoličnosti manastirskog života. Međutim, pred kraj Desmondovog pripremanja za sveštenečko zvanje primio sam dva pisma nedvosmisleno zanimljiva, koja su, u stvari, neposredno najavljivala Desmondovu buduću karijeru. Zbog toga ću prvo i dva poslednja pisma dati u celosti.

Što se mene tiče, pošto ću i ja na kraju opet ući u Desmondov život, ukratko se može pomenuti da se moja karijera na univerzitetu nastavila strogo u okolnostima koje su se malo razlikovale od onih koje su me pratile kad sam pohađao srednju školu. Isti poluprazan mali stan, ista jednostavna hrana i ovsena kaša, ista odanost, puna ljubavi, prema majci. Samo nas je ambicija održavala. Nismo se žalili, pošto nismo bili sami. Bilo je tamo još siromašnih studenata, koji su se takmičili jedan s drugim, očajnički se boreći za uspeh. U to, sada daleko doba, nisu izdašno davali velike novčane potpore. Pametni i ambiciozni mladići dolazili bi sa siromašnih seoskih imanja, donoseći sobom vreću hrane, da bi se ishranili do sledećeg »brašnenog« slobodnog dana po univerzitetskom statutu, kojim se omogućavalo da opet odu na roditeljsko imanje po nove zalihe namirnica.

Ma kako da sam bio premoren teškim radom i stalnim ispitima, često sam mislio na Desmonda i, osvežen njegovim pismima, nekako sam čudno bio ubeđen da ću ga ponovo videti i biti blizu njega kad se bude zaredio.

»Dragi moj Alek,

*Evo tvoga ljubljenog prijatelja, tvoga **fidus Achates** u Španiji, u divnom gradu Toledu opasanom zidinama, u zagrljaju blagog sunca juga, ali tužnog, izgubljenog, očajnog zbog odlaska majke, u strahu od duge tužne budućnosti koja se beskrajno pruža preda mnom.*

Ali prvo te moram poslužiti slatkim pre nego što ti ponudim ono što je gorko.

Dva dana posle našeg poslednjeg sastanka pošao sam u Rim s majkom, koja je, mada se nije dobro osećala, zahtevala da pođe sa mnom. Naše putovanje bilo je prijatno mada jednolično, i kad smo stigli, otišli smo u hotel »Ekselsior« u Via Veneto, gde su nas odveli u naše sobe, obe velike, hladovi te, i daleko od saobraćajne buke.

Cilj našeg zadržavanja u večnom gradu nije bio samo da se odmorimo, što je mojoj majci bilo skoro neophodno, već da obnovimo izvesna poznanstva koja je moj otac stvorio za vreme svojih čestih poseta Rimu, kada je dolazio da kupuje stare rukopise ili knjige i kada je pregledao i katalogizovao biblioteke velikih kuća.

*Bilo je prijatno videti da nije bio zaboravljen. Uskoro je, naš telefon zaista počeo zvoniti, a posetnice su ostavljane za nas kod portira. Javio se stari monsinjor Brojlo, užasno stari gnjavator velikog apetita, koji nam je u stvari omogućio **entre** u Vatikan. Bilo je i drugih. Najprijatnija i najgostoprимljivija od svih, markiza di Varese, pozvala nas je nekoliko puta u svoju strašno veliku i divnu staru kuću u Via del Kroče. Moj otac je proveo mnoge nedelje kao njen gost, sređujući i katalogizujući njenu ogromnu i veoma Skupocanu biblioteku. Uveren sam da je bila skoro zaljubljena u mog dragog tatu, jer je prema meni bila naročito dobra i obećala mi je da će mi svuda pomoći, ako mi njena pomoć bude bila potrebna.*

- **Fidus Achates (lat.) = Vemi Ahates (ličnost iz Virgilijeve Eneide) — nap. prev.**
- **Entree (franc.) = ulaz — nap. prev.**

Ona je dopunila nastojanje starog monsinjora da nam se omogući prijem kod Njegove Svetosti. A kako je taj sastanak bio nezaboravan, kako je bio dirljiv — nije to naravno bila privatna audijencija jer se ona daje samo članovima kraljevskih porodica ili poznatim ličnostima — već susret u velikoj dvorani, petnaest minuta pre glavnog prijema.

Bili smo tamo na vreme, uveravam te, ja u crnom odelu, a i majka u propisanoj lepoj crnoj haljini i ogrtaču od č pke, što je nabavila markiza. Čekali smo u malom predsoblju, a onda su nas odveli u suprotni kraj sobe za prijem, u deo odvojen somotskim gajtanom.

I tu smo čekali možda dva minuta. Kad je ušao papa, u pratnji papskog sekretara, zadrhtao sam, skoro kao u zanosu. Takvo dostojanstvo, ozbiljnost, takvo postojano osećanje dobrote koja je zračila prema nama, dok nas je, uz potrebna obaveštenja od svoga sekretara, pozdravio po imenu, govorio, savršenim engleskim jezikom, o mom ocu — koga je upoznao dok je bio kardinal Pačeli — i o »svemu onome što je on učinio za crkvu«. Najpre je razgovarao s

mojom majkom, onda sa mnom, uzdižući veliko dobro koje aktivni mladi sveštenici mogu činiti u današnjem svetu i, s pogledom u očima kojima kao da je gledao Toledo, govorio je o vrlinama samožrtvovanja i kajanja. To je moglo potrajati i preko određenih petnaest minuta, jer sam video da Njegovoj Svetosti nismo dosadni, ali odjednom iza nas, na suprotnom kraju dvorane, velika vrata se otvoriše i jedna gomila ulete unutra ... pogodi koja, Alek? ... Američkih mornara, koji su se približavali **en masse** s neprigušenim uzbuđenim uzvicima: 'Eno ga, momci! Eno Njegove Svetosti. Mir sada, ne viči!'

En masse (franc.) = masovno — nap. prev

Kad je ponovo zavladala tišina i kad su se smestili u svom odeljku, sekretar pokaza da treba da kleknemo.

Ja sam kleknuo, ali Njegova Svetost dodirnu rame moje majke zaustavljajući je i prošaputa: »Nemojte kleknuti, draga gospođo.«

Onda nas je blagoslovio, pred tim tihim, učtivim svedocima.

Sećaš li se, Alek, onoga trenutka u tvojoj praznoj sobi kad sam te zamolio da me blagosloviš? To je bilo isto ono nestvarno, neovozemaljsko, neobjašnjivo, unapred posvećeno osećanje, preterano, naravno, ali u suštini isto. Ubuduće, prema tome, teško ću se uzdržati da ti se ne obratim kao vašoj Svetosti.

Izveli su nas jednim privatnim stepeništem, i te večeri večerali svečano sa markizom. Sutradan smo bili u brzom vozu za Madrid.

Pošto se moja majka radovala toj poseti Spaniji i za nju imala uštedenu priličnu sumu od svoga godišnjeg prihoda, odlučio sam da ne idem pravo u semenište, već da provedem još dva dana u španskom glavnom gradu. Kad smo stigli, uzeo sam taksi da nas odveze pravo u hotel »Ric«, gde su nas, brzo i s izvanrednom učtivošću, smestili u apartman koji je gledao na vrtove.

Kakav savršen hotel, Alek — ne oklevajući dodajem mu još dve zvezdice pored one četiri koje već poseduje. Moja majka se zaista okrepila, odmarajući se pod drvetom pomorandže, dok sam ja razgledao Prado, pomalo razočaran prevelikim brojem ogromnih portreta španskih kraljeva, ali naravno, i s onim divnim nenadmašnim Velaskesom: Las Meninas. Majka se malo jedila Zbog toga što su kasno poslužili večeru, ali kad smo seli, sve je bilo zaboravljeno. Kuhinja od koje čoveku pođe voda na usta.

Ujutro trećega dana uredio sam da jedan kurir uveče majku bezbedno smesti u kupe koji sam joj rezervisao u ekspresu Madrid — Pariz — Kale. Onda smo krenuli u Toledo i semenište u velikoj limuzini marke Hispano suisa.

Pred neprolaznom kapijom te ustanove, kad me je majka zagrlila opraštajući se poslednji put od mene, obuzelo me je grozno predosećanje da je to zaista poslednji oproštaj i da je više nikad neću videin. Čekao sam, posmatrajući automobil dok se nije izgubio na vidiku i, avaj, moram priznati, pošto sam se dobro isplakao, obrisao sam oči i prošao kroz ogromnu kapiju semeništa i zamolio vratara, na španskom, da me odvede u kancelariju oca-nastojnika. Izgledao je iznenađen što

govorim njegovim jezikom, pa je veoma rado podigao moj kofer i poveo me kroz široko dvorište prema centralnom delu učilišta, divnog starog andaluzijskog manastira, kome su, međutim, bila dodata dva grozna visoka modema betonska krila. Ušavši, pošli smo lepim starim crnim stepenicama od masivnog drveta, a onda je vratar pred jednim nepristupačnim vratima od istog tamnog drveta spustio moju torbu. Dao sam mu nekoliko pezeta. Opet je izgledao iznenađen i zadovoljan.

- Korisno je što senjor govori španski. Sva posluga je španska.
- Sve muškarci?
- Pa, svakako, senjore. Otac nastojmik Haket ne bi drukčije želeo.

Zakucao sam na vrata. Nisam dobio odgovor ali sam ušao, neizrecivo zaplašen i iznenađen kad sam ugledao jednog visokog crnog sveštenika na klecalu ispred raspeća na zidu. Ispod raspeća u staklenom pričuvištu ležala je, verovao ili ne, Alek, odrezana ljudska ruka. Pre nego što sam uspeo doći k sebi, prilika koja je klečala progovorila je.

- Idite napolje i čekajte.

Izašao sam, i dalje noseći torbu, i stajao napolju najmanje deset minuta kad se ponovo začuo taj glas.

- Možete ući

Ušao sam, spustio torbu, i pošto se činilo kao da je jedna stolica postavljena ispred stola za mene, seo sam.

- Ustanite.

Poslušao sam, posmatrajući svog budućeg nastojnika sa strepnjom. On je sedeo, proučavajući fasciklu za koju sam s još dubljom strepnjom znao da je moj dosije. Da li si ikad video crtež očuha Devida Koperfilda? To je bio on — isti stas i neprijatna pojava uopšte, iste crne, zašiljene, sadističke oči. Uopšte mi se nije sviđao, u stvari je kod mene budio isto ono osećanje kao u malog Devida pre nego što su ga poslali u fabriku da pere boce.

— Znae, dragi Desmonde sa »e« na kraju, da ste došli k meni sa puna tri dana zakašnjenja. — Sarkazam u njegovom glasu bio je gorak, ne podsmešljiv.

— Oprostite, oče, pratila me je majka, a pošto je izgledala umorna, proveli smo dva dana u Rimu pre nego što smo došli u »Ric« u Madridu, gde sam opet, našao da je pametno da prenoćimo.

— Prava sinovljeva odanost. A šta ste radili u Rimu, dete moje?

— Bili smo u privatnoj audijenciji kod njegove Svetosti pape.

Mislio sam da će ga to ubiti u pojam. Ali nije. I dalje se osmehivao, a uveravam te, Alek, taj osmeh nije mi se sviđao.

— I šta vam je rekla njegova Svetost?

Prevario sam se i ispričao istinu.

— Veličao je kajanje i samožrtvovanje.

Smesta je podigao svoju veliku pesnicu i tresnuo njome o pisači sto tako snažno da je sve na stolu poskočilo.

— To su upravo reči koje je trebalo da vam ja kažem. I ja vam ih sada govorim, jer one su moto ovog učilišta, a naročito se tiču vas, jalovog, i krajnje razmaženog maminog sina! Ako to već nisam pročitao na vašem licu, to je napisano ovde, u vašoj ličnoj istoriji. — On pogleda fasciklu na pisaćem stolu. — Kažite mi, znate li vi nešto o mučenju, i umrtvi javan ju sopstvenog tela?

Opet u zabludi, pošto sam, mada još uplašen, postao brzoplet, rekao sam:

— Da, znam. Moj najbolji prijatelj kupa se svakog jutra u ledenoj vodi i trči dve milje još pre nego što pojede ovsenu kašu.

Njegove oči čudno zasjaše. — To je čovek za mene. Da li bismo ga ikako mogli dovesti ovamo?

— On se sada već sprema da postane doktor.

— Šteta! Kakvog bih misionara napravio od njega. Mi smo ovde specijalizovani za misionare, Desmonde, Desmonde s »e« na kraju. Prošlih dvanaest godina poslao sam ih već sedmoricu, od kojih su trojica ostavila glave u najcrnijoj Africi.

Taj krvožedni momak me je sada plašio, Alek. Bio je Kori od Džeka Trboseka.

Da se vratimo na stvar. Moram vas kazniti zbog očite neposlušnosti. Dve nedelje biće vam ograničena sloboda Izlaska. A soba koju ću vam dodeliti neće vas nikako podsećati na »Ric«.

Zazvonio je zvonom koje mu je stajalo na pisaćem stolu. Odmah se pojavio jedan sluga. Trbosek mu je dao uputstva i čovek me je iznenađeno pogledao, ali je

podigao svoju torbu i onda smo se udaljili. Izašli smo iz divnog samostana I otišli do udaljenog dela betonske zgrade. Tu me je poveo pod i umskim stepenicama do jednog malog podrumskog odeljenja s malim prozorom s užasnim pogledom na neke dvorišne nužnike. Sama ćelija bila je grozno prljava i u užasnom neredu.

Pogledao sam prljavu ulegnutu postelju, zatim se okrenuo momku koji je i dalje držao svoju torbu.

— Ko je stanovao u ovoj sobi?

— Jedan đak koji je juče izbačen.

— Zbog čega?

— Mislim zbog pušenja senjore.— Onda je dodao tihim poverljivim glasom: — Ovo je kaznena ćelija, senjore.

Zamislio sam se za trenutak. Neću, ja to jednostavno neću.

— Nemojte ići! Čekajte tu s mojom torbom. Vratću se.

On je to skoro i očekivao. Osmehnuo se i spustio torbu.

Popeo sam se uz grozne stepenice pravo u Trbosekovu kancelariju i ušao unutra.

On me je pogledao. Bio sam uveren da me je čekao.

— Da?

— Ja ne prihvatam tu smrdljivu tamnicu. Ja imam pravo na čistoću i pristojnost.

— A ako ne udovoljim vašim zahtevima?

Otići ću odavde pravo u Toledo, uzeti taksi do Madrida, vozom do Rima i o svemu izvestiti svetog oca.

— Vrlo dobro — reče on blago. — Zbogom, Desmonde s »e« na kraju.

Stajao sam pred njim, sav usplamteo, dok je on nastavio da radi svoj posao za pisaćim stolom. Onda sam se okrenuo, Izašao i polagano se uputio u ćeliju. Sada se više nisam osećao kao mali David, već kao jedna od boca koju je on delimično isprao. Nisam to mogao učiniti, naravno da to nisam mogao učiniti, i Trbosek je to

znao. Kako bih izgledao da sam se vratio majci u »Ric« ... Ne, nikada, nikada, moram učiniti sve što mogu. U meni je još ostalo hrabrosti. Sluga je i dalje stajao pored mene. Znao je da ću se vratiti.

— Sobica bi izgledala bolje, mnogo bolje, senjore, kad bi se počistila.

Sreo sam njegov pogled i pročitao ga. Zahvaljujući bogu što sam tečno vladao španskim, što je bilo nepoznato onom sadističkom kopiletu u radnoj sobi, rekao sam:

— Kako se zovete?

— Martes, senjore.

Izvadio sam iz novčanika lepu, novu, šuštavu novčanicu od pedeset peseta i pužio mu je. Znao sam da je to za njega čitavo bogatstvo. I on je to znao.

— Martese! Dovedite jednog prijatelja, sa sapunom i vodom i svim što je potrebno za čišćenje. Donesite čisto krevetsko rublje, čiste zavese, pronađite tepih u drugoj sobi. Napravite da sve bude lepo i čisto, i novac je vaš.

Spustio je torbu i nestao kao munja. Čekao sam dok ga nisam video kako se vraća s još jednim slugom iz učilišta, koga je prestavio kao Hosea. Obojica su bili natovareni raznim četkama i kantama vode. Dok sam se peo uz stepenice, čuo sam kako su se žestoko dali na posao.

Sat i nešto više lutao sam razgledajući neka zapuštena teniska igrališta, u koja su očigledno navraćale krave sa susednih livada, jedno dvorište s nekoliko visokih zidova, za pelotu, jedno fudbalsko igralište. Svratio sam u crkvu, staru špansku crvu, koja je, kako sam sebi priznao, bila puna pobožne atmosfere, ali stroga, prosto divna. Očigledno se u to vreme održavala nastava jer nikoga nisam sreo.

Najzad sam se vratio u svoj stan. Dvojica slugu su me čekali napolju i pošli za mnom unutra. Jednom rečju, bio sam zapanjen onim što su učinili.

Sobica je bila izribana i uglačana tako da se caklila. Nove platnene zavese ukrašavale su čist mali prozor, a krasan mali španski tepih bio je prostrt po podu od pločica. Još jedan poklon iz neke prazne sobe gore bila je pletena stolica s jastukom. Komoda, iz koje se još širio zdravi miris pčelinjeg voska, sada se pokazala kao prava andaluzijska starina. I najzad, olupina od kreveta bila je sastavljena i naimeštena i prekrivena jako izbeljenim čistim rubljem.

Zahvalno sam pogledao svoja dva dobročinitelja, koji su se osmehivali i očekivali.

— Lepa soba, senjor. Mirna. Divna hladovina leti.

Izvadio sam novačnik i izvadio još jednu potpuno novu pedeseticu, tek dobijenu od blagajnika u »Rieu«. Kad sam svakom od njih dvojice pružio po pedeseticu, bilo je zadovoljstvo gledati njihovu radost.

— Doći ćemo često, kad sve bude tiho, da čistimo, senjore.

— Molim vas, Martese i Hose, jer vi ste sada moji prijatelji.

Kad su otišli, osvrnuvši se da bi se još jednom osmehnuli, raspakovao sam stvari i stavio ih u fioke obložene novom hartijom. Onda sam postavio svoje dve slike na komodu, gurnuo prazan kofer pod krevet i osvrnuvši se još jednom izašao.

A tamo, u dvorištu, na putu k meni, bio je moj neprijatelj.

— Radio, Ficdžeralde?

— Ne više nego obično, oče.

— Da pogledamo.

Sišao je niz stepenice. Ja nisam išao za njim. Malo zatim, pošto je očigledno sve pregledao, otvorio moje fioke i opipao rublje, izišao je, osmehujući se. A kako sam bio nepoverljiv prema tom smehu.

— Čestitam, Ficdžeralde. To ste divno uradili. Nisam znao da posedujete ta svojstva. — I dobroćudno mi je stavio ruku na rame.

Povukavši se iz toga lažnog zagrljaja, pogledao sam ga u oči.

— Vi znate da ja to nisam uradlio. I nemojte od mene praviti lažova. Ma šta o meni mislili, ja to nikad nisam bio, i nakad me nećete navesti da to budem.

Čutao je, a onda rekao normalnim glasom:

— Nije loše, Ficdžeralde. Još mogu od vas ispraviti misionara. Sada je vreme za našu divnu **merieadu**. Hajdemo, pokazaću vam trpezariju.

• **Merienda (špan.) = užina — nap. prev.**

Bila je to velika dvorana u jednoj udaljenoj novoj zgradi s podijumom na jednom kraju i sa možda nekih dvadesetak dugačkih stolova ispod njega, za kojima su moji budući drugovi sedeli spremni da se najedu. Haket me je odveo na

kraj jednog stola, a sam je seo u čelo stola, gde mu je sa svake strane sedeo po jedan sveštenik.

Onda su očitali molitvu, a kad je jedan mladić počeo čitati za nalonjom očigledno nešto iz Knjige mučenika, poslužili su ručak, što je nagoveštavalo da ću možda okusiti dobar zalogaj.

Avaj, jelo je bilo neukusno — **olla podrida** od pirinča i grakša — polutečno, i u njemu su plivali komadići tvrde govedine, koju su verovatno morali šeći sekiricom. Prikupio sam svu snagu da progutam svoju porciju, znajući da ću, ako ne naučim da gutam te splačine, nesumnjivo umreti od gladi. Posle toga sledio je neki kiseo kozji sir s komadeškom hleba, što zapravo nije bilo loše, a zatim čaša crne tečnosti koja se izdavala za kafu. Uspeo sam da progutam velikim gutljajima taj gorki napitak. Bar je bio vreo.

- **Olla podrida (špan.) = jelo nalik na janiju od mešanog povrća i mesa.**

U međuvremenu, posmatrao sam ostale drugove koje sam, uglavnom, na prvi pogled omrznuo. Naročito ružnog mladog grubijana koji je sedeo u čelu srednjeg stola i koga su oslovljavali kao **Dafa**.

- **Daf (engl. daff) = puding — nap. prev.**

Što se tiče sveštenika, jedan, i samo jedan, izgleda da je zapazio moje prisustvo, sveštenik malog rasta i nalik na beskućnika, rumenih obraza i sede kose, koji se stalno kreveljio u mom pravcu. Kad sam upitao suseda ko je taj sveštenik, ovaj je promrmljao, pošto je morala vladati tišina;

— Otac Petit, nastavnik muzike.

Dragi bože, pomislio sam, to je poslednja kap, i kad smo ustali i očitali molitvu zahvalnicu i kad mi se učinilo da mi otac Petit daje znake, brzo sam ustao, umešao se u gomilu i uputio se u svoju malu ćeliju. To je bio slobodan sat kad sam počeo sastavljati i pisati ovo pismo, a dovršio sam ga kasno sutradan, uz sveću.

Pošto ne smem da se izložim opasnostima da ga cenzuriše prokleti Haket, poveriću ga svom malom prijatelju

Spaneu, koji će ga poslati iz sela. Molim te oprost mi za ovo razvučeno pismo, dragi Alek. Želeo sam da tačno znaš moj položaj i šta me očekuje, ako preživim, za iduće četiri godline.

Molim te pozdravi svoju dragu majku.

Tebe srdačno pozdravlja i voli tvoj Desmond. P. S. sada se ispostavilo da je lepa mala odsečena ruka, ruka jednog od ovdašnjih mladića, mladog sveštenika, ubijenog i unakažonog u Kongu, čije su telo pronašle belgijske trupe, pa su sačuvala i poslale njegovu ruku. Zato što ju je sačuvaao i ukazao joj poštovanje, Haket je dobio dobru ocenu u mojoj beležnici.

II

Šta je čovek mogao zaključiti iz tog dugog i nepovezanog pisma? Dao sam majci da ga pročita, jer je volela Desmonda i jer ju je zanimalo kako napreduje u svom pozivu sveštenika.

Ona odmahnu glavom. — Jadnik. Nikad neće uspeti.

Ali dugi niz pisama, koja su stizala u pravilnim razmacima, kao da je protivrećio tome predskazanju. Tmurna, puna jadikovanja, ozarena povremenom šalom ili izlivom besa protiv Haketa, bila su tako jednolična i zbilja tako nedostojna Desmonda da sam ih krio. No u poređenju s događajima ikoji su imali da naiđu, ovo je bilo dosadno razdoblje u Desmondovom životu. U prvim danima njegovog iskušeništva jedini prijatelj u toj surovoj rulji bio mu je jedan mladić, osećajan i inteligentan, kao i on, koji je nosio nadimak »Luni«. S njim se sastajao za vjerne odmora da odigraju po koju dosadnu partiju tenisa starim reketima i istrošenim loptama, na igralištu išaranom kravljom balemom, sasušenom na suncu. Drugi put bi ćutke hodali po hodnicima stare opatije, upijajući lepotu i mir tog vrlo zapuštenog dela učilišta. Kišnih dana sastajali su se u biblioteci da čitaju, mada ne knjige o mučenicima, kojima su police bile pretrpane, već druge manje svete knjige. Sastajali bi se i da sastavljaju nakaradne, podrugljive stihove, uglavnom posvećene Haketu. Te stihove, napisane iskrivljenim rukopisom, potajno su ostavljali u nužnicima i drugim javnim mestima.

S jednim izuzetkom oca Petita, Desmond je dobio malo ohrabrenja od svojih nastavnika, koje je često vređao, otkrivajući da zna više nego što oni nastoje da ga nauče. Ali Petit, postariji sveštenik rumenih obraza i prilično bojažljiv, čije je krevljenje u znak predstavljanja Desmond već opisao, još od početka bio je neobično naklonjen Desmondu, čije je svedočanstvo bilo krajnje zanimljivo za horovođu zalutalog u muzičku divljinu. Petit u stvari nije mogao polagati pravo na tu nadležnost. Svirao je u orgulje, predavao klavir ili violinu, prema zahtevu, i skupio dovoljno glasova da bi valjano kontrolisao crkvene pesme, litanije i pevanje u horu, koji bi se inače pretvorili u dreku da se ne bi mogli raspoznati. Kako je došao u semeništa, bila je stvar za nagađanje, pošto Petit ne samo da je bio ćutljiv,

već toliko stidljiv, da bi pocrveneo od jednog neposrednog pitanja. Nesumnjivo je bio muzikalan od rane mladosti, i dok je bio dečak, svirao je u jednom midlendskom orkestru, a instrument mu je bio, kako je i odgovaralo, flauta. Kaiko, ili zašto, je odjednom odlučio da uči za sveštenika, to nikad nije hteo otkriti. Tako je isto ćutao o mnogim premeštajima, slanju iz jedne parohije u drugu, koji su ga pratili pošto se razredio. Nije bio rođen da doživi uspeh, čak ni u službi božjoj, ali njegovo poznavanje muzike je ostalo, pa mu se učinilo kao blagoslov kad se najzad našao u Sv. Simeonu. Tu su ga svi voleli, a naročito otac nastojnik, koji je na mnoge načine štitio i pomagao »maloga«.

Ubrzo posle prvog satanka s ocem Petitom, Desmond je bio polako namamljen u muzičku sobu, dugu, nisku dvoranu s tavanicom od greda, visoko iznad manastirskog dvorišta, daleko od stvarnosti i daleko od svih drugih vidika i zvukova.

— Sedite, Desmonde, i dozvolite mi da sa vama razgovaram.

Kad su seli na malu izanđalu sofu blizu pijanina, Desmond je opazio da je mali čovek nervozan i da brzoi diše, kad je progovorio:

— Dragi moj Desmonde, vaše svedočanstvo iz Sv. Ignacija naročito pominje, među vašim ostalim svojstvima, vaš izuzetan glas. Dok sam ga čitao, drhtao sam, jedva uzdržavajući prijatno očekivanje. Pa, ne plašite se. — On spusti ruku na Desmondovu. — Ni za ceo svet vas ne bih bacio onim vukovima, tražeći od vas da pevate s onom gomilom koja se dere u crkvi, pevajući crkvene pesme i lake komade od Baha i Hajdna, koje sam im utuvio u glavu. Ne, dragi moj Desmonde, ja gajim jednu veliku nadu. — Glas mu zadrhta. — Jednu mogućnost, jedan san, jednu zamisao koju sam nosio u toku mnogih jalovih godina. On zastade. — Pre nego što nastavim, molim vas, hoćete li mi nešto otpevati?

Desmond je sada bio očaran tim »malim«.

— Šta želite da vam pevam, oče?

— Zna li Subertovu *Ave Maria*?

— Naravno, oče.

— Teška je. — On pokaza na pijanino. — Pratiću vas.

— Nije potrebno, oče, hvala vam.

Desmond je voleo tu pesmu, i sada ju je pevao sa pravim uživanjem.

Kad je završio, on pogleda oca Petita. Mali kaluđer sedeo je zatvorenih očiju, a usne su mu se micale u nemoj molitvi. Najzad otvori oči pune suza i pozivajući Desmonda da ponovo sedne pored njega, reče:

— Dragi moj. Desmonde, zahvalio sam našem dragom Gospodu što mi je uslišio molitvu koju mu upućujem više od tri godine. Hoćete li me slušati dok vam objasnim? I, uzgred, smem li vas i dalje zvati imenom?

— Želeo bih da me tako zovete, oče.

To je bilo prvi put da je neko Desmonda tako oslovio od kako je ušao u semenište. I napeto je slušao dok mu je, skoro deset minuta, otac Petit otvarao svoje srce. Posle tog izliva, nastalo je dugo ćutanje. Onda otac Petit reče:

— Hoćete li pokušati, Desmonde?

— Ako vi smatrate da treba da pokušam.

— Verujem da je to bogomdana prilika koju ne smete propustiti.

— Onda hoću.

Rukovaše se. Mali kaluđer se osmehnu.

— Ja mislim da dolazite ovamo za vreme slobodnog vremena posle podne, dvaput nedeljno, recimo utorkom i petkom, od tri do pet. Prićaćemo i raditi, da, marljivo raditi. Dok se odmarate, sviraću vam Betovena, ili što drugo, ako više volite. I na kraju časa udesiću da nam donesu neko osveženje. Danas to nisam uradio, jer nisam bio siguran da ćete prihvatiti.

Desmond se predao tom strogom seminarskom životu s novim zanimanjem, uvek se radujući odmoru i cilju koji je bilo skoro nemoguće postići, ali koji bi mu uzburkao krv kad bi samo, tu i tamo dopustio sebi da zamisli mogućnu pobedu, mrmljajući, naslađujući se recima »zlatni pehar«.

Sastanci utorkom i petkom počeli su i redovno se nastavili. Za sve vrene dok je pevao, Desmond nikad nije imao učitelja. Pevao je prirodno i stekao mnoge tehničke greške.

Otac Petit mu je davao mnoge teške komade da peva i nije propuštao da ga kritikuje.

— Desmonde, nemojte se zadržavati na toj poslednjoj noti, kao da je volite i plašite se da je pustite. To je prostački, sentimentalni trik. Pokušajte ponovo taj

stav, imali ste malčice vibrata. Bežite od vibrata kao od greha. To Je prokletstvo mnogih dobrih tenora. Nemojte naduvati visoke tonove zbog efekta, pa ih naglo pustiti da iščeznu, kao žaba na izdisaju. — Otac Petit nastavi: — A sada, Desmonde, koja će biti vaša pesma po izboru za takmičenje? To je važno, jer se ocena dobrim delom zasniva na njoj.

Desmond razmisli samo trenutak.

— Želeo bih pevati Nagradnu pesmu iz *Majstora* perača — reče dodavši: — Wagner nije moj najomiljeniji kompozitor, ali pesma je divna. Ne samo što nadahnjuje, već je i puna težnje da postigne uspeh, što nama odgovara.

Petit Iklimmu glavom.

— Da, savršena pesma. Ali dugačka, vrlo dugačka i teška. Pa, uskoro ćemo videti šta možemo s njom učiniti.

Izvesnih dana Desmondu nije bilo dopušteno da peva; odmarao se na sofi dok je »mali otac« sedeo na jastučetu za pijaninom i svirao, svirao odabrane stranice iz Bramsa, Lista, Suberta i Mocarta, među kojima i mnoge komade koje je Desmond ponajviše voleo.

U četvrt do pet, redovno bi ušao Martes s ponudama iz kuhinje, obično rezervisanim za sveštenečki sto. Čečto bi dolazio ranije i stajao pred vratima da sluša. Iz jednog ormara otac Petit bi izvukao čajnik i špiritusu lampu na kojoj bi skuvao čaj.

Taj nezamisliv odmor od stroge seminarske svakodnevnice, koji je tako odgovarao Desmondovom ukusu i prirodnim sklonostima, nesumnjivo ga je sačuvao da ne napusti sveštenečki poziv ili možda pretopi živčani slom. Stalno je to pominjao u svojim pismima, pričajući kako je postepeno, lukavo zauzeo sobu u potkrovlju i kako je najzad mogao dolaziti u nju kad god je bio slobodan od svakodnevnih obaveza. Pisao je sva svoja pisma u toj blagoslovenoj samoći i opružen na starom kauču odmarao se pola sata, mučeći se da probavi ručak koji se jedva dao jesti pre nego što bi počeo popodnevni rad.

Otkrio je gomilu nota nemačkih kompozitora u pregradi stolice za klavir. Svirao ih je i pevao iz njih, dok nije savršeno umeo da čita s lista. Neke lakše delove naučio je napamet. Naročito je voleo dve Subertove pesme: ***Der Lindenbaum i Fruhlingstraumi*** onu slatku Sumanovu pesmu: ***Wenn ich in deine Augen seh***

Bilo je tu i ozbiljnih pesama: Bramsova ***Der Tod das ist die Kuhle Nacht***. i za čudo, neki odlomci iz Hendlovog *Mesije* na engleskom, pre svega uzbudljiva arija *Znam da moj Spasitelj živi*.

Jedno popodne kad je izlio svoje srce u jednu omiljenu Nendlovu ariju, *Ljudi koji su hodali u mraku*, nije čuo kako su se vrata iza njega otvorila. A kad se okrenuo, tamo je stajala zlokobna Haketova prilika. Slušao je na pragu.

Desmond umalo što nije pao sa stolice. Drhtao je, misleći da je to kraj, dok mu se Haket polagano približavao. Ali šta se to desilo? Jedna ogromna ruka s odobravanjem spusti mu se na rame, a reči, ne dobačene, već blago izgovorene dopreše do uha:

— To je zaista bilo lepo, Fildžeralde. Ja nisam profesor, ali znam šta je najbolje kad ga čujem. Nastavite, nastavite, i osvojte pehar za čast i za koledž.

On zastade. —Uzgred budi rečeno, da li biste želeli da zamenite svoju spavaću sobu za jednu od većih soba na spratu?

— Hvala vam, oče, ali ne želim. Volim svoju malu ćeliju.

- **Der Lindenbaum (nem.) = Lipa — nap. prev.**

- **Fruhlingstraum (nem.) = Proletnji san — nap. prev**

- **Wenn ich in deine Augen seh (nem.) = Kada u tvoje oči pogledam — nap. prev.**

- **Der Tod das ist die kiihle Nacht (nem.) = Smrt je hladna noć — nap. prev.**

— Milo mi je, Fildžeralde. Ipak ću od vas napravati mučenika. — On se osmehnu, stvarno se osmehnu, okrenu se i nestade.

Desmond siđe niz stare manastirske stepenice, što je mogao bučnije, pevajući Hosana iz sveg glasa. Više nije bilo potrebno da se šunja. Bio je ozakonjen, čak osvešten; mala radna soba u potkrovlju bila je njegova.

Desmondovo neraspoloženje prema ocu Haketu bilo je sada ublaženo neočekivanom ljubaznošću koju mu je nastojnik ukazao. No još nije potpuno mogao prihvatiti uporan i ustrajan kompleks misionanstva, koji je bio preovla, dajući činilac u učenju semeništa i sadržina, u najvećem broju slučajeva, Haketovih kratkih ali snažnih propovedi.

Jednog nedeljnog jutra propoved je ostavila naročiti utisak na Desmonda. Otac Haket počeo je polagano, iznoseći vrlinu i potrebu rada misionara, koji se povinuju božjoj zapovesti: »Idite, dakle, i naučite sve narode krsteći ih u ime oca i sina i svetoga duha« — Evanđelje po Mateju 28:19. A glas svetog Pavla izgovorio je istu zapovest: »Teško meni ako jevanđelje ne propovedam«, Korinćanima poslanica prva 9:16. Hristos je stalno isticao evangelsku misiju crkve, potrebu da propoveda evanđelje i da vaspita članove da bolje poznaju i budu što svesniji Boga.

— Suština katoličke crkve je misionarska po prirodi — tvrdio je Haket. — To je povinovanje zapovesti božjoj da se moralno utiče u korist društvene pravde, građenja škola, bolnica, ustanova za siromašne, neuke, ugnjetavane.

Onda je prešao na velika imena u misionarskoj istoriji crkve, predmet koji mu je bio drag srcu, počevši od svetog Pavla, koji je preneo hrišćanstvo Nejevrejima, apostola Jakova, koji je radio u Španiji i apostola Tome, koji je preobratio indijsko stanovništvo Malabara.

Zatim, sv. Martina, iz Tura, u Francuskoj, sv. Patrika i sv. Kolumbana u Irskoj, sv. Avgustina, prvog kanterberijskog nadbiskupa 597. godine.

Zatim je nastavio govoriti o velikim jezuitskim misionarima, navodeći slučaj jezuita Matea Ričija, koji je početkom šesnaestog stoleća napravio veliki prodor u Kini, zahvaljujući intenzivnom proučavanju kineskog jezika i kulture. Pošto je caru VanLiju poklonio časovnik i spinet, stekao je njegovu naklonost, zatim dobio slobodu propovedanja i učenja. I u Indiji je jezuit Robert de Nobili, usvojivši odeću i način života Bramina, nadmašio ove u asketizmu i preobratio je hiljade pripadnika više klase.

— Nemojte ni za trenutak pomisliti da je taj uzvišeni rad ostvaren bez žrtve, najveće žrtve — nastavi Haket. — Samo u jednoj godini u Kongu bilo je okrutno ubijeno pri vršenju svete dužnosti sto šest sveštenika, dvadeset četiri brata i trideset sedam sestara.

Otac Haket zastade i nesigurnim glasom nastavi:

— Ovde, iz ovog semeništa, jedan od mnogih mladih misionara koje smo u toku godina poslali u sve delove sveta, plemeniti i odlični mladić, otac Stefan Ridžvej, bio je svirepo ubijen, a telo mu sasečeno na komade dok je prenosio reč božju u divlje i neistražene džungle gornjeg Konga.

Poznati su vam zemni ostaci koje isu našli belgijski vojnici a belgijski oci iz Kindera poslali nam ruku tog hrabrog i plemenitog mladića, koju je odrubila panga i koja je čudotvorno, ponavljam, čudotvorno sačuvana, kao živa i neokaljana, kao da je još i sada živi deo Stefanovog tela.

Videli ste taj zemni ostatak, izložen vam je da ga duboko poštuju za vreme mise koju slavimo na godišnjicu Stefanovog slavnog mučeništva. To je moj najdragoceniji posed i biće prikazan u svoj svojoj čudotvornoj svežini, kad zamolim da se kanonizuje taj sveti mladić, ponos ovog semeništa i uzor, nadahnuće i podstrek za sve vas ovde.

Kakva radost na nebesima, i moja, poniznog branitelja misionarskog života, kad bi, pored tihjirabrih dobrih duša koje su već odabrale taj **via dolorosa** i neki drugi među vama došli i rekli mi: »I ja prihvatam poruku, štaviše, Hristovu zapovest da idem i propovedam evanđelje.«

Zastavši još jednom, nastavi: — Ustanite, da svi otpevamo ovu divnu pesmu, borbenu pesmu svih onih koji su povelili borbu za Hrista, *Napred, Hristovi vojnici*.

_ Jasno, otac Haket je sada bio bolje raspoložen prema iskušeniku prema kome je ranije tako grubo postupao. No Desmond nije mogao sasvim prihvatiti te ponude svoga nastojnika. Jedna neprijatna misao neprestano ga je mučila i sutradan popodne, po strasnoj propovedi oca Haketa, što se izrazilo u muzičkoj sobi kad je odjednom uzviknuo svom učitelju:

• **Via dolorosa (ital.) = put ispunjen patnjama — nap. prev.**

— Zar vam se ne čini da je misionarski kompleks oca Haketa pomalo jeftin? Ako mu je toliko stalo do toga, umesto da nas tera u mučeništvo, zašto sam ne ode tamo?

Mali Petit spusti notni list koji je držao u ruci i ozbiljno pogleda Desmonda.

— To je vrlo nemilosrdna i vrlo neumesna primedba.

— Ali zar nije tačna?

Otac Petit ga ponovo pogleda s ljutitim iznenađenjem.

— Zar vi ne znate da je otac Haket proveo dvanaest godina svoga života kao misionar? Odmah posle zaređenja otišao je u Indiju da radi među pripadnicima najniže klase — najnižim i najomrženijim od svih ljudskih bića. Sopstvenim rukama sagradio je ambulantu, pa osnovao jednu malu školu, počeo oblačiti i učiti napuštenu i izgladnelu decu čiji su dani i noći proticali u najbednijim delovima Madrasa. Doslovno je mučio prijatelja kod kuće da šalju novac kako bi odevao i hranio tu malu neželjenu decu, učio ih veronauci i preveo u hrišćanstvo, sve vreme živeći u najbednijem, najsiromašnijem gradskom kraju, gde je kolera harala skoro bez prestanka.

Naravno, zbog toga što je tako negovao bolesnike, ne štedeći sebe, dobio je koleru. Ozdravio je, i kao invalid pušten kući.

U njegovom odsutvu jedan mladi američki sveštenik nastavio je njegov posao i pridružio se ocu Haketu kad se ovaj vratio. Zajedno su činili čuda, dok jedna epidemija žute groznice nije zahvatila pokrajinu Lingundu. Ostavivši svog druga

sveštenika da brine za misiju u Madrasu, Haket je otišao u središte strašne bolesti.

Šest nedelja kasnije, pošto je pokazao junačku odanost prema bolesnicima i samrtnicima, i sam je oboleo i umalo nije umro, pa je vraćen kući, kao invalid, tako upropašćen, tako uništen tom groznom bolešću da mu nisu dopustili povratak u Indiju. Pošto je sada obavezno morao živeti u toploj klimi, dobio je ovo relativno lako mesto u Španiji.

Nastade dugo ćutanje posle tog kratkog izlaganja oca Petita, za vreme koga je Desmond ostao potpuno miran, s čudnim izrazom lica. Odjednom skoči na noge.

— Molim vas, izvinite me, oče. Moram ići. — On istrča iz sobe.

Možda je mali Petit slutio šta znači Desmondov iznenadni odlazak i predosećao da će se ovaj brzo vratiti. On pođe pijaninu d tiho zasvira svoju omiljenu »Ave Mariju«.

Još je svirao, i nastavio svirati kad se Desmond vratio okrenuvši se u isto vreme da pogleda svog učesnika i krlšom promrmlja:

— Izgledate srećni. Dobra ispovest?

— I oproštaj jednog svetog sveštenilka — reče ponizno Desmond.

III

Desmond je sada bio smešten u semeništu, skoro udobno, oslobođen svih ranijih beda zahvaljujući svom bogomdanom glasu. Njegovo probiračko čulo ukusa sada je čak podnosilo neukusna jela propisane ishrane, pošto su sada bila srećom poboljšana voćem, posebno breskvama, iz susednih voćnjaka. Čak je bio u neverovatno dobrim odnosima s ocem nastojnikom, koji je počeo pretpostavljati dosada nepredviđene mogućnosti u tom glasu čudnog iskušenika.

Desmondova pisma bila su sada neredovna, uglavnom manje bolna, štaviše puna nade i obojena osećanjem odanosti, žarom koji kao da je rastao kako je vreme odmicalo. Moglo bi se reći oduševljenjem, da disciplina učilišta nije umirila njegovu prirodnu uskipelost.

U toku te faze, prijatne i dosta duge, Desmond je prolazio kroz razne stepene svoga iskušeništva, postao podđakon i đakon. A kako je to radovalo njegovu majku koja je čeznula da joj sin postane sveštenik.

Najmanje jednom svake dve ili tri nedelje odlazili smo na ručak gospođi Fiodžerald. Razgovor je uvek bio usred, sređen na Desmonda. Sada skoro savim onemoćala, ona je živela za taj veliki događaj, no ja sam sumnjao da će doći veti da vidi sina zaređenog. Ja sam upravo bio na predzavršnim ispitima, a njeni simptomi srčane bolesti, bledilo, slabo disanje i upadljivo otečeni zglobovi, isuviše su mi jasno govorili, a moja dijagnoza bila je potvrđena kad mi je pokazala lek koji joj je bio prepisan: sitne pilule Nativelovog digitalina. Sada sam bio »pomoćnik« ser Džejmisa MekKenzija i živio sam, to jest imao stan i hranu, u Zapadnoj bolnici, i tako sam olakšao teret koji je majka junački nosila tolike godine.

Nadao sam se da ću uskoro moći da joj sve to nadoknadim kad pošaljem njen otkaz Vinotonskoj korporaciji i time okončam rad koja nas je toliko godina izdržavao.

To zadovoljavajuće, skoro prijatno životno stanje za Desmonda i mene nastavilo se još nekoliko meseci, kad odjednom, kao grom iz vedra neba, stiže jedno pismo s poznatom španskom markom. Pismo napisano tako zbrda-zdola i na brzinu da sam pomislio na nesreću čim sa ga otvorio.

Dragi moj Alek,

Bio sam očajan, potpuno utučen, ponižen, grđen, bačen u prašinu, skoro izbačen, moj sveštenečki poziv u opasnosti, a sve, sve to, ponavljam, po mom poštenom i nepristrasnom mišljenju, uopšte nije bilo mojom krivicom. Tek sada mogu dići svoju pognutu i prokletu glavu da ti saopštim sve pojedinosti toga slučaja i da te usrdno zamolim za saosećanje.

Mislim da sam već pomenuo u pređašnjem pismu da je jedno od nekoliko poboljšanja u našem strogom režimu to što nam je jednom nedeljno, svakog četvrtka, dozvoljeno da popodne odemo u grad. Idemo u grupi, bez pratnje, s odobrenjem da od raznih trgovaca koji se uvek tu nađu, čekajući našu posetu kupimo voće ili nešto drugo što je odobreno da se okrepimo. Naše odsustvo iz semeništa ne sme trajati više od jednog sata.

Nije potrebno da ti kažem kako željno iščekujemo ne samo taj kratak spas od našeg teškog dnevnog rada, ne samo naš trenutani dodir s normalnim svetom, već i ukusno voće koje možemo kupiti za naših nekoliko pezeta. Sta još postoji u tom malom tipičnom španskom selu što bi nas uzбудilo: jedina, prašnjava, vijugava ulica, oivičena malim kućama, zaslepljujuće belim od večitog sunca, i u cmo odevenih starica koje sede pred njima, krpe i čavrljaju. Mali tamni prolazi vode u

mračne male radnje, koje samo zbog blizine semeništa prodaju i neuobičajenu robu: sapun, pastu za zube i četke, jednostavne lekove, razglednice, pa čak i bombone. U sezoni, takođe, uglavnom da namame đake, prepuni su grožđa, pomorandži iz Malage i bresaka.

Naročito volim breskve, kao i mnogi drugi iskušenici, i pred samim ulaskom u gradić uvek nas dočekuje jedna mlada žena, devojka, da budem tačan, koja obično preduhitri ostale trgovce tako što nam dođe u susret s velikom, ravnom kotaricom, okačenom preko ramena i prepunom zrelog, ukusnog voća. U interesu svoje trgovine uspostavila je s nama prijateljski odnos, pa nam je prešlo skoro u naviku da stanemo i da s njom čavrljamo nekoliko trenutaka, vežbajući španski, pre nego što ćemo nastaviti do gradića.

Tog jednog zloslutnog četvrtka, zadržao me je otac Petit, moj divni učitelj muzike, koji je bio prilično uzbuđen kad je primio dugo očekivane vesti iz Rima o predloženom pevačkom takmičenju. Zbog toga sam sa zakašnjenjem izašao kroz kapiju, a kad sam, žureći se, stigao svoje drugove, na svoju veliku žalost video sam da bresaka više nema.

— *Oh, bože, Katarina, ništa niste za mene zadržali.*

Ona je odmahнула glavom i osmehnula se pokazavši svoje lepe bele zube.

— *Zakasnili ste, lepi mali svešteniče, a nikad ne smete zakasnuti na sastanak s damom.*

Moji drugovi, a naročito Daf, koščati Aberdinac, koji me mrzi, počeo je uživati u mojoj neprilici kad sam rekao:

— *Žalostan sam. Mislio sam da sam ja vaša najmilija mušterija.*

— *Pa ste žalosni, iskreno žalosni.*

— *Da, iskreno žalostan.*

— *Onda se osmehnite svojim lepim osmehom. — I, na moje iznenađenje i radost, izvadila je iza leđa dve najveće i najukusnije breskve koje sam video.*

Kikotanje i gurkanje unaokolo prestalo je kad je nagnula kotaricu na jednu stranu prilazeći mi sa po jednom breskvom u svakoj ruci.

— *Zar ste i za trenutak mogli pomisliti da ću vas zaboraviti? Uzmite ih.*

Potražio sam novac u džepu da joj platim, ali na svoje razočarenje otkrio sam da nemam novaca. U žurbi sam zaboravio novčanik. Moje očajanje sigurno je bilo očigledno, ne samo posmatračima već i njoj, kad sam promućao:

— *Oprostite. Ne mogu platiti.*

Ona mi priđe savim blizu, i dalje se osmehujući — Znači nemate novaca? Milo mi je. Jer mi onda morate platiti poljupcem.

Ona mi stavi po jednu breskvu u svaku ruku i dok: sam ja stajao bespomoćan, zagrlila me i pritisnula usne na moje, u zagrljaju koji je nesumnjivo bio strasan, šapućući mi u isto vreme na uvo:

— *Dođi svake večeri posle šest, dragi moj mali popiću. U, Kalje de los Pinas broi 17. Za tebe je fraj.*

Kad me je najzacT pustila, gledajući me svojim crnim, sjajnim očima, s istim onim ushićenim osmehom, zlokobnu, tišinu prekinuo je uzvilik Aberdinca.

— *Dosta, momci. Hajdemo u grad.*

Pošao sam u stanju ošamućenosti i euforije. Taj čvrst i požudan zagrljaj izmešan s mirisom bresaka potpuno me je lišio snage. Više ili manje usamljen na kraju povorke, najzad sam se povratio i do nekog stepena oživeo, pošto sam pojeo obe ulkusne breskve.

Još i na povratku u semenište niko nije sa mnom govorio. Privremeno, bar, i bez svoje krivice, postao sam pariija

Sutradan izjutra činilo se kao da je nastalo kraljenje, ali u jedanaest sati dobio sam poziv da se pojavim pred ocem nastojnikom u njegovoj radnoj sobi. Nekako sam se ponovo sledio, pokorio, a moj strah je još i porastao kad sam, ušavši u sobu, primetio visoku, mršavu Dafovu priliku pored prozora.

— *Ficdžeralde, protiv vas je podneta vrlo ozbiljna optužba. — Otac nastojnik sedeo je za pisaćim stolom, i odmah izrekao optužbu. Pošto sam ćutao, on nastavi: — Da ste zagrlili devojkicu Katarinu i, dalje, da ste s njom imali nemoralne odnose.*

Bio sam zapanjen i odjednom sam pobesneo. Pogledao sam osvetničkog anđela pored prozora. Izbegavao je moj pogled.

— *Ko je podneo tu optužbu? Plam Daf?'*

— Zove se Daf, Ficdžeralde. Bio je prisutan kad ste zagrlili tu devojkicu Katarinu. Da li to poričete?

— Potpuno i savim. Ona je mene zagrlila.

— Niste joj, se suprotstavili?

— To je bilo nemogućno. Imao sam u svakoj ruci po jednu zrelu breskvu.

Plam Daf (engl. plum-duff) = puding sa suvim grožđem — nap. prev.

— Ona vam je dala te breskve. Besplatno. Zar to ne nagoveštava prisnost?

— Ona je vrlo ljubazna devojkica. Svi smo bili njene mušterije i na neki način s njom prisni. Svi smo se s njom smejali i šaloil.

— Ne, ja nisam — od prozora dopre grobni glas. — Čim sam je video, znao sam da je drolja.

— Čutite, Pl... Dafe. Vi ste pred svima bili naročito prisni s njom, bili ste njen izabranik, u stvari. Tako je ona za to veće ugovorila satanak, na što ste vi odgovorili O.K.

— Nikad u životu nisam izustio tako pokvarenu i prostu reč. Ko me optužuje da sam je upotrebio?

— Daf ima dobre uši.

— Dosta su velike.

Otac nastojnik se nije obazirao na to i nastavi napad.

— Raspitao sam se. Ta Katarina Menoti, ako nije baš prostitutka, onda se zvanično smatra kao **fille de joie**.

Zar vam nisam rekao, prečasnici? Čak mu je dala svoju adresu.

• **fille de joie (franc.) = laka devojkica — nap. prev.**

— Čuti, ti škotski bilmezu. — Očigledna ljutnja oca nastojnika na Plama pomalo me je veselila. Ali on je nastavio: — Poričete li da ste je ikad posetili u kući s tom adresom?

— *Ako sam je posetio, zašto bi mi onda dala svoju adresu? Sigurno bih je znao.*

Otac nastojnik upitno je pogledao Dafa, koji je tresnuo:

— *Mora da mu je rekla za slučaj da ju je zaboravio.*

Hladna tišina sledila je posle te pretpostavke. Onda je otac nastojnik mahnuo rukom prema vratima.

— *Možete otići, Dafe.*

— *Siguran sam da vaša prečasnost zna da sam ja to izneo samo iz najviših ličnih pobuda vrline i radi dobrog imena učilišta i zbog toga što ne sumnjam da Fildžerald...*

— *Odlazite Dafe, smeta, ili ću biti primoran da vas kaznim veoma strogo.*

Kad je Daf otišao, odmahujući glavom, rektor je ćutao, posmatrajući me zamišljeno. Najzad progovori:

— *Ni za trenutak, Fildžeralde, ne verujem da ste posetili tu kuću ili da ste telesno upoznali tu devojkicu. Da verujem, napustili biste koledž istog popodneva. Ali ponašali ste se na način koji vas je izložio sumnji da ste se veoma loše vladali, i to na način koji sramoti i vređa učilište. Po' savetovaću se sa svojim kolegama kakva će biti kazna. U~ međuvremenu, bilo da ćete morati otići, bilo da ćete ostati, dajem vam ovaj savet:*

Vi ste očigledno neobično privlačni za drugi pol. Čuvajte se, zbog toga, obletanja kojima ćete biti izloženi. Uvek vladajte sobom i svojim osećanjima. Budite uzdržani, mirni, spremni da se povučete na i najmanji znak opasnosti. Učinite to, pa ćete sebi uštedeti mnogo bola, patnje i nesreće koja bi usledila. Sada možete ići. Sutra popodne znaćete svoju sudbinu. Idite u crkvu i molite se da ne budem prisiljen da vas izbacim.

Poklonio sam se i izašao, pravo u crkvu, gde sam se, veruj mi, žarko i usrdno molio. Znao sam kako Haket ume da bude strog — pre svega nekoliko meseci otpustio je jednog mladića iskušenika zato što je pušio mali opušak cigare. Pošto je prethodno bio opomenut, taj mladić nije poslušao naređenje. To je bilo dovoljno.

I sutradan su se moje patnje nastavile sve do pet sati, kad mi je prišao naš dobri učitelj pevanja, otac Petit, i stavio mi ruku na rame.

— Poslali su me da vam kažem, De9monde, da ostajete. Ograničena vam je sloboda izlaska do kraja semestra, ali, hvala bogu, spaseni ste, ne samo za poziv, već — on se osmehnu — za naš prepad na Rim idućeg meseca.

Počeo sam mu zahvaljivati kada on dodade: — Da, možete mi biti zahvalni. Mislim da sam ja pretegao u vašu korist. Nemam ja glas kao što je vaš ni jednom u sto godina.

Tako, dakle, dragi Alek, to je doslovni izveštaj o poslednjoj i najozbiljnijoj mucu i nevolji tvog najodanijeg prijatelja. Čeznem za vestima od tebe. Molim te, piši mi odmah čim saznaš rezultate svojih poslednjih ispita. Ne znaš kako te često zamišljam kako vredno učiš u svojoj praznoj sobici. Pisaću ti o planiranoj poseti Rimu sa svim podrobnostima, o svemu o čemu do sada nisam pisao.

Iskreno te voli tvoj

Desmond.

IV

Sada sam bio položio poslednje ispite za lekara opšte prakse i za vreme dok je njegov sa radnik bio odsutan preuzeo za četiri nedelje **Locum tenens** kod dr Kinloha, starog i veoma cenjenog lekara opšte prakse u Vintonu. To nije bio moj krajnji cilj, taj jednostavni diplomski ispit, niti poslednji stepen koji sam nameravao postići, ali to mi je omogućavalo da ostanem pored majke bar mesec dana i da je s platom od 40 funti bar odvojim od njenog posla u sirotinjskoj četrtvi i da joj olakšam teškoće koje je hrabro podnosila tolike godine.

- **Locum tenens (lat.) = zamena — nap. prev.**

Kada sam sada došao da posetim gospođu Ficdžerald, učinio sam to u svojstvu stručnjaka. Ozbiljno sam bio zabrinut njenim pogoršanim stanjem, i kad mi je dopustila da je pregledam, uopšte nisam sumnjao u dijagnozu. Akutna mitralna stenoza s delimičnim začepljenjem koronarne arterije. Nagovorio sam je da mi dopusti da je povedem dr Kinlohu na konsultaciju. On je potvrdio dijagnozu i, dok je bodrio bolesnicu i prepisivao lek, dao je još ozbiljniju prognozu: mora ostati u postelji dok se ne poboljša njen opšti edem. U stvari, dok smo se vozili njegovim malim kabrioletom, on mi reče:

— S tim srcem može umreti svakog trenutka.

San njenog života bio je da vidi svog sina zaređenog u sveštenika. Sada je trebalo da joj se kaže da u njenom sadašnjem stanju neće stići u Rim. Ja nisam imao snage da joj nanese taj udarac, koji bi je uništio, a moja majka, koja je sada bila slobodna da svakoga dana posećuje svoju prijateljicu, mudrija od mene, molila me je da se uzdržim još najmanje mesec dana.

I tako se dogodilo da se Desmondova majka, zaspavši jedne noći sa živom vizijom budućnosti svog sina pred očima, nije probudila u stvarnost, razočarenje i očajanje. Umrkla je mirno i bez bola.

Desmond, pozvat odmah telegramom, stigao je dan pre pogreba, tužan, no uzdržan, bez mučnih izraza bola, koji se od njega mogao očekivati. Odmah sam video da se promenio, da je na njemu ostavilo traga pet godina provedenih u semeništu, da je postao uzdržaniji, upravo da je više vladao sobom. Moja majka kazala je to sažeto: — Desmond je odrastao.

Čak se i na pogrebu dobro držao, mada je lio suze, i to gorke suze.

Odmah posle pogreba, pošto je dobio tri dana odsustva, razgovarao je s advokatom. Godišnji prihod njegove majke ugasio se njenom smrću, ali mu je bila uštedela iznos od preko tri hiljade funti. Takođe je trebalo da primi novac od prodaje zakupa kuće. Mnoge njene lepe halijne, uključujući tu i bundu i potpuno nov kostim, bez sumnje namenjeni svečanosti zaređenja, ostavila je mojoj majci, zajedno s nešto svog najboljeg nameštaja, i ti izvanredno dobrodošli pokloni dirnuli su primateljicu do suza. Za mene, koji ništa nisam očekivao, bio je tu poklon od sto funti.

Desmondov voz odlazio je tek u ponoć, i te noći, posle večernje ordinacije, dugo sam sedeo s njim u tihoj kući i tako mi je bio blizak kao da se nikad nismo rastajali.

Neizbežno, govorio je o svojoj majci, zaključivši s istinom, suviše očitom da bi je trebalo ponavljati:

— Zar to nije čudo, kakvo dobro može žena učiniti za čoveka?

— I zlo, koje može učiniti zla žena. Takvih ima mnogo.

— Uvek si realista, Alek. — On se osmehnu. — Kakvi su ti planovi pošto si diplomirao?

Rekao sam mu da je to samo prvi korak, da nameravam raditi doktorsku tezu, a onda pokušati da postanem član Kraljevskog lekarskog koledža, dodavši:

— To je tvrd orah. Užasno teško.

— Ti ćeš to postići, Alek.

— Sta ti smeraš u budućnosti?

— Nejasnija je od tvoje. Za nekoliko nedelja biću zaređen, a pošto nisam uvek zadovoljio moćnike, imam tužno predosećanje da ću biti poslat da izdržim kaznu u nekoj primitivnoj parohiji, verovatno irskoj, pošto sam irski građanin.

— Ne mariš za to?

— Ne, Alek, ali to će možda biti dobro za mene. Moji pogledi su se prilično promenili, zahvaljujući saosećajnoj brizi dobrog oca Haketa.

Pogledah ga ispitivački, dok je govorio dalje:

— Taj Haket je čudan čovek, Alek. Počeo sam time što sam mrzeo njegovu izdržljivost i hrabrost. A i on je meni pružio sve moguće dokaze da me prezire. Smatrao sam ga tiraninom i sadistom. On to zaista nije, on je jednostavno fanatik. Voleo bi da svi njegovi studenti idu u divljinu i da propovedaju reč božju. Mislio sam da je manijak. Neznam. On je vraćanje na jednog od apostola, verovatno Pavla. Zavoleo sam ga i poštujem ga. U stvari, on me je pridobio.

— Smatraš li sebe drugim svetim Patrikom?

On pocrvene. — Ne smej se, Alek. Šta mi znamo šta nas čeka? Ti možeš iznenada napustiti medicinu i postati pisac. Ja bih jednog dana mogao ostaviti svoje kosti u nekoj tropskoj džungli.

Bilo je nemoguće ne nasmejati se, glasno i dugo. I malo zatim on mi se pridruži.

— Uostalom, sada shvatam i poštujem Haketa, i voleo bih mu se odužiti. U Rimu će biti takmičenje. Potpomaže ga **Societd Musicale di Roma** uz punu podršku Vatikana, a otvoreno je za mlade sveštenike koji su tek zaređeni ili iskušenicima pred zaređenjem. Osnovna zamisao je da se sveštenici podstaknu da koriste glas za mise i litanije s pevanjem i tome slično. Sasvim plemenita zamisao, prekrasno nazvani Zlatni pehar. Otac Haket bi voleo da pokušam da ga osvojim. — On zastade. — Mi smo mala ustanova u Torihosu, sa kompleksom niže vrednosti, daleko manje poznati od istog takvog semeništa u Valjadolidu. Kako bi nas to podiglo, i kako bi nas proslavilo kad bismo taj trofej — to je zlatni pehar — stavili u svoju vitrinu.

• **Societš Musicale di Roma (ital.) = Rimsko muzičko društvo — nap. prev.**

Kad je taj srećan događaj?

— Idućeg juna. Prema tome, možeš me zamisliti kako pratim rezultate drugih — Italija je prepuna mladih tenora — na podij umu ukrašenom mnoštvom neprijatnih stručnjaka, svetovnih i sveštenih, i kako hrabro pevam pred publikom koja normalno broji na stotine ljudi.

— Pobedićeš, lako ćeš pobediti, Desmonde. Hoćeš da se kladiš?

On se osmehnu. — Pošto mi se približava zaređenje, Alek, zabranjeno mi je da poklanjam novčice carstva svom dragom lukavom Škotu. — On pogleda na sat. — Žao mi je, ali sada moram poći. Hajdemo pešice do Centrala.

Kad se poslednji put osvrnuo po kući, uzeo je torbu i tužno zastao na pragu, zatvorio i zaključao prednja vrata, — To je »čab« brava. Agent ima ključ.

Kad smo pošli na stanicu, on me uhvati za mišicu svojom slobodnom rukom.

— Žao mi je što sam te tako dugo zadržao. Alek.

— Često radim kasno, uveče, čak i do ponoći. Daj, da ti ponesem torbu.

On odmahnu glavom. — Sada sam nosim svoju torbu. Slušaj, Alek, smem li da te zapitam za jedno lekarsko mišljenje?

— Naravno. — Pitao sam se šta dolazi, ali nikad nisam očekivao šta će uslediti.

— Pitanje je čudno, ali odgovori mi ozbiljno. Ako je jedna ljudska šaka odsečena u zglobu, hoće li najzad istruliti?

— Apsolutno! Posle nedelju dana zaudarala bi do neba, počela bi se raspadati, onda bi se razmekšala i najzad istrulila, i ostale bi samo kosti koje bi se u toku vremena razdvojile u sačni koren i šaku — sitne čvorove kalcijuma koji se raspada.

— Hvala ti, Alek. Mnogo ti hvala.

To je bilo sve. Uskoro siho se našli na Centralnoj stanici. Ispratio sam ga u kupe trećeg razreda.

— Nemoj čekati, Alek. Oproštaj koji se oduže su prokletstvo. Osim toga, znam, apsolutno znam, da će se naši životi jednog dana opet sresti.

Rukovasmo se, onda se okrenuh i brzo izađoh iz stanice. Nadao sam se da ima pravo, da ćemo se jednog dana ponovo sresti. Nadao sam se isto tako da poslednji tramvaj do Vester Roda još nije otišao.

Šest nedelja kasnije Desmond je bio zaređen i, u skladu s njegovim slutnjama, zvanično obavешten da se upućuje u crkvu Sv. Tereze u seoskoj opatiji Kilbarak u južnoj Irskoj. Ali mnogo koječega imalo se dogoditi pre toga, kao što će Desmond sada ispričati.

V

Ujutro na dan našeg odlaska, otac nastojnik došao je lično u moju ćeliju da me probudi sat ranije nego obično. Kad sam se obukao, stajao je dok sam nabacao neke stvari u kofer, a onda smo zajedno otišli u crkvu, gde je čekao mali otac Petit. Obojica, on i otac Haket, već su bili odslužili misu, ali su ostali u prednjoj klupi dok sam ja očitao svoju, i uveravam te da nisam izostavio molitvu za božju pomoć u naporu koji mi je predstojao.

Kad sam završio, otac Haket me je uzeo ispod ruke i poveo u svoju radnu sobu, gde je Martes stajao s dobrom toplom kafom, a ne uobičajenim trpezarijskim mutljagom, i svežim toplim kiflama. Moj nastojnik me je ćuteći posmatrao dok sam se dobro najeo, ali je odbio, vrlo ljubazno, kad sam ga upitao hoće li i on jednu šolju.

Kad je Martes raspremio sto, on reče:

— Uredio sam da dobijete kola do Madrida.

— Oh, hvala vam, oče. Taj lokal je strašan voz.

— Nije to strašan voz. To je vrlo koristan voz za naše seljake i zemljoradnike kad nose proizvode na madridske pijace. Ali je prilično spor i ne zna se tačno kada stiže. Stoga dobijate automobil, nije hispano suisa, no ipak je automobil.

— Imate pravo, oče — rekoh odmah. — Uvek nešto zabrljam s vama.

— Ne toliko kao obično, oče Desmonde. Ni izbliza toliko. U stvari, mada ste daleko od savršenog, vi ste mlad čovek koji se mnogo popravio. Mnogo sam se s vama namučio, a za uzvrat — on zastade, posmatrajući me upornim pogledom — hoću da učilištu dajete Zlatni pehar. To je, samo po sebi tričarija, bedan trofej, ali bi doneo veliki ugled ne samo vama, što je nevažno, već učilištu.

On ustade, kao i ja, i pođe prema klecalu, a ja za njim.

— Ukazaću vam još ovu naklonost. Kleknite, uzmite ovu blagoslovenu relikviju i očitajte molitvu za svoj uspeh, i moj.

Kleknuo sam i, uveravam te, uzeo s velikim poštovanjem malu ruku, tako glatku i tako gipke kože da sam imao osećaj da je to živa ruka. Blago sam je stegnuo i činilo se kao da su prsti odgovorili, dodirnuli moje prste tako prisnim i nežnim dodirom kao da se ne žele odvojiti, kao da ne žele izgubiti tu vezu s životom, nekada doživljenim, a sada sačuvanim u sećanju, u spokojstvu i radosti. Na taj način očitao sam iskrenu i usrdnu molitvu, ne samo za trenutni uspeh već za dobar život i srećnu smrt.

— Pa? — reče otac Haket, kad sam ustao.

— Čudnotvoma je. U ovim prstima se oseća nebeski dodir.

— To morate reći svom prijatelju doktoru koji traži trulo meso i raspadnute kosti. Hajdemo, vreme je da počete.

Kola, mali čvrsti berljer, hio je već u dvorištu, a pored kola, s mojim koferom i svojom torbom, otac Petit. Kad smo seli u automobil a prtljag bio smešten u prtljažnik i kad smo krenuli, video sam oca Haketa kako je napravio znak velikog krsta da nas blagoslovi. U početku sam mrzeo tog bogu odanog sveštenika. Sada, mada je promišljeno odbacivao svaku ljubav, iskreno sam ga poštovao.

Otprilike za sat bili smo u Madridu i u brzom vozu za Rim. Otac Petit ispoljavao je prema meni skoro materinsku brigu, nalažući mi da ćutim, zabranjujući da se prozor širom otvori, sumnjajući na promaju iz svih tačaka kupea, kao da sam pile koje se tek izleglo iz jajeta.

Na stanici u Rimu, međutim, njegovo pouzdanje je iščezlo, i bio je srećan kad sam pozvao nosača da nam prebaci stvari do taksija koji sam pravilno uputio u hotel »Relidžiozo«, gde nam je nastojnik bio rezervisao sobe.

Avaj, »Relidžiozom« sam bio tužno pogođen. Tu su možda upražnjavala pobožnost, ali sve svetovne vrline bile su potpuno zanemarene. Kad sam pogledom obuhvatio prazno predsoblje prekriveno linoleumom, bez lifta, strme, nezastrvene

stepenice i najzad naše dve manastirske male sobe okrenute prema železničkoj manevarskoj stanici, odakle su se između lokomotiva i prikačenih vagona koji su škripali, frktali i brektali, dizali prema nama oblaci pare i dima, meni je srce klonulo. Budući da su do pevačkog takmičenja bila preostala još četiri dana, kakva je to priprema bila za naše teško iskušenje! A ja sam se nadao jednom prijatnom kratkom odboru, punom slobodnog vremena ponovnom susretu s omiljenim gradom.

Pogledao sam malog Petita. Njemu to nije smetalo nimalo, ali ja sam bio gorko obeshrabren, a za ručak, kad je poslužena palenta na mušemi na kojoj su se muve okupljale oko mrlja od umaka, moja seta se probudila i nije me napuštala sve dok nije počela padati noć.

A onda, Alek, nebo je odgovorilo na moje neizrečene molitve. Dok smo sedeli i zurili jedan u drugog u hotelskoj sobi, za koju bih rekao da je bila za trgovačke putnike, jedan uplašeni mladić u prevelikoj vratarskoj uniformi priđe nam najvećom brzinom.

— Jedna dama na vratima, gospodine, traži vas.

Pošao sam prema vratima, isto tako najvećom brzinom

i tamo, da, da, Alek, tamo, u velikom novom hispano suisa bila je moja prijateljica markiza. Pročitala je vest o našem dolasku u večernjim novinama *Paese Sera di Roma*, i odmah se bacila u akciju.

— Hajdete, hajdete smeta, Desmonde. Ovde ne možete ostati ni trenutka. Plašim se čak i da uđem. Hajdete k meni.

— Sa mnom je jedan mali prijatelj, sveštenik, madam. On neće zauzeti mnogo mesta.

—Dovedite ga, odmah dovedite tog malog sveštenika. Hajdete, obojica.

Nije potrebno reći da nismo odbili, i za tili čas našli smo se u velikom automobilu s prtljagom, ja na zadnjem sedištu sa madam, otac Petit, još ošamućen, napred sa šoferom, i klizili smo nečujno prema otmenom bogatstvu, ostavivši mladog vratara da zapanjeno gleda za nama, ošamućen napojnicom koju sam mu nehajno dao.

Bilo je prošlo deset sati kad smo stigli do vile Penserosa, posle vremena za večeru, i mada su nam silom nudili da se okrepimo, odbio sam.

— Draga madam, toliko su nas kljukali palentom otkako smo se smestili u »Relidžiozo« da sada čeznemo samo za dobrim i mirnim snom.

— To ćete i dobiti. — Markiza se okrenula i nešto kazala devojci, koja je stajala i čelkala naređenja.

— A pošto ste očigledno umoriti, do sutra ću vam reći **buona notte**.

Naše dve susedne sobe, s raskošnim kupatilom između njih, bile su do poslednje pojedinosti savršene. Čak je na moj krevet bila stavljena svilena pidžama. Otac Petit nije imao običaj da se kupa pred spavanje, pa sam ja uživao pola sata u dubokoj toploj sapunjavoj vodi, istrljao se čupavim ubrusom i navukao poklonjenu pidžamu, u kojoj sam se više nego ikada osećao nestvarnim, i bacio se u krevet. San me je odmah savladao.

• **Buona notte (ital.) = laku noć — nap. prev.**

Sutradan izjutra, prilično kasno, probudio nas je doručak: veliki ibrik skuvane, tek ispržene kafe, s kotaricom prekrivenom malom servijetom u kojoj su bile tople rimske kifle, ona posebna, bolja vrsta od francuskih. Kad sam se obukao, sišao sam dole i zatekao domaćicu gde me čeka u malom budoaru, gde je radila sve svoje ručne radove namenjene dobrotvornim svrhama.

— Dobro jutro, moj dragi prečasní Desmonde. Po vašem svežern i blistavom držanju vidim da ste dobro spavali. Vaš mali prijatelj sigurno se smestio u biblioteci s knjigom. Sada pripadate samo meni.

Stajala je osmehujući se, izlažući se jakoj jutarnjoj svetlosti, bez bojazni. Neminovno, izgledala je starija, kosa joj je sada bila srebrnasto seda, ali njene lepe oči bile su živahne, a duh pun dosetljivosti i živahan kao uvek. Kako je morala biti neizrecivo neodoljiva kad je bila mlada. Čak je i sada bila mило stvorenje.

— No, — dodade ona — ma kdko da ste svež i mlad kao rosa, gde li ste, samo, oh, gde ste pronašli te pantalone?

— Madam, te pantalone su, sada tri godine stare, najbolji rad najfinijeg krojačkog majstora u selu Torihosu.

— Svakako su jedinstvene. A kaput?

— Ovaj je kaput, madam, mada starodrevan, praktično religiozni predmet, skrojio ga je i na meni isprobao napred pomenuti krojač od jednog odbačenog kaputa koji je ranije pripadao vrlo poštovanom ocu Haketu.

— To je nesumnjivo relikvija. Hajde, Desmonde, pogledajte se.

Ona otvori vrata jednog ormana, u koja je bilo umetnuto veliko ogledalo.

Toliko veliki deo sopstvene slike već odavno nisam bio video, i mada je lice još moglo proći, sav ostali deo mene mogao se naći i na telu i nogama starijeg i oronulog skitnice.

— Da, — odgovorih zamišljeno — uz malo čišćenja i peglan ja bio bih kao nov, madam.

Ona se nasmeja. — Desmonde, vi ste nepopravljivi. Slušajte, morate biti mirni i odmarati se do subote, ali danas pre podne morate sa mnom, u posetu mom prijatelju Karačindju.

— Svešteniku?

— Ne, već samo najboljem krojaču u celoj Italiji. Ne brinite za prijatelja, on se divno oseća u biblioteci.

Pošli smo lepim velikim landauom, ne hispanom, kako sam očekivao, već potpuno novim izota Francizi — odvezli smo se kroz Via Veneto do »Ekscelziora«, zaokrenuli desno i zaustavili se pred izlogom u kome ništa nije bilo izloženo, i koji je bio ukrašen jednostavno jednom rečju: Karačini.

Ušli smo, uz pozdrave upućene markizi s najdubljim poštovanjem od strane žustrog muškarca malog rasta u besprekomom tamnosivom odelu. Porazgovaralo se o mojim potrebama, mojoj situaciji, bale materijala bile su pregledane, opipane i odabrane. Onda su me uveli u jednu prostranu sobu, gde me je jedan niži pomoćnik u košulji skroz premerio od glave do pete.

— Shvatate, Karačini, sve mora biti završeno i poslato do petka uveče.

- Gospođo markizo, to je nemoguće. Ali za vas — Karačind se pokloni — biće urađeno.

To još nije bilo sve. Madam se još želela zabavljati, jer je tako smatrala i nazvala svoje dobročinstvo prema meni, pa me je uvela u radnju susednog galanteriste, očigledno i neosporno otmenog. Tu se moja draga prijateljica malo razmahala, pa je na kraju bila odabrana razna i skupa odeća i odvojena da se momentalno pošalje. Najzad, svratili smo obućaru u istoj ulici, kod koga je ona uvek kupovala. Tu su mi marljivo izmerili noge, pa smo odabrali dva para cipela, jedne lake a druge nešto teže, s naredbom da se oba para pošalju do petka.

Čovek bi se mogao upitati kako se takav stručni rad mogao obaviti za tako kratko vreme? Odgovor leži u činjenici da je Rim grad zanatlija, žena, zbijenih u malim sobama i uličicama po celom gradu, koji primaju narudžbinu za brzu isporuku, pa često rade i preko noći. Čovek bi pomislio da je taj stručni posao dovoljno nagrađen. Avaj, to nije tako.

— Samo lak mali ručak — reče madam kad smo izašli od obučara. — Onda kući, na odmor, odmor, odmor do subote.

Pošla je u »Ekscelsior«, gde je sela za bar i predložila šeri i sendvič Parma. Automobil je d dalje bio parkiran ispred hotela. Uskoro smo b li na putu prema vili Penserosa. Kad sam joj pokušao zahvaliti, nije htela da čuje ni reci.

— Čutite, Desmonde. Znete da sam volela vašu majku i da mi je bilo tako žao kad ste mi pisali da je umrla. — Onda dodade: — Takođe znate da i vas volim, dragi mladiću.

Dok smo se približavali kući ona promrlja:

— Pitam se šta je vaš mali prijatelj radio u vašem odsustvu.

Čim smo ušli unutra, ona me uhvati pod ruku i povede u biblioteku.

Tamo je zaista bio prečasni otac Petit. Sedeo je u istoj naslonjači, s istom knjigom otvorenom na istoj stranici na kolenu i s blaženim osmehom na licu, dok mu je između usana izviralo tiho ritmičko šištanje.

— Nije se maknuo ni za milimetar — prošapta madam.

— Oh, jeste, madam — reče devojka koja nas je uvela. — Dobro i obilato je ručao uz bocu dobrog fraskatija.

— Slatko izgleda kad spava — reče madam. — Kao dete.

— Mnogo me je naučio — rekoh. — I ako u subotu budemo uopšte imali sreće, sve ću to njemu dugovati.

— Kako je to lepo što kažete, dragi prečasni Desmonde.'A sada morate poći u vašu sobu i odmoriti se. Od sada pa do subote je odmor, odmor, odmor, i malo priče. Znete li da Enriko nije progovorio ni reči između pojavljivanja pred publikom?

— Videćemo u subotu. — Ona se osmehnu. — A sada se i ja moram odmoriti, jer sam umorna. Znete, ja sam sada stara žena.

— Molim vas nemojte govoriti tako ružne reči madam. Vi ste isto tako ljupki, tako mili, tako dragi kao i uvek. A danas ste prema meni bili pravi anđeo.

Ona odmahnu glavom, osmehujući se i dalje, dok me je vodila gore, a onda krenu i uđe u svoju sobu, dok sam ja ušao u svoju.

VI

Subota je osvanula kao lep dan, i Desmond, koji je nemirno spavao, ustao je rano i podigao venecijanske roletne da pusti sunce u sobu.

Onda je deset minuta ležao na postelji razmišljajući o izgledima za taj dan. Po opštem priznanju bio je nervozan. Želeo je dobiti pehar, ne samo zbog ličnog uspeha, već i da razveseli oca Haketa, markizu, a naročito malog Petita i u stvari da se oduži. I, kako je kasnije pričao, misli su mu se vraćale na finale Školskog štita, koji sam ja želeo, a koji smo, avaj, izgubili.

Kucanje na vratima prekida njegovo razmišljanje. Mali čovek, obučen, pošto je već očitao jutarnju molitvu, ušao je u sobu.

— Dobro ste proveli noć?

— Sasvim, a vi?

— Savršeno! — To s naglaskom, što je to savršenstvo uteralo u laž.

— Imamo lep dan.

— Savršen.

— Sve sam ostavio za vas dole, kad budete Spremni.

Dole u suterenu bila je kapelica gde su njih dvojica, svakog dana od svog dolaska, služili misu.

— Odmah silazim.

— Dobro!

Desmond se nije obrijao, već je brzo navukao staro odelo i sišao da se pridruži ocu Petitu u kapelici, maloj špilji od grubo tesanog kamena s jednostavnim oltarom, raspećem, kipom Device, i dvema klecalima, pravom utočištu za molitve i službe božje u slučaju hitne potrebe, kakvo se često nalazi u velikim italijanskim kućama.

Otac Petit, s uobičajenom predostrožnošćii, bio je doneo iz semeništa sve što je potrebno.

Desmond je odslužio službu, a otac Petit je obavljao dužnost đakona, i moglo se pretpostaviti da su njihove molitve, i mladog sveštenika i starog, bile podsticane istom namerom. Posle, kad je Desmond očitao molitvu zahvalnicu, popeli su se gore na dobar engleski doručak, sa slaninom i jajima, marmeladom i prepečenim hlebom.

Dok su im služili doručak za stolom, jedna starija devo jka prošapta Desmondu:

— Gospođa markiza vas moli da obilno doručkujete jer ručak mora biti vrlo lak.

— Poslušaćemo — reče Desmond osmehujući se. — Gospođa markiza neće sići?

— Ona retko silazi pre deset sati.

Iz tog odgovora Desmond je odjednom shvatio da je njegova zaštitnica, tako živahna i tako ljupka, tako aktivna zbog njega, po godinama bar, starija žena. Sada je znao da mora učiniti sve što je moguće da uspe, samo da bi je nagradio za njenu ljubaznost.

Pošto su doručkovali, Desmond s dobrim apetitom, otac Petit s manje apetita, zajedno se uputiše u biblioteku.

— Ovo je pomalo gadno, kao da visiš o tankom užetu nad liticom. Pretpostavljam da ne mogu da iziđem.

— Nikako. I treba malo da govorite.

— Neka bog blagoslovi Karuzea. Kad bih samo mogao i pevati kao on.

— Pevaćete, ako zapamtite sve ono što sam vam rekao. Smirite se. Nemojte se kretati. Polovina onih mladih Italijana vrteće se na pozornici s rukama na srcu.

E pa, slušajte, dok ste vi kupovali s markizom, ja sam se raspitivao. Šta ćete pevati kao svoju pesmu po izboru, koja sledi iza propisanih komada?

— Kako smo odlučili. Nagradnu pesmu iz *Majstora pevača*, u i talijanskom prevodu.

— Ne, ne. Slušajte. Kartidal iz kurije u žiriju vrlo, vrlo važan čovek, nemački je kardinal. Zato morate, pevati Vagnera na originalnom jeziku, nemačkom.

— To više i volim. Je li dvorana velika?

— Vrlo velika, sa širokim, visokim balkonom. I biće ispunjena do poslednjeg mesta. Akustika je odlična. Na pozornici će sedeti sudije, sve važna i stručni ljudi, učitelji i profesori muzike, članovi kurije, uključujući kardinala, i društva. Pitao sam da li naša markiza može sedeti s njima, ali odgovor je bio »ne«. To bi bila protekcija i stvorila bi predubeđenje kod sudi ja protiv vas.

— To verujem. Gde će sedeti markiza?

— Svi takmičari — broj je smanjen na dvadeset — sedeće u prednjem redu. A u redu iza njih, odvojenom od auditorijuma, sedeće specijalni gosti, uključujući našu dobru domaćicu.

— Dobro! Do pozornice vode stepenice, pretpostavljam?

— Tačno. Svaki kandidat kad na njega dođe red penje se na pozornicu, otpeva dve tačke i dobije ocenu. Pošto su svi ocenjeni i ocene sabrane, deset pevača otpada.

— I mogu kući, jadnici.

— Svakako, oni su otpušteni. Oni koji ostaju, pevaju opet jedan vrlo težak komad, bivaju ocenjeni i ocene sabrane. Šest najslabijih otpada. Pa opet, za preostalu četvoricu, vrlo težak komad, posle čega su eliminisana, dvojica, a dvojica ostaju. Ta dvojica moraju svaki odabrati po jednu pesmu, crkvenu ili svetovnu, na osnovu koje će biti ocenjeni: jedan će biti odbijen, a drugi, pobednik, dobiće nagradu.

— Prilično hladnokrvan postupak.

— Sasvim pošten, dragi Desmonde. Da bi jedan pobedio, svi ostali moraju izgubiti. Osim toga, on zvaničnim licima pruža celo popodne uzbuđenja i dobrog pevanja. A ima ih mnogo, mnogo, i uveravam te, spremnih da klicanjem odobravaju.

— Ili da vas dotuku. — Desmond pogleda na sat. — Tek je deset. Još dva sata mučnog čekanja.

On ustade i poče tumarati po sobi, razgledajući tako sjajno ispunjene police. Odjednom, na donjoj polici, određenoj za manje i ličnije knjige, ugleda jednu malu zelenu knjigu pod naslovom *Heraldika Irske*. Učini mu se nekako čudno poznata. On je Skinu s police i otvori, listajući stranice dok nije stigao do praznog lista na početku knjige i tu ispod poznate oznake za knjige svog oca, pročitao reči, napisane mastilom, sada izbledele:

Mojoj najdražoj Margeriti s dubokom odanošću i iskrenim poštovanjem.

Dermot Ficdžerald.

Desmond je stajao nepomično, držeći knjigu, zapljuskivan talasima uzbuđenja koje su u njemu izazvali otkriće i razumevanje. Sada je znao razlog za ljubavnost kojom je bio tako toplo obasipan u ovoj kući. Video je i da je knjiga mnogo puta bila u ruci i milovana. On je tiho vratio natrag, ostavivši je možda neznatno izvučenu iz reda s drugim knjigama, i ode.

— Idete li sada da se presvučete? — upita Petit.

— Da, vreme je.

On se polako pope u sobu. Kad je ušao, ugledao je markizu kako mu prilazi, sveža i odmorna izgleda, vrlo lepa u kostimu od zagasite i talijanske svile.

— Dobar dan, dragi Desmonde.

Ne odgovorivši, on je uzeo za ruku i, gledajući je duboko u oči, počeo da joj ljubi jedan po jedan prst. Desmond je uvek bio pun tih luckastih sitnih trikova i uvek se činilo da se to sviđa onima kojima su bili namenjeni. Ona se osmehnu.

— Pocrvenela bih, Desmonde, da nemam ruž na obrazima. Šta ste radili celo jutro?

— Čitao sam, madam. Jednu vrlo zanimljivu knjigu » heraldici. Milo mi je bilo kad sam video da smo i mi Ficdžeraldovi tamo pomenuti.

Da li je shvatila? Kasnije toga jutra primetio je da je knjiga izvađena i stavljena na drugo mesto. Ali sada, možda suviše brzo, mada se i dalje osmehujući, ona reče:

— Sada idite da se spremite za borbu.

Desmond uđe u svoju sobu. Umio se i obrijao pažljivije nego obično, očešljao se, i onda obukao novo odelo. Kako je bela i fina bila košulja, kako je odelo bilo lako i kako je dobro stajalo. A cipele, od savitljive mekane kože, nisu stvarale osećaj tvrdih novih cipela, već su mu pristajale uz noge kao rukavice. Najbolje je uvek najbolje, pomisli Desmond, i kakva šteta što je to uvek skupo.

Nije se sasvim video u malom ogledalu spavaće sobe, ali se živahno uputi dole, nadajući se da je sve u redu. Markiza se nalazila u holu s ocem Petitom, hodajući gore-dole i očigledno ga očekujući. Oboje stadoše kao ukopani kad se pojavio, kao što je i on, u stvari, ostao ukopan.

— Prosto ne verujem, Desmonde — reče otac Petit uzbuđeno.

Madam nije govorila, već ga je kritički obilazila.

— Zar odelo čini takvu razliku?

Ona se osmehnu. — Dragi oče Desmonde, kako bih ja izgledala u staroj suknji i šalu jedne pralje? Nije važno, zadovoljna sam, veoma sam vama zadovoljna. Znala sam da nas Karačini neće izneveriti. Savršenstvo, ne postoji nijedna druga reč. Hajdemo sada na ručak, kakav je da je.

— Jeste li obojica dobro doručkovali? — zapita madam kad su seli za slabo snabdeven trpezarijski sto.

— Divno — nasmeja se mali Petit.

— Najbolji od kako sam bio dečak na selu!

— Vi nikad niste bih na selu, Desmonde!

— Naravno da nisam, madam, ali moram, po svateu tenu, doručak učiniti što uzbudljivijim.

— Pa, dobro, za svaki slučaj, sada ćete dobiti malo. A sve to radi glasa.

Bili su posluženi šoljom jakog bujona sa svežim jajetom, koje je prilično odbojno plivalo na vrhu, a posle toga tankim kriškama svežeg ananasa u soku.

— To čisti grlo — ubeđivala je madam, pogledavši na sat. — A sada imamo vremena samo za kafu. Dosadno je, ali u filharmoniji su svi takvi gnjavatori i tako kruti, pa moramo doći rano.

Sručili su u sebe kafu, jaku crnu kafu i onda se našli u zatvorenom automobilu, vozeći se sunčanim ulicama u veliku dvoranu na Via di Pietra, gde se gomila sveta već kretala prema dugom redu okretaljki koje su škljocale.

— Idemo u kancelariju. Ovde je sve vrlo zagušljivo i staromodno — reče madam, živahno, uputivši se jednim uskim vratima sa strane.

I tu je bila okupljena gomila sveta, ali markiza, naoružana Desmondovim pismom, odmah je zahtevala pažnju. Bili su uvedeni u jednu kancelariju, a otuda u samu dvoranu za koncerte, gde su Desmond i Petit našli mesta u prednjem redu, rezervisanom posebno za takmičare. Gospođa markiza sela je u naročito rezervisan ograđen prostor odmah pozadi.

Dvorana za koncerte bila je već napola ispunjena, a svet je i dalje ulazio. I na pozornici, gde je bio postavljen trofej, Zlatni pehar, na somotskom postolju, užurbanost je rasla, dok su se s vremena na vreme pojavljivali mladi sveštenici i nervozno sedali na klupe za kandidate.

Mali Petit nemirno se meškoljio. — Takvo čekanje. To mora za vas biti jako zamorno, zar ne?

— Da — odgovori Desmond. — Zatvoriću oči. Gumite me kad budu spremni.

Desmond je odlučno držao zatvorene oči možda dvadeset minuta, ne obazirući se na buku i kretanje oko njega, a kad je osetio tapšanje po ramenu, on ponovo progleda. Ugleda ostale kandidate kako su se poredali pored njega i kako se žiri okupio u redu sedišta na levoj strani, dok se u zadnjem delu pozornice vokalni kvartet sa gudačkim orkestrom pripremao da otvori takmičenje izvođenjem *Veni*

Creator Spiritus. Svi su se pridružili toj lepoj crkvenoj pesmi, kandidati, pijanisti, publika kao i žiri, tako da su svi ti umireni glasovi ispunili dvoranu punim zvukom.

Sekretar društva istupi potom iznevši u kratkom govoru cilj takmičenja: podržati i povećati interesovanje publike širom cele Evrope za crkveno pevanje, održavati i očuvati taj najbolji dar Boga, koji je sada, avaj ugrožen trkom i žurbom modernog vremena, žrtvovan zahtevu za kraću u još kraću službu. Onda se zahvalio članovima kurije, a naročito njegovoj preuzvišenosti kardinalu Gracu, što učestvuje u radu žirija tako da će ocenjivanje i ocene biti savim pravične i nepristrasne. Značajno se osvrnuo na prepun balkon i zamolio mnoge učesnike koji su došli da podrže svoje kandidate kako da shvate da će se raditi pravično i da se uzdrže od svakog ispoljavanja negodovanja, rekavši na kraju da takmičenje može početi.

Desetorica kandidata na suprotnoj strani od Desmonda odmah ustadoše i popeše se na pozornicu, i tu sedoše na dugačku klupu na jednoj strani pozornice. Pošto je najavljen prvi ispitni komad, kandidati, prozvani jedan po jedan, istupiše da ga otpevaju.

Kako se već može zamisliti, Desmond je pažljivo slušao. Sve su to bili dobri glasovi, pomalo izgubljeni u velikoj dvorani, ali dva od mlađih kandidata bili su tako nervozni da očigledno nisu pružili sve od sebe, dok je treći skoro izazvao smeh raznim zavodljivim pokretima, prinoseći ruku srcu, zatim pružajući najpre jednu ruku, pa obe, nagoveštavajući svim tim dramatičnu i osećajnu vatrenost.

Sada je došao red na drugu desetoricu. Od te desetorice Desmond je nastupio poslednji, pomalo uzbuđen, ne samo zbog toga što je kandidat ispred njega, iskušenik iz Abrucija, savršeno pevao i završio uz velike ovacije gomile pristalica na galeriji, već i zato što je njegova pojava, tako mimo otmena, pobudila zviždanje i smeh sa iste te galerije.

No Desmond je ostao potpuno miran pred velikim morem lica koja su se pružila pred njim, čekajući u očiglednom miru da zavlada potpuna tišina. Tek onda je dao znak pijanisti da počne divnog Bramsa. Sada se nije čulo ismejavanje s galerije, već buran aplauz koji se razlegao od najvećeg dela publike u dvorani.

Ubrzo je objavljeno deset ocena, i desetorica odbijenih kandidata napustili su pozornicu, a rad na eliminaciji je nastavljen.

Sledeći komad, za preostalu desetoricu bila je *Ave Mario*, od Gunoa, Desmondova naročito omiljena pesma. Njegov nastup, koji galerija više nije dočekala podsmehom, toplo je pozdravila publika iz svih delova dvorane. Sada je bio smiren i pevao je još bolje nego prvi put. Kad se vraćao na svoje mesto uz dalji aplauz, uhvatio je pogled kardinala koji je blagonaklono počivao na njemu.

Opet su glasno pročitane ocene, uz uobičajeni različiti prijem, i snuždena šestorica udaljila su se s pozornice. Sada su bila ostala svega četvorica kandidata da se suoče s poslednjim komadom, i bilo je očigledno da su od njih Desmond i iskušenik iz Abrucija ostali da se sastanu u velikom finalu.

Sada je bila pauza u kojoj je gudački orkestar svirao prvi deo Vivaldijevog koncerta *Četiri godišnja doba*.

U međuvremenu, pred žiri su bili pozvani Desmond i mladić iz Abrucija, pa im je saopšten zbir ocena, koji je pokazivao da je Desmond vodio sa devet poena. Onda su ih zamolili da kažu šta žele otpevati. Izbor malog iskušenika bila je pesma *Q sole mio*, najdraža, i u stvari najpopularnija pesma kod italijanske publike, ali ne toliko i kod obaveštenih kritičara iz žirija, koji su sada s iščekivanjem gledali

Desmonda. Očigledno, pošto se već nalazio u vodstvu, morao je odabrati jednostavan komad, kako bi izbegao svaku mogućnost tehničke greške. No, na zaprepašćenje žirija, on reče: — Odabrao sam Nagradnu pesmu iz *Majstora pevača*.

Ćutanju je sledilo pitanje:

— Pevaćete na italijanskom?

— Nikako. — Desmond dopusti svom pogledu da se trenutak zadrži na kardinalu. — Pevaću na originalnom, nemačkom jeziku.

I dalje ćutanje. Onda predsednik reče:

— To će za sve nas biti veliko uživanje ... ali vi, naravno, znate teškoće ... rizik ...

Tada se umeša kardinal.

— Ako ovaj sjajni mladi sveštenik želi otpevati tu savršenu pesmu, onda ga pustite da je otpeva. On se ne plaši, a ni ja.

I tako, kad se Vivaldi završio uz nešto učtivog aplauza, predsednik društva istupi i objavi izbor dvojice finalista. Iskušeni iz Abrucija morao je pevati prvi.

I nekoliko minuta kasnije divna melodija *O sole mio* dopre do razdraganih ušiju Italijana, odavno upoznatih s pesmom koju su popularisali, pevajući je, bezbrojni osrednji tenori širom zemlje.

Galerija je podivljala, čak se pridružila pesmi. Avaj, najgore je tek dolazilo, jer mali iskušeni iz Abrucija, osećajući miris pobede u tom masovnom uspehu, čak podiže desnu ruku i počeo dirigovati horom koji je urlao. Još, još više aplauza odjeknu. Kad je završio, vratio se na svoje mesto rumen i nasmejan.

Sada je Desmond morao pevati toj nemirnoj, uzbuđenoj, uskomešanoj galeriji. On pođe napred, pruži note pijanisti i strpljivo sačeka na prednjem delu pozornice, mirno posmatrajući markizu i oca Petita, koji su ga gledali napetim, dubokim pogledom. Onda najzad zavlada potpun mir. Desmond zapeva.

Dok su odjekivali divni početni taktovi te božanstvene pesme, ispitne pesme majstora pevača, smišljeno teške, neka čudna tišina nalik na zanos obuzimala je slušaoce, uzdizala ih i oplemenila. Činilo se kao da se Desmond izgubio u Vagnerovoj svrsi i nameri te plemenite pesme, u težnji koju je budila u pevaču.

Postao je Valter koji traži priznanje za svoj sjajni glas i prijem u članstvo elite, besmrtnika. Dao je sve, sve, svestan tog najvećeg napora i uživajući u njemu.

Kad se pesma završila i on stajao, podignutih očiju, iscrpljen i ne poimajući svoju okolinu, među njegovim slušaocima zavlada mrtva tišina. Onda nastade grmljavina velike koncertne dvorane od gomile sveta koja je stajala i pozdravljala ga.

Neprekidne ovacije, neprevaziđene u istoriji društva, nastavljale su se i nastavljale dok predsednik nije stupio napred i, nasmejanog lica, uhvatio Desmonda za obe ruke, neprestano ih stiskajući.

— Moj dragi oče Desmonde, nemam reči. Verujte mi, bolje ćemo vas upoznati u Rimu, i to uskoro, jer ja ću se lično za to postarati. Vi ste suviše dragoceni da biste se izgubili u divljinama Irske. — Onda podiže ruku da utiša publiku.

— Članovi Društva, gospođe i gospođo. Vaš neodoljiv odgovor potvrdio je naše brižljivu zapisane ocene da je otac Desmond Ficdžerald dobitnik Zlatnog pehara. I kao počasni predsednik Društva imam veliko zadovoljstvo da mu sada predam taj pehar, zajedno s malom kopijom koju može zadržati kao stalni podsetnik na današnju pobedu.

I dalje praćen klicanjem, on podiže pehar, pored koga je stajala mala zlatarska kutija, i sve to predade Desmondu.

Slušaoci počеше napuštati dvoranu, a grupa pristalica iskušenika iz Abrucija s ostalim razočaranim grupama već je bila tužno otišla. Markiza i otac Petit dođoše pred stepenice za podij um, da privuku kardinalovu pažnju.

— Vaša preuzvišenosti, dozvolite mi da vam predstavim svoju domaćicu i svoga zaštitnika.

— Da. Predstavite! Zaboga miloga! Odmah dođi ovamo, Margerita, ti nevaljala devojčice. — On joj poljubi ruku. — Vidim da uvek radiš isto, ugošćavaš otmene Irce, i to uvek lepe.

— Otac Desmond je upravo izgubio svoju dragu majku. Pa sam ga usvojila.

— Onda ga moramo poslati u Rim, uskoro, tebi.

— A vi, mali oče... — Bio se okrenuo ocu Petitu. — — Vi ste naučili svog učenika nekim korisnim majstorijama.

— Oh, vaša preuzvišenosti! — Između prošle napetosti i sadašnje uzbuđene radosti, Petit je jedva znao šta govori. — Desmond je uvek prepun svih mogućih majstorija.

Kardinal se osmehnu. — Neka vam dadu kutiju za tu divnu stvar, inače bi je neko mogao strasno poželeći i Ukrasti. Imaš kola, Margerita? Dobro! Onda vam svima želim srećno doviđenja.

Kad je otišao, markiza uhvati Desmondovu ruku i stavi je na svoje grudi.

— Vadite, dragi Desmonde, moje srce još ludački kuca. Oh, tako sam uzbuđena, tako opojno srećna. Ne mogu vam reći kako ste bili divni dok ste stajali pred celom onom svetinom, kao neki mladi bog i pevali, pevali kao anđeo. Ali moramo kući. Otac Petit nosi svoju kutiju, a ja vašu. Hajdemo sada.

Izašli su na vrata za glumce. Kola su stajala pred zgradom, i oni pođoše, iscrpljeni ali pobedonosni, u Via dela Kroče.

Dok su sedeli zajedno na zadnjem sedištu, a mali Petit napred, stežući svoj trofej na grudima, markiza privuče Desmondovu glavu sebi na rame.

— Večeras i sutra ćemo se odmarati, jer ste sigurno iscrpljeni od napora, a ja, starica, ja sam savim iznemogla, podražavajući vas svom snagom dok ste pevali. Ali u ponedeljak i cele sledeće nedelje ćemo se provoditi. Biće mnogo zabava, i opera, ovde u Rimu, i jedno brzo putovanje u La Skalu, gde imam pretplatnu kartu.

— Ali, draga madam, sledeće nedelje ću biti u Irskoj.

— Irci se neće ljutiti, oni se mnogo ne jede. A zaslužili ste i zaradili odmor. Najzad, ikao moj usvojeni sin, morate me slušati. Želim da budete srećni.

— Ostaće i otac Petit?

— Ne bismo ga mogli zadržati i kad bismo želeli. Kad bude dao da se u pehar ureže tvoje ime i ime učilišta, sunuće kao raketa da odnese ocu Haketu radosne vesti.

Kad su stigli u udobnost vile Penserose, Desmond se odmah uputi u svoju sobu i napisao nekoliko reči na jednoj od svojih posetnica. Onda uze posetnicu i malu zlatnu kopiju, pozva devojkicu i zamoli je da jedno i drugo stavi na gospodin toaletni stočić. Onda se okupa u toploj vodi i zamotavši se velikim ubrusom leže u krevet. Kako je bilo prijatno razmišljati o uspehu i svečanostima koje su dolazile. Kilbarak je izgledao tako daleko, kao neki drugi svet, u kome će se vratiti u

sirovost seljačkog života, oronuloj crkvi prepunoj umetničkih užasa, kapelama sa prizorima iz stradanja, tako avetinjskim da vređaju oko, malim bezličnim kipovima Device fabričke izrade u plavoj i beloj boji, mirisu otopljenog voska koji prožima crkvu, mirisu ustajalog tamjana i svim ostalim mirisima koji obično prate štalu. Pa, moraće to podnositi. U međuvremenu, neka bude radosti, muzike, uglađenosti i svih zadovoljstava koja je toliko zaslužio.

TREĆI DEO

I

Desmondov dolazak u Kilbarak nije prošao u dobrom znamenju, niti je podigao hladno raspoloženje novog potparoha. Od ranog jutra dan je bio vlažan, a putovanje iz Dablina do Veksforda bolno podsećanje na nasledne nehatnosti irskih železnica.

Pošto je imao sat zakašnjenja na raskrsnici, čekao je još jedan sat na lokalni voz, koji se klackao do njegovog odredišta. Pošto je tu bio izbljuvan, zajedno s koferom, na jedini peron kojim je brisala kiša, uzalud se osvrtao za kolima. Prošlo je deset minuta dok se nisu pojavila jedna koja je vukla neka kljusina koja sigurno nikad nije pobedila na irskom derbiju.

— Ej! Ej! Možete li me povesti?

Ispod ogrtača od prokisle vreće od krompira začu se odgovor.

— Svakako da mogu. Ulazite, prečasni.

Desmond zakorači, ubacivši kofer pozadi u kola, pa sede pored kočijaša.

— Očekivali ste me, znači?

— Jesam. — Kočijaš ovlaš dodirnu bičem pokisle konjske saipi. — čekao sam podnevni voz, kako mi je kanonik rekao. Ja sam Majki.

— Žao mi je, Majki, što ste dvaputa dolazili.

— Ah, nije to teško prečasni, baš nimalo. Ja svršavam sve poslove za kanonika, pored toga što sam pomoćnik crkvenoga tutora u crkvi. Odvešću vas pored Stočne pijace pa Haj stritom, da malo razgledate grad.

Kilbarak, nimalo različit od stotinu drugih zaostalih gradića, nije za Desmonda predstavljao nikakvo iznenađenje. Poznavao ih je on još kao dečak. Ali dok su se truckali pored tora za stoku, prepunog smeća, krčmi na uglu, ovlašćene bakalske radnje, mesarnice, pekare, poljoprivrednih alatki koje je gvožđar rasturio po pločniku, pa opet krčmi, što se sve videlo kroz zavesu izmaglice i kiše, osetio se tako daleko od Via Veneto i divne markizine kuće i Via dela Kroče.

Da li je fijakerista pročitao njegove misli?

— Mala promena za vas, prečasnici. I za sve nas. Čeli grad bruji od sreće što smo dobili mladog oca, ni više ni manje nego pravo iz Svetog grada.

— Nadam se, Majki, da ću vam biti od koristi. Pokušaću.

— Sigurno hoćete. Kad sam vas ono ugledao kako stojite na peronu, onako mlad i lep, na kiši, odmah ste mi se svideli. — Kad su zaokrenuti uzbrdo, napuštajući glavnu ulicu, on se sagnu prema Desmondu, utišavši glas: — Oprostićete mi prečasnici, ako vam nešto posavetujem. Kanonik je fin čovek, sjajan čovek, čuda je napravio ovde za nas, ali nije na odmet da u početku budete prema njemu slatki i blagi. Kad ga jednom upoznate, i on upravo vas, uhvatio bi se za vas u koštac i sa samim đavolom, ako ste shvatili šta hoću da kažem. Pa, eno tamo je crkva, pored nje škola, preko dvorišta, a pozadi parohijski dom.

Crkva, sagrađena od dobrog sivog kamena, sa dva tornja i neočekivano velika, ostavila je na Desmonda utisak veličinom i kvalitetom. Gospodarila je gradom i, sa susednom školom i parohijskim domom, koji su takođe bili sagrađeni od dobrog tesanog kamena, bila je odvojena šumarkom koji se slivao u šumu u pozadini.

— Izvanredna zidina u kamenu, Majki, i crkva i škola.

— Jeste, gospodine. I sve je to moralo biti tako da bi madam Doneven bila zadovoljna.

Uto su se, međutim, bili zaustavili pred malom kamenom kućom sa tremom, i kočijaš je vadio kofer. Desmond iskoči iz kola.

— Koliko vam dugujem, Majki?

— Uopšte ništa, prečasnici. To je sitnica koju ćemo srediti kaonik i ja između sebe.

— Uzmite ovo, Majki, od mene.

— Doživeću sto godina — Majki dirnu kapu pa zavitla bičem — pre nego što ću pustiti da mi prečasnici plati.

Desmond ga je posmatrao kako odlazi s nekim osećanjem topline ispod vlažnih, hladnih rebara. Onda se okrenu, uze torbu i pritisnu zvonce.

Skoro odmah vrata otvori jedna uredna, punaeka ženica, malog rasta u čistoj, dobro izglaćanoj beloj haljini, i pozdravi ga s osmehom koji joj otkri ravne zube, izvanredno bele za njene godine, a morala ih je imati pedesetak.

— Pa, to ste vi najzad, oče. Uđite unutra. Plařili smo se da ćete propustiti podnevni voz. Mora da ste pokisli. Dajte mi kofer.

— Ne, ne, hvala.

— Odmah mi dajte kaput, skroz je mOKar. — On skinu kaput i pruži joj ga. — Pa, odveću vas u vašu sobu. Kanonik je na sastanku školskog odbora, ali vratiće se kući do šest.

Kad su ušli u predsoblje s podom od pločica, od koga' je Desmond letimično zapazio masivni stalak za šešire i i kišobrane, kip u niši i ogromni bronzani gong, ona nastavi, pošto je uredno obesila njegov kaput na stalak: — Ja sam gospođa O'Brajan, domaćica, i to sam, milošću božjom, preko dvadeset godina.

— Veoma mi je milo što sam vas upoznao, gospođu O'Brajan — reče Desmond ispruživši slobodnu ruku. Ona je prihvatila s ljubaznim osmehom, a njene tamne oči zasjaše. Bile su skoro crne i odudarale su od njene glatke, svetle kože.

— Ali kako ste hladni i mokri — ona se napola okrenu. Jok ga je vodila uz izglačane hrastove stepenice, — i bez umnije polumrtvi od gladi. Propustili ste ručak?

— Na brodu sam doručkovao.

— I tako ste prevalili put čak iz Rima do Kilbaraka, samo s kiflama i kafom u stomaku. Ona se okrenu prema njemu u hodniku na spratu i otvori jedna vrata. — Ovo je vaša soba, oče, i nadam se da ćete naći da je sve u redu. Kupatilo je na kraju hodnika. Odmah se vraćam.

Soba je bila mala i jednostavna. Beli emajlirani krevet, lepo namešten, s besprekomo čistim rubljem, i iznad kreveta raspeće; na jednom zidu jednostavna komoda; mali pisaći sto od mahagonija uz drugi zid; iza vrata klecalo od istog izglačanog drveta; tepih od oko kvadratnog metra pored kreveta na blistavom podu od linoleuma; a na svemu uglačani sjaj čistoće i pažnje. Soba kakvoj se Desmond nadao — ne baš manastirska ćelija, naravno, ali je nagoveštavala asketski život, ali ne bez osnovne udobnosti. On stavi kofer na komodu, otvori ga i počeo vaditi svoje stvari, stavljajući ih u fioke. Majčinu fotografiju stavi na pisaći sto, a pored nje malu uramljenu kopiju Bartolomeovih *Blagovesti*.

Onda oseti da su mu noge neudobno vlažne i, skinuvši cipele, baš je bio počeo skidati mokre čarape kad neko zakuca na poluotvorenim vratima. Tamo je stajala gospođa O'Brajan s poslužavnikom.

— Laknulo mi je, oče — osmehnu se ona — što ste bili toliko pametni da skinete čarape — bile su potpuno mokre. Ostavite sve svoje mokre stvari, pa ću ih odneti dole da ih dobro osušim. — Jednom rukom ona spusti poklopac pisaćeg stola i stavi na njega poslužavnik. — Evo vam čaj, i još nešto da malo prezalogajite do večere u sedam sati.

— Hvala vam, mnogo, gospođo O'Brajan. Veoma ste ljubazni.

— Imate li dosta suvih čarapa?

— Nadam se. Imam još jedan par.

— Još jedan par! To nije ništa, mladi oče — ne u Kilbaraku, s obzirom na naše puteve, a da i ne pominjem naše vreme. Moraće da zazveckaju igle. — Gledala je njegove slike. — Vidim da ste izložili svoje blago.

— Jedno je moja majka, koja je lane umrla. Drugu gospođu mislim da nije potrebno predstavljati.

— Zaista nije, i kako ste to lepo rekli. I šta bi vam više dolikovalo, oče Desmonde, nego što ste došli k nama u takvom društvu? Pa, popijte čaj dok je topao i dobar.

Ona mu se osmehnu s pravom toplinom, uze njegove mokre čarape i cipele i izađe tiho zatvorivši vrata.

Čaj je zaista bio vreo, jak i vrlo okrepljujući. Isto tako prijatne bile su dve vruće, domaće lepinje namazane maslom i dobar komad kolača koji je još mirisao na peć.

Desmondovo mišljenje o Kilbaraku, unapred uobličeno zlom slutnjom, ali već smekšano prijemom, sada je i dalje postajalo sve manje, prosto se topilo pod dejstvom sočnog božanskog kolača. Okrepljen, osnažen, on pomisli: »Pogledaću crkvu.« Pronađe čarape, navuče papuče i siđe u prizemlje.

Još dok se približavao, s jedinstvenim Majklom, opazio je jedan zastakljen prolaz koji je vodio preko dvorišta i čiji je ulaz bio vidljiv u dnu predsoblja. Trenutak kasnije već se bližio crkvi.

Poslednjeg dana u Rimu Desmond je zadnji put otišao u sentimentalno hodočašće do crkve Svetog Petra. Slika te velelepne tvorevine još mu je bila sveža u sećanju dok je ulazio u parohijsku crkvu tog prljavog, osiromašenog irskog sela. Očekivao je, naprežući sve svoje snage, da dočeka udarac kad bude ugledao

crkvicu uobičajenog tipa s turobnim oltarom i zidovima unakaženim nadrljanim užasima prizora iz Hristovog stradanja.

Stvarno je i pretrpeo udarac, koji ga natera da naglo sedne. Nije prosto verovao svojim očima. Crkva je bila izvanredno i savršeno lepa, u čistom gotskom stilu, izvanredno građena u tesanom kamenu. Glavni brod dizao se nebu, s bočnim brodovima na obema stranama. Gotski stupci, koji su nosili fino profilisane lukove, vodili su pogled do visokog krova. I prizori iz Hristovog stradanja takođe su bili isklesani u kamenu, jednostavni u zamisli, ali izrađeni s ljupkošću i otmenošću. Glavni oltar, bogato pozlaćen, s divnim ukrašenim zaklonima iza oltara, obasjavao je svetilište i plenio pogled.

Desmond odmah kleknu da zahvali na tom nebeskom, neočekivanom blagoslovu, prekrasnoj crkvi u kojoj je osećao da će moći ojačati i proširiti svoj sveti poziv, povećati svoju ljubav i odanost svome Spasitelju.

Još se molio kad se odjednom prolomiše orgulje, a hor đaka zapeva pesmu »Okruni ga mnogim krunama«.

Desmond smesta ustade i požurivši u dino crkve, zavojitim stepenicama pope se do orgulja. Hor dečaka, kojim je dirigovao jedan mladić, vežbao je crkvenu pesmu, i kad se Desmond iznenada pojavi, oni prekidoše.

— Oh, molim vas, pevajte dalje. Zao mi je što sam vas prekinuo. — On pođe prema mladiću i pruži mu ruku. — Ja sam otac Desmond Ficdžerald.

— Ja sam učitelj Džon Levin, oče. Vežbamo kao obično.

— Oprostite — reče Desmond. — Doslovno sam se zaprepastio kad sam čuo takvo divno pevanje... i tu neuobičajenu divnu pesmu, ovde u divljini Veksforda.

— Sve to dugujemo gospođi Doneven, oče. Ona voli dečачke glasove, kada zaista lepo pevaju, pa ih, naravno, mora imati.

— Divno ste ih uvežbali. I dobro poznajete tempo.

— Hvala vam, oče. — On zastade. — Ako jednog dana pođete u obilazak, i ako ste slobodni, možda biste mogli svratiti mojoj ženi i meni, i našem sinčiću. — On se stidljivo osmehnu. — Veoma smo ponosni na njega.

— Hoću, hoću. — Rukovaše se, a on se osmehnu dečacima i izađe iz crkve, jedva oporavljen od onoga što je video i čuo u crkvi.

U parohijskom domu gospođa O'Brajan ga dočeka u predsoblju.

— Kanonik se vratio, oče Desmonde. I videćete se za večerom, koju ću odmah poslužiti. Izvolite u trpezariju, vrata su otvorena, a tamo za vas gori divna vatra.

Desmond opru ruke i uđe u veliku trpezariju, gde je buktao treset obasjavajući lep stari nameštaj od mahagonija: sto, stolice, kredenac, sve od tog čvrstog, dobrog drveta. Kroz dvostruki prozor ukaza mu se divan pogled na daleko more, lepa polja i šume, veliku seosku kuću, čiji se krov video kroz drveće.

— Sviđa vam se pogled, oče Desmonde?

Pitanje je postavio kanonik Dejli. Omanji krupan čovek, prsa i ruku nosača uglja, glave okrugle kao topovsko đule, sede, pokriven crvenom beretom, ali lišene prednosti vrata, duboko utonule u snažna ramena. Lice mu je bilo crveno kao opeka, poštene plave oči duboko usađene, izraz blag i iskren, ali sa sposobnošću da bude strahovit.

— Sviđa mi se pogled, kanoniče. A volim i vašu divnu crkvu, građenu s mnogo umetničkog ukusa, potpuno sam njome očaran.

— Da, nema joj ravne. Milo mi je što vam je prva misao bila da siđete donde.

Gospođa O'Brajan je sada unela večeru. Odličan goveđi but, krompir i povrće.

— Sedite — reče kanonik. On sede u čelo stola na svoje mesto i uze noževe za sečenje, kojima se potom stade služiti sa takvom žestinom i veštinom da je Desmond brzo pred sobom imao pun tanjir dobro nasečene govedine, brašnjav krompir i sveži proletnji kupus.

— Mi ovde ne preterujemo naročito, ali imamo dovoljno za jelo.

— Odlično je, kanoniče — odgovori Desmond posle nekoliko zalogaja. Za vreme putovanja, jeo je malo, i sada se pridružio kanoniku oduševljeno navalivši na dobru hranu.

Posmatrajući ga krišom, kanonik je izgledao zadovoljan.

— Milo mi je što niste od onih uobraženih probirača, jer sam se plašio da ćete biti takvi. U stvari zdrav ste, krepak muškarac, a ne rimski kicoš, kakvog sam očekivao.

— Ja nisam Italijan, kanoniče, već Irac koji je dugo živeo u Škotskoj.

— Ma nemojte reći? E, pa, vi ste kao ja. Živeo sam u Vintonu skoro osamnaest godina s roditeljima pre nego što su se vratili u domovinu. A to možete videti po mom načinu govora.

— Uz vaš naglasak osećam se u svom elementu, kanoniče, a odgovara vašoj krepkoj snazi.

Kad je učinjeno priznaje glavnom jelu, gospođa O'Brajan iznese jelo, a unese dubok tanjir pite od jabuka, a onda brzo izađe.

— Već ste osvojili gospođu O'Brajan, mladiću. Bila je uzbuđena kad sam došao, pevala vam slavopojke. — On mu ponudi dobar komad pite od jabuka s mnogo soka, a isto toliko uze i sebi. — A ja vrlo mnogo držim do njenog mišljenja. Kod mene je dvadeset godina i nikad me nije razočarala.

— Crkva, kanoniče — Vaša savršena crkva. Kako ste je, za milog boga dobili? Poznajem Irsku i Irce. Isključeno je da ste je dobili od kilbaračkih groša.

— Imate potpuno pravo, momče. Svi novčići u kašicama za sakupljanje priloga u zemlji, u roku od deset godina, ne bi je sagradili. — Bio je pojeo kolač, pa je ustao i prišavši kredencu uzeo bocu koja je tamo stajala otvorena, izmerivši u čaše tačno po dva prsta tečnosti žute kao čilibar.

— Dobio sam ga, momče, od najdivnije pobožne, milosrdne, velikodušne gospođe u celoj Irskoj.

Goreći od radoznalosti, Desmond je posmatrao kanonika kako seda i podiže čašu da je osmotri.

— Ne dozvoljavam alkohol u kući, momče. Ali ja sam starac, a to je nešto drugo. Dnevno popijem s dva prsta viskija, ni kapi više.

Desmond je sada bio živo zainteresovan, ali se nije usuđivao navaljivati na kanonika, koji je gucnuo viski, polako udahnuo i nežno progutao, rekavši:

— Najfiniji, najčistiji, najsavršeniji i vraški skup sladni viski na svetu. Napravljen od najčistije tresetne vode i naliven u boce u specijalnoj pecari Donigel, sazreva najmanje šest godina u magacinu, a onda ga dablinska kancelarija prodaje širom celog sveta onima koji vole ono što je najbolje. A divna gospođa, vlasnica tog preduzeća, smislila je, sagradila, ukrasila i platila našu dragu crkvu.

Posle tih reči, kanonik ispi još jedan mali gutljaj, dobroćudno gledajući Desmonda, koji promrmlja:

— Kako je divno što je to uradila. To je sigurno vrlo milosrdna stara dama.

Na to kanonik odjednom prsnu u neobuzdan smeh, kome se pridruži gospođa O'Brajan, pošto je ušla da iznese kolač.

— Jest, milosrdna je — nastavi kanonik kad se potpuno povratio. — Uplašio bih se da vam kažem koliko je crkva stajala. Samo je nešto izostavljeno, na žalost, iz čistog propusta. Da li ste primetili ogradu oltara?

— Zapravo, jesam, kanoniče. Vrlo stara, i drvena. Nikako se ne uklapa.

— Vidite, odmah ste to primetili. Ali ne mari, momče, jednog dana ću dati da se zameni ogradom dostojnom te crkve. To mi je sada glavni životni cilj. To sve vreme nagoveštavam gospođi Doneven.

— Gospođi Doneven! — ponovi Desmond.

— Poznato vam je to ime?

— Dok nisam došao ovamo, nikad ga u životu nisam čuo.

— E pa, sada ćete ga se naslušati. Ono je njena kuća što je vidimo kroz prozor. A osim toga, ima još jednu divnu kuću u Svajcarskoj.

— Zašto, zaboga, u Svajcarskoj?

Kanonikovo levo oko, gledajući preko čaše, značajno namignu, i on promrmlja jednu jedinu reč:

— Porez.

Pustivši Desmonda da to shvati, on dodade: — Madam ne samo što je divna, otmena, talentovana žena, već je mudra i poslovna žena, kakvu biste sreli u londonskom Sitiju. Kad biste znali njenu istoriju, videli biste da govorim istinu.

Nastade ćutanje dok je kanonik uživao ispijajući viski. Onda, promenivši ton, reče:

— Pre nego ste došli, momče bio sam spreman da ću dobiti težak slučaj. I da ću s vama oštro postupati. Međutim, koliko vidim po vama, muka je jednostavno u tome što ste vi suviše uživali u društvenom životu, švrljali po Rimu i odlazili na zabave kod bogatih — on pogleda gospođu O'Brajan, — starih gospođa. U stvari, bili ste pomalo veseljak. I zato je ovo moje naređenje, a ako pogledate moje ružno staro lice, viđete da sam čovek koga morate slušati: ovde se ne primaju pozivi bez moga odobrenja.

— Da, kanoniče.

— Razumete.

— Učitelj, kanoniče, koga sam upoznao u crkvi, pozvao me je da vidim njegovo novorođenče.

— Odojčad su druga stvar. Možete ići, ali nemojte ostati, samo ga pogledajte, kažite nešto lepo i onda napolje.

— Da, kanoniče.

— Dobro. E, pa mi rano ležerno ovde, a pošto sam ubeđen da ste umorni posle putovanja, možete i vi sada ići na spavanje ako želite.

— Ja ću služiti u deset, a vi ćete u osam. Majki je uvek u sakristiji, on će vam sve pokazati. Gospođa O'Brajan će vas ujutro probuditi. Sada, momče, laku vam noć. I budite zadovoljni zato što je ono što sam kod vas video veoma zadovoljavajuće.

U Desmondovoj sobi, sve njegove mokre stvari bile su osušene, izglačane i uredno složene, krevet razmešten, a termofofor stavljen između besprekorno čistih čaršava. Kad je kleknuo da se pomoli bogu, on pogleda na dve poznate fotografije na pisaćem stolu, leže u krevet i sa iskrenim osećanjem zahvalnosti zatvori oči.

Njegov prvi dan u Kilbaraku bio je krajnje neočekivan uspeh.

II

U pola osam, osvežen zdravim snom, Desmond je bio u crkvi, gde je Majki, u sakristiji, bio izneo odeždu za današnji dan.

— Obično na jutarnjoj službi imamo samo po gde koga,, prečasni. Ali od jutros ima prilično sveta.

— Iz pobožnosti, Majkle? Ili iz radoznalosti?

— Možda i jedno i drugo, prečasni.

Sada je u stvari Desmond bio vrlo radoznao u pogledu darodavke te savršene crkve.

- Da li madam Doneven slučajno dolazi na službu u osam sati?
- Svakako dolazi, gospodine, svakog dana u sedmici, a nedeljom u deset sati. Tamo je njeno lično klecalo na kraju prednjeg reda.
- Uistinu, Majkle.
- Ali jutros je još nema, u Dablinu je, poslom. No kažu da će se vratiti u subotu.

Desmond je uvek znao kad je lepo odslužio misu, a ne jednu od onih kojoj bi smetale njegove lične brige i rasejanost. Bio je zadovoljan sam sobom, i kad je napustio oltar, očitao je molitvu zahvalnicu i vratio se u parohijski dom.

Posle odličnog doručka, on se uputi u svoj prvi obilazak Kilbaraka. Kako je bilo prijatno dok su ga pozdravljali kad je prolazio preko Kros skvera. No nisu svi bili tako ljubazni. Pred gostionicom Malveni u Front stritu, jedna grupa mladića i starijih ljudi koja je dokoličila na uglu, stajala je ćutke i jedva ga pustila da prođe, a kad je prošao, ispratila ga smehom i prostačkim dobacivanjem. Desmond se nije uzbuđivao, jer ga je kanonik opomenuo da je to mesto prava nevolja za grad.

Setivši se učiteljevog poziva, on zapita za put do Karent strita, gde je, dok su ga susedi pažljivo posmatrali, nekoliko puta zakucao na vratima broja 29. Odlučio je da izbegne posetu popodne kako ga ne bi silili da ostane na čaju i tako se oglušio o kanonikovu naredbu.

Međutim, iz male kuće se nije čulo ništa, osim detinjeg plača, a pošto su vrata bila odškrinuta, Desmond ih otvori i uđe unutra. A tamo, u uglu uredne dnevne sobe, jedno slatko detence dizalo je glavicu u svom krevetu. Zbunjujuće, bez sumnje, ali ne za Desmonda.

On odmah priđe, uze dete, i privivši ga toplo na grudi, poče hodati goredole po sobi, pevajući Šubertovu »Prolećnu pesmu«, za koju je mislio da najviše podseća na uspavanku. Rezultat je bio čaroban. Malo stvorenje privi se uz njega i odmah zaspao.

Oduševljen svojim uspehom, Desmond se nije usuđivao da ga pokvari time što će spustiti dete u krevet, pa nastavi da peva i hoda gore-dole po sobi. U međuvremenu su se prednja vrata bila otvorila i za tili čas nekoliko susetki, uglavnom u jutarnjim *deshabille* bile su se skupile na pločniku kao pčele oko košnice, pa su se još i gurale u kuću.

- Oh, bože, Dženi, pogledaj tog prečasnog.

- Da li si tako nešto videla u životu? To je novi mladi otac iz Rima.
- Možda je mlad, zbilja, ali zna postupati s odojčecom.
- O bože, kakav divan prizor, a taj njegov glas, pravi dar.

Onda jedna, hrabrija od ostalih, uzviknu:

- Izvinite, oče. Gospođa je otišla na minut do pekara gore u ulici.

Soba se polagano punila, i Desmond se malo uplašio, ne zbog sebe, već zbog deteta. On odluči da izađe i sačeka majku.

- Prolaz, molim! Prolaz za njegovo veličastvo bebulo!

Kad se našao napolju, na hladnom vazduhu, oseti se prijatnije. Ali nije računao na publiku. Dok je polagano išao ulicom, i dalje pevušeći da bi dete spavalo, njegova pratnja, kojoj je pristupalo sve više gledalaca koji su izlazili iz svojih kuća, sada se pretvarala u čitavu vojsku.

- [Deshabille \(franc.\) = jutarnja, domaća haljina](#) —nap. prev.

Najgore je dolazilo. Dženi Meingonigl već na samom početku doviknula je svom deranu:

- Tomi, dušo, otrči do kancelarije *Lista deteline* i zamoli Majka Rajlija da brzo dođe s kamerom.

Namirisavši senzaciju Majk je poslušao, i pre nego što je stigao do pekara, odgovarajući na poziv otpozadi, Desmond se okrenu i trže se na dva oštra škljocanja.

- Hvala, prečasnici. U subotu ćemo vas imati u *Listu deteline*.

Istog trenutka, okrepljena razgovorni s pekarevom ženom, gospođa Levin je izlazila iz pekare, s vefcnama hleba ispod svake miške.

- Oh, dragi Bože, šta je to zaboga. ..

Čim je pritrčala, Desmond je umiri i ukratko joj sve objasni.

- Hoćete li ga sada uzeti?

— Ne mogu zbog hleba, oče. On tako mirno i dobro spava kod vas, molim vas, hajdete sa mnom i ponesite ga kući.

Bila je to povorka koja je privlačila i odušeljivala oko. Mladi sveštenik s odojčetom i mlada žena s veknama hleba, koje prati gomila uzbuđenih obožavalaca. Majk Rajli završio je film kad su stigli u Karent strit broj 29.

— Uđite, uđite, oče — reče tiho majka, vidljivo dršćući, bacivši vekne na sto u predsoblju.

— Drugi put — odgovori brzo Desmond. — Moram se vratiti u parohijski dom. Ali dozvolite mi da vam kažem da imate najbolje i najslađe dete koje sam držao u rukama.

Predavši majci odojče koje je i dalje spavalo anđeoskim snom, Desmond pođe gore u grad. Ali ne pre nego što su mu doviknuli tri srdačna »ura«, i dok mu je sve to još zvonilo u ušima, on pohita u parohijski dom, s nadom da će mu idući dani u Kilbaraku biti manje nezaboravni nego prvi.

Te večeri za večerom kanonik kao uzgred napomenu:

— Stara gospođa Doneven, Desmonde, vraća se u subotu iz Dablina. Svakako ćete je videti u neđelju.

— Je li vam telefonirala, kanoniče?

— Ne baš. A možda će vas zanimati kako putuju vesti u Kilbaraku. Jutros je madam telefonirala Patriku, svom nadzornik. Patrik je, naravno, ispričao vest svojoj ženi Bridžiti. Bridžit je rekla devojci u kuhinji, ova mlekaru kad je došao, mlekar gospođi O'Brajan, a gospođa O'Brajan je kazala meni.

Desmond se osmehnu. — Vi znate šta se događa i pre nego što se to dogodi!

— Da, momče! — Kanonik se nagnu i umirujuć potapša Desmonda po ruci. — I zato znam da ćete se nalaziti na naslovnoj strani, s fotografijama, sledeće su'bote ujutro. Pa, nemojte se uzbuđivati, znam da je sve bilo učinjeno s najboljim namerama, a to će vam vrlo mnogo koristiti u parohiji.

III

Nedelja je osvanula lepa, najavljujući dobro leto s mnogo obećanja, to godišnje doba koje je Desmond voleo, naročito od onda od kada je upoznao blagonaklono, večno špansko sunce. Kanonik je Objavio da će njegov potparoh služiti misu u

deset sati, a on će, mada je propovedao u deset, služiti misu u osam sati. Ovaj neobični raspored čudio je Desmonda, dok njegov pretpostavljeni, sedeći za doručkom, nije napomenuo, pogledavši gospođu O'Brajan, koja je upravo ušla s prepečenim hlebom:

— Želim vas otmeno predstaviti staroj ženi. Mom cilju bi sasvim odgovaralo 'kad biste joj se svideli. — I dodade: — Kakav je to cilj, to ćete doznati kad Gospod bude odredio.

Ta promena rasporeda ljutila je Desmonda. Nije želeo da postane lutka u kanonikovim planovima. On odluči da se ne obazire na privatno klecalo na kraju prednjeg reda, pa bilo zauzeto ili prazno.

Kad je zvono u deset sati odzvonilo i kad ga je Majki potpuno obukao i odmerio sa svih strana, Desmond pođe do oltara za četvoricom malih ministranata obučenih u fratarske odežde, koji su stupali odlučno oborenih očiju. No dok je misa tako proticala, bio je neobično i ljutito svestan ispitivanja, prodornog i produženog, njega i svih njegovih postupaka.

Posle evanđelja kanonik se pope na predikaonicu da održi propoved; Desmond, sa po dva dečaka sa svake strane, sedeo je s desne strane oltara, upravivši tek onda hladan i bezličan pogled prema privatnom klecalu. On se trgnu, tako se vidljivo trgnu od iznenađenja, da ga njegovi mali pomoćnici začuđeno pogledaše.

Jedna mlada žena klečala je u klecalu, moderno i elegantno obučena, u sivom svilenom kostimu, sa slamnim šeširom ljupko nakrivljenim na njenoj kosi smeđoj kao orah, i s mirnim, pribranim izrazom lica namerno ga je posmatrala. Kad su se njene hladne sive oči srele s njegovima, a da ih nije ni oborila niti je zatrepkala, on odmah odvrati pogled. To nije bila madam Dooven, već možda njena kći ili neka bogata rođaka, a njena otvorena, neuglađena radoznalost u odnosu na njega, činila mu se i ne prijatna i uvredljiva.

Kanonik je upravo bio završio propoved, primetno kraću nego obično, i za vreme doik se potom pevala crkvena pesma, nosili su kutije za skupljanje priloga. Gledajući krišom, Desmond opazi da ta nakinđurena nametljivica u skupom odelu ništa nije priložila, čak ni srebrni novčić od šest penija. Kad je pesma bila završena, Desmond se vrati oltaru i nastavi služiti. Za vreme pričesti nije se nadao da će se ona žena pričestiti. Grešio je. Ona kleknu, poslednja od svih, pred oltarom, i dok joj je stavljao hostiju na jezik, s olakšanjem vide da su joj oči zatvorene.

Uskoro je misa bila gotova i poslednja pesma otpevana. Desmond se vrati u sakristiju. Kad je očitao molitvu zahvalnicu, on pohita u parohijski dom, jedva čekajući ručak i objašnjenje o toj zagonetnoj ženi.

Neđeljni ručak od pečene govedine nije bio baš **au point** ali gospođa O'Brajan je imala kafe i prepečenu lepinju na trpezariskom stolu da Desmond utoli glad.

• **Au point (franc.) = savršen — nap. prev.**

— Kanoniče — uzviknu Desmond, kad je progutao kafu — ko je ona užasno neuglađena mlada žena u madaminom klecalu?

Kanonik izmenja pogled s gospođom O'Brajan, koja je upravo ušla sa svežom kafom.

— Mislite na onu lepu ženu u finom kostimu i slaninom šeširu?

— Tačno! Je li to madamina kći?

— Možda unuka?

— Možda! Izgledala je vrlo mlada!

— Desmonde! — Kanonik pogledom dade gospođi O'Brajan znak da ćuti. — Mi vam se nismo rugali. A naša mala šala dosta je trajala. Zamišljali ste madam kao staricu, a mi smo se s time malo našalili. Jutros u klecalu bila je ličino madam.

Desmond ustade. — Ne mislite ozbiljno. Pa njoj nema više od dvadeset četiri ili pet godina.

— Dodajte k tome još deset, mladiću, pa ćete tačno pogoditi njene godine. Ona je divna žena, telom i dušom. I mlada srca. Pored toga, pazi na sebe i zaista izgleda mlada.

Znači, ona je upravo glava, vlasnica svega ...

— Ako ikad budete doznali priču o madam, ako vam je ikad bude ispričala — a ja ne mogu, jer sam njen ispovednik — potpuno ćete shvatiti kako je sposobna da vodi posao, nadgleda ga, i svršava sve ostalo, s gvozdenom voljom.

— To verujem! Kako je samo piljila u mene.

— Pa, ne žurite, momče. Meni se čini da ste joj se svideli. Kad smo posle mise pričali, pozvala vas je na čaj, utorak, u Maunt Vernon.

— To svedoči o njenom ponašanju kad me poziva iz druge ruke.

— Opet, ne žurite, momče. Uveravam vas da će pismeni poziv stići preko Patrika — to je njen sluga — kad dođe na službu blagoslova. Pa, čekajte i videćete imam li pravo ili se varam.

Kanonikovo predskazivanje se potpuno obistinilo. Te večeri u pola sedam Desmond otvori zatvoreni omot, razvi list najfinije ručno izrađene hartije, ukrašene adresom ispisanom velikim ispupčenim slovima: Maunt Vernon, Kilbarak.

Poštovani oče Ficdžeralde,

Ako dozvoljavaju vaše sveštene dužnosti, dođite k meni na čaj idućeg utorka u četiri sata.

Odana vam

Džeraldina Doneven.

— Kakva drskost — promrmlja Desmond. — Kakva prokleta strašna drskost. Dođite. Pokazaću ja njoj da nisam njen sluga!

IV

Vreme je i dalje bilo lepo, a utorak bio je sunčan. Svež povetarac terao je po nebu talasaste ovčice, koje su se gomilale na mahove zaklanjajući sunce. Desmond je bio potpuno zauzet u toku prepodneva, a posle ručka odluči da se malo odmori. Legao je u krevet u donjem rublju, s jednim okom na časovniku, ne da bi bio sigurno tačan, već da zakasni na zapovedni sastanak u Maunt Vernonu.

Malo je odspavao i još je pola sata leškario, a onda je ustao, obrijao se, umio i očešljao. Zatim je obukao lepo svetio odelo od Karačinija i čistu košulju i okovratnik. Rezultat je bio zadovoljavajući, u stvari prijatan, i kad je časovnik pokazao četiri sata, on se polagano uputi prema svom odredištu.

Kad je prošao kroz lepu široku kapiju Maunt Vernona i pošao širokim putem, pola pet je bilo skoro prošlo. Nije žurio. Kuća je sada bila na vidiku, lepa kuća u džordžijanskom stilu, s tremom na štabovima kakve su se vidale na mnogim drskim imanjima. Ali ova kuća je bila drukčija. Njena besprekorna spoljašnost svedočila je o brizi i održavanju koje se retko, ako se uopšte ikad vidi u oronulim, maltene istorijskim zgradama Irske. Dugi red dvostrukih prozora blistao je, okviri su im bili sveže obojeni, kao i vrata na kojima su se sijali masivni

mesingani okovi, kosi krov bio je besprekoran, a pred kućom je bila terasa u tesanom kamenu s balustradom, očigledno dozidana, čime se upotpunjavala slika dostojna naslovne stranice *Seoskog života*.

Desmond se pope uz stepenice i zazvoni. Vrata otvori jedan postariji Sluga, ne u fraku već u livreji, i odvede posetioca u veliku dvoranu, čije su četvrtaste mramorne ploče bile izvanredno prekrivene skupocenim tepihom, za koji je Desmond, kad je utonuo u njega, pravilno ocenio da je iz sedamnaestog stoleća. Divan Leverijev portret starca visio je na bližem zidu iznad Čipendejlovog stola natovarenog srebrom, dok je na suprotnom zidu visio portret jedne žene u lepoj haljini opet od Leverija. U dnu predvorja divne široke stepenice ljupko su vodile na sprat, s kipom, verovatno grčkim, na odmorištu, dok su dva široka hodnika vodila iz predvorja, jedan desno, a drugi levo.

Pošavši za vodičem na desno, Desmond nije propustio da kroz otvorena vrata opazi udobnu biblioteku, sa zidovima prekrivenim knjigama.

Na kraju hodnika sluga ga uvede u velike kupolaste odaje, koje su nekad bile velika staklena bašta vlastelinske kuće, a sada pretvorena u razne salone s puno ukusa i veštine. Persijski, a možda i kineski tepisi, izbledeli od starine, opet su bili prostrti po parketu. Klavir, otvoren na jednom kraju, naslonjače i divani presvučeni svilom s obe strane, svuda cveće u nehajnom izobilju, uvenulo od topline i zraka aprilskog sunca. Bio je to ambijent rokoko, dovoljno neodoljiv za neupućenog posetioca.

U dnu prostorije jedna mršava, elegantna žena sedela je za malim ukrašenim stolom i čitala. Koža joj je bila bleđa, pažljivo negovana, a crte fine i pravilne, izraz lica, i dok je čitala, miran, čvrst i pribran, lepa kestenjasta kosa kratko podšišana, što je povećavalo njen mladalački izgled. Imala je sigurno preko trideset godina. Bila je jednostavno ali lepo obučena u sivu svilenu haljinu, bez ikakvog ukrasa, osim jednog divnog istočnjačkog šala od sive i Skrletne svile.

Nipošto pod utiskom svega toga, dade Desmond šešir sluzi, koji ga primi, i sada je stajao potpuno uspravan, opruženih ruku. Stajao je tako nekoliko minuta, tih i miran, s uživanjem svestan činjenice da ju je njegovo zakašnjenje, što je i nameravao, naljutilo.

Najzad, pošto joj nije pošlo za rukom da ga natera na neku seljačku glupost, ona diže pogled, ali ne ustade. Pošto ga je posmatrala još trenutak kritičkim neljubaznim pogledom, ne propustivši da primeti, međutim, njegovo lepo svešteničko odelo šiveno u Rimu, u kojem je, morala je priznati, izgledao strašno lepo. Ona hladno reče:

— Znači, vi ste novi potparoh.

- Verujem u to, madam. — On se ne maknu.
- Čujem da, za veseljaka, umete lepo da postupate s decom.
- Biću srećan madam, ako ne budete ništa gore čuli o meni.

Ona se napola osmehnu, no priguši taj osmeh.

— Pošto vas u gradu, očigledno s puno ljubavi, nazivaju otac Desmond, da vam se tako obraćam?

— Ne bih to očekivao pri prvom susretu, madam, ali kasnije bih možda bio dostojan vaše pažnje.

Osećajući da prolazi gore u tom razgovoru, ona reče:

— Sedite.

On sede, mirno, bez izveštačenosti. Ona ga je i dalje posmatrala, bistrim, čeličnosivim očima.

— Bar ste drukčiji od našeg poslednjeg potparoha. Pozvala sam ga na čaj. Samo jednom. To je bilo dovoljno. Sedeo je na uglu stolice, stegnutih usana, premeštajući šešir u ruci, nem od straha.

— Bar nije bio veseljak, madam.

— Ne, nije bio. Bio je dobar, vredan sveštenik, strašno dosadan. Milo mi je što je dobio svoju parohiju. Hoćete li čaja?

Desmond se osmehnu svojim lepim osmehom.

— Došao sam ovamo u iščekivanju vašeg s pravom poznatog čaja. Milo mi je što me nećete razočarati.

Ona povuče kanap na zidu pored svoje stolice i spusti knjigu, savršeno ukoričeni primerak, *Imitation* rekavši:

- Dobila sam Kempisa od vašeg oca. Poznavala sam ga i veoma volela.
- Hvala vam, madam. U ime mog oca i mene.

Caj je Skoro odmah uneo jedan sluga. On pažljivo spusti teški srebrni poslužavnik sa servisom od starog poredana i tanjir za kolače na tri nožice.

— Hvala vam, Patriče.

Sluga se pokloni i izađe, tiho zatvorivši vrata za sobom. Počevši da sipa čaj, ona primeti:

— Irske sluge su najbolje na svetu, oče, ako ih obučite. Ako ih ne obučite, onda ih razmazite, pa su najgori. To zapamtite kad budete radili s osobljem parohije.

— Naša dobra gospođa O'Brajan pre će nas razmaziti nego mi nju.

Činilo se kao da je to smatrala blagim prekorom, ali reče:

— Ja ne želim da budem mažena. Niti okružena lakejima. Dobri Patriik je moj sluga i šofer, njegova žena Bridžit moja odlična kuvarica, a njoj u kuhinji pomaže Morin, devojka iz sela. O mom jednostavnom vrtu stara se sin jednog od mojih seljaka i dolazi triput nedeljno.

Desmond primi to obaveštenje u potpunoj tišini, kao da ga smatra izlišnim, pa čak i neukusnim.

Zbog toga je morala obratiti pažnju na poslužavnik.

— Mleka! Šećera?

On mirno odbi.

Čaj u šolji koji mu je pružila bio je čist i bez mleka i šećera, mirisan, ukusan. Posmatrala ga je kako pije kao poznavalac, kao što je i ona srkutala svoj, a onda radoznalo diže obrve.

— Irski čaj je uvek dobar, madam. Ali ovaj, kao mana, mora da dolazi s neba.

— Ne, iz jedne specijalne plantaže na Cejlonu, šalju nam ga pravo ovamo. Šta želite jesti?

Desmond uze dva tanka sendviča. Bili su odlični.. Onda spusti tanjir.

— Šta? Nećete kolač? Bridžit noćas neće spavati ako ne uzmete komad. Mislila sam da svi potparosi vole kolače. — Poslušno, on uze komad ukusnog domaćeg kolača, rekavši:

— Ne samo potparosi, sveštenstvo uopšte. — I Desmond nastavi pričati, sasvim zabavno, epizodu s ocem Bošampom i kolačem od čokolade. No podset.vši

samu sebe da je odlučila biti ozbiljna s mladim sveštenikom, ona se jedva osmehnu.

— Ne volim slušati podrugivanje na račun jednog dobrog sveštenika. Jednom sam čula vašeg oca Bošampa kako drži propoved koja je zaista bila nezaboravna.

— U Vintonu, madam?

— Da. Bila sam kratko vreme u tom gradu.

Desmond počuta, obuzet čudnim i stvarno neshvatljivim uverenjem da je nekada pre, za kratko, video tu naročitu ženu, koja mu je sada nudila šolju čaja.

— Još uvek čekam vaš strašan utisak o Kilbaraku. Za vas je to morao biti pravi udarac posle Rima.

— Nije to bio udarac, madam, jer ja sam Irac isto kao i vi. Ono što je bio udarac, velika radost o kojoj nisam ni sanjao, je zaista lepa, savršena crkva u kojoj mi je dopušteno da služim našem Gospodaru. A ne mogu se uzdržati a da ne dodam i neočekivano zadovoljstvo zbog ovog poziva, da popijem čaj s blagoslovenom darovateljkom crkve u njenoj kući.

— Koliko reči, oče Desmonde!

— Da, ja sam glup kada se jako uzбудim, i sve pokvarim nekom tiradom. Jednostavno, volim i obožavam crkvu, i blagosiljam onu koja ju je darivala.

— I ja volim svoju crkvu, oče Desmonde. Ona me i drži u ovom zabačenom kraju Irske, ona i moja kuća, koju takođe volim. Od smrti moga muža ja sam žena koja vodi mnoge poslove i ima glavno sedište u Dablinu, sa čitavom ekipom službenika. Tamo moram često ići. No, zahvaljujući direktnom ličnom telefonu, donosim ovde mnoge odluke i idem tamo što rede. — Ona zastade. — Ali zašto govorim o sebi?

— Zbog toga što ja slušam s najvećim interesovanjem i pažnjom. Mamad, možda ste o meni čuli čudne i neistinite priče iz Rima. Ja sam samo bio ućtiv. I bilo mi je dosadno. Ali sada, a pošto sam u svojoj rodnoj zemlji, u društvu Irkinje, tako ljupke i prefinjene, tako plemenite i... oh, zaboga, draga madam Doneven, morate me zaustaviti... došao sam s namerom da budem prema vama grub kao što ste vi bili prema meni u crkvi u nedelju. Toliko mi je bilo prijatno s vama danas posle podne da sam se opet zaneo. — On zastade. — A sada je vreme da pođem... Večeras imam službu blagoslova, a dobri kanonik traži tačnost.

— Onda morate sledeći put doći ranije. — Ona se osmehnu, toplo, i ustade.
— Ispratiću vas do vrata.

Stajala je s njim jedan trenutak na popločanom tremu. Prve daleke zvezde već su svetlele kroz još topao vazduh.

— Zar nije božanstveno? — upita ona, prigušeno. — Božanstveno veće. Ako ste zakasnili, Patrik će vas odvesti.

Hvala vam, madam, nisam — uživaću u šetnji.

— Imamo prečicu kroz gornju šumu do crkve. Jednog dana ću vam je pokazati. Laku noć, Desmonde. — Ona mu pruži svoju meku, toplu ruku.

— Laku noć, draga madam.

Posmatrala ga je kako živo odlazi putem, obuzeta odjednom, neikom čudnom nadom da će se on osvrnuti.

On se okrenu i pogleda je.

Kad se izgubio između visokih stu'bova kapije, ona se vrati u sobu i pogleda se, sva topla i zažarena, u ogledalu. Bio je to prijatan izgled, i ona se malo osmehnu, a onda se naglo okrenu, rekavši glasno:

— Ne budi budala, Džeri. Molim te, nemoj!

V

Desmond, nipošto dobar pešak, zakasnio je punih šest minuta na misu blagoslova. Ali kad se posle službe pojavio u parohijskom domu, čestiti kanonik, inače veliki poštovalac tačnosti, rešio je da ne obraća pažnju na taj mali greh. A kasnije, kad su seli za večeru, razmota širokim pokretorp servijetu, utaknu je pažljivo oko vrata i osmehnu se.

— Lepo ste se proveli s njenim gospodstvom, momče?

— Divno, katnoniče. Plašim se da sam prekoračio odobrenje.

— Ah, ne mari! Da li... kako da kažem, da li ste joj se svideli?

— Posle prethodnog pokušaja da me ponizi, bila je vrlo ljubazna. Zaista smo se odlično sporazumevali.

— Tako sam i mislio, tako sam i mislio. — Kanonik se nasmeja, dok je uzimao velike noževe da preseče rskavu koricu jagnječeg buta koji je mnogo obećavao. — Sve iz dobre pobude, Desmonde, momče.

U toku nekoliko idućih dana iz Maunt Vernona nije stiglo ni reči. U nedelju je misa u deset sati normalno bila rezervisana lično za kanonika, kako bi imao vremena da pripremi svoje munje i gromove i mnogo veću pastvu da ih na nju sruči. Tako je Desmond uzeo raniju misu u osam sati, koja je bila manje posećena.

Iduće nedelje, kad je prišao oltaru, primetio je da je madam Doneven zauzela neprikosnoveno rezervisano klecalo na kraju prednjeg reda dok je inače normalno dolazila u jedanaest sati. Imala je na sebi kratak kaput od kašmirske vune po vojničkoj modi sa širokim okovratnikom i oborenim džepovima, plisiranu suknju, svilene čarape i prošivene cipele, i ljupki crni šešir zvonasta oblika duboko navučen na čelo. Izgledala je celih deset godina mlađa, a reći da je 'bila doterana bilo bi obično preskromno tvrđenje. U svakoj od otmenih pariških crkava privlačila bi poglede divljenja.

Za vreme mise Desmond je nijednom nije pogledao, ali za vreme pričešća, kad je prišla i klekla na malu drvenu oltarsku ogradu, digavši pogled dok joj je on stavljao svetu hostiju između otvorenih usana, oči su joj ostale otvorene i srele se s njegovima u duhovnom opštenju koje je bilo dirljivo i slatko.

Dok se svlačio u sakristiji, Desmond opazi da maunt-vernonski mali poluzatvoreni landau stoji napolju, i kad je izašao, vide da ga je čekala, živahna i pomalo nestrpljiva.

— Danas odlazim u Dablin zbog važnog posla koji moram obaviti. Hoćete li reći kanoniku? Biću u »Selbournu«, kao obično, jedno desetak dana. — Odjednom se osmehnu otkrivajući sitne, bele, ravne zube. — Uzgred, moje uhode su me obavestile da ste pre neki dan skroz pokisli kad ste obilazili parohiju. Zar vi nemate kišni kaput?

— Taj deo odeće u Rimu se mnogo ne nosi. — Desmond se nasmeja, a njegovi zubi izgledali su isto tako lepi. — Imam parohijski kišobran, ogroman baldahin koji se prevrće s izvanrednom lakoćom.

— Morate imati kišni kaput — reče ona, smejući se. — Ako se ne nosi u Rimu, to je odeća koja se jako mnogo nosi u Kilbaraku. Pa, doviđenja — dodade i pruži ruku.

Posle pričešća nije mogao reći ništa više nego joj samo blago stisnuti prste. Ali kad je otišla, on kleknu i, pre nego što je počela služba, očita molitvu za njeno srećno putovanje na nedeljnim pretrpanim putevima. I za skori povratak.

Život je uobičajeno prolazio nekoliko sledećih dana, u toku kojih je Desmond sve više i više bio svestan odsustva svoje nove prijateljice. Ali u četvrtak, dokaz da ga nije zaboravila, došao je hitnom pošiljkom u vidu jednog savršenog kišnog kaputa mirne sive boje, i kad ga je probao pred kanonikom punim iščekivanja, savršeno mu je odgovarao.

— To je za vas ono pravo, momče. Vrlo je lep, a i ta sveštencička siva boja je prava. — On pogladi fini, nepromočivi gabarđen, veoma zadovoljan tim znakom interesovanja od strane madam Doneven. — Sviđate joj se, Desmonde, a kasnije, ako budete pazili, možda će vas i poslušati ako joj iznesete pitanje ograde za oltar.

Desmond je ćutao. Već je odlučio da s tom teškom i delikatnom stvari postupava velikom rezervom.

Šest dana kasnije, dokaz o povratku madam Doneven stiže u parohijski dom: telefonski poziv za obojicu, Desmonda i kanonika, na ručak iduće nedelje.

Kanonik je bio srećan, ali je izrazio žaljenje, prihvativši ručak samo za potparoha.

— Madam želi da vidi vas, Desmonde. A vi znate kako ja uživam u svom nedeljnom popodnevnom odmoru posle ručka.

I tako Desmond pođe sam u Maunt Vernon, gologlav i noseći u znak zahvalnosti fini sivi novi kišni kaput. Kad je došao na glavni prilaz vili, ugleda madam kako hoda po terasi, vrlo nezvanična, u ružičastoj bluzi, svojoj lanenoj suknji i slamnom baštenskom šeširu zavezanom ispod brade. Ona ispruži obe ruke s osmehom.

— Zaboga. Pada li kiša?

— Madam, vreme je bez značaja. Obukao sam vaš divni dar kako biste mu se mogli diviti.

— Divim mu se. A vi! Vi uopšte ne izgledate kao sveštenik, već kao mlado lane prurušeno u reklamu za kapute od barberija. E, odmah ga skidajte.

Desmond ga skide, zahvalivši joj jednostavno. Ona uze kaput, prebaci ga preko ruke, a drugu mu ponudi. — Sada moramo prošetati najmanje deset minuta, inače će Bridžit sve poslužiti polupresno.

Oni stadoše šetati gore-dole po terasi.

— Bili ste duže odsutni nego što sam se nadao — reče Desmond.

— Bilo je nekih problema koje sam morala srediti. — Dok ju je upitno gledao, ona nastavi: — Neki preduzimljivi mali Japanci u Tokiju, koji već prave lažni viski i prodaju ga pod lažnim škotskim imenima, sada su bacili oko na irski viski. U bocama sličnim našima, s praktično istim nalepnicama, nazvali su svoj bučkuriš »Najbolji planinski viski« — Ona zastade. — I naravno, ne može se ni uporediti s našim izvanrednim odležanim sladnim viskijem, ali ta zbrka nanosi štetu.

— Tužili ste ih?

— U Tokiju! Zaboga! Ne. I dosta mi je sudskih tužbi. Ne, jednostavno sam poslala S. O. S. svim našim agentima, trgovcima, i trgovcima na veliko, da će, ako se budu snabdevali i prodavali japansku imitaciju, prestati da rade za nas.

Ona zastade. — Pre nego što sam otišla iz Dablina bili smo preplavljeni poslušnim, saglasnim telegramima, kablogramima i hitnim pismima. — Ona naglo prekide taj predmet razgovora. — Da li ste gladni, posle šetnje?

— Mrtav gladan!

— Naravno, moram vas opomenuti da nećete dobiti ništa ni u pola tako zadovoljavajuće kao što je nedeljni ručak gosode O'Brajan. Šta je za danas?

— Kuvana svinjetina, čini mi se, sa sosom od luka.

— Kako će dobri kanonik posle toga hrkati! Divim se i poštujem kanonika, Desmonde, ali on se ponekad ponaša suviše vlasnički. Moja lepa crkva nije poklonjena njemu, već — ona utiša glas — Bogu, za njegovu pomoć i podršku u razdoblju patnje i muka.

Desmond očuta trenutak, a onda mirno reče: — Želim da razumete, moja draga, najdraža madam Doneven, da nikad ne bih, ali nikad, prihvatio vaše vrlo ljubazne i srdačne pozive da ih potom iskoristim i umanjim njihovu vrednost time što ću tražiti od vas neku dobit, duhovnu ili svetovnu.

Ona mu stisnu mišicu, okrenu se i pogleda ga.

— Ja to znam, Desmonde, od trenutka kad sam vas ugledala.

Melodični zvuci gonga prekinuše tišinu te dirljive prisnosti.

— Moj tačni Patrik poziva. — Uđoše u kuću. — Tamo je kupatilo. A na kraju hodnika trpezarija. Doći ću za trenutak.

Nameštaj u trpezariji bio je sav Ćipendejlov, izglačan i blistav. Dugački zvanični sto nije bio postavljen, ali je mali ovalni sto pored prozora kroz koji je sijalo sunce bio otmeno postavljen za dvoje.

— Zar nije prijatnije? — reče ona, ulazeći. — Uvek tu ručavara.

Seli su. Ona je i dalje imala na glavi dražesni slamni šeširić.

— Madam, — morao je reći Desmond, — još moram upotrebljavati tu reč oprezno, u nekom ličnom smislu, ali smem li vam kazati da mi se sviđa taj vaš šeširić. To je pravi šeširić za pecanje. Želeo bih da vas povedem na reku.

— Zar biste mogli voziti čamac? U tom barberiju?

— Ne, ali mogao bih vas gledati kako opušteni ležite na jastučićima, s neotvorenim suncobranom pored vas, i jednom divno rukom koja se provlači kroz hladnu bistru vodu dok klizimo ispod žalosnih vrba.

Ona se osmehnu, gledajući ga srećno u oči. Onda se trgnu i odvrati pogled.

— Opominjem vas, Desmonde, da ćete danas ovde dobiti samo ribu. A još jutros do šest sati još je bila u moru.

Patriik je sada posluživao čorbu u tankim zdelicama sa dve drške od starog porcelana i šaptao Desmondu u uho: — Dobar dan, prečasni. Ovo je čorba od rečnih rakova.

Čista čorba od rakova po kojoj su plivala račja klešta bila je odlična, a služena je posuta ribanim sirom i s grudvicama pavlake.

— Još? — upita madam Doneven. — Ako vi hoćete, i ja ću. Posle ovoga nema bogzna što.

— Oh, molim. Odlična je.

Pošto su se poslužili drugi put, nastade kratko ćutanje, dok je sluga pažljivo otvarao plesnivu bocu.

— Nemojte je pretakati u drugu, Patriče.

— Želi li madam probati?

Ona odbi rukom.

— Treba da je dobro. Dosta dugo već čeka.

Patrik kn nali u čaše čisto vino boje ćilibara. Desmond je srkutao i posmatrao domaćicu preko puta s nemim poštovanjem. Bilo je to vino Šabli i odležalo toliko da je mirisalo kao med.

— Da, — osmehnu se ona — vrlo je dobro. I tako retko, moramo ispiti bocu.

Sada je posluženo drugo jelo. Pečeni fileti tabinja ukrašeni sardelama i okruženi na činiji pravim irskim restovanim krompirom.

— Jedite dosta — reče madam. — Ima još samo voćna salata.

Odlična riba, pečena baš kako valja i besprekorno sveža, bila je neodoljiva. Desmond nije odbio kad je bio ponovo ponuđen. A nije ni madam.

A posle, kako je bio prijatan i osvežavajući kompot od svežeg voća, dobro rashlađen i poslužen u starim srebrnim putirima.

— Kafa je u sunčanoj sobi.

Seli su na jedan veliki divan koji je bio okrenut prozoru da popiju jaku, crnu moka-kafu. Desmond, obuzet skoro blaženom euforijom, oseti kako ona silom privlači njegov pogled.

— Pa . . . šta sad? — zapita ga osmehujući se. — Želite li se takmičiti s poštovanim kanonikom?

— To je uvreda, madam... kao da bih vas mogao ostaviti.

— Možemo se odmoriti, svako na po jednoj strani divana. Sasvim je udoban i savršeno čist, a zovu ga, koliko znam »taban uz taban«.

— Jeste li pospani, madam?

— Svakako ne.

— Onda moram s vama razgovarati, madam, ako dozvoljavate, o nečemu o čemu sam razmišljao, stalno, od trenutka kad sam vas video.

— Da? — promrmlja ona, puna sumnje. Svakako, uz šabli, neće valjda preći na neku preuranjenu izjavu koja bi sve pokvarila. Ne, neće. Uzevši je za ruku, on reče, veoma ozbiljno:

— Draga madam, od samog našeg prvog susreta u Maunt Vernonu bio sam uveren da sam vas već ranije video i čuo. A sada, posle dva divna sata provedena prisno u vašem prisustvu, moram vam reći kako me strašno podsećate na Džeraldinu Mur koja me je pre nekoliko godina u Vintonu naterala da ustanem i neobuzdano kličem njenoj veličanstvenoj otpevanoj Lučiji u Donicetijevoj operi *Lučija di Lamermur*. — On zastade. — A onda vaš divni portret u holu ... kao Lučija.

Izgedala je pomalo zbunjena, a onda se osmehnu.

— Ah, Doniceti, kako samo ume da obuzme čoveku srce. Ali, dragi moj Desmonde, mislila sam da ćela Irska, uključujući i vas, dragi moj, zna da sam pre udaje bila Džeraldina Mur i da sam četiri godine pevala sa D'Ojlijem Kartom i Karlom Rosom. I sećam se da sam za vreme te posete Vintonu pevala Lučiju. A, čini mi se i Tosku.

— Čuli smo vas, madam, u *Toski*, moj prijatelj i ja. Sa suzama u očima napustili smo operu.

Ona se malo osmehnu: — Za to možete kriviti Pučini ja, a ne mene.

— Pa, onda, draga madam ... ?

Ona ustade. — Jednog dana, Desmonde, kad se budemo bolje poznavali, ispričaću vam priču svog života. Sada nam je oboma potrebna jedna dobra živahna šetnja. Dozvolite mi da za trenutak presvučena cipele, pa ću vam pokazati prečicu od Maunt Vemona do crkve.

Peli su se uzbrdo kroz imanje, prelazeći preko podšišanih travnjaka koji su okruživali ružičnjak i mali pseudo-grčki letnjikovac na stubovima, koji se dizao pored veoma negovanog improvizovanog teniskog igrališta.

— Dobro ga održavam, pošto neki moji službenici vole da igraju tenis kad dođu ovamo. I moja nećaka, učenica, isto tako voli tenis.

Sada su bili u velikom voćnjaku.

— Sve same jabuke, i samo nekoliko šljiva — reče ona. — Drugo voće ovde ne uspeva.

Najzad stigoše do borove šume. Desmond opazi da je kroz drveće bila prosečena staza.

— Dobra je za šetnju — reče ona — Redovno održavam tu stazu. I pogledajte, preko drveća dobro se vidi crkveni krov.

— Divno je — reče on. — Kakav pogled!

— Da... ja dolazim ovamo svakog dana da gledam. — Ona ispruži obe ruke.
— Pa, idite i probudite kanonika. I dođite opet skoro ... skoro.

Onda se okrenu i nestade.

VI

Muke velikog posta sada su bile pale oko Svete Tereze, i čestiti kanonik, koji je voleo najbolji goveđi but i jagnjeće kotlete, masnu kuvanu svinjetinu, i, možda najviše od svega, svakoga dana dva prsta viskija, da, čestiti kanonik koji je nametao stegu ostalima, bio je prema sebi još stroži. Strogo je postio i izbegavao alkohol. U tom vremenu i u tom raspoloženju sastavljao je i bacao svoje ponzate gromove.

U toku meseca, kao još jedno ispaštanje, kanonik je uzeo da služi misu u osam sati, a Desmond u deset, a posle evanđelja, dok su Desmond i njegovi pomoćnici sedeli pored oltara, kanonik se peo na propovedaonicu da održi propoved.

Danas, druge nedelje posta, zbijena i uzdrhtala pastva ispunila je crkvu sve do vrata, znajući iz iskustva šta treba da očekuje, dok se kanonik u dugoj čipkanj stoli preko .skrletne odežde, s crvenom beretom čvrsto nasadenom na glavi, polagano peo na govornicu i zamišljen se okrenuo, suočio sa slušaocima i zastao. Tišina se produžila sve dok se, u sve jačem *crescendu*, nije prolomio stentorski glas, koji ponovi triput, sve glasnije:

— Do đavola! Do đavolja! Do *đavola!*

Kad je udarac dole ispod njega prošao, kanonik počeo:

— Jesam li tu užasnu reč izustio kao kletvu, kao porugu i skaradnu psovku koju između sebe dobacuju bezbožnici po uličnim uglovima ili po krčmama? Idi do đavola! Do đavola s tobom! Đavolski dobar provod! Nek ide do đavola! Dabogda me đavo odneo ako izdržim još jednu.

Ne! Ja govorim o đavolu i paklu kao o ognjenoj jami bez dna u koju su, na večno prokletstvo, Satana i njegovi buntovnici bačeni s neba. Pakao, mučan, beznadežan dom prokletih kroz vekove. Pakao, neminovan kraj pokvarenih, strahotno boravište kuda dolaze svi koji pljuju u lice Boga, oni, koji čak i u ovoj pastvi sada preda mnom uporno odbijaju milost i koji će umreti, neka im Bog pomogne, u smrtnom grehu i biće bačeni u pakao zajedno sa satanskim legijama prokletih koji se grče u samrtnim mukama.

Da li ste ikada zastali da razmislite o strahovitim beskrajnim mukama prokletih? Da li ste ikad opekli prst, držeći kratku šibicu, kad ste palili lulu? Da li biste ikad poželeli da pokušate i držite prste samo jedan minu u plamenu voštane sveće? Nikad! Niko osim neki idiot ne bi poželeo da se povredi. Promislite, onda, o takvom bolu, umnoženom milion puta, dok celo vaše telo pati. Ne jedan minut, ne milion godina, već celu večnost.

Dok ste utopljeni u uzavrelu lavu, plamenovi bukne oko vas i nad vama, dim vas guši, para i prljavština smrde i penušaju se u paklu, a mali đavoli nabadaju i muče užarenim vrelin viljuškama i štipaljkama, uz jecaje, vrisak i psovke svih onih izgubljenih duša oko vas, sve one uzavrele izmešane mase koja se previja u prokletim mukama, a kroz sve to užasno, stalno mučenje provlači se večna misao da samo sebe morate kriviti, da ste imali priliku i da ste je odbacili, uz psovku u lice Svemogućega, i da ste samo slušali svog jadnog starog kanonika jedne izvesne nedelje, bili biste gore, na nebu, u društvu izabраниh, gde, kao što znate, vlada svetlost, čistota i večna radost u božanskoj prisutnosti uskrslog Gospoda.

Tišina, potpuna, mrtva tišina nastupila je posle takvog završetka govora. I kanonik brzo iskoristi prednost:

— Govorim vam svima u ovoj lepoj crkvi, ovoj pravoj katedrali, poklonu velikodušne, pobožne gospođe naše, madam Doneven.

Mnogi su od vas, hvala Bogu, dobri pravi katolici. No tu su i drugi — kanonikov glas se diže — vi tamo pozadi, koji se skupljate u zadnjem redu, koji upadate i stojite pored vrata, koji nikad ne zasučete rukave za jedan pošten dan rada, već samo za tuču. Vi koji dobijate žuljeve na stražnjicama, koji ste izlizali dupeta na pločnicima okrenuti leđima zidu neke krčme na uglu. A vi, nakinđurene Jezavelje, koje se skrivate s izveštačenom skromnošću iza stubova, sve vi koje se puderom i šminikom doterujete da budete lepe, koje se ogrnete lepim šalom, pa šetate uveče šetalištem tražeći koga ćete progutati... i neka se Bog smiluje tom jadniku kad se ujutro probudi. Kažem vam, i svima vama u crkvi, koji ste utonuli u prljavštinu smrtnog greha, ponovo vam kažem, gleda vas osvetnički anđeo. I ako to poreknete, ako to odbacite psovkom, onda vam kažem — u ime đavola: Dobio sam, ga.

Sedeći na uskoj klupi, pritisnut teškom odećom i zaglušen kanonikovim grmljavinom, Desmond oseti da malaksava. Njegov slab doručak, vrlo pažljivo određen, nije mu bio dovoljan — on nije bio građen da posti, a da zamoli za oslobođenje od posta, to bi bila čista ludost. On čežnjivo pomisli na svoju dragu prijateljicu, koja je sada toliko dana već bila odsutna iz Maunt Vemona, pitajući se šta je moglo odgoditi njen povratak i obuzet osećanjem čežnje da opet bude s njom.

Bio je izišao u dnevni obilazak parohije kad je telefonirala pre deset dana, i kanonik je primio njenu poruku da odmah mora u Švajcarsku.

Je li to bilo u vezi s porezom? Nemoguće! Tri uzastopna meseca koja je provodila u svojoj kući u Veveju sigurno su joj obezbedila potrebnu potvrdu o boravku u Svajcarskoj, utvrđenu zakonom.

Začuđen i zbunjen, odjednom oseti želju za skorim povratkom mađam. Ali toga trenutka dubok uzdah od pretovarenosti, praćen škripom klupa i obuće opomenu ga da je propoved završena. On ustade dok je kanonik pri'kleknuvši kolena prolazio do svetohranilišta.

Desmond se odmah vrati oltaru i, sve umorniji, nekako završi misu. U roku od dvadeset minuta našao se u parohijskom domu.

Odmah se uputi u svoju sobu i leže na krevet, koji je gospođa O'Brajan već bila namestila i prekrila čistim prekrivačem. Posle nekoliko minuta potpune nepokretnosti, njegove misli se vratiše mađam i on se ponovo zapita da li se vratila. Priroda njenog odsustva ostala mu je zagonetna. I zašto, zašto mu se misli tako napeto moraju vraćati toj ženi, samo njoj, koja je i sama u nekom smislu zagonetka? Da li se zaljubio u nju? On se nemirno promeškolji. Čista ljubav bila je dozvoljena između muškarca i žene, a ona je bila, kako je priznala, deset godina starija od njega. Ali kako je bila slatka, kako divna, mirisna i ljupka, i duhovita, i žive i snažne inteligencije ...

Slab zvuk gonga, koji je gospođa O'Brajan uvek taktično prigušivala u vreme posta, prisili ga da ustane.

U trpezariji je kanonik već sedeo, tužno posmatrajući tanjirić makarona sa sirom koji je, isti kao i onaj na Desmondovom mestu, bio jedini ukras na stolu.

Kad je seo Desmond oseti kako kanonik diže oči i brižno, skoro nežno ga gleda.

— Bledi ste, momče. Misa je bila dugačka. Prekršiću pravilo i daću vam čašu šerija.

— Samo ako i vi uzmete jednu, kanoniče.

Kanonik, koji se već bio pridigao, ponovo sede, pruži

ruku preko stola i uhvati Desmondovu, stegnuvši je toplo.

— To je znak prave odanosti i poštovanja. Ja ću to ceniti. Tako ćemo zajedno patiti.

— U svakom slučaju, održali ste strašnu propoved.

— Strašnu, možda. — Kanonik pažljivo prinese makarone ustima. — Ali odmah da vam kažem. Većina tih prokletnika će je zaboraviti pre nego što stignu na pola puta nizbrdo do Marlijeve krčme. Mislite da ima dovoljno sira u ovom blatu? Strašno je neukusno. I zašto ne prave deblje makarone?

Odgovor nije bio očekivan. Kanonik nastavi:

— Znae, momče, ne mislim ja baš sasvim da postoje vragovi s viljuškama, ja to samo koristim da ih pokušam uplašiti. Ali pakao postoji i kazna je najgora od svega, tuga i očajanje i večni gubitak viđenja i prisustva našeg Gospoda. Kažem vam, momče, mnogo sam tužan, ne samo zbog stanja u parohiji već i zbog nemoralnog stanja celog ovog prokletog sveta, sve skupa.

Još jedan snop makarona nestade, ubačen u usta viljuškom.

— Sada uopšte više nema razlike između onoga što je dobro i što je zlo. Sve se radi. Varanje u poslu, nevernost u braku, životinjska spolna sloboda u svim uzrastima. Otiđite jedne večeri na obalu. I šta ćete tamo videti, gomilu prljavih kotona, nanetih osekom nalik na crknute ribe, kako dolaze iz gospodnjeg okeana kao dokaz čovekovog nemoralna.

Kanonik vešto nabode na viljušku i proguta poslednje makarone.

— Iskreno vam kažem, momče, jasno i glasno, današnji svet kurvanjem otvara sebi put u pakao!

Pošto je izmeo taj snažni aforizam, kanonik dohvati tanjir i kružnim pokretom velikog jezika obliza sav sos.

— Eto — čist kao sunce. Uopšte ga ne treba prati, uopšte.

On ustade i potapša Desmonda po ramenu.

— A sada napolje da udahnete malo svežeg vazduha. Dobro će vam doći. Prošetajte do Maunt Vernona da vidite da li se madam vratila.

VII

Desmond iziđe iz parohijskog doma sporednim vratima, radostan Zbog ljubaznosti kanonika, tog tvrdog čoveka, koji je retko izražavao odobravanje ili ljubav.

Staza koja je vodila u šumu bila je strma. Desmond je išao polagano, zaustavivši se kad je stigao do velikog pojasa drveća, a onda, oduprevši se iskušenju da se odmori u zatravljenom dolu koji je označavao kraj staze, uđe u privatni deo šume za seču, koja se pružala sve do Maunt Vernona.

Smolasti miris smreka osvežavao je i nagoveštavao imanje koje se nalazilo niže u dolini. Desmond oseti kako mu raspoloženje raste, a srce brže kuca. Kako je zavoleo tu staru kuću koja je, iznutra i spolja, tako tačno odgovarala njegovom shvatanju lepote i dobrog ukusa. Mislio je, mada je u to sumnjao, da se i gospodarica vratila kući. Madam

Doneven, njegova prijateljica, njegova draga prijateljica, koju je voleo najboljim i najčistijim izrazom plemenitog osećanja.

Avaj, kad je izašao iz šume i kad mu se Maunt Vernon ukazao dole pred njim, on vide da je kuća zatvorena, a vrt pust. Ipak, siđe, zaustavivši se da pogleda mali grčki atrijum koji je služio kao teniski paviljon, a zatim se uputi ka kućnoj terasi, i tu ostade hodajući goređole i uživajući u nekom zanimljivom osećanju kao da zamenjuje vlasnika.

Odjednom se otvoriše prednja vrata i na njima se, u najboljoj nedeljnoj odeći, ukaza Bridžit.

— Oh, prečasn, molim vas uđite. Hodate tu napolju, kao da ste pravi tuđinac.

— Ali, Bridžit, čela kuća je zatvorena.

— Nipošto, gospodine. Odmah ću dići roletne u sunčanom salonu. Madam mi nikad ne bi oprostila da sam vas ostavila napolju, potpuno samog. A onda, tu je za vas i jedno pismo

Najava pisma bila je presudna. Desmond pođe u kuću za Bridžitom, koja, kako je rekla, brzo podiže venecijanske roletne u sunčanom salonu, a onda, pre nego što ju je mogao sprečiti, prinese šibicu drvetu za potpalu ispod panjeva složenih u kaminu u suprotnom kraju sobe.

— Pa, gospodine, mogu li vas poslužiti šoljom čaja i finim 'kolačem? Patrik je otišao na ceo dan, devojka je sišla do svoje majke, ali meni će biti zadovoljstvo da vas poslužim.

— Ako ste sigurni da vam to neće biti teško, Bridžit. Voleo bih solju čaja ... ali ne i kolače.

— Ah, vi to postite. Doneću vam zaista dobru šolju čaja čim uzavri voda. I pismo.

Kad je otišla, Desmond sede pored vatre. Dobri, stari panjevi već su počinjali plamteti i pucketati. Kako je bilo prijatno opet se naći tu u tom salonu. Prepustio se toplini vatre i svemu što ga je okruživalo, jedva čekajući da pročita pismo, no produžavajući zadovoljstvo iščekivanja dok ne popije čaj.

Čaj je brzo stigao u velikoj šolji koja se pušila. Nikad nije okusio ništa tako dobro, tako okrepljujuće, tako divnog ukusa. Zaista, kad je Bridžit opet došla do vrata da upita želi li još jednu šolju, on uz viknu:

— Ovo je najbolji čaj koji sam do sada pio. Je li to neka posebna vrsta?

— Da vam kažem istinu, prečasn, — osmehnu se Bridžit — kad sam videla da ste tako umorni, stavila sam u njega dobru kapljicu viskija.

— Onda neću drugu — osmehnu se Desmond. — Ali ću reći madami kako ste me divno povratili u život. Bridžit, smem li ostati pored vatre da se odmorim pola sata, pošto ste bili tako ljubazni da je upalite?

— Ne da smete, gospodine, već morate. Madam mi je rekla da je za vas cela kuća otvorena ako slučajno dođete.

Kad je otišla, tiho zatvorivši vrata, Desmond duboko uzdahnu i otvori pismo.

Dragi moj, najdraži Desmonde,

Nadam se da ćete me počastiti svojom posetom Maunt Vernonu u mom odsustvu i da ćete onda primiti i pročitati ovo pismo.

Kad sam telefonirala u parohijski dom da razgovaram s vama, javio se kanonik, pošto ste vi bili u poseti nekom bolesniku. Onda ništa drugo nisam rekla već samo to da hitno odlazim u Švajcarsku. Sada ćete čuti razlog moga iznenadnog odlaska.

Moja nećaka Kler, kći moje jadne sestre, koja je tragično preminula pre nekoliko godina, posle jednog užasno nesrećnog braka, ostala je meni na staranju. Imala je nesumnjivo nesrećno detinjstvo, što je možda uzrok izvesne neodgovornosti, čak bi se moglo reći buntovnosti, u njenom karakteru. Za poslednje dve godine bila sam je smestila u Satode-krok, nesumnjivo jednu od najboljih škola u Svajcarskoj, koja je divno smeštena visoko iznad La Tur de Pelza, leži zgodno blizu moje kuće u Birijeju, gde ona sa mnom provodi letnji raspust.

Činilo se da je s Kler sve prilično u redu, mada se u njenim svedočanstvima pominjala izvesna nedisciplinovanost i kršenje propisa, uglavnom preterana veselost.

Međutim, sinoć sam primila telegram da je Kler izbačena i da moram doći da je odvedem.

Naravno, odmah sam telefonirala. Ispalo je da su Kler i još jedna devojka, pošto su ušle u spavaonicu u pola deset, jedna za drugom izašle kroz prozor kad je ugašena svetlost, skočile na zemlju, uzele bicikle iz kućice za bicikle i odvezle se do Montrea. Tu su, u školskim uniformama, otišle na neku igranku, gde su odmah pronašle drugove u sedeljci, koja se nastavila sve do posle ponoći. Srećom, odale su ih uniforme, pa je vratar te dvorane telefonirao upravitelju, koji je dojurio kolima, stigavši u poslednji čas, baš kad su se dve devojke spremale da odu s nekim mladićem vrlo sumnjivog izgleda u njegovim sportskim kolima.

Nije potrebno da vam kažem, Desmonde, kako sam bila uzbuđena i koliko sam molila upravitelja da ništa ne odlučuje dok ja ne dođem. Nadam se da će mi poći za rukom da ga nagovorim da zadrži Kler još godinu dana, posle koje bi sigurno bila manje neodgovorna i bolje se prilagodila našem mirnom načinu života. Sada se plašim da bi ovde bila neukrotiva, ako upravitelj bude uporno zahtevao da bude izbačena.

Odmah polazim u Dablin kolima i nadam se da ću stići za popodnevni brod.

Dok budem odsutna, molim vas prošetajte povremeno do Maunta i uđite u kuću — bićete očekivani, a Bridžit će vam staviti na raspolaganje našu ostavu. Sedite u sunčanoj sobi i mislite malo na mene. Obećavam vam da će moje misli biti s vama.

Najsrdajnije vaša Džeraldina.

Desmond dvaput pročita pismo, ali ne zbog toga što ga nije razumeo. Srce mu je raslo dok je čitao prisne, čak nežne, žurno nabačene rečenice. I dok je žalio zbog njenog iznenadnog odlaska u Svajcarsku, to odsustvo pružilo je dokaz osećanja koje ih je povezivalo, poštovanja, odanosti, ljubavi u najčistijem smislu te pogrešno upotrebljavane reči. Uveren da će ona brzo ubediti upravitelja da zadrži njenu nemirnu nećakinju, sada se mogao radovati njenom najkasnijem dolasku.

Desmond savi pismo, stavi ga u unutrašnji džep i skoči na noge. Ushićenje koje je izazivala madam ili možda madamin viski zahtevalo je akciju, brz odgovor. Njegov pogled pade na klavir. On impulsivno sede za klavir, otvori poklopac i pređe prstima preko klavijature. Bio je to meki

Blitner, baš prema njegovom ukusu. Nekoliko meseci nije pevao, ali sada, neodoljivo prisiljen, on iz punih grudi zapeva onu najlepšu od svih pesama: *O Salutaris hostia*.

Kako je dobro zvučao njegov glas u toj velikoj sobi. Možda je odmor bio razlog tome; znao je da peva bolje nego ikad pre. U istom raspoloženju njegov sledeći izbor bila je Pergolesijeva pesma *Salve Reaina*. a onda, za promenu otpeva vedru pesmu Edvarda Persela *Prolazeći mimo*.

Onda poče svirati i pevati delove iz svojih omiljenih opera, sve bolje što je dalje pevao i s potpunim uživanjem. Najzad se upusti u poslednju ariju Pakoa iz opere koju je voleo: *La Vida Breve*. Odjednom pogleda na časovnik na ploči od kamina. Za ime božje, četiri i deset, a njegova deca koja čekaju prvo pričešće sigurno su se već skupila na ogradi oltara. Imao je još svega petnaest minuta da tamo stigne.

Bridžit je bila u predsoblju i sedela kad je izašao iz sunčane sobe. Ona odmah ustade.

— Oče Desmonde, slušala sam vaš radio i sasvim sam očarana. Nikad nisam čula Dablin tako glasno i jasno. To su njihove ploče: Džon Mek Kormak, Karuzo i svi ti veliki pevači.

— Milo mi je što ste uživali, Bridžit. I hvala vam na svoj vašoj pažnji i gostoprimstvu. Naročito na divnom čaju.

— Dođite opet, oče. — Ona otvori vrata. — I skoro. Madam bi to želela.

Desmond brzo krenu brdom, povrativši dah dok se spuštao stazom, i stiže u crkvu tačno u pola pet.

Dečica, nekih dvanaestoro, svi stari pet ili šest godina, i svi iz siromašnih porodica, ustadoše kad se približio. Desmond je bio u ozarenom raspoloženju. Da im se ne bi obraćao s oltara, on sede i skupi ih oko sebe u maloj grupi.

To je bio tek drugi čas, i on nastavi da im opisuje Isusa kako ulazi u Jerusalem s učenicima, znajući da ide u smrt. Pošto je imao skoro da umre, želeo je da ostavi nešto po čemu bi ga se sećali. A šta bi bio bolji znak sećanja od njega samog. Desmond nastavi tako da pojednostavljuje misteriju recima koje bi deca mogla razumeti, osećajući da je privukao pažnju čak i tih sasvim malih.

Na kraju ih pozva da mu postavljaju pitanja, pažljivo ih ohrabrujući, a ne omalovažavajući, a kad je bilo moguće i hvaleći. Onda odredi čas i dan sledećeg sastanka, pruži

svakom učeniku bombonu iz zalihe koju je držao u ormanu iza oltara i raspusti razred.

Dok je išao prema sakristiji, za njim pođe jedna devojčica, najmanja, i uze ga za ruku.

— Kad Isus dođe k meni, da li ću ga isto tako voleti kao što volim vas, oče?

— Više, mila moja. Volećeš ga mnogo, mnogo više.

I podigavši je poljubi je u obraz, stavi joj još jednu bombonu u džep na pregači i odnese je ostalima.

VIII

Desmondova popularnost nije bila ograničena na gradsku decu, koja bi mu pritrčala i uzela ga za ruku kad god bi se pojavio na ulicama. Stariji članovi zajednice, koji su ga iz početka gledali s radoznalošću i sumnjom, sada su skoro svi bili njegovi prijatelji, pridobijeni njegovom spremnošću da se osmehne, njegovom uvek dobrom prirodom i zanimanjem koje je pokazivao slušajući one koji bi resili da mu se izjadaju. Na kraju krajeva, bio je Irac kao i oni, mada malo uobražen zbog rimskog pape.

Bio je i darežljiv, i jedva bi prošla nedelja dana a da gospođa O'Brajan nije došla, izvinjavajući se uz osmeh, pošto bi večernje senke bacile prijatnu tamu na zadnja vrata parohijskog doma.

— Opet vas traže, oče Desmonde.

— Ko je ovoga puta? Stara gospođa Rajan ili Medži Kronin?

— Ne, Miki Tarli... baš je prevršio svaku meru.

— Kažite mu da ću sići za nekoliko minuta.

— Vi ste suviše dobri, oče, prema svim tim lenjivcima. — Osmehujući se malo, gospođa O'Brajan odmahnu glavom. — Oni vas iskorišćavaju.

Desmond joj stavi ruku na rame i nežno, ljubazno je prodrma.

— Sta je šilingdva u svetoj stvari milosrđa? Ja sam tu, u kući mi je toplo, divno me hrani najbolja domaćica u Irskoj, pere mi i glača rublje prosto savršeno, četka odela, održava besprekornu čistoću u mojoj sobi I bez obzira koliko radi, uvek me pozdravlja s ljupkim osmehom, pa ko

sam ovde ja da smem odbiti neku sirotu dušu koja nema ništa drugo osim nekoliko krpa koje ju pokrivaju?

— Većina će to popiti.

— Bar će ih dobar gutljaj ogrejati i onda otpratiti. Pozajmite mi sada pola krune iz te svoje torbice koju stalno nosite sa sobom, a ja ću vam sutra vratiti.

Smejući se i dalje, ali i dalje odmahujući glavom, gospođa O'Brajan mu pruži novčić. Još je bila u sobi i očekivala ga kad se vratio od sporednih vrata.

— Ja ne pokušavam da kupim popularnost, gospođo O'Brajan. U ovom gradu postoji jedna uporna grupa koja nikad, ali nikad, neće imati ma šta sa mnom.

Ali nedugo posle te njegove opaske, tačno u četvrtak pre Uskrsa, odigrao se jedan događaj, zbog koga je ublažio svoje mišljenje.

Bio je mesečni pijačni dan, prilično značajan događaj u malom gradiću, kad su seljaci iz okoline dolazili da prodaju i kupuju stoku. Ulice su bile prepune kola, kočija, teretnih kola, a iz grada i u grad neprestano se kretala polagana povorka životinja sa seoskih imanja. Svuda je vladala užurbanost, uzbuđenje i zbrka.

Desmond je uživao u tim pijačnim danima, i toga Velikog četvrtka živahno se uputio iz parohijskog doma da uživa u tom prizoru. Bio je na pola puta niz brežuljak kad se dole na glavnom raskršću jedna stara seoska kola, spuštajući se prebrzo, snažno sudariše s teškim teretnim kolima, koja su im presecala put iz

sporedne ulice. Činilo se da niko nije povređen, ali udarac je polomio zadnju dasku na kolima, odakle pokuljaše napolje prasići, skakućući i cupkajući, oklembavljenih svilenkastih ušiju i repova uvijenih od zadovoljstva što su njihove svinjske nožice zaždile u slobodu. Odjednom se stvori gomila sveta. Zao[^]iše se povici i psovke, udarci su pljuštali, a ruke pružale na sve strane i grabile prasiće koji su vrludali.

Iz te gužve dva mala praseta zbrisaše neopaženo i uputiše se punom brzinom glavnom ulicom, i dalje neprimećeni, pravo prema Desmondu. Video je da ih mora zaustaviti da ne dožive kraj pre vremena, pa podiže Obe ruke da ih zaustavi. Ali dva zabušanta, umesto da stanu, skrenuše ulevo i klisnuše u jednu nezdravu usku uličicu, poznatu pod imenom Venel. To je bilo još gore, pošto je bilo neminovno da će ih tu ukrasti za paprikaš. I Desmond pojuri, trčeći iz sve snage, prateći sva njihova vrludanja i nestašluke, i najzad ih utera u jednu jazbinu u šlepom dvorištu bez izlaza.

Potpuno iscrpljeni kao i on, gledali su ga uplašeni ali umireni kad ih on podiže, jedno po jedno, i uze pod miške ispod kišnog kaputa, gde su se toplo šćućurili uz njega. Onda sačeka da povрати dah i uputi se na mesto nesreće.

Tu je u stvari gomila sveta bila narasla, uz paklenu dernjavu, i jedan policijski stražan, narednik Dagan, u kome je Desmond poznao jednog od članova svoje parohije, pokušavao je, ali bez uspeha, da ih smiri.

— Naredniče! — viknu Desmond. — Napravite mesta za crkvu.

Taj neobični zahtev u stvari je otvorio prolaz, i Desmond se nađe usred kruga, pred dvojicom koji se se tukli.

— Majkle Dejli! Vi mene poznajete i ja vas poznajem. Vaše imanje se nalazi uz drum pored imanja madam Doneven. — Zavlada mrtva tišina među gomilom sveta, a Desmond nastavi:

— Izgubili ste dva praseta.

— Jesam bogme izgubio, dva najbolja, dve prasice za tovljenje i priplod.

— Ako vam budu vraćeni, Dejli, biste li se rukovali s tim čovekom koji je na vas naleteo?

— Zbilja bi'.

Svi su sada ćutali kao skamenjeni kad Desmond raširi kaput i jednim pokretom koji bi služio na čast svakom mađioničaru izvadi i u svakoj ruci visoko podiže po jedno prasence.

Tišina je vladala ceo minut, prekinuta samo slabim ženskim glasom, poznatim glasom stare Medži Kronin:

— Oh. bože! To je vraško čudo!

Onda se prolomi pandemonijum usklika iznenađenja, smeha, strašne pometnje. Bog i đavo su bili podjednako prizivani. I kad je Desmond pružio trofej njihovom vlasniku i priveo dvojicu ljudi da se rukuju, nastade gromoglasni pljesak.

— Izvukli ste me iz gadne situacije, oče — prošaputa narednik Desmond u uho. — Postaraću se da dobijete ono što ste zaslužili. — On podiže ruku. — Slušajte svi. Sve se odlično sredilo. Umesto tuče i krvavih nemira, uspostavljen je blaženi mir. A sve naporima i mudrošću jednog čoveka — ovog ovde prečasnog, koga svi sa puno ljubavi nazivaju ocem Desmondom. Hajde svi, svi redom, tri srdačna pozdrava za njegovu prečasnost.

Uzvici su se ustvari dobro čuli u parohijskom domu, u koji se Desmond vratio u raspoloženju koje je išlo od smeha do sasvim besmislenog, toplog zadovoljstva i osećanja da je nešto postignuto.

Dok je prolazio pored sporednih vrata crkve, opazi jednu devojčicu, koja je tamo stajala sama, kako podiže desnu rusku i stidljivo maše u njegovom pravcu. Desmond odmah pođe tamo i poznađe u njoj jednu od svojih najpametnijih učenica u grupi koju je pripremao za pričešće, primetivši u isto vreme i da plače. On je zagrlji oko mršavih ramena.

— Pa, Pegi, šta je?

Ona ponovo zaplaka. — Ne mogu doći na pričešće, oče. Nemam haljinu.

On se seti kako je govorio da bi se Gospod obradovao kad bi se devojčice obukle u belo.

— To zaista nije važno, Pegi. Možeš doći ovakva kakva si sada.

— Ovakva, oče? Druge devojčice bi mi se rugale.

On tek sada opazi kako je bedno obučena.

— Jesi li molila majku?

— Jesam. Ona se naljutila. — Suze joj ponovo potekoše. — Rekla mi da idem Isusu da tražim novu haljinu ako je želim.

Desmond začuta. Bio je načinio grešku. U prisustvu takvog siromaštva ne srne se zapovedati. Ali ovom detetu ne srne se naneti bol. On joj se osmehnu i stegnu njena mršava ramena.

— Noćas, Pegi, pre nego što pođeš u krevet, hoću da klekneš i baš onako kao što je rekla majka, zamoliš Isusa za novu haljinu. — Ona ga začuđeno pogleda. — Nikom nemoj reći, samo očitaj molitvu. Obećavaš li?

— Da, oče! — Odgovor je došao u šapatu kroz suze.

— E, idi sada, pa ćemo oboje videti šta će se desiti.

Desmond živahno uđe u parohijski dom, i tu ga odmah dočeka gospođa O'Brajan.

— Oh, tako sam srećna što vidim da ste se srećno vratili kući, oče. Dole u ulici je bila strašna gungula. Što se to, pobogu, desilo?

— Samo malo brige za vašeg prijatelja narednika Dagana. On će vam sve ispričati, bez sumnje. Pa, ne mari. Evo pola krune što sam sinoć pozajmio od vas. Za uzvrat ...

— Za uzvrat? Zar nije to moj vlastiti novčić?

— Za uzvrat — osmehnu se on zadovoljno — želeo bih da mi nešto učinite ...

Razgovarao je s njom ozbiljno samo nekoliko minuta, i pre nego što se mogla pobuniti, on odjuri gore u radnu sobu.

Dok su te večeri zajedno sedeli za večerom, kanonik se nagnu, žmirnu i dršćućih usana koje su nagoveštavale užasnu šalu reče:

— Pričaj mi da ste imali velikog uspeha u nalaženju izgubljenih stvari.

IX

Uskršnja nedelja osvanula je lepa, u sjajnim bojama — zlatnoj i ružičastoj. Desmondova molitva da dan bude lep bila je uslišana, ili je možda irski meteorolog jednom bio dobro raspoložen. Tako je isto bio i kanonik. Uživao je u svečanosti vaskrsenja i blagoslovenog završetka patnji velikog posta i pozdravio svog potparoha tradicionalnim poljupcima u obraz. ,

— Hoćete li služiti Veliku misu, Desmonde. A ja ću vam pomagati.

Desmond pocrvene na tu neočekivanu čast.

— To ste zaslužili, momče, za ono kako ste se mučili sa decom. A osim toga, nekako sam vas zavoleo.

Iz Maunt Vernona bilo je poslato mnogo cveća. Glavni oltar, divno ukrašen narcisima i uskršnjim ljiljanima, bio je prava divota i mirisna lepota. A Majki, pomoćnik crkvenoga tutora, s cvetom u rupici od kaputa, obavestio je u sakristiji da je crkva upravo preplavljena, prepuna sve do vrata.

— Tako nešto nikad nisam video, ima ih i u bočnim brodovima.

— Niste nervozni? — prošaputa kanonik. Desmond odmahnu glavom.

— Kažem vam jer se madam vratila i sve će posmatrati. — I dodade: — Nadam se da će primetiti našu jadnu staru oltarsku ogradu!

Orgulje zabrujaše, glasovi hora odjeknuše u početnoj pesmi, a povorka krenu u crkvu. Desmond, savršeno obučen, u svečanoj odeždi od zlatnog i belog satena, išao je napred s osmoricom malih oltarskih dečaka u kaluđerskim ritama, a za njima kanonik u dostojanstvenoj poniznosti.

Desmondov prvi pogled bio je upravljen pričesnicima, koji su sedeli u prednjem redu: sve kako je želeo, dečaci sa belim i zlatnim poveskama oko rukava, devojčice u belom, neke samo u belim štirkanim keceljama, druge u belim letnjim haljinama, a jedna, naročito uredna, lepo obučena, u beloju dugačkoj bluzi od voala, koju će kasnije isto tako moći nositi. Ne gledajući dalje Desmond, se pope uz oltarske stepenice, prignu koleno, i misa poče.

Polagano, u savršenstvu pokreta i boje, obred se nastavljao, nalik na zlatnu i skrletnu tapiseriju, koja se polagano razmotava. Tek kad je kanonik počeo čitati poslanicu, Desmond pogleda prema klecalu u prednjem redu i trгнуvši se opazi da ga madamine oči uporno posmatraju. Izgledala je srećna, što je predskazivalo

dobre vesti koje je trebalo da mu ispriča iz Švajcarske, i u lepom kostimu od finog plavog tvida, zanosna kao i uvek.

Misa se nastavlja, zvono za blagosiljanje zazvonilo, a onda odmah potom za trenutak svetog pričešća. Deca ustadoše, priđoše u savršenom redu, kleknuše ispred oltara, a Desmond, sam, polagano priđe da im prvi put stavi svetu hostiju na jezik. Onda dođoše dečji roditelji, a za njima veliki broj članova parohije, i tu kanonik siđe da pomogne Desmondu. I najзад, poslednja, priđe madam, i kleče uzdignutih očiju da primi pričešće i da se susretne, u istom onom sjaju duhovne ljubavi, s očima oca Desmonda.

Uškoro je misa bila završena, orgulje su svirale, a hor pevao završnu pesmu »Gospod je danas uskrsnuo«. Kad su se vratili u sakristiju, dok su se skidali, kanonik prošaputa:

— Savršeno, momče. Nijednom niste kročili pogrešnom nogom.

Vrativši se u školu deca su posedala oko dugačkog stola za pričesni doručak, dobar obrok od cerealija, slanine i jaja, prženog hleba, čaja i voćnog kolača, koji je poslužen pod nadzorom upravitelja škole.

Madam je već bila tamo s malim molitvenikom — *Klinčevi _raia* — za svako dete, a uSkoro dođoše Desmond i kanonik.

— Ne ustajte! — doviknu kanonik, presekavši decu u nameri da ustanu. — Samo dalje doručkujte. I neka vas Bog sve blagoslovi.

On se okrenu madam Doneven i pokloni se. — Milo mi je što ste opet kod kuće, madam. Zar niste pomislili da je, zahvaljujući vama, crkva lepo izgledala?

— Misa je bila lepa. — Ona se okrenu Desmondu. — Bila je savršena. Duboko sam bila dirnuta. I ta slatka dečica, tako dobro pripremljena ...

— Ah, da, madam — upade kanonik. — Divan prizor. Samo da je ograda na kojoj su jadna mala dečica klečala bila očuvanija ...

— Ćuti te, kanoniče — nasmeja se madam. — Možda ćete dobiti ogradu pre nego što očekujete. U međuvremenu, kako stojite s viskijem?

— Nisam ga ni okusio za vreme posta, madam. A čak i kad nije post, popijem čašu dnevno, svega dva prsta, što Desmond može potvrditi, pa ipak mi se čini da se smanjuje.

— Odmah ću vam poslati nov sanduk iz Dablina.

Kanonik se duboko pokloni. — Zahvaljujem najplemenitijoj dami.

— A šta je s vama, Desmonde? Je li prihvatljiv poziv na jedan čaj?

— Izvanredno, madam.

— Zaboga — osmehnu mu se madam. — Ponašamo se kao ličnosti u jednoj strašnoj Kavalijevoj operi — *Ormindp*. Možete doći u četiri.

Pre nego što je madam otišla, Desmond obiđe oko dugačkog stola, a zatim pođe za kanonikom prema vratima. Kad je prolazio pored devojčice u haljini od voala, on ugleda njen radostan pogled i prošaputa: — Tvoja molitva je bila dobra, draga Pegi.

Gore u parohijskom domu, gospođa O'Brajan sva uznemirena, bila je u trpezariji.

— Izvinite, kanoniče i oče Desmonde, bila sam toliko' zauzeta oko dečjeg doručka, kao što vidite, da imam za vas samo sendvič sa šunkom. Ali za večeras imam divan jagnjeći but.

— Ne brinite, gospođo O'Brajan. Vi nas nikad ne razočarate. A ja ću svoju porciju viskija popiti uz sendvič.

— Zar pastva nije bila užasno velika? — reče gospođa O'Brajan, stavljajući bocu na sto. — Nikad, nikad u životu nisam videla tako punu crkvu... pa su bili i neki od onih kavgadžija s Donigelovog ugla.

— Vi poznajete, gospođo O'Brajan, — reče kanonik, mereći tačno pet santimetara u čaši — onu staru pesmu koja počinje: »Kad sam jednog jutra izlazio iz grada Tiperei...«

— Ne, kanoniče.

— Pa, završava se ovako, ili slično: — I kanonik glasno .zapeva: »Dva prasenceta su to uradila, oh, dva draga mala prasenceta«.

— Desmonde, — nastavi kanonik, kad je gospođa O'Brajan otišla odmahujući glavom — na horizontu vidim sanduk viskija a takođe, neka bude božja volja, ogradu za oltar od pravog kararskog mramora. Idite dole na čaj kod drage madam i budite prema njoj vrlo, vrlo slatki.

X

Bilo je rano popodne kad se Desmond uputio pešice do Maunt Vernona. Bio je srećan, strašno srećan, a ta mešavina duhovne i fizičke sreće odgovarala je vedrini toga divnog dana. Kako je jutros sve dobro prošlo: njegova savršeno odslužena misa, slatko pravo dečje pričešće. Svakoga dana molio se Svetom duhu da uspe u svom pozivu. Ta molitva je zbilja bila uslišena.

Kao obično stigao je rano u Maunt: madam je bila otišla da obiđe svoje stanare, ali ga Bridžit, kad se pojavila iz sobe za poslugu, gde je izgleda častila prijatelje, stade uveravati da ga očekuje na čaj u četiri sata. I zbilja, Desmond je tek počeo hodati goredole po terasi kad se velika kola zaustaviše na putu i madam iziđe, živahno, pre nego što je Patrik stigao do vrata.

— Odnosite sve to Bridžiti — reče ona oštro. — Kolače, hleb i povrće.

— Možemo li uzeti koji kolač, madam? — Patrik je govorio s neuobičajenom poniznošću. — Rekli ste, madam, s vašim ljubaznim odobrenjem, da možemo pozvati nekoliko prijatelja na uskršnji čaj.

— Uzmite sve! — Ona se okrenu na peti, pope se uz stepenice i priđe Desmondu, koji se nagnu da je poljubi u ruku. — Ne sada, molim.

Tek kad je Patrik odveo kola ona se osmehnu, blago, prilično usiljenim osmehom, jedva otkrivajući svoje lepe zube, čvrsto stegnute.

— Morate mi oprostiti. Ljutim se. Što više dajete, to više ljudi od vas traže. Nove cevi za vodu, još pločica u štalama, nov pod u kuhinji i, molim vas, dva nova kupatila s toplim i hladnim tuševima.

Desmond se osmehnu. — Kakva šteta, madam, što danas irski seljak neće baš da ide na pumpu da se opere.

— Ne šalite se, molim. A sinoć je stiglo jedno vrlo nezahvalno pismo od Kler, koje me brine. Ali dosta. Idite u sunčanu sobu, a ja ću odmah doći.

Madam je zaista bila loše raspoložena, i to ne samo iz razloga koje je pomenula. Uvek su je smatrali ličnom, glavnom ličnošću, zvezdom vodiljom svih očiju u njenoj lepoj crkvi Svete Tereze. Ali sada je ovaj mali potparoh, koji se pojavio niodkuda, ili u najmanju ruku iz Italije, ukrao njen sjaj. Jutros se osećala omalovaženom, skoro zanemarenom i, mada je potiskivala to osećanje, čak je želela da on načini neku grešku, neki ljudski *faux pas* u savršenstvu te službe.

Odlučila je, dok je uzbuđena obilazila svoje stanare, da Desmonda mora poniziti. Uvek je bio suviše savršen. Ali i u toj savršenosti mora postojati mrlja, i njena dužnost će biti da je otkrije.

Osmehivala se kad je ušla u sunčanu sobu, uhvatila ga za obe ruke i naterala ga da sedne pored nje na divan.

— Dragi Desmonde, Bridžit mi je pričala čudnu priču o pevanju koje je čula sa radija onog popodneva kad nisam bila kod kuće. Hajde, recite, to ste se vi u stvari uveseljavali pevajući neke studentske pesmice.

• **faux pas (franc.) = greška, omaška — nap. prev.**

Desmond se osmehnu: — Klavir je bio otvoren, i tako primamljiv. Nadam se, madam, da nisam bio suviše slobodan.

— Zaboga! Naravno da niste. A pošto ima još malo vremena dok nam posluže čaj — sjajno se zabavljaju tamo pozadi — volela bih da mi sada nešto otpevate.

On je čudno pogleda.

— Do sada sam se uzdržavao, madam... pošto ni vi ne pevate.

— No, no! Jednog dana ćete me čuti, i to možda uskoro ... Obožavam da čujem dobro pevanje, i sada želim da me zabavljate.

On zastade: — Šta da vam otpevam? Pesmu, jednu staru irsku pesmu, ili nešto iz opere? — Ona ga radoznalo pogleda. — Kad sam bio u Italiji, imao sam prednost da čujem mnoge izvrsne opere.. u Rimu, ali uglavnom u Skali u Milanu.

Ona se silom osmehnu. — Jeste li pešice išli u hodočašće u Milano?

— Ne, madam. Imao sam neobičnu sreću da me tamo odvede gospođa markiza di Verese, u svojoj sjanoj limuzini marke isota. Kao što znate to je starija dama, koja ima svoju ložu u La Skali i strasno voli muziku.

— I vas? — Pošto se on nije obazirao na to pitanje, koje je bilo skoro nalik na ruganje, ona nastavi: — Pa kakav je onda sada vaš ukus, u operama?

— Dosadili su mi mali iznuđivači suza. — On se osmehnu na tu svoju izreku. — Dragi Doniceti, i Bize, i Pučini, *Boemi*, na primer, takva su glupost. Moj ukus se okrenuo velikim operama. Verdiju i Mocartu. Don *Dovani* je velika opera. A volim i Španca de Falju.

— Svakako ste zaboravili Vagnera.

— Uvek se oduševim Vagnerovim gromovima i protiv svoje volje. Ali on je napisao i neke izvanredno fine stvari.

Ona ga pogleda umilno. — Poznajete li nagradnu pesmu iz *Majstora pevača*?

— To je verovatno najlepša pesma koja je napisana... Da, madam, poznajem je ... prilično dobro.

— Hoćete li, možete li mi je otpevati? Strašno je teška ... ?

— Za vas, madam, pokušaću ...

Izgledalo je kao da će se rastopiti. — Ne brinite ako omanete, dragi Desmonde. Izabraćemo nešto jednostavnije.

— Hvala, madam — reče jednostavno Desmond. Sada je bio potpuno uveren da je izabrala tu pesmu namerno, kako bi ga dovela u nepriliku, i to osećanje se pretvorilo u ubeđenje kad je objasnila:

— Nećete se ljutiti ako pozovem poslugu i njihove prijatelje u predsoblje? Svi umiru od želje da vas čuju.

Desmond priguši osmeh. Ona nije znala da je to pesma s kojom je pobedio i da ju je pevao u markizinom salonu publici od preko sto ljudi iz najboljeg rimskog društva.

— Biću nervozniji, madam, ali ako želite, molim vas pozovite ih.

Čekao je dok ih je pozvala i smestila da sednu, ostavivši vrata poluotvorena i dok je i sama sela, skoro predući kao mačkica koja se sprema da polize skorup.

— Unapred mi morate oprostiti, madam, alko vas razočaram?

— Naravno, najdraži Desmonde, sada počnite, svi čekamo.

Čekao je, još trenutak, a onda brzo odsvira uvod i zabacivši glavu zapeva na nemačkom.

Čvrsto rešen da dobro peva, znao je čim je počeo da je u najboljoj formi i da ne bi mogao bolje pevati.

Pevao je zaista očaranim slušaocima, i kad je najzad završio, ćutanje je trajalo ceo minut pre nego što se prolomio gromki pljesak iz predsoblja.

Desmond nije ustao od klavira, već, kad je nastala tišina, uzviknu: — Pošto je danas uskršnja nedelja, kad slavimo sa radošću Hristovo vaskrsenje, ne mogu vas ostaviti bez pesme u njegovu čast. — I bez odlaganja zapeva svoju omiljenu pesmu, divnu Pgnus *Angelicus*.

Pljeska nije bilo, već mnogo impresivnije ćutanje puno poštovanja. On pogleda prema divanu. Madam Doneven bila je sva u suzama.

Zaslepljena, suzama ona mu mahnu da zatvori vrata. On ih zatvori, a ona onda opet mahnu da joj priđe na divan. Tu, nagnuvši se malo, uze njegovu glavu u ruke, i privuče je sebi, tako da je osećao toplinu njenih uplakanih obraza.

— Desmode, — prošaputa ona — vi ste me skrhalili. Vaša lepota, vaša ljupkost, vaše savršeno ponašanje, vaša nepovredljiva čistota, a sada... taj divni, divni glas. Šta da radim? Želela bih da ste moj ispovednik — ali to bi uvredilo dobrog i čestitog kanonika. Želela bih da ste moj sin...

— Madam, — usprotivi se Desmond razložno — ali to je fizički nemoguće... vi ste stariji od mene samo devet ili deset godina.

— Želim, onda, da mi ponudite neko rešenje u ovoj mojoj krajnjoj nevolji. Ja sam Heloiza, a vi ste Abelar.

— Ne, draga madam, ja nisam Abelar, koji je bio prilično prljav, neprijatan tip. Ja sam sveštenik koji iskreno voli jednu ljupku, plemenitu ženu, koja, verujem, oseća istu odanost prema meni. Nema drugog rešenja nego voleti čisto, u znaku božjem, i biti zadovoljan tom ljubavlju.

Ona uzdahnu, oslobodi se i ustade.

— Desmonde, najpre moramo popiti čaj. Makar samo iz pristojnosti. Onda ću pokušati objasniti zašto sam se osećala tako zbunjenom i taiko izgubljenom. Zazvonite Patriku, molim vas, dok ja uredim lice.

Desmond povuče zvono, a onda mudro stade da gleda kroz prozor, okrenut leđima sobi. Predviđao je Patrikove hvale, koje zaista samo što nisu pokuljale, ali ih zadržao sam Desmond okrenuvši se malo i podigavši prst ustima.

Madam se brzo vrati, sveža i sabrana izgleda. Ona nali čaj i oni ga stadoše ćutke piti. Tanke kriške domaćeg hleba s maslacom stajale su na poslužavniku. Desmond uze nekoliko komada primetivši da odavno nije jeo taj domaći irski hleb.

Ona reče: — Pretpostavljam da je gospođa O'Brajan suviše zauzeta da ga priprema?

Tu se njihov razgovor završio, dok Patrik opet nije ušao da odnese poslužavnik.

Tek onda se madam okrenu Desmondu i čvrstim glasom poče:

— Pevala sam dve godine s Karlom Rosom kad je u toku sezone u Dublinu postalo očigledno da se jedan stariji gospodin zanima za mene. Uvek u istoj loži, i to samo kad sam ja pevala. Bio je to Dermot Doneven, vlasnik firme Doneven, preduzeća za proizvodnju viskija, bogata i poznata dablinska ličnost. Bila sam polaskana, i kad je jedno veče došlo njegovo pismo s molbom da s njim večeram, prihvatila sam. Otišli smo Džejmu, gde nas je služio Džejm lično i gde je Doneven, poručio odličnu večeru. Bilo je divno biti gošća takvog čoveka, visokog, dobro građenog, podšišane sede kose i sedih brkova. Popio je samo jednu čašu svog viskija. Ja sam popila malu bocu francuskog vina.

Kad smo večerali, zaklonjeni od tuđih pogleda u separeu, on me uze za ruku i reče, veoma ozbiljno: »Džeri! volim vas i želim da se vama oženim. Imam sedamdeset godina, prilično sam bogat i mogu vam pružiti, verujem, pun i srećan život. Ne tražim da odmah odlučite. Dođite u Maunt Vernon, u moju kuću u Veksfordu, i sami pogledajte.«

Ona zastade. — Ukratko, došla sam ovamo. Udala sam se za Dermota Donevena. Naravno, bilo je uobičajenih usklika po novinama: »Proleće se udaje za decembar«. »Mala pevačica u zlatnom kavezu«. Ali nikad nisam, ne, nikad nisam zažalila zbog tog braka. — Ona zastade. — Ma kako da je bio čudan.

Dermot je bio čovek strogih načela. Bio je jedan od onih Iraca, a oni nisu izuzetni u Irskoj, koje su učili u jezuitskim školama, učili da je seks prljavo i uvredljivo i da se mora izbegavati po svaku cenu. Živeo je životom svetovnog sveštenika, pa i tada, sa svojih sedamdeset godina nije imao želje da me seksualno poseduje. Sve mi je to unapred objasnio. Imao je svoju spavaću sobu, a ja svoju, i to rešenje mi je bilo prihvatljivo i prijatno pošto u mojoj ljubavi prema njemu nije bilo ništa od seksa. Bila sam njegova draga drugarica, voleo je da mu uveče pevam, a vremenom sam naučila kucanje na mašini i stenografiju, pa sam postala njegova lična sekretarica. Putovali smo, obično u evropske banje, zimi smo išli na putovanja do Zapadne Indije, Jamajke, na Tahiti.

Proveli smo pet godina zajedno, a onda, sasvim iznenada, u Višiju, pošto se svega nekoliko dana žalio na bol u grudima, umro je. Sahranjen je u Francuskoj.

Kad sam se vratila u Dublin, pročitana je njegova oporuka. Dragi, dragi čovek, ostavio je sve meni — lični posed i firmu. Naravno, bila sam mu zahvalna, a i srećna. Ali pre nego što je njegova oporuka potvrđena, dva službenika u dablinskoj upravi uložila su prigovor: upravnik i blagajnik.

Zahtevali su **post mortem** na temelju toga što je iznenadna smrt moga muža bila sumnjiva.

Madam zastade, ovlaži i stegnu usne pa nastavi:

— Tako su telo mog jadnog muža iskopali i doneli u dablinsku mrtvačnicu na ispitivanje. Utvrđen je siguran uzrok smrti: raptura aneurizma aorte. Da li je to bilo dovoljno za ta dva đavola u kancelariji? Nije. Podneli su tužbu da brak ne važi pošto uopšte nije bio ostvaren. Bila sam na osnovu zakona prisiljena da idem na lekarski pregled. — Madam opet zastade, a pogled joj je bio tvrd kao Čelik. — Možete shvatiti kakav je to aa mene bio jad i poniženje. Nalaz: bila sam **virgo intacta**.

Predmet je predat starom sudiji Marfiju, mudrom i, hvala bogu, poštenom čoveku. Sasekao je tu dvojicu podlaca. »Zato što je ta žena bila verna svom starom mužu i nije sebi dopustila da podlegne čarima nekog mlađeg čoveka, poričete joj pravo i nagradu za njenu vemost. Tužba se odbija bez prava žalbe.«

Madam duboko uzdahnu, ali oči su joj bile čelične.

— Možete zamisliti da sam pretrpela nervni slom, ali ja s time nisam bila završila. Jer sada je došao moj red. Iznajmila sam najbolje londonske računospitivače. Oni su pročešljali knjige najgušćim češljem. Kao što sam i sumnjala, dvojica tobožnjih dobročinitelja mirno su se mesecima posluživali novcem. Ukrali su još i više: strane priznanice nedostajale su skoro za sto hiljada funti. Još su u zatvoru Mauntđoj.

— Madam, kako ste bili hrabri!

— To je otprilike sve, Desmonde. — Ona ga uze za ^ ruku. — Osim da kažem da sam doživela nervni slom i time okončala sve slomove. Bila sam mrtva dva meseca, a kad sam se oporavila, bila sam izgubila glas i rekli su mi da više nikad neću pevati. Ali šta mari? — ona se osmehnu. — Ja sam borac, Desmonde, preuzela sam posao, utrostručila ga, nastanila se u Švajcarskoj, smanjila porez na pola, kao da sam nanovo rođena.

- **Post mortem (lat.) = pregled leša, autopsija — nap. prev.**
- **Virgo intacta (lat.) = devica — nap. prev.**

XI

Kad se Desmond vratio u parohijski dom, zatekao je kanonika gore u radnoj sobi kako pije kafu pred divnom, užarenom vatrom od treseta. Niko nije umeo bolje da savlada to neobuzdano gorivo od prečasnog Denijela Dejlija.

— Dovedli su vas natrag, momče. Čuo sam kola. — I dodade upitno: — Pre dobrih deset minuta.

— Bio sam u crkvi. Da zahvalim Gospodu za divnu uskršnju nedelju. Da očitam molitvu za moje male pričesnike, a nisam zaboravio ni vašu ljubaznost, ni madaminu.,

— Dobro ste učinili! Hoćete li mi se pridružiti sa kafom?

Primećujete da držim zakletvu — u podne sam popio viski. — On pruži Desmondu svoju šolju. — Idite u kuhinju, moju opet napunite, a uzmite i za sebe jednu. Gospođa O'Brajan je izašla, ali lonac je na štednjaku.

Kad se Desmond vratio sa po jednom šoljom u svakoj ruci, kanonik je već bio za njega privukao stolicu s druge strane vatre.

— Hvala vam, Desmonde. Nije loša, mada tera čoveka da ustaje usred noći. Jeste li dobro obojevali tamo dole?

— Sasvim jednostavno, kanoniče. čela kuhinja je praznovala.

— Mi smo ovde imali sjajna jagnjeća leđa. Najbolja koja sam ikad zagrizao zubima. Gospođa O'Brajan je zbilja bila uzbuđena što ste ih propustili. Sačuvala vam je komadić za sutra. I pazite, hladna jagnjeća leđa s pečenim krompirom još su bolja od toplih. — On zastade da ispije kafu. — Uzgred budi rečeno, čuo sam da ste dole malo pevali.

Desmond se osmehnu. — Kanoniče, vi doznajete vesti u Kilbaraku još pre nego što se dogode.

— Nikako, momče. Rekao je to Patrik kad je zazvonio da kaže da nećete doći na večeru. Skoro je pokidao žice. Zna, momče, što više čujem o vašim dostignućima, sve sam zbog toga žalosniji. Jer to znači da ću vas uskoro izgubiti. Nadbiskup je govorio o vama, vašim talentima, vašem ponašanju, vašoj ličnosti. On vas želi u Dablinu u svojoj pratnji, ili kardinalovoj. A šta ćemo mi onda raditi? Ja i madam. Vi znate da vas ona voli, Desmonde. A i ja. —

On zastade. — Uzgred budi rečeno, kako se madam danas osećala?

— Kao obično. Ali da li je pre toga izgledala uzbuđena?

— Sigurno. — Kanonik ispi kafu i spusti je na ogradu kamina. — Sinoć mi je telefonirala i rekla da vam ne kažem, da vam ne pokvari uskršnji praznik. — On odmahnu glavom. — U subotu uveče primila je hitno pismo od upravnika doma iz Švajcarske. Posle svega truda da izgadi stvari, nećaka je izbačena. — Kanonik duboko uzdahnu, s gađenjem. — Izgleda da ima neki gospodin Italijan, ako ga smem tako nazvati, iz Milana, gde, čini se, vodi neki pozamašan posao nepoznate prirode, bogat je, ima oko dvadeset osam godina, vozi najlepša i najskuplja italijanska kola, i boravi verovatno zbog poreza, u najluksuznijem hotelu na Jezeru. On je, kao gospodin onog tipa koji sam nagovestio, triput nagovorio njenu nećaku Kler da noću krši pravila iz nepoznatog razloga i vraća se u spavaonicu pre zore. — Posle tog zloradog govora kanonik zastade, a onda, prirodnim glasom, dodade: — Kad je treći put izašla, malu beštiju su uhvatili, a to je i zaslužila.

— Užasno mi je žao madame — reče Desmond. — Je li ta devojka baš tako loša?

— Izgleda da je na majku. Jogunasta, privlačna i voli muškarce. Uostalom, bilo je krajnje vreme da je sa svojih osamnaest godina završila školu i da više ne bude pod strogim nadzorom. A madam me je zamolila da se upravo toga poduhvatim.

— Zar se neće madam brinuti o njoj, sada kad ide u Svajcarsku?

— A onaj italijanski probisvet da je juri? Ne, ne, Desmonde. Ona mora biti van domašaja njegove nedopuštene pažnje. Obećavam da ću je naučiti pameti, a vi mi morate pomoći. Prekosutra ću je sačekati u Dablinu. Odvešće me Patrik.

— To je dug put za samu devojku.

— Koješta! Sve je uređeno, momče. U Ženevi će je smestiti u voz. U Parizu će je čekati jedan predstavnik škole i smestiti u Kale-ekspres. U Kaleu je samo korak do broda, a u Londonu će je jedan službenik iz madamine kancelarije smestiti u voz za Holihed. A ja je čekam u Dan Liferu.

— Uostalom, mora da je nekoliko puta tako putovala — reče Desmond dodavši: — Odlazi li madam uskoro?

Kanonik klimnu glavom. — Pored njenih sadašnjih muka, oni tipovi iz ministarstva finansija je pitaju da li se namerava odreći stalnog boravka u Švajcarskoj. Ona tamo mora otići brzo, kad smesti devojku u Maunt.

— Takve promene! — reče Desmond. — Ne sviđaju mi se. Kanoniče, ako još ne mislite da legnete, voleo bih vas upitati o jednom pismu koje sam jutros primio.

— Video sam omot s adresom, u vašoj pošti. Nemojte se mešati s njima, Desmonde. Niti s njihovim pokretom.

— Vi znate nešto o tome, kanoniče?

— Znam, mada nije raširen. Šalju cirkulare svim mlađim pripadnicima sveštenstva: bune se protiv svešteničkog celibata! Phi! To je samo gomila pokvarenjaka koja želi žene,

— Vi ste za celibat, kanoniče?

— Moje mišljenje o celibatu se može izreći u nekoliko reči: »Dopalo vam se ili ne.« Mi sveštenici smo ljudi, Desmonde, a to je ponekad teško. Ali mi smo sledbenici, učenici našeg Gospoda Isusa Hrista, koji je bio neoženjen. A praktično posmatrano, od kakve bi koristi bila žena u parohijskom domu? Ubrzo bi počela oblačiti odeždu i slušati ispovesti. Zar ne znate, isto tako, iz iskustva u ispovestima, koliko ima neuspelih brakova, koji za sobom povlače nevolju, prigovaranje, svađe, tuče, nevernost, isterivanje iz zajedničkog doma. Manje od deset odsto današnjih brakova je srećno i uspelo. A deca? Hoćete li da vam šestoro ili sedmoro vrišti, tuče se, igra žmurke i traži skrivene po ispovedaonicama?

— Velika anglikanska crkva, nama vrlo bliska, izgleda da je odobrila brak s priličnim uspehom.

— Njihov je položaj drukčiji, momče. Mi sveštenici živimo pored naših crkava ili na spratu nad njima. Anglikanska parohija je često milju ili više udaljena, privatna i odvojena. Za njih je bračni život nešto odvojeno od službe. Ne, Desmonde, ružičasti san o braku za svakog mladog sveštenika nije zasnovan na stvarnosti. To je samo projekcija njegova dva jajceta.

Nastade ćutanje, prekinuto zvukom sporednih vrata koja su zatvarali i zaključavali, a zatim koracima gospođe

O'Brajan dole do njene sobe, onda brzo zatvaranje vrata njene sobe.

— Evo odgovora na vaše pitanje, Desmonde. Ko bi nas bolje pazio od ove dobre, nesebične, ponavljam, nesebične žene?

On ustade i protegnu se. — Umoran sam, okupaću se prvi večeras, ako nemate ništa protiv.

Desmond se nasmeja. — Ja se onda mogu duže natapati. Da li da ovde ugasm svetlost?

Kanonik potvrdi glavom. — Laku noć, moj dragi, moj vrlo dragi mladiću.

— Laku noć, kanoniče, i moje duboko poštovanje i ljubav.

Tako se završila uskršnja nedelja u Kilbaraku. Najsrećnija, i poslednja koju je Desmond Fildžerald imao tu provesti.

XII

Sve pripreme bile su učinjene onako kako je kanonik predvideo, i u pola devet u četvrtak, pošto je odslužio misu u sedam sati za šačicu vernih i potom dobro doručkovao, taj čestiti dostojanstvenik otišao je u Dablin, kolima koja je vozio Patrik. Bio je obukao najbolje nedeljno odelo i dobro se ogrnuo debelom kabanicom koja ga je nesumnjivo mogla zaštititi od nevremena ako bi morao čekati napolju, na dablinskom keju.

Izraz lica mu je bio ozbiljan i potpuno pribran iako je za sveštenika koji je retko napuštao svoju parohiju ta ekspedicija predstavljala i uzbuđenje i mučenje.

— Ako sve bude dobro, — primeti on Desmondu, koji ga je otpratio — vратиćemo se oko četiri sata. Mada, znate, ne mogu jamčiti za poštanski brod.

— Nemojte propustiti ručak, kanoniče — reče Desmond brižno.

— Ako budem imao vremena, svratiću u »Hibernijen« — tamo me poznaju — dodade kanonik, s držanjem svetskog čoveka. — Ali ako budem žurio, gospođa O'Brajan mi je spremila nešto malo sendviča — dodade nehajno pokazavši rukom na levo.

Pogledavši levo, Desmond se umiri ugledavši popriličan zavežljaj na sedištu, pažljivo uvijen u masnu hartiju, sav naduven od razne hrane. Kanoniku svakako nije pretela glad.

— Pazite na sebe dok mene nema, momče — doviknu kanonik, kad su velika (kola krenula).

Kakav je dobar bio taj jednostavni, pošten čovek, taj stari parohijski sveštenik, no i snažan, pa i strog u pogledu vrline. Tako je razmišljao Desmond dok je išao prema crkvi. Kad je odslužio misu, pođe u školu. Nije tamo odlazio već dosta dugo,

i pošto je popričao s upraviteljem, obiđe učionice, rekavši po nekoliko reči deci u svakom razredu, zadovoljan jutarnjom svežinom dece i pozdravom kojim su ga svi dočekivali.

Desmond se i dalje osmehivao dok je išao u parohijski dom. Tu ga je čekala gospođa O'Brajan.

— Ima jedna poruka za vas, oče, iz Maunta. — Madam Doneven vas čeka danas na ručku. Da dođete kad budete slobodni. Lak ručak, kaže. — Gospođa O'Brajan odmahnu glavom. — A kakva šteta. Ja ovde imam dve divne krezle kakve se samo mogu zamisliti, spremne da ih pripremim naročito za vas.

— Žao mi je. Ali čuvajte ih, gospođo O'Brajan. Kanonik i ja ćemo ih podeliti za večeru.

— Hoću, hoću. Ali, jedna krezla biće samo zalogaj za kanonika. Moraću da dodam i neki odrezak. A ovde, zove vas i jedna bolesnica. Stara gospođa Konroj na Pointu. Prikovana je za krevet i volela bi da se ispovedi. I za nju ću vam nešto dati, ona je jadna stara duša, mada užasna brblj ivica.

Point je bio na kraju grada, i Desmond je odlučio da uzme kola. Pošto se okupao, vratio se u crkvu, izvadio hostiju iz svetohranilišta i stavio je u malu torbu za tu svrhu. Onda se odvezao u starom fordu. Gospođa O'Brajan već je bila stavila paketić na zadnje sedište.

Gospođa Konroj, jedna od onih starih žena koja je volela uživati u poseti sveštenstva, sedela je u krevetu, uvijena u šal, s čipkanom kapicom na glavi. Uredna i čista, ulepšavala je siromaštvo male kućice. Ona srdačno pozdravi Desmonda.

Pošto ju je pričestio, ona mu pokaza stolicu koju je susetka na njen zahtev postavila pored kreveta.

— E, dragi oče, ovo je velika čast, verujem da me razumete, onaj momak koji je bio ovde pre vas, ne sećam se njegovog imena, nikad ga nisam znala, nije ni zasluživao, ali bio je takav gnjavator, i uopšte nije dolazio, osim samo tri-četiri puta za sve vreme koje je ovde proveo. Vi ste od druge gore list, to se jasno vidi, čak i mojim jadnim starim očima, kad pogledam vaše drago nasmešeno lice, a kažu mi da ste čuda postigli sa ona dva prasenceta koja su udarila teretna kola na pijaci, a vi ste ih uhvatili svojim blagoslovenim rukama i vratili ih u život, kažem vam, pričaju mi susedi da su se povici dobro čuli čak dovde. Šta to držiš, Lizi, paket od gospođe O'Brajan? Nek je bog blagoslovi, to je prava žena. A šta je unutra? Kolači, maslac, pola kuvanog pileta, dobra konzerva čaja! Ah, pa, neka je

hvala svecima, a i gospođi O'Brajan, baš kad nam je ponestalo čaja, sad će vam Lizi naliti šolju, oče.

Da ne razočara staru brbljivicu, Desmond prihvati i ispi čaj, koji je pohvalio kao što je trebalo. Zatim je sedeo i slušao dok mu se nije učinilo da može otići a da je ne uvredi.

Pošto se izbavio, Desmond se odveze okolo do Maunta, spustivši oba prozora na kolima, smatrajući da je mudro da se izvetri od mirisa spavaće sobe gospođe Konroj pre nego što stigne do madam.

Bilo je tačno podne kad je stigao.

— Stigli ste jedva na vreme — reče madam hladno. — Bridžit je upravo poručila da je sufle gotov. Ako spadne, naravno nije za jelo.

— Obavio sam jedan milosrdan posao — reče Desmond da se opravda, dok je pratio domaćicu u kuću. — Kod gospođe Konroj.

— Ta stara toro kuša! Nije ni pola toliko bolesna koliko se pravi. Da li se još žali?

— Da, madam, da joj ne šalžete dovoljno svog divnog paradajza iz staklene bašte.

— Uskoro ćete videti da li su divni. Pošto Patrik nije doma, opomenula sam vas da ćemo imati lak ručak. Salata i sufle od sira, a zatim — osmehnu se ona — kafa.

Cim su seli, devojkica unese sufle, zlačano smeđ, divno narastao, brektav kao dah nekog starca.

— Kažite Bridžiti da je uspeo — reče madam dok je sekla sjajni nabujak.

Za svako mesto već su bili postavljeni ovalni tanjiri sa svežom salatom od povrća.

— Neverovatno ukusno, madam — reče Desmond posle nekoliko zalogaja. — Kao anđeoski poljubac.

— Zar se oni gore ljube? Zar im ne smetaju krila?

Nastade ćutanje dok su uživali u hrani. Jedna čaša istog onog šablja već je bila natočena, ledena.

— Jutros su nas razveselile melodije vojne muzike. Frula i bubanj, da budem tačna — reče madam digavši pogled.

— Valjda su Irci krenuli u ratni pohod.

— Na marš.

— Možda.

Madam odmahnu glavom, osmehujući se. — Desmonde, dragi moj Desmonde, moja Bridžlt, koja je bila na misi u deset sati, donela je sasvim drukčiju priču. Vas sada ubrajaju među odabrane, jer ste prevazišli kanonika. — Ona zastade da ndbode komadić krastavca koji se opirao. — Je li srećno jutros otišao?

— Jeste, madam, sasvim dobro, potpuno opremljen i snabdeven namirnicama, za slučaj bilo kakvih opasnosti i nepredviđenih slučajeva.

— Kako je to drag starac — jednostavan, veran, snažan i iskren. Zbilja svetac. Volim ga. — Onda dodade: — Čak i kad me ljuti.

— Da li vam je preostalo zrnice ljubavi? Za njegovog potparoha?

— Nemojte me danas zadirkivati, Desmonde. Vi znate da ste postali pola moga života. I užasno ćete mi nedostajati ta tri meseca. Kako bih želela da možete doći k meni u Birije. To je vrlo lepa i velika i prava seoska kuća. Ne volim da sam sputana. Imam veliki park i božanstven pogled na Lemansko jezero. U blizini je samostan, u La Tur de Pelz, vrlo pogodno smešten za mene u protestantskoj Švajcarskoj, jer tamo idem na misu u malu kapelu. Lepota, mir, potpuna izdvojenost. Ali nema Desmonda. A, osim toga, sve vreme ću brinuti za Kler. — Ona zastade. — Užasavam se današnjeg susreta s njom. Uvek smo u zavadi. Ona je ista kao moja jadna sestra, neobuzdana, neodgovorna, nepredvidljiva.

Molila sam kanonika da je pokuša malo urazumiti. A i vi, Desmonde, i vi morate pokušati. Možete li ostati sa mnom dok ne stignu?

— Slobodan sam celo popodne, madam.

— Divno! Onda ćemo popiti kafu u sunčanoj sobi, a posle mi morate pevati.

— Hoćete li... pokušati da vi meni pevate?

Ona se osmehnu, tužno. — Ja nisam mađioničar, a ni vi, Desmonde, niste hipnotizer, ako takvi ljudi uopšte i postoje. Ne, moj *nervus phrenicus* je nepopravljivo mrtav. No, govor mi se hvala bogu, nije pogoršao.

Ona ustade, ljupko, kao obično. — Mislim da je to sve. Nema smisla da vam nudim sir posle suflea.

Popodne je prošlo u zanosu, kao što je i bilo zamišljeno i sada, posle jedno tri sata, pošto su popili čaj, sedeli su na dugačkom divanu u sunčanoj sobi.

— Desmonde — promrmlja ona. — Ovo je bilo, verujem najslađe popodne u mom životu.

— Uzeli ste mi reči iz usta, madam.

— U senci rastanka, ali zato i doživljeno još snažnije, Desmonde. — Ona zastade. — Za nekoliko dana moram otići, najpre u Dablin, gde ću provesti nedelju dana u kancelariji i sve pregledati, a onda u Ženevu. Tako je ovo možda jedini put što ću biti sama s vama. — Ona ga uze za obe ruke. — Zbog toga želim da znate, da ću, kad budem konačno uverila prijatelje u ministarstvu finansija da sam se vratila u Švajcarsku, uzeti ekspres koji ide direktno preko Simplona u Milano, a onda u firmu Moreno i Kal vi, jer su to stručnjaci za sve umetnosti i zanate koji obrađuju mramor u crkvama. Desmonde, zbog vas nameravam da najzad ukrasim svoju crkvu oltarskom ogradom. Tamo ću kleknuti da primim od vas pričest.

— Ja sam bez reči, madam. A kanonik će biti u sedmom nebu.

— Možete imati to zadovoljstvo da mu odnesete dobre vesti. To je, dakle sređeno. — Ona ustade, i držeći ga dalje za ruke. — Desmonde, samo jedan put, možda je to greh, ne marim. Grlim vas kao žena koja voli muškarca.

Raširivši ruke ona ga privuče, nudeći celo svoje telo, ne zadržavajući ništa. Njihove se usne spojiše u jednom dugačkom, divnom poljupcu bez kraja.

Gde se to moglo završiti ostaće neizvesno, jer je škripa velikih kola na šljunku privukla razum da se umeša. Oni se razdvojiše, a odmah na to upade kanonik, zakopčan do grla, u pratnji jedne visoke, mršave devojke bledog, prljavog lica, čija je haljina spreda bila uprljana od povraćanja. Njene tamne, umorne oči bojažljivo su gledale madam.

— Znači, vratili ste se, kanoniče — bleđa i zadihana, nekako izgovori madam.

— Kao što vidite, madam, živ i zdrav. I s vašom mladom damom, koja je gadno prošla. Prelaz iz Holiheda je strašan kad je vetar jak. Bio sam srećan što imam kabanicu dok sam čekao na keju.

— Divno ste to uradili, kanoniče, i ja sam vam zahvalna.

— Zadovoljstvo je služiti vam, madam, a pošto sam se našao u Dublinu, uzeo sam slobodu da pozovem magacin Zbog sanduka koji ste mi tako ljubazno obećali.

— To ste pametno uradili. — Madam nagnu glavu. — Kler, možeš ići u svoju sobu. Uverena sam da ti nije potrebno ma šta da jedeš. Najpre se okupaj.

— Hvala, tetka. I hvala vam, kanoniče. — Kler se okrenu i izađe.

Nastade kratko ćutanje.

— Još sam uzeo jednu slobodu, madam, da zamolim Patrika da sačeka. Mislio sam da ćete biti ljubazni i dopustiti mu da završi dan time što će nas odvesti kući.

— Naravno, odvešće vas. Sigurna sam da ste i vi umorni, pa vas neću zadržavati.

Ona ih isprati do prednjih vrata. Tu se kanonik pokloni i pođe niz stepenice. Madam dobaci Desmondu kratak, vatren pogled.

— Tri meseca nisu večnost. Zapamtite da vas volim.

Kad su se vratili u parohijski dom, gde ih je dočekala gospođa O'Brajan i sanduk viskija u predsoblju, kanonik se povratio, a kad ga njegova domaćica upitala za večeru, on odgovori zamišljeno: — Pojeo sam šniclu-dve kod »Ircu«, nekoliko sendviča na keju, a ostale s Patrikom pri povratku. No ... ?

— Možda nešto lako, kanoniče. Krezle?

— Baš to, s malo sira, a posle toga koji biskvit.

Gospođa O'Brajan osmehnu se Desmondu. — Mislim da biste i vi to voleli, oče.

Za vreme večere, kanonik, kao kakav Marko Polo, vrati se na teškoće i surovosti ekspedicije. Što se tiče nećake, on samo reče:

— Izgleda, sirotica, polumrtva od tog strašnog putovanja. I umire od gladi. Sve što je pojela otišlo je preko ograde u Irsko more.

— Izgleda da se užasno plaši svoje tetke.

— I s razlogom. — Svak ko nešto skrivi madami zna šta ga čeka. — On zastade da pijucne viski, možda malo veću porciju nego obično, zbog nove zalihe kojom je raspolagao. — Kako ste vi proveli dan, s madam?

— Divno. — Sada je bio pogodan trenutak. Desmond ustade od stola. — Kanoniče, ovlašćen sam od strane madam Doneven da vas obavestim da ćete pre kraja godine Imati oltarsku ogradu od najboljeg kararskog mramora.

Kao gromom pogođen, kanonik je sedeo nepomičan, a onda skoči na noge.

— Oh, hvala bogu! I hvala vama, Desmonde. Mislio sam da ćete to učiniti, da će madam za vas sve učiniti. — On stavi ruke Desmondu na ramena i zagrli ga. — Oh, neka je slava Gospodu, i madami — imaćemo najlepšu crkvu, kompletnu, u celoj Irskoj. Čekajte samo dok ispričam kanoniku Muneju u Korcu. Podrugivao se našoj staroj ogradi, a kararski mermer će ga ubiti. Oh, moram odmah telefonirati madami i zahvaliti joj ...

— Ne, kanoniče, sačekajte. Sada nije raspoložena pošto se upravo vratila nećakinja. Sastavite noćas jedno od vaših lepih pisama pa ga ujutro pošaljite po Majklu.

— Oh, imate pravo, momče, baš kao i obično. Nisam u dobrom stanju. Ali telefoniraću Muneju, neće moći da spava. A gospođi O'Brajan ću odmah reći dobre vesti. Oh, mladiću, nikad vas zbog ovoga neću zaboraviti, nikad, nikad. Sedite pored vatre, vraćam se za dva sekunda, onda ćemo o tome pričati sve od početka do kraja.

I kanonik, zaboravivši viski, pojuri na vrata i slete u kuhinju.

XIII

Madam je bila otišla, i dani su izgledali manje veseli. Njena ljupka, privlačna pojava više nije ukrašavala crkvu. Umesto nje, na malom klecalu sedeo je Patrik ozbiljnog lica i ukrućena, mrzovoljna Kler. Tužno mu je takođe nedostajalo darežljivo gostoprimstvo Maunta.

— Nije sasvim isto bez nje — primeti kanonik više nego jedanput, dodavši: — Nadam se da nije zaboravila na svoje obećanje.

Madam nije bila zaboravila. Krajem druge nedelje stigoše tri arhitekta i bez odlaganja počеше da posluju po crkvi, mereći, računajući, raspravljajući i ćutanjem koje je presećalo više nego govor prelazeći preko kanonikovih predloga i saveta. Oni bi nesumnjivo upropastili ćitavu zamisao. Razgovarali su samo s Desmondom, brzim italijanskim jezikom, u kojem je bilo one topline koju osećaju izgnanici iz domovine kad otkriju svoj savršen matemji jezik u stranom gradu. I po tim razgovorima Desmond je mogao uveriti svog pretpostavljenog da će sve biti savršeno, i izrada i projekt.

I zaista, posle tri dana, pre nego što će otići, trojica stranaca predadoše kanoniku vešto obojen crtež, u stvari sliku gotovog rada. Kanonik je pogleda i odmah pade u ushićenje.

— Ovo je lepo, ovo je savršeno, oh, dragi Gospode, božanski je lepo.

Gledajući preko njegovog ramena, Desmond je bio isto tako oduševljen. Savršena kriva linija lukova u belom mramoru prošaranom žilicama, koje su nosile grupe od po tri nežna žuta pilastera i potkanih od preteranih detalja i u sredini vrata od kovane bronzе.

— Imali ste pravo, Desmonde, momće, sve njima treba prepustiti — oni su stručnjaci, umetnici, ah! kakva će to biti radost kad ograda već bude ovde. Jesu li pomenuili kad će početi posao?

— Skoro odmah, kanoniće. Pitali su me gde mogu stanovati njihovi ljudi — pomislio sam na hotel »Stešn« ...

— Da, tamo će dobiti pristojne sobe. Postaraću se. Sam ću razgovarati s Dolenom.

Prigrlivši crtež, ćestiti starac pođe odmah u trem crkve i obesi ga tamo da mu se svi dive.

Sada je svake nedelje, utorkom i petkom, kanonik s potparohom odlazio u napušteni Maunt da vidi da li se madamina naređenja strogo poštuju.

U utorak posle odlaska Italijana, kanonik i potparoh pođoše polagano u Maunt, i kanonik primeti, dok su se približavali kući:

— Izgleda kao telo bez duše.

Patrik, kao uvek, očekujući njihovu posetu, saćeka ih na prednjem ulazu.

— Pa, na šta se danas žalite, Patriće?

— Kao obično, plašim se, prečasnici. — Sve vreme je tužna, nema šta da radi, ni s kim da porazgovara, osim nas iz kuće, vuče se po kući bez cilja.

— Nije pisala ili primala kakva pisma?

— Baš nikakva, prečasnici. Ni slovceta. Lično pažljivo pregledam poštu.

— Zar ne uzme neku knjigu?

— Ne čita ona, kanoniče. — Patrik zastade oklevajući. — Ne mislite, li prečasnici, da je madam pomalo prestroga s njom? Uza sve poštovanje, to je mišljenje nas svih u kuhinji. Ona je još devojčica, možda je malo neposlušna, ali mi toliko grešimo dok smo mladi. Pa, madam je čak zabranila da dobije čašu lakog vina za ručak, na koje je navikla u svojoj školi. Bez vina nema apetita. Zar ne smatrate da bi joj se ukazala dobrota ako bi joj se dopustilo da popije samo jednu čašu onog vina koje i mi ponekad popijemo, blagog vina, od Findlejtera iz Dablina?

Kanonik se zamisli i pogleda Desmonda.

— Ja kažem ne. — Odgovor je bio odlučan. — Moramo slušati madam.

— Pa — reče polagano kanonik. — Ja kažem da. Pravda se mora ublažiti milošću.

— Hvala vam, kanoniče — reče Patrik. — Možda će sada malo jesti. Ona je na teniskom igralištu ako želite da je vidite.

On ih povede kroz kuću pa preko ružičnjaka do paviljona. Na igralištu, u običnoj bluzi i suknji, Kler je kako je umela iskorišćavala svoju usamljenost. Servirala je šest lopti sa suprotnog kraja igrališta, prelazila polagano na ovaj

kraj, skupljala lopte i onda ih nehajno, rasejano, ponovo udarala.

— To nije nikakva igra! — progundā kanonik, a posle još jednog nečujnog udarca lopte, on dotaknu Desmonda po ramenu. — Zbog male, skinite kaput i uzmite reket, pa joj vraćajte lopte.

— Nemam reket.

— Ima ih nekoliko u paviljonu. — Patrik nestade i vrati se za trenutak s potpuno novim reketom. — Ovaj je dobar, Spaldingov.

Desmond skide kaput i stupi na igralište, gde ga pozdravi iznenađen, srdačan osmeh.

— Nisam naročito dobar igrač, — reče on — ali pokušaću da odigram s vama jednu partiju.

Počeli su sa serviranjem. Ona je počela tako što je ublažila brzinu servisa, a on je sa svoje strane servirao s nadlanicom okrenutom dole. Imao je dobro oko, i uskoro su izazvali kod gledalaca pljesak. Najzad su odigrali jedan set, u kome je Desmond i dalje servirao anderhendom, i izgubio ga, mada sa šest prema četiri.

Promena u Kler bila je primetna. Izgledala je potpuno druga devojka dok je pratila svog protivnika kad su odlazili s igrališta. Rumena i nasmejana, zahvaljivala je naizmenice kanoniku, Desmondu i, najzad, Patriku.

— Baš sam za tako nečim čeznula — dodala je na kraju.

— I ocu Desmondu je prijalo — primeti Patrik. — Možda ćete mu dopustiti da opet igra, kanoniče, kad dođe ovamo.

— Odobravam — klimnu kanonik ljubazno. — Ali pogledajte kako se znoji. Treba mu odelo za tenis.

— Imamo ovde dosta. Madam ima bele košulje i cipele i pantalone u ormanu — za službenike iz kancelarije kad nas posete. Reći ću Bridžiti da sve opere i izglaća.

Klerine oči zasjaše. Nije uopšte tako loša kako to madam iznosi, pomisli kanonik. Madam ume biti jako stroga, da, tvrda kao čelik, sad je ljuta. A glasno reče:

— Čini mi se, gospođice, da vam je bilo dosadno i da ste tugovali. Malo ćemo vam sada olakšati. Ako otac Desmond bude slobodan, odigraće u četvrtak s vama jednu partiju. A sad odlazite i presvucite se, skroz ste oznojeni!

Posmatrali su je kako trči prema sporednim vratima kuće gde se okrenula i mahnula im.

— Ja sam u istom stanju — nasmeja se Desmond. — Znoj se cedi s mene. Možda bi nas Patrik odvezao kući.

— Meni odgovara — reče kanonik, koji se nije radovao hodanju uzbrdo do parohijskog doma.

— Pobrinuću se da se voda pusti u paviljon — promrmlja Patrik Desmondu, dok ih je vodio do garaže — pa ćete se pristojno tuširati posle igre u četvrtak.

Dva posetioca su se odvezli kući, obuzeti prijatnim osećanjem učinjenog dobrog dela. Gledajući kroz prozor svoje male spavaće sobe, Kler se osećala srećnom, prvi put posle mnogo nedelja.

XIV

Idući četvrtak bio je vlažan, i službena poseta Maunt Vernonu bila je odgođena. Pre podne je Desmond radio s kanonikom tromesečne račune, oduzimajući troškove parohijskog doma od crkvenih priloga. Bilans je bio zaista mali, tako mali da kanonik odmahnu glavom.

— Nikad ne bismo izišli na kraj, Desmonde, da nije madam. Samo pomislite koliko ona daje i plaća. Fine voštane sveće, divne odežde i cveće, ogrev i osvetljenje, čak i tamjan. A sad i tu divnu ogradu. — On zastade. — Pitam se kako je ona tamo?

Kao odgovor na kanonikovo pitanje, podnevna pošta donela je pismo iz Švajcarske, upućeno Desmondu, koji ga odmah glasno pročita svom pretpostavljenom.

Dragi moj Desmonde,

Od kako sam došla ovamo, užasno sam zaposlena, ali sada sam ugrabila jedan trenutak da olakšam svoje usamljeno srce i da vas obavestim da su završene sve mere za novu oltarsku ogradu. Morate reći dobrom kanoniku da sam odobrila predloženi nacrt, tako je divan. Isto tako sam odabrala razne vrste mramora, takođe savršeno lepe, i sinjor Moreno, upravnik kompanije upravo je telefonirao i saopštio mi da su sve te dragocenosti upakovane i da će biti poslate brodom direktno u Kork od danas za nedelju, dana. Pratiće ih četiri njegova najbolja radnika, koji će se postarati za pošiljku, otpakovati sanduke i postaviti ogradu. Za to će biti potrebno nedelju ili deset dana, pa dobri kanonik može prema tome rezervisati sobe za te ljude. Predlažem hotel »Stejšn«. Kažite Dolenu da im daje pirinač i makarone — to je njihova uobičajena hrana.

Među mojim ostalim čežnjama, glavna je što jedva čekam da vidim da moj divni poklon zbilja postoji u mojoj divnoj crkvi, da kleknem tamo i primim pričest iz vaših dragih ruku, najdraži Desmonde. Kakva radost, duhovna i, da, svetovna — ali ozarena najčistijim nebeskim zracima.

Desmond pocrvene i zastade, gledajući kanonika, koji klimnu s razumevanjem, rekavši: — Znam, momče, znam. Da nije bilo vas, dugo bih ja morao čekati...

Desmond nastavi: — A ne smemo zaboraviti ni našeg čestitog kanonika, koji će uskoro moći likovati nad svojim prijateljskim neprijateljem u Korku.

— Kanonik se nasmeja. — Sve zna ... kakva žena!

Pismo se nastavljalo: — Što se tiče drugih manje važnih stvari, bilo mi je jako neprijatno u razgovoru s majorom Kulterom, Klerinim upraviteljem, koji mi je, pored toga što mi je očitao bukvicu, kao da sam ja kriva za lošu reklamu koju je njegova škola imala zbog Klerinih ispada, predao svežanj računa koje je škola primila posle njenog odlaska, za dugove koje je na svoju ruku napravila moja draga nećaka, za upadljive haljine, ogrlice i bele rukavice, sve potpuno nepotrebne. Da kažem najblaže što mogu, izgleda da ona uopšte nema osećanja ne samo za uobičajenu pristojnost, već ni za vrednost novca, naročito kad nije njen. Nadam se da vi, uz kanonika, nadzirete njeno ponašanje i da ćete se postarati da se ne druži s bivšim drugarima ili da ne zapadne u neke nedaće.

Kanonik opet upade. — Zar ne radimo upravo to i staramo se još i da bude dobrog zdravlja?

Desmond zaključí:

A sada, dragi moji prijatelji, sa svim najboljim željama, moram reći au revoir. Odmah mi javite kad pošiljka stigne.

Vaša najodanija,

Džeraldina Doneven.«

Oklevajući Desmond savi pismo i stavi ga u omot. Bio je ugledao post *scriptum*. za koji je smatrao da je bolje da ga sakrije.

Desmonde, ne mogu spavati. Ja, koja uvek mirno spavam, čvrsto kao dete, noću ležim budna, često satima, do zore, misleći, misleći... na koga? Pišite mi uskoro dragi.

Džeri.

Ostavivši kanonika da dovrši računanje, Desmond ustade i uputi se u crkvu da klekne ispred svetohraništa, koje je uvek bilo njegova uteha i umirenje, utočište u svakoj teškoći. Molio se da se madamina nesanica pretvori u okrepljujući san, ali pre svega se molio da njihova uzajamna ljubav bude

obuzdana, da ostane u granicama određenim od crkve. Za sebe, za sebe se nije plašio, ali zbog njegove drage prijateljice, njegove zaštitnice, onaj post *scriptum*, ga je uznemiravao. Obećao je sam sebi, a i nebesima, da će njegov odgovor na pismo, mada neće biti ništa manje srdačan nego pre, biti umeren duhom oprezne razboritosti.

Deca su se sada bila počela okupljati na čas veronauke, a među njima i dečica koju je doveo na pričest. Biskupovu posetu nisu očekivali do kraja septembra, i on je želeo da njegovi učenici zablistaju pred njegovom milošću, pa je počeo blagovremeno. Uverivši se da u njegovoj staklnoj posudi u ormanu iza sporednog oltara još uvek postoji dobra zaliha, Desmond počne predavanje koje je trajalo sve do podne.

Sunce je dalje sijalo, i za ručkom kanonik napomenu:

— Bolje da danas popodne svratite u Vernon, momče. Bićemo tako mirni u subotu i nedelju. — I kako ga je Desmond upitno pogledao, dodade: — Ja u četiri imam sastanak. A i da vam pravo kažem, ne marim za ono pešačenje uzbrdo i nizbrdo, umesto da posle ručka odremam kao obično. Pa, možete i u buduće tamo da skoknete sami, pogledate je li sve u redu i odigrajte koju partiju.

Desmond je prema tome otišao sam u Maunt i stigao nešto posle četiri sata.

Kler, već na teniskom igralištu, u kratkoj beloј baletskoj suknji i potkošulji, veselo ga pozdravi.

— Milo mi je što ste došli, oče Desmonde. Juče sam bila usamljena. Patrik vam je spremio odelo u paviljonu, i bio je tako ljubazan da nam da nove lopte. Pa, požurite i presvucite se.

Desmond uđe u paviljon. Kao što mu je bilo obećano, sve je bilo tamo, lepo oprano i izglučano: bele pantalone, potkošulja, beli džember i bele cipele, sve je primamljivo izgledalo. Tačno za četiri minuta Desmond se pojavi, preobražen.

— Kažem ja, vi baš izgledate izvanredno! — Klerine se oči raširiše. — Kao iz Vimblona.

— Sve osim moje igre, Kler.

— To ćemo videti! Pa, hajdemo, prvo da vas naučim kako se servira overhendom, sa šakom iznad ramena. Nećete mi više dobacivati loptu onako anderhendom, razumete, kako bi tetka uradila kad bi pokušala.

Čas je počeo. Desmond je brzo učio i osećao se slobodno i prijatno u lakom odelu, i Kler uskoro odluči da počne set. Njene lopte praštale su neštedice, dok Desmond najзад nije naučio kako da ih prima i vraća. I njegov servis se počeo uobličavati i pružao mu je divno osećanje da ima potpuno novu loptu, koju bi udario oštro i dobro sredinom prvoklasnog reketa.

Kler je prvi set dobila sa šest prema jedan, a drugi sa šest prema dva. U polovini drugog seta Patrik se pojavio s bokalom hladne limunade i čašama na poslužavniku koji je spustio na sto u verandi paviljona.

— Baš ste ljubazni, Patriče — reče Desmond prišavši mreži. — Molim vas, zahvalite Bridžiti što mi je tako lepo spremila ove stvari. A vama hvala za nove lopte.

— Prijatno je, prečasní, videti vas kako tako dobro izgledate. Znáte, neko vreme bili ste bleđi i mršavi, nekako pred madamin odlazak. A što se tiče nećakinje to bavljenje sportom napravilo je od nje potpuno drugo stvorenje.

Čekao je, gledajući nastavak igre, a onda se pridružio Bridžiti, koja je bila zauzela zgodan položaj na prozoru ostave.

— Kako je to lepi par — primeti Bridžit. — Ali... misliš li da je sasvim u redu, sasvim sigurno, da kažem, pustili ih zajedno... same?

— Ah, pa oni se samo igraju kao deca.

— Madam to ne bi marila, Pate.

— Ono što ne vidi, neće joj smetati. Moje je mišljenje da je suviše stroga s tom devojkom. Od kako smo prema njoj ljubazni, procvetala je kao ruža.

— Dosta s poezijom, Šekspire! Mene nikad nisi nazvao ružom. O, gle, gle. Samo pogledaj oca Desmonda. Svako osim slepca primetio bi da joj se sviđa. On bi zavrteo glavu i srce svakoj ženi, mladoj ili staroj — i odlazeći, dobaci hitac: — što bi ti i madam mogla reći.

Kad je treći set bio završen, igrači se povukoše na klupu na verandi i nališe limunadu.

— Uživao sam — reče Desmond. — A uvek sam prilično glupo prezirao igre loptom.

— Ima jedna ili dve koje vredi upoznáti. Kler stavi oće noge na ogradu, i nagnu se malo unazad kako bi je vetar mogao što bolje rashladiti, čemu je

doprinelo i lako podizanje njene kratke suknje. Desmond brzo odvrati oči od tog delikatnog prizora koji mu je tako bio otkriven.

— Da nastavimo?

— Ne želim da preterate, Desmonde. Sutra ćete biti ukočeni zbog tog servisa. Ali, molim vas dođite ponovo u ponedjeljak. Viđecu vas u nedelju, u crkvi. Sada se istuširajte dok se niste ohladili. Sutra ću doneti domaću haljinu pa ću se i ja moći tuširati. Tako ćemo se osećati mnogo drugarskije.

Ona ustade i, pre nego što je odskakutala stepenicama, ovlaš mu dodirnu obraz usnama.

Na putu kući dvaput se okrenula da mu mahne reketom i dobaci još jedan poljubac.

XV

Veliko uzbuđenje zavlдалo je u Kilbaraku kada se pročulo da su došli Italijani. Četvoricu mirnih, vedrih malih ljudi praćenih mnogobrojnim sanducima, velikim i malim, kanonik je srdačno pozdravio i svečano ih ispratio u hotel. Rad na ogradi oltara počeo je ubrzo potom. I kako vešto, kako je stručno izvođen. I tako tiho, pošto je kanonik, posle nekih pogrešnih pokušaja da se umeša, morao posmatrati bez reči, i to je skoro stalno radio. I sa koliko je zavisti posmatrao Desmonda, koji je čavrljao s njima, zasmejavao ih i izmamljivao odgovore.

— O čemu je to bilo? — završi dobri kanonik.

— Zadovoljni su što su ovde i smeštajem koji ste im ljubazno obezbedili. Ali pošto svi imaju veliko iskustvo i dobri su majstori, ne žele da budu uznemiravani. Osim toga, doneli su sa sobom svoju ukusnu hranu i vino i ne žele da se hrane u hotelu.

— O bože! — zakuka kanonik. — Šta će Dolen s onolikim divnim makaronama koje je kupio jer sam ga ja naterao?

Nije samo kanonik bio na mrtvoj straži. Ceo Kilbarak se odjednom pomamio od pobožnosti, i gomile sveta jurile su u crkvu da se prekrste, kleknu, zure i čude se.

— Jesi li bio danas, Mik?

— Naravno da sam bio, ali opet idem. To ti je kao pozorište. Kako se oni mali momci šetaju u sandalama, i sve znaju kud šta spada i sve sastavljaju na mesto kao u časovniku. I biće to divno kad ga završe.

Parohijske dužnosti bile su svedene na minimum, a Desmonda, sa toliko slobodnog vremena, sve je više nešto odvlačilo u Veraon, na tenisko igralište. Zavoleo je tenis, pa je svojim žustrim okom i brzim reakcijama iznenadio Kler prilikom poslednje posete, kad je dobio tri seta uzastopce. Kler se ni najmanje nije ljutila, već se tome radovala. Uvek vesela, puna šale i prema vlastitoj izreci »spremna na sve«, pokazala se kao zabavna, nesputana i bezbrižna drugarica. Sada dm je paviljon bio kao neka zajednička dnevna soba, u kojoj su bili porazbacani ručnici, odelo, papuče, kupaći kostim i sve ostalo.

— Zar ovo nije zabavno? — uzviknula bi Kler izlazeći ispod tuša, jedva obučena. — Milo mi je što sam izbačena iz Satoderoka. Prvo što mrzim to prokletu mesto, a drugo što sada imam vas.

I ona zapeva: — Divno je zaljubiti se...

— Dosta, ptičice, niste uhvatili ton. To ide ovako.

I on joj otpeva.

Te godine bilo je jedno od onih lepih leta koja povremeno, mada retko, obasjavaju jugozapadnu Irsku blagim i stalnim suncem. Desmond je sada bio jako pocrneo i stekao je mišiče, pa kanonik, gledajući ga s odobravanjem uzviknu:

— Sjajno igledate, Desmonde, i sve više ličite na muškarca.

To poslepodne, idući prema paviljonu da se presvuče pre nego što se Kler pojavi, Desmond se zbilja izvrsno osećao, bezbrižno i veselo, u euforiji koja je dobrim delom poticala od očekivanja tog divnog popodneva i radosti što će ga provesti s tom bezbrižnom protivnicom koja je u stvari, bila na mestu kad je on ustrčao u skokovima uz stepenice verande.

— Napolje, ptičice, napolje — viknu on. — Hoću da se presvučem.

— Pa šta to mari? Ja stavljam novu vrpču u cipelu. I zar nismo najbolji prisni drugari?

— Onda se okrenite.

— Zašto? Jeste li vi kao Nora Makarti za vreme bračne noći? I ne pokrenuvši se ona počne pevati.

»Mala Nora Makarti kada se trebala venčati.

Oprala je svu svoju devojačku spremu i obesila je da se suši,

A onda naiđe jarac i ugleda svu tu belinu,

I izgrize sve te njene tričarije,

I u bračnoj noći,

'Oh, brzo ugasi svetlost', povika jadna Nora Patu,

'Jer mada sam tvoja nevesta, ne zaslužujem da me pogledaš',

Imala sam po dvoje od svega kad sam ti pisala,

a sada nemam ništa, sve zbog Padi Mek Džintijevog jarca.

Kler prasnu u smeh: — To je sjajna pesma, Des, trebalo bi da je čujete kad je pevaju dva Boba. Dakle da vas vidimo sa ništa.

Desmond odmahnu glavom i poče da se presvlači pažljivo koliko god mu je to bilo moguće.

— I nemojte me zvati Des, Kler. Ja se zovem Desmond, na kraju se piše »e«.

— Ah, šta mari, uskoro ću vas zvati »dragi«. Evo opet ću, samo još jednom. I zapeva: — Daj da te zovem dragi, mili, jer sam zaljubljena u tebe...

Kad su izišli na igralište, Desmond reče: — Zbog toga ću vas ubiti u glavu.

Igrali su, bez odmora, dva oštra seta, a posle kratkog odmora u paviljonu, još dva, s istim rezultatima. Kad su pošli sa igrališta nešto posle četiri sata, Patrik ih je čekao.

— Bridžit je mislila da vam je dosadila ona stara limunada i pita da li želite ući u kuću na čaj,

Desmond pogleda Kler, a ona uzviknu: — Mislim da bismo voleli, zar ne, Desmonde?

Ušli su u paviljon da se presvuku. Kler, se po običaju, prva tuširala, dok je Desmond otišao u mušku garderobu. Već je bio skinuo potkošulju kad ga opet izmami napolje užasan Klerin vrisak.

— Oh, Dese, brzo, brzo, pogledajte moje oko.

Stojeći potpuno naga, orošena tušem, kao Afrodita koja

se diže iz pene, ona sada potrča k njemu, stavi mu ruke na ramena i podiže lice.

— Imam nešto u desnom oku, možda mušicu, boli me, boli. Molim vas, pogledajte.

Desmond pregleda oko, izvrnu gornji kapak, ali nikakvu mušicu nije mogao videti. No video je Kler, njeno mršavo lepo telo, čvrste male grudi s ružičastim bradavicama i nežan mali čuperak koji je čuvao poslednju tajnu, odakle je, možda, dolazio onaj čudan miris od koga mu se zavrtelo u glavi. On oseti kako mu telo reaguje, divlje, žarko, dok je mucao:

— Ništa ne vidim ... možda mlaz vode ...

— Oh, bilo je tako oštro i iznenadno .. — Ona ostavi svoje liče da počiva na njegovom. — Uplašila sam se. Ne mičite se, ovo mi pomaže. — Sada mu je skoro bila u zagrljaju. — Za ovim sam čeznula, nadala se da ćete me čvrsto zagrliti, želela vas. Znao da sam luda za vama, dragi. Grlite me tako često, često —

Kad se Desmond najzad oslobodio, srce mu je snažno udaralo. On je još jednom pogleda kako stoji ispruženih ruku, a onda posrćući pođe u prostoriju za presvlačenje.

Petnaest minuta kasnije oboje su bili u sunčanoj sobi, čudno nemi, skoro olakšani, kada je Patrik, koji je upravo bio doneo dobro natovaren poslužavnik, nekako oklevao pre nego će izaći iz sobe.

— Mogu li vas uznemiriti, gospodine, ne više nego za minut vremena, da vas zamolim za jednu uslugu? i

— Svakako, Patriče.

— Pa, to vam je ovako, prečasni. A. O. H. priređuje idućeg meseca godišnji koncert, u dobrotvorne svrhe, znate, a pošto sam ja jedan od članova uprave, zatražili su od mene da vas zamolim za jednu veliku uslugu... ako biste pristali da

se pojavite na programu, da otpevate ne više od pesme, ne klasične, znate, već samo dve dobre stare irske balade.

— Hajdete, Dese, kažite da — reče Kler, nagovarajući ga da pristane dok je Desmond oklevao. — I ja sam obećala da ću sudelovati.

— Obećala je, gospodine.

— Pa, onda ću i ja — reče Desmond.

— Oh, hvala vam, gospodine, hvala vam, mnogo hvala, momci će biti presrećni. Vas su svi toliko zavoleli, tako ste omiljeni, idete među ljude, vi ste jedan od nas i pored svog položaja i vaspitanja, ispuniće kuću da vas čuju.

Kad je Patrik poklonivši se izašao, Desmond se okrenu Kleri.

— Dajte mi moj čaj, vi što umete tako iz potaje da nagovarate, i malo tog kolača dok ga niste pojeli.

Kad je dobio čaj i kolač, ispio ga i pojeo, Desmond reče ozbiljno:

— Kler, draga, u buduće moramo biti oprezniji. Više nikakvih prepada tamo ispod tuša. To je opasno.

Ona ne odgovori, ali se osmehnu svojim zagonetnim osmehom, stisnutih usana koji je jedva otkrivao njene sitne bele zube. Kad su ispili čaj i zahvalili Bridžiti u kuhinji, ona reče:

— Ispratiću vas uzbrdo.

Uze ga za ruku, čuteći, i oni pođoše. Na kraju šume, gore na malom zatravjenom proklanku, on podiže ruku;

— Besposlenima ulaz strogo zabranjen, molim. Ovo je privatni posed, kuda ja dolazim da razmišljam.

— Hoćete li misliti na mene?

— Na žalost, da.

— Kako je to ružno reći. To morate okajati tako što ćete me poljubiti.

On je poljubi.

Posmatrala ga je dok je, ne osvrnuvši se, silazio niz brdo.

XVI

Desmond je sada bio u boljoj fizičkoj kondiciji nego ikad i, ustvari, u boljoj nego što će ikad biti. No na nesreću bila je tu neka sitnica, verovatno neka mušica srodna onoj koja je izletela iz Klerinog oka koja je sve to kvarila. Ma kako da je mnogo radio u parohiji, dobijao pohvale od kanonika što je posvršavao zadatke koji su već odavno čekali, činilo se da se ne može izmoriti, i noću bi često satima ležao i molio se bogu da mu dođe san koji nije dolazio.

Kada jedne večeri za večerom pomenu svoju muku, kanonik mu klimnu glavom s razumevanjem.

— I ja sam isto to proživio kad sam bio mlad sveštenik. To je u čovekovoj prirodi — potiskivanje se sveti. Ovih dana ne igrate tako mnogo tenis?

— Preterao sam, kanoniče. Svešteniku nije mesto na teniskom igralištu svakog dana u nedelji.

— Možda... možda — reče zamišljeno kanonik. — Zašto se dobro ne prošetate momče pre nego što legnete? I uspavala bi vas i koja kapljica viskija.

— Hvala vam, kanoniče. — Desmond se osmehnu uzdržljivo. — Mislim da ću pokušati sa šetnjom.

Pitao se da li čestiti kanonik sluti kakva muka muči njegovu glavu i kako se bori da se drži daleko od Vernona i Kler. No ipak je pošao sat posle večere, penjući se uz brdo i skoro trčeći niz brdo. To mu je, to, pored tople kupke, pružilo nešto olakšanja, san od iscrpljenosti u trajanju dva ili tri sata, pre nego se opet počeo nemirno prevrtati.

Često je razmišljao o tome kako je nemarno slušao madamine pomene njene nesanice. Naivan lek koji joj je preporučio, aspirin pre spavanja, njemu nije koristio. Jesu li patili, ona kao žena, on kao muškarac, od iste bolesti? Međutim, nastavio je sa umirujućim dugim večernjim šetnjama, u koje je odlazio s električnom lampom kad je mrak bio suviše dubok, susrećući kanonikov odobravajući pogled kad bi se vratio. Mudri starac tačno je znao uzrok Deamondovog nemira; u mladosti, kao neženjen, i on je toga patio.

Jedne izuzetno vlažne noći vazduh je bio topao i tih. Popevši se na brežuljak Desmond se baci na travu da se odmori. Zatvorivši oči, pitao se instinktivno da li će mu san doći na oči. Nije čuo tihi bat koraka koji su se približavali šušteći po palom lišću. Tek kad je začuo kako neko šapuće njegovo ime i ubrzano diše, on se okrenu na stranu i oseti kako Kler leži pored njega. Da li je to bila stvarnost ili san? Njene ruke su ga grlile, njen glas, bez daha od žurbe, ponovo prošaputa:

— Dragi, dragi, zašto nisi došao k meni? Čekala sam, čekala, gladovala sam za tobom. A kad sam noćas videla tvoju električnu lampu, više nisam mogla čekati još jednu besanu noć. Hajde, dragi, dođi mi, ljubi me.

Sada je bio u njenom naručju, izgubljen u blagoslove nom olakšanju, u radosti njenog zagrljaja. Usne su im se spojile, doticali su se rukama, milovali se, tražeći i nalazeći, uz njeno vešto vodstvo, ulazak u utoljenje i zanos neslućenog zadovoljstva.

Ona duboko uzdahnu, smirena, prepustivši se njegovom zagrljaju. Onda prošaputa:

— Dragi, divni dragi, to je bilo najbolje što sam ikad... — Ona se trgnu. — Osećala sam da je to prava ljubav, prava ljubav, došla sam k tebi, zar nisi osećao kako sam drhtala? Tako dugo čeznem za tobom. — Onda, malo zatim: — Sada moram ići, najdraži, inače će kod kuće opaziti da me nema ...

Još jedan poljubac i ona ustade, nestade.

Desmond je ležao još malo, kao ošamućen, još uvek zatvorenih očiju. Čitavo njegovo biće bilo je obuzeto mirnim zadovoljenjem, kao da mu se svaki živac u telu smirio. Najzad se diže i krete niz brežuljak.

Avaj, što se više približavao parohijskom domu, sve više je shvatao svoj nezdogan položaj. Njegov žar je bleديو, potisnut polaganim strahom i hladnim kajanjem, koje ga natera pravo u crkvu. On uđe na sporedna vrata i ne paleći svetlost baci se na kolena pred oltarom.

Sporedna vrata se širom otvoriše i u crkvu ulete kanonik osvetlj avaj ući je baterijskom lampom. Najpre nije ras poznao Desmonda, ali najzad snop svetlosti uhvati i osvetli lik njegovog potparoha koji je klečao.

— Dakle tako, tu se skrivate. A ja vas svuda tražim. Imali ste poziv kod bolesnika. Stari Dagan, tamo dole u Ardbegu. Morao sam ga ja obaviti za vas. A vi znate kako mrzim noću da se vozim.

Desmond je i dalje ćutao.

— Šta je s vama? — Kanonik se ljutito približi. — Jeste li gluvi ili nemi?

I dalje nije bilo odgovora. Baterijska lampa obasja Desmondovo lice. Kratka tišina. Onda:

— Dobri bože? Šta je? Jeste li bolesni? Ta prokleta noćna šetnja vas je iscrpla.

Prilika koja je klečala uzdrhta. Jedna se ruka podiže zaklanjajući samrtničko bledilo lica od svetlosti. Kanonikov glas se promeni.

— E, momče, dosta tih ponoćnih bdenja. Uzmite me pod ruku. I hodite gore u moju sobu. — On pomože Desmondu da ustane. — Gospođa O'Brajan je odavno legla. Ali ja ću vam pripremiti dobru jaku kafu. Uostalom, i meni je potrebna.

I Desmond se ubrzo nađe u kanonikovoj toploj sobi, u kanonikovoj dubokoj fotelji, pijujući kafu oborenih očiju, dršćućih ruku.

— A sada, momče, šta je?

— Oče, moram vam se ispovediti.

— Ah! — Kanonik podiže ruku da ga zaustavi kad je Desmond pokušao da klekne. — Sedite gde ste, momče Slušam.

— Oče ... ja sam zaljubljen ...

— Ah! U ženu?

— Da.

— Pa, u tome nema ništa tako rđavo ako mi sve to ispričate. Šta je? Ona mala kučka Kler?

— Da, oče.

— Zakleo bih se. U toj maloj kučki nema ničeg dobrog. Ona bi spavala sa banderom.

— Ne, oče. Ne... ne... ne. Ona je slatko, naivno stvorenje.

— Zaista, e, pa, momče, izbacićete isto to slatko i nevino stvorenje smesta iz svoje slatke nevine glupe glave

Tišina. Glasom koji je drhtao:

— Ne mogu, oče... Mi... mi smo već ostvarili svoju ljubav.

— Ostvarili... vašu ljubav. Šta, pobogu, time hoćete reći?

— Noćas, kao što znate, otišao sam u šetnju... u Kiloansku šumu ... nisam mogao spavati... bio sam vrlo uzbuđen ... slučajno smo se sreli..

— Sreli ste se.

— Pokušali smo se odupreti, oče. Bilo je nemoguće.

Mi ... mi___mi se volimo.

Kanonikovo rumeno lice se užasnu. On polagano reče:

— Hoćete reći da ste je imali? — Onda, zagledavši se u Desmondove poluotvorene oči, načuli uši da čuje jedva čujni odgovor:

— Voleli smo se.

— Fizička veza? Oh, bože svemogućí. Sveta Marijo i svi sveci. Kakva prokleta zbrka! Otišli ste da se kurvate u mraku u Kiloanskoj šumi, vratili se polumrtvi, i to nazivate ljubavlju. — Kanonik je sada već skoro vikao. — Sada mi je sve jasno. I vraćate se da vas mazim i da dobijete kafu. Odlazite u svoju sobu, vi mali prljavi nasilniče, ali najpre se okupajte. Od mene još nećete dobiti oprostaj. Ali šta će biti u parohiji... — On podiže ruke. — Ako se to pročuje, svi đavoli u paklu će da zaigraju od sreće.

XVII

Fizički i emocionalno iscrpljen, Desmond je spavao kao mrtav dok ga uporno zvrjanje budilnika nameštenog na šest sati nije probudilo i nateralo da shvati svoj položaj. Nekoliko trenutaka ležao je nepokretno, a onda se podiže na lakat. Imao je jutarnju misu i sedam sati. Morao je ustati. Ali pre nego što se mogao pomaknuti, začu kucanje na vratima, koja se otvoriše i na njima se pojavi kanonik, potpuno obučen.

— Dobro jutro, momče. Kako se osećate?

Saosećanje, čovekoljublje u kanonikovom glasu prenuše Desmonda, koji promuća odgovor.

— Dobro, dobro, de, to su dobre vesti. Mada ste još pomalo bleđi. Pa, nema potrebe žuriti. Ja ću umesto vas odsluži misu u sedam sati. Zamolio sam gospođu O'Brajan da vam spremi jako dobar doručak, pošto ste sinoć propustili večeru. Zbog onog poziva bolesniku. — Naglasak na poslednje dve reči bio je neprimetan. — A ako svratite u crkvu oko osam, biću u sakristiji.

Pokret glavom, što je moglo značiti i osmeh, i vrata se tiho zatvoriše.

Desmond ustade iz kreveta, kleče po svom običaju i pomoli se bogu, a onda se obrija, umi i obuče. Njegova slika u malom četvrtastom ogledalu iznad umivaonika bila je obeshrabrujuća, ali on sasvim čvrstim korakom pođe hodnikom u trpezariju, gde ga iza poluvrata koja su ovu odaju povezivala s kuhinjom, pozdravi gospođa O'Brajan.

— Dobro vam jutro, oče. Sigurno umirete od gladi. Tako kasno ste sinoć išli k jadnom starom gospodinu Daganu. Za čas ću vam doneti doručak.

Stvarno, sa svojom uobičajenom marljivošću, bila je dobra kao i njena reč. Ta vesela, vredna, pedesetogodišnja ženica, smeđih očiju, koja je u svojoj mladosti sigurno bila lepa, a koja je sada, bez ikakve pomoći osim jedne seljančice u kuhinji, upravljala parohijskim domom i svim njegovim ograncima.

Doručak je bio izuzetan, čak i u ovoj kući poznatoj zbog svoje trpeze. Pržena tabinja upecana u Vaksfordu pre zore, sveže pečene zemičke i maslac. Med i sir. Jaka kafa sa pavlakom koja se pušila.

Desmond, koji je bio malaksao od nejela, odao je priznaje toj divnoj trpezi, i mada je delom pogađao kanonikovu nameru, kad je ustao od stola, dobar deo njegovog straha i apatije bio je nestao.

On zakuca na šuber pa ga podiže i zahvali gospođi O'Brajan, za koju je znao da je prema njemu blagonaklona, a ovo je svakako bio trenutak kad mu je svaka dobra volja bila potrebna.

— Da li vam je prijalo, oče Desmonde?

Njene tamne oči zasjaše i ona se osmehnu otkrivajući bele zube. Volela je da je hvale, naročito taj mladi lep i sveštenik, tako lep mladić.

Kad je Desmond ušao u crkvu, misa je bila završena, i kanonik se, pošto je očitao molitvu zahvalnicu, nalazio u sakristiji.

On se osmehnu pomirljivim osmehom kad se Desmond pojavio i, neočekivano, pruži ruku.

— Jeste li dobro doručkovali, momče? Rekao sam gospođi O'Brajan da vam spremi poseban doručak.

— Divan doručak, hvala vam, kanoniče.

— Dobro, dobro. I sigurno ste dobro spavali.

Desmond pocrvene, promrmljavši skoro nečujno:

Da.

— Onda sedite pored mene, malo ćemo popričati i zaboraviti sve oštre sinoćne reči, i pokušaćemo da sredimo .sve te probleme za vas i za nas.

Pa, nemojte misliti da se nebo sručilo na vas zbog toga .što ste učinili jedan pogrešan korak. Niste jedini, to se odavno dešava. Ljudska priroda teško podnosi celibat. Bili biste iznenađeni kad biste znali koliko je pristojnih sveštenika učinilo tu grešku, ponekad, ali su se morali brzo trgnuti i zamoliti Gospoda za oprostaj.

Kanonik zamišljeno zastade, a Desmond, gledajući ga, odjednom postade žrtva čudne optičke varke. Video je ne kanonikovo rumeno, pošteno lice, već, samo za trenutak, slatko, pokorno, tamnih očiju lice gospođe O'Brajan.

— Pa, sad — uzdahnu kanonik — jedno je sigurno, sa tom devojkom ne smete više ništa imati. Kad biste imali, to bi bilo kobno. Shvatate li to i sami?

— Da, kanoniče. Teško je ...

— Naravno da je teško, a i da je još teže moralo bi se slušati. Vi želite nastaviti rad kao sveštenik, u čemu ste već postigli veliki uspeh i gde je budućnost tako svetla i blistava.

Vi ćete nastaviti da služite Gospodu kao njegov blagosloveni i miropomazan sluga.

— Hoću. Moram.

— Pa, onda, prepustite sve meni. Postaraću se da vam se Kler više ne približi. Ja imam moć i uticaj u tome i verujte mi, iskoristiti ću ga. Samo je vi izbacite iz glave. Ako to ne učinite, to bi bila grozna ludost, nesreća koju svi đavoli iz pakla očekuju. — On ustade. — Sada, uzmite kola i idi te dole da vidite kako je stari Dagan od jutros. Mislím da bi to moglo biti zapaljenje pluća, i ako jeste, moraće u bolnicu.

Kao što mu je bilo naloženo, Desmond se odvezao da poseti bolesnika. Zatekao je starca u boljem stanju, što je smatrao dobrim znakom, i pod nadzorom bolničarke, koja ga je uveravala da je u pitanju samo nazeb.

Vraćajući se kući Desmond vide da postavljaju oglase za Irski koncert, i odagna brige razmišljajući o pesmama koje će pevati — sve prave irske, odluči on, nežne, osećajne, rodoljubive. Parkirao je kola na Krosu, pozornici njegovog doživljaja s prasićima, i pešice pošao u posetu još dvojici bolesnika, celim putem pozdravljan dodirom kapa prstima i veselim, ljubaznim pozdravima punim poštovanja. Kako je lepo bilo biti u tako srdačnim odnosima sa svojim parohijanima, biti poštovan, da, čak voljen, u tom starom gradiću. Postepeno je počeo shvatati kako je njegovo ponašanje bilo glupo, kako opasno.

Bilo je vreme ručka kad se vratio u parohijski dom, a posle lakog obeda kanonik je imao još posla za njega, sve do večeri. Kako je bilo utešno zateći kanonika dobro raspoloženog prema njemu kao i uvek.

Dani koji su sledili bili su ispunjeni po kanonikovom planu, mnoštvom parohijskih dužnosti, dolaženjima i odlaženjima, kojima je Desmond bio stalno zaposlen i u pokretu. Od Kler nije bilo ni znaka, reč se nije čula od nje, a Desmond, veran svojoj zadanoj reči, pokušavao je da je izbaci iz glave.

Dan koncerta je najzad došao, i Desmond, koji je opet bio čio i raspoložen, odlučio je da pruži sve što može, pa i više, jer ga je kanonik počastvovao obećanjem da će prisustvovati koncertu.

Veče je bilo suvo i lepo, i svet se rano počeo skupljati u gradskoj dvorani, a kad su kanonik i Desmond stigli i zauzeli mesta rezervisana u prednjem redu, dvorana je bila tako prepuna da se prelivala i na ulice.

Desmond je dobio zadnje, počasno, mesto na programu. Plašio se, strašno se plašio, da će se Kler pojaviti, kao što je obećala. Ali kako je večer prolazilo u prijatnoj zabavi, od nje nije bilo ni traga. I sada je došao njegov red. Popeo se na pozornicu drvenim stepenicama i, usred pljeska, seo za klavir, odmah iza reflektora.

Vladala je mrtva tišina kad su njegovi prsti zasvirali po dirkama. Onda zapeva.

»Minstrel je otišao u ratu,

Naći ćete ga u redovima smrti;

Očev mač je opasao,

A buntovnu harfu obesio preko ramena ...«

Nije mogao odabrati bolji početak. Pljesak se prolomio do tavanice, utišan tek kad je podigao ruku. Odlučio je da pruži sve što može, da ukaže čast Irskoj i irskom preporodu.

Zatim je pevao »Kilarnej«, pa redom: »Zvezda pokrajine Daun«, »Terensov oproštaj sa Ketlin«, onu divnu pesmu koju je komponovala Ledi Daferin, »Susret zaborava«, a onda, malo šaljivo, odjednom počeo »Sreo sam je u vrtu gde rastu krompiri«. Srce mu je raslo dok je ispunjavao dvoranu dragim starim irskim melodijama. Najzad otpeva. »Ujutro odlazim u Filadelfiju«.

Sve je bilo senzacionalno, pobeda nad pobedama. Zaglušen od gromoglasnog pljeska, usred velike mase lica koja su ga pozdravljala, video je kanonika kako pljeska kao lud, a iza njega gospođu O'Brajan, kako živahno maše maramicom natopljenom suzama.

Nisu ga hteli pustiti. Morao je još pevati. Naravno za kraj, je bio ostavio svoju najmiliju pesmu, svoju najmiliju crkvenu pesmu.

Zavladala je mrtva tišina kad je počeo. Mrtva tišina kad je završio, a onda je počeo metež.

Bili su na pozornici, okružili ga, rukovali se s njim, tapšali ga po plećima, morali su ga osloboditi i odvesti iza kulisa, pa dole u garderobu.

Tamo je sedeo, iscrpljen, kad uđe kanonik, u pratnji narednika Dagana.

Prišavši pravo Desmondu, kanonik ga uze za obe ruke.

— Nikad, nikad u životu se nisam tako božanstveno zabavljao. A ni gospođa O'Brajan. Videli ste joj na licu, bila je u sedmom nebu.

— I mene uračunajte, oče Desmonde — reče narednik. — Nisam rimokatolik. Pre nego što sam došao ovamo, bio sam član protestanskog društva gore na severu. Ali pravo da vam kažem, kad ste pevali onu poslednju pesmu, došlo mi je da padnem na kolena. A sada, da budemo praktični, ne mogu vas pustiti na prednja vrata, suviše je opasno, napolju vas čekaju stotine ljudi. — On pogleda kanonika. — Ali znam da poznajete sporedan put, gospodine, pored Venela. Mogao bih vas pustiti na sporedna vrata ...

— Sjajno, naredniče. Otac Desmond je umoran, voleo bih ga odvesti kući.

Napolju, na hladnom vazduhu, kanonik uze Desmonda za ruku i povede ga kroz mrežu uskih prolaza.

— Imate Kilbarak na dlanu ruke, momče, ljudi vas vole. Čekajte da vidite kako će biti u nedelju u crkvi, prepuno sve do vrata. Vaš mali propust je završen i zaboravljen. Vi ste osvojili svet.

Dok su se približavali parohijskom domu, kanonik nastavi: — Znam vas, momče. Želite da svratite, očitajte molitvu zahvalnicu. A ja idem u kuću da vidim šta se dešava s večerom.

Desmond uđe u crkvu kroz sporedna vrata. Mada je bio umoran, bio je u stanju prigušenog ushićenja, zahvalnosti i radosti.

Osim svetlosti na oltaru, crkva je bila, kao obično, u mraku. Ne, možda ne potpuno mračna, pošto je u bočnom brodu bila upaljena jedna jedina svetlost boje ćilibara, iznad njegove ispovedaonice. On se primače i vide da u toj nežnoj svetlosti, stoji, čeka jedna žena, jedna devojka Kler.

Udarac je bio jak, ali Desmond posrćući kroz mračnu crkvu, priđe joj bliže. On prvi progovori.

— Kler, draga Kler, zabranjeno nam je da se viđamo. Nije trebalo da dolaziš.

— Misliš, dragi, da sam zbog toga što me je tvoj prokleti kanonik šibao i otrcavao svojim jezikom, misliš da sam mogla da se držim na odstojanju od tebe?

— Glas joj je bio potpuno miran i uzdržan kad je nastavila: — Ti znaš da ja tebe volim, a ja znam da ti mene voliš. Nikad nas ne mogu rastaviti.

— Ne, draga Kler, ali...

— Nema ali, Desmonde. — Sada joj je glas bio krut. Vezani smo zauvek, i to se ne može promeniti.

— No, draga Kler ...

— Ne može se promeniti, Desmonde, jer ćeš biti otac našeg deteta. Trudna sam, oče Desmonde, od tebe, i za nekoliko meseci rodiće se jedno malo dete koje će te zaista zvati ocem.

— Ali, draga Kler — promuća Desmond. — Kako bi mogla biti... hoću reći, prošlo je svega tri nedelje od kako smo bili zajedno.

— Mislila sam da ćeš to reći, a i da će mi to taj tvoj prokleti kanonik baciti u lice. A sada slušaj istinu i uživaj.

One noći kad sam došla k tebi u šumu, trebalo je da dobijem menstruaciju, zbog toga sam došla, sva sam gorela. Ti si me poslužio, a ja sam uhvatila. Nemam menstruacije, ujutro mi je muka, i imam osećaj kakav žena ima po celom telu, a naročito tamo dole. Zнала sam da sam u drugom stanju.

— Dragа, kako možeš biti sigurna?

— Oh, eto, kao što sam očekivala, ne od tvoje strane, već od kanonikove. Posle tri nedelje bez menstruacije, sela sam na voz do Korka, otišla dr. Dadleju Martinu, najboljem ženskom lekaru u Irskoj. On me je pregledao i dao mi ovo potpisano uverenje.

Ošamućen, Desmond uze hartiju, recept ispisan crnim mastilom.

— Ovde ne mogu da pročitam, draga. Moram ga odneti u sobu. Hoćeš li čekati, ili ćeš sutra doći?

— Biću u parohijskom domu. Tačno u jedanaest, i pazi da me čekaš, kao što ću ja tebe čekati.

Glas joj se sada promenio, smekšao do preklinjanja.

— Zagrli me sada, dušo, samo za trenutak, i samo me jedanput poljubi. Znaš da te volim svim svojim telom, srcem i dušom, kao što i ti mene voliš. I nikad neću dopustiti da me ostaviš.

Ona se baci Desmondu u naručje, strasno mu pruži usne, a onda se okrete i trenutak kasnije iščeze. Desmond se polagano okrenu i posrćući izađe iz crkve. Avaj, odmah je morao reći kanoniku, i radost pretvoriti u tugu.

XVIII

Neumitno, osvanuo je idući dan. Kanonik, koji je obično spavao kao zaklan, proveo je nemirnu noć. Desmond uopšte nije spavao. Čak je i dobra gospođa O'Brajan priznala da nije do tri ujutro sklopila oka. Teška tuga vladala je u parohijskom domu za vreme doručka. Kanonik je uporno tvrdio da se snaga mora održati za teško iskušenje koje nailazi. Dve mise bile su odložene, a telefonski poziv dr. Martinu u Korcu avaj, potvrdio je valjanost Klerinog uverenja, i sada, kad se približavalo jedanaest sati, gospođa O'Brajan je uglačala trpezarijski sto, dok je kanonik, pošto je namestio četiri stolice unakrst, stavio ogromnu Bibliju nasred tog komada nameštaja koji je ulivao strahopoštovanje.

— Moramo je uplašiti — promrmlja on. — Onda ću je napasti. I svi ćemo biti spremni i sedećemo kao sud na zasedanju kad ona uđe.

Tako su posedali, kanonik u čelo stola, Desmond preko puta, gospođa O'Brajan s leve strane.

— Ja vam u stvari nisam potrebna, kanoniče — promrmlja gospođa O'Brajan, nesigurno.

— Mnogo je pristojnije da imam jednu ženu, dobru ženu za stolom. Osim toga, to će je zbuniti. Sedite gde ste, gospođo O'Brajan.

Tišina iščekivanja obuze grupu, remećena malim časovnikom na ploči od kamina, koji je otkucavao jedanaest veselih otkucaja.

— Ovaj žuri — promrmlja kanonik.

— Ne, dragi kanoniče. Kasni četiri minuta. Zaboravila sam jutros da ga doteram.

Ponovo tišina. Spori mali časovnik pokazivao je sada jedanaest i šest minuta.

— Plaši se — uzviknu kanonik s prizpukom pobede u glasu. — Možda će sve biti dobro, Desmonde.

Baš u tom trenutku zvono oštro, zazvoni na vratima, na stepenicama, se začuše brzi koraci, i Kler, lepo doterana, upade u sobu. U elegantnoj lakoj plavoj haljini, madaminom zvonastom šeširu i kratkom crnom žaketu od kašmira, takođe prisvojenom, tankim crnim čarapama i lakovanim crnim cipelama divno je izgledala, kao da je došla pravo sa Plas Vandoma u Ric bar.

— Izvinite što sam zakasnila — reče, sedajući i bacivši rukavice na Bibliju. — Jednostavno sam morala urediti kosu.

Onda se nagnu i nežno poljubi Desmonda u obraz. — Kako si moj dragi, dragi? Donela sam ti mali poklon. Divnu meku košulju s mekim okovratnikom. Trebaće ti kad ostaviš tvrdu ogrlicu. — I spusti pred njega uredno umotan ravan paket.

Puna dva minuta, sud je ostao nem, čuteći zapanjeno, a onda se kanonik nakašlja.

— Znae, mlada ženo, u kakvu ste nas ozbiljnu, strašno ozbiljnu situaciju stavili?

— Ja, kanoniče? Zar u zločinu nije bilo saučesnika?

— Da, ovaj naš otac Desmond bio je namamljen u njega. Sjajan mladi sveštenik s velikom, sjajnom budućnošću, učinio je tu jedinu grešku. Hoćete li da on izgubi, da zbog toga pati celog života?

— Izostavite patnju, kanoniče. Do sada smo Desmond i ja doživeli zajedno mnogo zadovoljstva a hoćemo to i da nastavimo, zar ne, Dese?

Desmond pocrvene. Klerina ljupka, prijatna pojava, njen lep izgled i držanje, uzбудilo je njegove vitalne organe. Nije odbio njenu ruku koju mu je pružila.

Kanonik se nagnu, a glas mu se diže.

— Da prekinemo s tim lepim govorom. Šta tražite da otkačite Desmonda s te udice?

— Hoćete li reći da uzmem pilulu, kanoniče, možda od ove vaše ovde gospođe, pa da pobacim i ubijem tvoje dete?

— Oprostite mi, kanoniče, — reče gospođa O'Brajan — moram ići.

Ona ustade, a da niko nije pokušao da je zadrži, i izađe iz sobe.

— Govorim o novcu, to sam mislio! — viknu kanonik. — Koliko hoćete, da odete s novcem u neko lepo mirno porodilište, gde će za vas sve učiniti.

— »I ujutro se vratiti kući s kopiletom« — zapeva Kler. Onda, tvrdim glasom nastavi: — Koliko?

— Dve ... tri... — Posmatrajući njeno lice, kanonik polagano nastavi, — četiri... — Onda prasnu: — pet stotina zlatnih funti sterlinga.

Kler se nasmeja, tihim, podrugljivim, gorkim smehom.

— Priznajem, kanoniče, to je više od trideset srebrnjaka za koje su prodali našeg Gospoda, ali mene nećete kupiti, kanoniče. Ja nisam nikakva mala prljava seljačka sluškinja, koju je povalio neki seljački dripac i koja se može isplatiti u gotovom novcu. Ja volim Desmonda, a znam, kanoniče, i koliko on mene voli. Našem lepom detetu daćemo svoje ime, zajedno.

Tišina. Onda kanonik, sada potpuno besan, odigra svoj poslednji, adut.

— Onda nam preostaje samo jedno. Mi ćemo vas se odreći, potpuno i apsolutno. Desmond će ovde i dalje vršiti svoje sveštene dužnosti, a vi ćete biti ostavljeni s vašim neželjenim detetom.

Kler se glasno nasmeja, zabaci glavu i otkri sitne bele zube.

Onda joj se zubi stisnuše, a usne uobličišu u tvrdu tanku crtu.

— Upravo sam to i očekivala od vas, kanoniče. Pa, samo nastavite. I ja ću nastaviti! — Glas joj ojača, oči se suziše. — Idem prvim vozom u Dublin, u kancelariju poznatog lista *Irski aardianin*. kao što znate, s protestantskim tendencijama i poznatog po svom antiklerikalnom stavu. Ispričaću im čelu priču. Ala će to biti naslovna stranica, s fotografijama i svim ostalim, navaliće na vas s kamerama i fotoreporterima. O vama će pričati čela Irska, smejaće vam se, psovati vas, pljuvati na vas, moliće za vas, preziraće vas.

Dugo ćutanje. Onda tihim glasom: — Vi ne biste mogli uraditi tako nešto, Kler.

Kler se nagnu napred, i pogleda kanonika pravo u oči.

— Zar me još ne poznajete, vaša prokleta, glupava prečasnosti? — Opet duga, duga tišina. Onda kanonik uzdahnu, ustade i ispruži ruke.

— Učino sam sve što sam mogao. Ali ne vredi, Desmonde. Ne bih mogao podneti sramotu, beščašće moje lepe crkve, nove ograde oltara, i madamin povratak krajem meseca, i biskupa koji treba da dođe na krizmu. Moraćete otići s njom. I što pre, to bolje.

Ali iznenada, kao nadahnut, diže ruke i oči k nebu i, glasom prebolnim, dok ga je gospođa O'Brajan, stojeći pored vrata sa suzama u očima gledala sa strahopoštovanjem, uzviknu:

— Oh, gospode svemogući na nebesima, ima nečeg pogrešnog u tvojoj svetoj rimokatoličkoj crkvi kad jedan mio mladi sveštenik, cvet tvoga stada, samo zbog toga što je jednom pogrešio, i onda to ispravio pošten se oženivši devo j kom i davši svoje ime detetu, mora biti isteran iz crkve kao šugavo pseto.

Za sve to su krivi oni stari kopilani u Vatikanu, obavljani paučinom, i tako strašno sveti da misle da je greh ako onu stvar izvade kad idu da pišaju. To je ne samo nepravedno, to je strašno nerazumno i protiv prirode. To se mora promeniti, oh, to se mora promeniti, dragi gospode, to je moja ponizna molitva pred tvojim nebeskim prestolom.

Onda kanonik ozbiljno stade pred Desmonda.

— Jedno moram učiniti, pa makar prekršio crkvene propise, ali ne i duh, to Bog zna. Neću dopustiti da odete odavde i da s ovom devojkom živite i spavate u grehu. I neću dopustiti da se vaše dete rodi u grehu, kao kopile. Smatrajte ovo kao venčanje **in extremis** pali ću ga obaviti.

• **In extremis (lat.) = u krajnjoj nuždi — nap. prev.**

Dovedite devojku za jedan sat. Ja ću biti kod sporednog oltara, a gospođa O'Brajan će biti kuma. Nemojte me razočarati, Desmonde, ili više nikad nećete imati ni trenutak mira.

I tako, za jedan sat Desmond je stajao s jako uplašenom Kler, u prisustvu gospođe O'Brajan. Kanonik je svečano čitao obred i venčao ih, i oni su postali muž i žena. Pošto ih je blagoslovio, naglo se okrenu. Ostala je samo gospođa O'Brajan, koja sa suzama u očima poljubi najpre Kler, a onda Desmonda.

— Kleknite oboje i molite se Bogu da blagoslovi vaš brak, kao što ću se i ja za vas moliti.

Jadni stari kanonik, u stvari je bio na ivici snage. Nije se protivio kad je sledeći dan, subota, bio određen na brz:nu za Desmondov odlazak. Kler se pripremila i uzela je karte, dok je gospođa O'Brajan spakovala Desmondove stvari, plačući i sećajući se na srećne dane njegovog dolaska. Desmond prisili sebe da poseti, kako je mislio, poslednji put Maunt Vernon, da se oprostí sa Patrikom i Bridžitom.

Sve je bilo obavljeno mirno i dobro, pošto je Desmond želeo, pre svega, da ode u miru. Avaj, sutradan, kad se sa svima oprostio i u kolima sa Kler vozio na stanicu, zvuci frule i bubnja odjednom mu odjeknuše u ušima. Ljudi koji su marširali okružiše kola i pošto su ispregli konja zameniše ga oni sami, s obe

strane rude. A kad je muzika zasvirala: »Odevena u zeleno« s udvostručenim žarom, kola polagano nastaviše.

— Oh, bože, Dese! — uzviknu Kler oduševljeno. — Vuku nas na stanicu, kraljevski se opraštaju od nas. Kakva čast — kakva zabava! Pogledaj samo zastave!

Pošto više nije bilo konja, visoko podignute litijske irske zastave sada su se jasno videle, sve su bile pokrivenne belim platnom na kome su bile nabačene parole crnom bojom.

NEKA JE SA SREĆOM, DESE VOLIMO TE DESE.
SREĆAN BRAK SREĆNO DRAGI MINSTRELU PROMENI
ZAKON NEKA SE NAŠI SVEŠTENICI ŽENE

Kler je bila izvan sebe od ponosa i radosti.

Kad su najzad izašli iz kola i ušli u voz, ona spusti prozor na kupeu, mahnu i poče bacati poljupce moru lica ispod njih, a onda ihvati Desmonda za ruku i privuče ga k sebi.

Kako su se orili poklici! Tri put ura za Desmonda. Tri put ura za Kler. Onda jedan glas povika: — Tri put ura za bebu.

To natera gomilu sveta u neobuzdan smeh i klicanje. I, kad je voz najzad polagano krenuo, sve ostalo se utiša, a muzika zasvira fortissimo: »Zar se više nećete vratit.?« Tako se otac Desmond oprostio od svoje parohije u Kilbaraku.

ČETVRTI DEO

I

Pre nego što će otići iz Kilbaraka, Desmond je postupio pametno kada je napisao pismo staroj domaćici svoga oca, gospođi Malen, koja je sada zaista bila vrlo stara, ali još energična žena, a zamolio je da mu nađe pristojan trosoban stan s kuhinjom i lepim položajem na Kijisu. Desmond je poznavao Kijs od detinjstva i činilo mu se da bi tamo mogao naći jednostavno i mirno utočište, dok ne bude jasnije znao šta očekuje njegovu ženu i njega. Istom poštom pisao je upravitelju svoje pripremne škole Sv. Brendana.

Kad je srećan par stigao na stanicu, Desmond je uzeo taksi da se odvezu do Kijisa, dok je Kler uz put posmatrala bučne ulice s radosnim iščekivanjem.

— Dragi stari Dabline! Evo nas!

Kod gospođe Malen bračni par je bio pozdravljen s manje oduševljenja. Staričino lice izražavalo je zabrinutost i zbunjenost, ali je bila našla skromno nameštenu kuću skoro u neposrednom susedstvu, za koju je smatrala da će im odgovarati i pavela ih je tamo pošto se ogrnula šalom.

Desmond, koji je očekivao najgore, osetio je olakšanje i zadovoljstvo kad je pogledao tri sobe, ne loše nameštene, i kupatilo s toplom i hladnom vodom.

Pošto je stanarina bila umerena, kuću je odmah iznajmio na šest meseci i naredio da se unese prtljag iz automobila. Gospođa Malen, koju je pustio da ode, uz poklon od jedne funte, obećala je da će reći gazdi da pošalje ugovor.

— Pa, dušo, — uzviknu veselo Desmond — kako ti se sviđa naš novi dom?

— Na tako nešto ja nisam navikla, Dese. Tako je prost.

— Ja misliom da smo srećni što smo ga dobili, tako brzo.

— Ti si navikao na tako proste četvrti, Dese. Tu si rođen. Ali ja sam odrasla u otmenijoj, sredini.

Ne obazirući se na to, Desmond reče:

— Pa, kako bi bilo da se snabdemo s malo jestiva? Koliko se sećam, na sledećem uglu nije loš mali bakaln.

— Onda idi, Dese. Ja hoću da otpakujem stvari i da se odmorim. Ne zaboravi moje stanje, dragi.

Desmond pođe do male Kalijeve radnje na uglu, gde ga, srećom, nisu poznali, i kupi čaj, kafu, ekstrakt, mleko i šećer, hleb, paradajz, biskvit i teglu marmelade, sir, maslac, malo sečene hladne šunke, slanine i tuce jaja. Zadovoljan zbog velike novčane porudžbine, vlasnik u kecelji, koji više nije bio Džon Keli, pristade da namirnice odmah pošalje po momku.

Ako je Desmond očekivao čestitanja za taj lep dokaz vrednoće, bio je razočaran.

— Pogledaj, Dese, pogledaj. — Pokazujući haljinu, pomalo izgužvanu, Kler nastavi: — Ta vraška Bridžita, kojoj sam rekla da mi spakuje stvari, napravila je krpu od moje divne nove muslinske haljine.

— Zar se ne može izglačati, dušo draga?

— Gde je pegla? Hajde reci mi? Ne, to će morati na čišćenje.

Tada se začu kucanje na vratima. Bio je to momak sa namirnicama.

— Pa, hajde, dušo, da nešto štrpnemo, posle toga ćemo se oboje bolje osećati. Hoćeš li nešto da progutaš dok ja budem vadio stvari iz kofera?

Kler s odvratnošću pogleda na paket na stolu.

— Moram ti reći na početku, Dese. Ja nisam tip kuvarice ni sudopere. Ja sam lepo vaspitana, i na to nisam navikla. Zašto ne skoknemo na večeru do »Hibernijena«?

— I da se vratimo i zateknemo nenameštene krevete, sve čaršave i ćebad još u predsoblju, i moje odelo još neraspakovano.

— Ah, Dese, divan si kad se malo zacrveniš i uzbudiš. — Ona ispruži ruke. — Hajde, poljubi me, ljubavi. Zar nije bilo divno u vozu, sve ono sitno truckanje, od koga smo se lakše dizali i spuštali, ulazili i izlazili. I imaš pravo, moramo namestiti krevet. Ja ću to uraditi, ali ti spremi večeru.

Desmond stavi dva jajeta da se kuvaju na malom plinskom štednjaku i poče postavljati sto kad ga glasno zapomaganje natera da potrči u prednju sobu.

— Krevet, dragi. Raspao se, komadi se razleteli na sve strane, a tako su teški da ih ne mogu podići.

Bio je to jedan od onih irskih starih kreveta od masivne hrastovine i dovoljno velik da čela porodica u njemu spava.

Desmond priđe dasci na gornjoj strani kreveta.

— Hajde da počnemo odavde i namestimo je uza zid.

Zajedno, naprežući se jako, podigoše krevet koji kao da je bio težak jednu tonu, a onda Kler uz uzdah ispusti svoj kraj. S gromoglasnim treskom daska ponovo pade na pod.

— Treba nam pomoć, Dese. To je za nas suviše teško.

— Moramo to uraditi, Kler. Moramo pokazati da smo sposobni. Ne možemo spavati na podu.

Baš kad se Desmond ponovo sagnuo da dohvati dasku, zvono na vratima zazvoni.

— Ko to može biti, do đavola?

Ne odgovorivši na to umesno pitanje, Desmond pođe prednjim vratima i otvori ih.

Na vratima je stajao jedan mladić, golglav i osmehivao se.

— Ja sam Džo Malen, gospodine, unuk stare gospođe Malen.

Ona je pomislila da vam je možda potrebno malo pomoći, kad se useljavate. Naročito s krevetom.

Desmond ispruži ruku.

— Uđite, Džo. Milo mi je što vas vidim. U pitanju je krevet, naravno.

On ga povede u prednju sobu, gde Džo pogleda krevet i klimnu glavom.

— To je jedan od stare garde, gospodine. Mislim da znam trik.

On skide kaput, otkrivajući sjajne mišice, i uze dasku obema rukama. Jedan trzaj i daska je bila podignuta i nameštena uza zid.

— Ako hoćete, pridržite malo, gospodine, da se ne oklizne, a ja ću za čas podići kraj.

Kao što je rekao, Džo je odmah podigao kraj i stavio ga na svoje mesto. Onda, držeći ga rukama, uze bočne daske i uglavi ih napred i natrag. Zatim je došla na red sredina. I tako je tu stajao krevet, očekujući madrace, grdosija koju je Džo stručno namestio kako treba.

— Eto, gospodine. Mislim da ćebad i čaršave prepustim gospođi.

— Hvala vam, Džo, milion puta. Sada mi morate reći koliko vam dugujem.

— Ni pare, gospodine. Ime Ficdžerald se još poštuje na Kijsu. Osim toga, meni baš ne ide tako loše.

— Šta radite, Džo? — zapita Kler.

— Ja sam profesionalni fudbaler, gospođo. Centarfor dablinskog Horpa. Primam dobre pare za to, pa, pošto sam slobodan, popodne i uveče, osim subotom, gospodin Beson me je zaposlio kao kelnera u salonu »Hibernijena«.

— Gospodin Beson?

— To je Švajcarac koji je kupio taj stari hotel i sa svojom dobrom ženom Irkinjom napravio divan lokal, ne biste ga sada poznali posle onog starog »Hibernijena«. Dođite tamo da me posetite, oboje. Za vas će se uvek naći čaša šerija.

— Hvala vam, Džo — reče Kler. — Doći ćemo.

— E pa ja sad odlazim, i želim vam laku noć u tom dobrom starom irskom krevetu.

Kad se Desmond vratio, pošto je ispratio Džoa, on pogleda krevet, a onda Kler.

— Kako je to sjajan mladić, tako snažan, tako dobro građen i tako učtiv.

— Bogami jeste dragi. I tako strašno lep.

Jaja u kuhinji bila su tvrdo kuvana, ali narezana, i s paradajzom, prženim hlebom i kafom, pružila su zadovoljavajući obrok.

— A sada u krevet, draga. Mrtav sam umoran. Posuđe ostavljamo za sutra.

Kad su se svukli i uvukli se u prijatan krevet, Kler prošaputa blago:

— Zar nije ovo divno, ovaj veliki krevet, posle mračne šume i zagušljivih železničkih vagona, tako topao i prijatan? Hajde, dragi, dođi, molim te, dođi.

On joj priđe, znajući da je dvaput dnevno loša, žalosna navika, ali se nije mogao odupreti, a potom, držeći se za ruke, oni utonuše u dubok san.

Nikad, za mnogo, mnogo godina, nije taj stari irski krevet, koji je video toliko mnogo puta kako se leže i ustaje, imao tako čudnovat i neprikladan bračni par, kao što su bili taj, mladi čovek i žena, koji su sada ležali na njegovoj širini i čvrsto spavali i dalje se držeći za ruke.

II

Bilo je osam sati kad se Desmond probudio, pošto je dobro prespavao noć. Malo zatim ustao je da podigne roletne, pustivši sunce da preplavi sobu. Kler, ležeći u postelji, s jednim okom otvorenim, kao neka lenja mačka, promrmlja sanjivo:

— Vрати se, Dese. Tako je divno, pri takvom suncu.

— Vratio bih se, Kler, ali imam zakazani sastanak sa doktorom O'Heirom.

— Ah, da. Pa, uzmi šolju kafe, zlato i malo prepečenog hleba. Dok je oblačio kućni ogrtač i pripremao se da pođe, ona dodade:

— Kad već to radiš, dragi, napravi duplu porciju — to ti je isto kao i jedna.

Pet minuta kasnije vratio se s malim poslužavnikom na kome su stajale dve šolje kafe koje su se pušile primamljivo, a pored kafe dva komada toplog prepečenog hleba namazanog maslacem. Skinuvši svoj deo na mali toaletni stočić, on pruži poslužavnik Kleri, sada podbočenoj na oba jastuka.

— Dese, kakvo si ti srce, izabrala sam ono pravo kad sam tebe izabrala. Ovo bi zaista trebalo da postane naša svakodnevna navika.

Pijući i uživajući u postelji, ćutala je, a onda, posle popriličnog zalogaja prepečenog hleba tužno odmahnu glavom:

— Dragi Dese, moram ti nešto priznati, pa bolje da sada to obavim i dobijem tvoj oproštaj, a ne da umirem od brige. Dragi Dese, ja nisam ni od kakve koristi u kuhinji. Ne znam da kuvam, nikad to nisam radila, a pošto sam vaspitana kao dama... — On brzo podiže oči da vidi da li se to ona možda šali, ali ona se nije šalila, već je nastavila s nekom ponositom tugom: — Nikad nisam stavila prst u vodu za sudove, niti sam u životu oribala prljav lonac. — Pustivši da se to slegne, ona nastavi: — Pa, možda bi nam tvoja stara gospođa Malin mogla pomoći ili nam naći neku devojkicu.

— Videćemo dušo šta se tu može učiniti, kad se sme-stimo.

— Ako hoćemo da jedemo, dragi Dese, odmah iza ugla ima dobrih jeftinih malih restorana u ulici O'Konela, to jest, ako je »Hibernijen« preskup za tebe.

— To ćemo takođe videti draga. U međuvremenu moram ići.

— Nadam se Dese, da ćeš naći zaposlenje. Bilo bi užasno da se vrtiš ovde i ništa ne radiš.

— A šta ti nameravaš jutros?

— Oh, ja ću prošetati ulicom Grafton i razgledati izloge. Uzgred, zlato, imaš li malo novca za trošak, za svaki slučaj i tako dalje?

— Svakako, draga, samo da najpre spremim sudove i obučem se.

Desmond je odneo sudove od doručka u kuhinju i oprao ih sa sudovima od večere. Srećom, bilo je vrele vode. Dobri Džo je sigurno sinoć upalio grejač pre nego što je otišao. Kad je obrisao sudove, Desmond ih vrati na mesto, na police u kredencu. Onda se brzo obrijao pred majušnim ogledalom koje je visilo iznad slivnika i vratio se u spavaću sobu. Obukavši se, otključao je svoj kofer u ormanu i uzeo deset funti iz svoje gotovine, ne propustivši da pogleda knjigu veresije, koja je pokazivala uznemiravajući bilans od osamsto šezdeset dve funte. Sada je shvatio koliko je potrošio ili dao u dobrotvorne svrhe, od tri hiljade koje je nasledio od majke.

— Pa, Kler, ja odoh. Hoće li ti ovo biti dovoljno za sada?

Izvukla se ispod čaršava, odakle je posmatrala svaki njegov pokret.

— Šta, Dese, to si ti. Oh, da, dragi. — Uzimajući novac: — Ovo će mi malo poslužiti. A sada srećno, dragi.

Očitaću jednu malu molitvu za tebe.

Kad je otišao, ona izbroja novčanice, a onda se ponovo ututka da još malo odspava.

Desmond je otišao pešice do kraja Kijisa, zaokrenuo desno i uputio se ulicom Grafton, srećan što se opet našao u toj poznatoj prometnici, s punim pravom ponosu Dablina, i produžio njom dok nije stigao do ugla s kojega mu se pružio vidik na Koledž Grin. Nameravao je da ode pešice do Balsbridža, ali iznenadno pojačanje umora koji je osećao celog jutra natera ga da uđe u tramvaj. Dobro je znao razlog svog umora, i zato je odlučio da o tome lepo i razumno porazgovara s Kler.

Uskoro stiže tramvaj iza okuke i stade na njegov znak. Kad je seo, Desmonda ponovo obuze čežnja i bolne uspomene iz ranog dečastva, dok se tramvaj drmusao istim onim putem kojim je tako često išao u školu. Osećanja se pojačala kad je sišao iz tramvaja na krajnjoj stanici Bals-bridž i gradskim parkovima otišao do škole Sv. Brendana.

Neki zakasneli đaci u poznatim zelenim i crnim bluzama, žurili su preko igrališta, dok ih je on polagano pratio do ulaznih vrata. Nije bilo potrebno da pita za pravac. Dobro je poznavao put pored učionice, i kroz privatni hodnik koji je vodio do poslednjih vrata, na koja tiho zakuca. Glasovi koji su se čuli iznutra ukazivali su da je dr O'Hejr, zauzet, pa Desmond sede napolju na klupu. Kao molilac bio je spreman na čekanje. Za neki četvrt sata vrata se otvoriše, da propuste jednu lepo obučenu ženu, zvaničnog izgleda, koju upravitelj učtivo otprati do kraja hodnika.

Vrativši se, dr O'Hejr ugleda Desmonda i tiho ga pozva unutra. Smestivši se udobno za pisanim stolom, pokaza na stolicu i kad je Desmond seo, stade dugo, dugo posmatrati svoga posetioca. Desmond je isto tako, s puno poštovanja posmatrao sa svoje strane upravnika, skoro zgranut, znacima starosti na njegovom izboranom i upalom licu.

— Pa, Desmonde, dobio sam vaše pismo i pročitao ga s dubokim iznenađenjem i žalošću. Pitam se šta li bi mislio o njemu vaš dragi otac, tako

poštovan, tako plemenit? U njegovim starim godinama verovatno bi ga ubilo. Jeste li bili nesrećni kao mladi sveštenik?

— Daleko od toga. Voleo sam posao u Kilbaraku, ali sam imao da biram hoću li se poneti kao častan čovek ili ću ostaviti jednu devojkicu iz dobre porodice da sama snosi sramotu i beščasće.

— Devojkica je znači bila u drugom stanju.

Desmond tiho pogru glavu.

— Pa, sada vas vidim u boljoj svetlosti, Desmonde. Sada ste znači venčani, izgnanik iz crkve, u teškim prilikama i posao vam je strašno potreban.

— Kao uvek, gospodine, vi sledite stvar s bistrinom i osećanjem pravde.

— Ne laskajte mi, Desmonde, ili neću hteti da imam posla s vama. Sada slušajte, šta mi možete ponuditi kao učitelj?

— Mogu predavati latinski, francuski, i talijanski, pa i španski, tečno govorim sve te jezike. I verujem da bih bio dobar s mlađim dečacima.

Imao sam prilično uspeha s mojim učenicima za prvo pričešće i krizme u Kilbaraku.

— Baš tako — pomisli dr Heir. — Pa, Desmonde, mogao bih vas uzeti da predajete latinski i francuski u dva niža razreda. A u ostalom vremenu možete mi pomoći u kancelariji, ispravljati zadatke, pomagati mi pri prepisci, vođenju arhive i tako dalje. Normalna plata bila bi 20 funti mesečno, ali zbog naše bliske veze i zbog toga što vam je očigledno potrebno, daću vam 25 funti

— Oh, gospodine, tako sam... — Upravnik diže ruku.

— Sve to, Desmonde, pod jednim uslovom. Da ni sada ni ubuduće ništa ne znam o vašim životnim prilikama. Vi ste jednostavno stari, cenjeni učenik, koji je došao k meni da traži zaposlenje.

— Ja... ja mislim da razumem, gospodine, i naravno, slažem se.

— Da, Desmonde, kad bi došlo do ušiju roditelja da sam svesno uposlio čoveka s vašim ugledom da uči njihovu decu, bio bih u vrlo teškom položaju — jedino bih vas mogao odmah otpustiti.

— Onda ste zaposleni, Desmonde. Od sutra u devet sati. Ponavljam uslove. Normalna plata bila bi 20 funti. Zbog toga što mi vas je iskreno žao, daću vam 25 funti.

— Razumem, gospodine. I slažem se. Ovde se ništa nije čulo u Dablinu, o . . . o Kilbaraku.

— Oh, hvala vam, gospodine. Od srca. Videćete kako ću vam služiti.

— Dobro, Desmonde. Sada me ostavite. Imam šesti čas za pet minuta.

— Desmond je izašao iz škole u devetom nebu. Bio je spasen. Redovni posao, posao koji će voleti, i plata koja će više nego zadovoljiti Klerine i njegove potrebe.

Više se nije osećao umornim, pa je išao pešice sve do Dablina. Smatrajući da uspeh treba proslaviti, on svrati kod Bjulija na veliku šolju kafe i dve pšenične lepinjice namazane svežim maslacem. Oдавно je poznao Bjulijevu kafu, apsolutno bez premca, tako mirisnu i jaku, s lončićem gustog svežeg skorupa da je učini još boljom. Bila je božanstvena, mada je baš pozeleo i divnu pitu od svinjetine koju je upravo zagrizao njegov sused, ali to bi bio veliki trošak, pa je morao ostaviti za kasnije. Zatim se prošetao do Sent Stivens Grina i sedeo na klupi na suncu među studentima koji su obično provodili podne na tom prijatnom trgu sa zelenilom u srcu prometnog Dablina.

Vratio se u svoju malu kuću na Kijisu, koju je sada nazivao »domom«, u tri sata. Kler se još nije bila vratila, ali skoro odmah po njegovom dolasku ču se zvono. Pred kućom je stajao lep kamionet, a na pragu šofer, u kitnjastoj zelenoj uniformi.

— Stanuje li tu gospođa Doneven-Ficdžerald?

Sasvim zaprepašćen, Desmond ipak potvrdi.

— Od Svicera — reče čovek predajući Desmondu u ruke dve velike, lepe kutije vezane trakom. Onda skoči u kamionet i nestade.

Desmond se polagano vrati u kuću i spusti dva paketa luksuznog izgleda na sto u dnevnoj sobi posmatrajući ih s pomešanim osećanjima i mrmljajući u sebi s upitnim čuđenjem: — Gospođa Doneven-Ficdžerald.

Nije dugo sumnjao. U četiri sata Kler ulete unutra, vrlo lepa u svojoj najlepšoj odeći, sva usplamtela od ushićenja i uzbuđenja kad ga je zagrlila i uzviknula:

— Oh, dragi, tako sam se divno provela. Hajde da sednemo da ti ispričam. Pa, otišla sam, naravno, Sviceru u ulici Grafton i tamo se jedan sat božanstveno provela. Nemaš pojma kakve sve divne stvari imaju, po pravoj pariškoj modi, i još lepše. Pa, osim što sam gledala, ponešto sam i kupila ...

— Ovo tu? — prekide on.

— Da, dušo. Nešto. Dve božanstvene haljine, poslednji modeli, jednostavno nisam mogla odoleti. Naravno, sada ih ne mogu nositi, dragi, zaista se počinje videti, no posle ću ti se svideti u njima.

— Ali, Kler, sigurno koštaju užasno mnogo. Kako si uspela da... ?

— Vrlo jednostavno, dragi, rekla sam im da sam nećakinja gospođe Doneven i da želim otvoriti račun. Nemaš pojma, madamino ime je lozinka u Dablinu. Trebalo je da ih sve vidiš kako su mi se klanjali i klanjali.

— Ali to se sve mora platiti.

— Ah, od Svicera šest meseci ne šalju račune, naročito nekom ko se zove Doneven.

— Vidim da si prisvojila to ime.

— Ona se nasmeja. — Ah, šta mari, dragi. Pripada mi.

— Da li su time tvoji doživljaji završeni? — zapita on malo zatim.

— Nikako, nikako, razume se. — Ona se zakikota. — Setivši se Džoovog poziva da dođemo kod Irca svratila sam u salon i dobila obećanu čašu šerija. Džo je srce. Sigurno me je pomenuo gospodinu Maleju, upravitelju, najfinijem tipu koga bi mogao upoznati. »Džo mi kaže da ste nećakinja jedne od naših najodličnijih mušterija.« »Da,« rekoh. »Ja sam gospođa Doneven Ficdžerald.« Rukovali smo se. »Hoćete li ručati? Kod nas?« »Nameravala sam,« rekoh, čvrsto kao tuč. »Na žalost, vidim da sam izjurila bez novčanika.« »Oh, madam, neka vas to ne brine. Sada ću vam rezervisati sto. I možete ručati **à la carte** kao gost hotela.« Dakle, Dese, da skratim priču, ručala" kako se najbolje može ručati, bio je to životni ručak, **pâté de foie gras** losos na žaru, sladoled od jagoda, irska kafa. Onda sam bila ispraćena s poklonima i osmesima. I eto me, dragi, vratila sam se kući i umirem da pravim piš-piš, moram da jurim. Hoćeš li da spremiš solju čaja Dese. dok sam ja zauzeta u kupatilu?

Kad je otišla da obavi tu bezopasnu radnju, Desmond polagano pođe u kuhinju da spremi čaj. Nijednom ga nije zapitala da li je njegov razgovor sa dr O'Hejrom bio uspešan. Sada, prvi put shvati glupost svog braka i, kao iznenadni udarac, odjednom ga obuže predosećanje nesreće.

III

Osim što je mesečna plata, bila taman dovoljna da sastave kraj s krajem, Desmond je bio srećan na svom novom poslu. Kako su nedelje i meseci prolazili, prihvatili su ga, i, pošto je uvek bio dobar s decom, zavoleli u školi. Kolege nije mnogo viđao, jer kad nije bio u razredu, dr O'Hejr bi ga zaposlio u kancelariji, često i posle školskih časova. Zapazivši napore da zadovolji na poslu, počeo se interesovati za Desmonda, predlažući mu da kasnije sprema doktorat iz filozofije.

Kler je takođe, na sebi svojstven način, pozdravila i odobravala Desmondov napor da zarađuje nasušni hleb.

— Biće to pravi blagoslov, Dese, kad se više ne budeš morao motati po kući kao šugavo pseto, dok sam ja u gradu.

Kler, je međutim, manje izlazila i ostajala u gradu, manje nego ranije, pošto se sada sasvim primećivalo da je u drugom stanju i približavao se dan porođaja. Desmondova želja da se porođaj obavi u porodilištu Mater Mizerkordija bila je grubo odbijena.

— Ne želim taj manastirski Miserarium.

— Ali Mater uživa svetski glas, Kler. Moj prijatelj Alek bio je tamo na praksi akušerstva.

— Možda je dobar za studente, ali za pacijentkinje — stoje napolju i slušaju vrisku. Neću da se kaluđerice muvaju oko mene i prskaju me svetom vodicom. Dugo sam razgovarala sa starom gospođom Malin. Ona je mnogo dece porodila, pa će poroditi i naše.

Desmond je, naravno, bio prisiljen da se povinuje, sumnjičav, no pod utiskom Klerine smelosti. Kasnije je razgovarao sa nekadašnjom očevom domaćicom, koja ga je malo umirila. I zaista, kad je do porođaja došlo, sve je obavljeno veoma lako i

vesto. Desmonda, koji nije proveo napolju više od jednog sata, hodajući gore-dole, pozvala Je gospođa Malin, sasvim zvanična u velikom belom uškrobljenom mantilu, da mu pokaže divnu kćer, svu toplu i meku iz kupke, čije su ga tamne oci, dok je ležala u njegovim rukama, gledala s nežnim čuđenjem. Kler, posmatrajući taj dirljivi prizor iz svoje opuštene tromosti, uzviknu:

- Jesi li zadovoljan mnome, Dese?
- Divno, hvala ti, draga Kler. Divno dete, s tvojim divnim tamnim očima.
- Hvala ti, dragi Dese. Sećaću se tih reči kad stigne naš idući priraštaj.
- Nadam se dušno da nije bilo jako teško.

Tu se stručno umešta stara dama.

— Kažem vam, gospodine, na časnu reč, u životu nisam imala takvu pacijentkinju. Rađala je bez vikanja, kad je dete izašlo, to je ono najgore, gospodine, nije ni pisnula. A vama kažem i to, jer znam da vas to znima, nema ni posekotine, čak ni ogrebotine na njenoj dragoj maloj, znate čemu. Sveža je i dobra kao uvek.

Stara žena bila je u izvrsnoj formi, i kad je sve obavila na svoje zadovoljstvo, ona se osmehnu Desmondu.

— To je sve, gospodine. Majka sređena, beba okupana, i spava, mala kolevka pored vašeg kreveta nameštena, sve za nju spremno, majka udobno u krevetu u polusnu, pa ja odlazim, do sutra rano izjutra.

— Laku noć, i hvala vam gospođo Malin — reče Kler. — Srce ste.

Desmond isprati staru ženu kroz predsoblje, zagrlji je i poljubi u oronuli obraz.

— Dragaa, draga gospođo Malin, vi ste anđeo, i sve ste nas tako usrećili svojom dobrotom i veštinom. To vam novcem nikad ne možemo platiti, ali, molim vas, recite mi koliko vam dugujemo.

— Obično se plaća dve funte, gospodine. Ali od vas neću ništa.

Desmond oseti kako mu suze naviru na oči. Izvadi iz džepa dve novčanice od pet funti koje je izvadio iz svog kofera u ormanu i tiho joj pruži.

— Oh, ne bih mogla, gospodine, zaista ne bih mogla...

— Morate, zahtevam, posle svega što ste učinili, pozajmili nam kolevku, i sve.

— Pa, gospodine... uzeću jednu, i najljubaznije vam zahvaljujem, ali više ne. — I ugura jednu novčanicu u Desmondov džep od kaputa. — A sada, laku noć. Doći ću rano odmah ujutro. — Na pragu se okrenu. — Kako bi ovo bio srećan trenutak za vašeg poštovanog oca da je doživeo da vidi svoju divnu ununku, samo nju, i ništa više.

Desmond uđe u kupatilo i spremi se za krevet. Dok se peo da legne pored Kler, on prošaputa:

— Spavaš li, draga? Ako ne spavaš, želeo bih ti reći koliko si me usrećila. Čini mi se da će nas dete približiti, zatvoriti malu pukotinu koja kao da se pojavila između nas.

— A ko je napravio tu malu pukotinu? I šta bi bilo koja žena mislila o mužu koji dođe jedne noći i izričito joj kaže da je ne želi šest noći u nedelji dana?

— Bilo je to glupo i netaktično od mene, Kler. Želim da te ljubim. Ali sam pomalo kao isceđen limun ako preteram.

— Ima muškaraca kojima toga nikad nije dosta. Ali u tebi još ima mnogo svešteničkog, Dese. Pa, pošto sada dojim i sigurna sam, možda ću te češće sretati. — Ona ga poljubi, dodavši: — Ako se beba noću probudi, ustani pa mi je donesi.

Skoro odmah potom ona zaspala, a Desmond uskoro iza nje, privivši se uz njeno meko i toplo telo.

IV

I sada, svake subote i nedelje, kad je bilo lepo vreme, mala porodica se mogla videti kako ide u šetnju duž Kisja pa preko mosta čak do Feniks parka. Kler, koja je divno izgledala u novim Svicеровim haljinama, beba u lepim kolicima koja joj je kupio otac i, naravno, Desmond, koji je uživao u pogledima divljena koji su bili upravljani njegovoj pratnji.

Kler je iskoristila to srećno međuvreme da preda Desmondu račun za haljine, nekih šezdeset funti, koji je opet bio poslat s opomenom. Nije se mogao buniti ni kada je ona sama rešila teško pitanje krštenja deteta.

— Ti ne želiš da to sam obaviš, Dese?

Oklevao je. — Ali to se mora obaviti.

— Daj mi ono kratko pismo o venčanju koje ti je kanonik dao, a ja ću to svršiti u nedelju kod karmelićanki. Posle jedanaest sati tamo se uvek skupi mnoštvo sveta. I dalje se slažeš da se zove Džeraldina?

Kler je to uporno zahtevala u nadi da će umilostiviti svoju tetku, za koju se još nadala da će je pridobiti uz pomoć tog divnog deteta.

Tako je Kler pošla dok je Desmond čekao, mučen bolnom neizvesnošću, koja se raspršila kad se Kler pojavila, osmehujući se široko.

— Sve je gotovo, momče. Mala je sada krštena, neka je Bog blagoslovi.

Tada mu je predala Sviceroz račun. Da, Desmond je bio srećan, bar toliko srećan koliko je čovek mogao biti srećan u njegovom nezavidnom položaju. Njegova predavanja u Sv. Bredanu spasla su ga bar njegovog najgoreg kajanja, a kad bi ga to ponekad mučilo, kad je bio sam, uzviknuo bi: — Izbacio si me kao trulu jabuku. Zašto da ti se vratim?

Njegove odnose s Kler popravila je pomoć koju je pružao oko male Džeraldine. Svake večeri kad bi se vratio iz škole, on bi je okupao, obrisao i napuderisao i povio u čiste pelene za noć. Subotom i nedeljom on je bio isključiva dečja dadilja, i nagrađivan je priznanjem punim ljubavi koja je grejala njegovo srce.

Jednog dana dok je tako bio zauzet, a Kler čitala jutarnje novine, ona dokono primeti:

— Šta je to priznanica, Dese?

— Komad papira, kao neki sporazum koji potpisuješ svojom rukom.

— Je li to sve? — Ona se nasmeja i spusti novine da bi posmatrala kako on puderiše i povija malu. — Ti baš umeš s njom, Dese, pravo je uživanje kako s njom postupaš. I ona te sada voli, to joj se vidi u očima.

— Desmond se osmehnu. — Jesi li spremna za šetnju?

— Idem samo da se presvučem. Šteta što svi ne možemo nekuda na ručak, U »Hibu« bi nam se divili!

— Ona je zato suviše mlada, dušo.

— Ah, pa da, naravno. No kad već govorimo o ručku u »Hibu«, Dese, zar mi nisi obećao da ćeš me odvesti na čast kad prestanem dojeti!

— Stvarno sam ti obećao, draga Kler, i održaću reč. Šta misliš iduće subote? Zamolićemo gospođu Malin da pričuva Džeri.

— Važi, Dese. I želim da to bude u punoj paradi. Subotom je najbolje u »Hibu«. Celo društvo je tamo.

Idućih nekoliko dana, misao o predstojećem ručku nije napuštala Kler. Ne propuštajući da stalno opominje Desmonda na obećanje i pripremajući se na svoj sopstveni način za slavlje, odlazila je po nepoznatim poslovima nekoliko puta nedeljno, vraćajući se s raznovrsnim paketima koji su terali Desmonda da se upita koliko li je novca potrošila na tu očiglednu raskoš i kakav li je to izvor tog neslućenog bogatstva. Međutim, uzdržavao se da dodirne to pitanje, u želji da sačuva sklad koji je sada kao neka slatka melodija lebdeo nad kućom.

Pošto je Kler sada došla i sama izjavljivala da je »sigurna«, Desmond je bio pobuđen, više manje kraljevskom zapovedi, da obavlja svoje bračne dužnosti češće nego pre,

— Ti si zaista veliki ljubavnik — pohvali ga Kler posle jednog napornog poduhvata. — Ne želim da ti to zavrti glavu, dušo, ali ti ženu zadovoljiš i ispuniš. Ima muškaraca koji je ostave u neizvesnosti da čeka ono što nije dobila. Ali ti si pravo zlato. Znala sam to već prvi put kad sam te imala u šumi u Kilbaraku.

— To je bio kratak i — dodade on brzo — sladak doživljaj.

— Ja nemam vremena za one koji to odugovlače, dragi, kao kad bi spustili cigaru pa se na nju vraćali. Osim toga, to je grešna perverzija u očima crkve. Ne, ne, meni se sviđa tvoj način, momče, prodoran si.

— Uvek se plašim da ti ne povredim grudi — promrmlja Desmond, možda u težnji da skrene s tog razgovora. — One moraju biti pune i nežne, dušo.

— Jesu zlato, i sladak si što o tome misliš. A zašto idući put ne bi ušao od pozadi? Kažu da je to još bolje.

Prema tome, dve noći kasnije, uz odgovarajuće odobrenje, Desmond je, mada je pokušavao da odgodi taj događaj, učinio kao što je zamoljen, ali sve vreme ga je progonilo užasno prisećanje na dva ulična psa koje je jednom s gađenjem posmatrao kako to izvode na isti način u glavnoj ulici Kilbaraka.

Najzad je osvanula subota, prilično siva, ali je obećavala da će biti sunčana. Dok je Desmond spremao kafu i bavio se oko Džeri, u čemu je sada bio vest, Kler se odmarala u postelji i ustala je u jedanaest da se pripremi za zadovoljstvo toga dana. U međuvremenu, Desmond se obukao i posetio gospođu Malin, koja je obećala da će to popodne pričuvati malu.

U dvanaest i dvadeset Kler uđe u dnevnu sobu i postavi se tako da pobudi Desmondovo divljenje. Imala je na sebi lepu zelenu haljinu koju ranije nije video, nove zelene rukavice i veliki zeleni šešir, takođe nov.

— Kako ti se čini, Dese?

— Bajno — promrmlja on tužno. — Izgledaš kao skupa francuska drolja koja je krenula u lov.

Ona se nasmeja. — To mi se sviđa, Dese. Neočekivano sam došla do malo para, pa sam mislila da idem do kraja. Danas, naročito, hoću da privučem pažnju. Tamo kod »Hiba« ima nekih mladića koji misle da nemam muža. Jesi li poručio taksi?

— Tako je divan dan, mislio sam da prosto odemo pešice.

— U redu, škrtico. Bar ćemo susedima pružiti to zadovoljstvo.

Pošli su, pod ruku, kad se pojavila gospođa Malin, ispraćeni zgranutim i tužnim pogledom stare žene. Tačno u jedan sat bili su u hotelu i kroz predvorje ušli u trpezariju. Glavni kelner dubokim poklonom pozdravi Kler.

— Imate li za nas jedan dobar sto, Džile?

— Najbolji, madam. Vaš uobičajeni, pored prozora. — I on ih povede i ponudi da sednu, šapućući: — Smem li reći gospođi kako danas izgleda zanosno?

— Bez laskanja, dragi Džile. Šta imate za ručak? A hoćemo i bocu perijea. Slavimo venčanje sa zakašnjenjem. Ovo je moj muž Desmond.

— Oh, milo mi je što sam vas upoznao, gospodine. Hoćete izabrati?

On iznese dva velika ukrašena jelovnika, jedan pruži Kleri, drugi Desmondu. — Pa, oprostite mi, idem da poručim kelnerima da vam donesu šampanjac.

Onda su poručili ručak. Šampanjac je bio otvoren, okušan i poslužen, U međuvremenu Kler je pregledala dugačku prostoriju, komentarisala razne ličnosti koje je poznala.

Njena haljina i izveštačeno ponašanje svakako su privlačili pažnju, poglede, šaputanja, prigušen smeh, ali izgleda da ih je isto toliko izazivao i Desmond. Jedan neupadljivo odeven čovek u tamnom poslovnom odelu, koji je sam ručao za susednim stolom, nekoliko puta je sreo Klerine nasmešene poglede i sada, poklonivši joj se učtivo, reče:

— Oprostite mi, draga gospođo, ali zbog blizine naših stolova, zaključio sam, iako to nisam tražio, da prisustvujem srećnoj proslavi venčanja.

— Zaista, gospodine — odgovori Kler, srećna što najzad ima nekoga s kime će razgovarati. — I dugo odlaganoj zbog izvanrednih okolnosti naše ljubavi i braka. Hoćete li malo šampanjca da s nama proslavite?

— Ne smem piti za ručkom, pošto subotom imam mnogo posla, ali, draga gospođo, ako mi dopustite, ispiću jedan mali gutljaj iz vaše čaše ...

Kler mu rado pruži čašu, koju nepoznati ovlaš prinese usnama.

— Govorili ste, draga gospođo, o teškim okolnostima.

— Zaista jesam, gospodine. Da li biste verovali, gledajući ga sada, tako veselog i srećnog, da je moj dragi muž nekada bio ... ?

Desmond je stegnu za mišicu i pokuša je okrenuti prema sebi, ali ga ona odgurnu.

— ... nekada mladi i omiljeni sveštenik u Kilbaraku?

— Ma, nemojte mi reći, draga gospođo, da je on poznati potparoh iz Kilbaraka, koga svi traže skoro dve godine, a da ste vi, draga gospođo, prema tome, nećaka naše madam Doneven?

— Za ime božje, ćuti, Kler — zavapi Desmond.

Ali Kler je sada bila potpuno navijena.

— Pogodili ste i jedno i drugo, gospodine. Ali to još nije čela priča ni iz daleka. Dragi Desmonde, makni te tvoje noge, stalno me udaraš. Mogla bih vam mnogo pričati, gospodine, o teškoćama dok smo se zabavljali, kad smo oboje bili ludo zaljubljeni. Mislila sam da ga nikad neću dobiti dok jedne zvezdane noći nisam pošla za njim u onu divnu Kilbarašku šumu.

— Kelner, da platim! — doviknu besno Desmond. Ali kelner, koji je stajao skrštenih ruku, okrenut leđima i pažljivo slušao, nije hteo ovo da propusti ni za koje pare.

— Da, gospodine, u divnu Kilbaračku šumu, kuda je jedne večeri pošao u šetnju. I tamo smo se zaista voleli s tako neuzdržanom strašću da sam ja, uhvativši Desmonda, i sama bila uhvaćena.

— Oh, Bože! Prestani, ti pijana budalo — procedi joj Desmond na uvo.

— Trudna, draga gospođo? — reče dobroćudni nepoznati čovek.

— Izrazili ste to jednom rečju, gospodine. I tom prvom prilikom pokazali smo dubinu i snagu naše ljubavi.

— Oh, bože, oh bože — uzdahnu ljubazni gospodin. — I tu su počele vaše nevolje.

— Pogodili ste, gospodine. Ali uhvatila sam pravog. Ovaj lepi, sjajni mladi sveštenik, zdrav i poznat čak iz Rima, napustio je crkvu i oženio se mnome.

— Zaista plemento, draga gospođo. A kako je vaša draga tetka, draga gospođa Doneven, primila tu vest?

— Kao furija, gospodine. Jer smo da vam šapnem u uvo, ludo je bila zaljubljena u Desa. Dese, za ime božje, prestani me gurati. I šta se tu Džo tako krevelji kao luđak?

— Još samo nešto, draga gospođo. Kako ste se privikli na nesveštencički život?

— Prosto savršeno, gospodine. Imamo najlepšu kćerčicu na svetu, zove se Džeraldina po mojoj tetki, udobnu kuću na Kijisu, gde je stanovao i Desmondov poznati otac, dok je moj vredni hrabri muž dobio divno zaposlenje...

— Čuti Kler, ludo jedna — procedi joj Desmond u uvo. — Prestani smesta.

— ... divno zaposlenje — nastavi Kler ljupko — predaje jezike u školi Svetog Brendana.

— Gospođo, potpuno sam savladan divljenjem.

Desmond se nagnu prema ženi i besno se umeša.

— Gospodine, čini mi se da smo moja žena i ja malo zaneti. Možda drugom prilikom.

— U stvari gospodine — nepoznati pogleda na svoj sat — zakasnio sam na posao zbog zadovoljstva koje mi je pružila vaša priča. Ali morate mi dopustiti jedan mali zakasneli svadbena poklon, malu nadoknadu u znak priznanja za divno obaveštenje koje ste mi dali besplatno.

On pozva kelnera i zamoli ga za oba računa, svoj i račun susednog stola. Oba računa su bila doneta i darežljivi gospodin ih je brzo izmirio. Onda ustade.

— Ponovo vam zahvaljujem, gospođo, za zaista izuzetan i vrlo srećan doživljaj. Nije potrebno da vam želim dobro. Predviđam za vas izvanrednu karijeru. A što se tiče, gospodine, — on pruži ruku Desmondu — primite izraz maje iskrene i duboke simpatije. — Okrenuvši se dodade: — Dodao sam napojnicu računu.

On se okrenu i brzo pođe vratima. Džo odmah priđe stolu. Bio je u kelnerskoj uniformi, i očigledno je bio upravo došao na dužnost.

— Zdravo, zdravo, Džo — zakikota se Kler. — Hodite i popijte šampanjac u naše zdravlje.

— Nikad ga ne okušam, gospođo, i ako smem reći u prisustvu vašeg muža, vi ste ga danas suviše popili. — On se okrenu Desmondu. — Zar niste videli da vas opominjem da je učutkate?

— Sigurno, dragi Džo. Skoro mi je zbacio cipele.

— Pa, odmah ću vam reći, gospođo. Taj gospodin koji vas je ispipavao je glavni urednik \$andi }c.ronikla, I svaka vaša reč, pomnožena sa deset, pojavice se sutra u novinama.

— Zaboga, Džo!

— Tako je, gospodine. Sutra ćete se naći na naslovnoj stranici.

Kler prasnu u radostan smeh.

— Najzad sam te učinila slavnim, dragi Dese. Zar nisam slatka ženica?

Pokušavajući da ponovo napuni čašu ona prevrnu bocu, prolivši na sto ostatak šampanjca.

— Šta mislite, gospodine, da vam pomognem da je smestimo u taksi. Samo što nije i zapevala.

Uz pomoć Džoa Desmond podiže svoju dragu ženu na noge i čvrsto je uzevši za jednu mišicu, a Džo za drugu, klateći se pođoše prema vratima, dok je Kler svuda unaokolo poklanjala ponosite osmehe. Ali sve još nije bilo gotovo.

Kad su došli na ulazne stepenice, čekala su ih dvojica fotografa s blicevima i kamerama. No najzad su ušli u taksi. Na putu kući Kler zaista poče pevati plačljive gluposti, pritežući ga k sebi u pohotljivom zagrljaju. A Desmond je imao grozno osećanje da ih prati jedan drugi taksi.

Najzad su se našli između četiri zida svoje kućice, gde ih je čekala dobra gospođa Malin.

— Za ime božje, odvedite je u krevet — uzviknu Desmond, pustivši je tako da se Kler, u svoj svojoj smešnoj nakinđurenosti sručila na divan raširivši ruke i noge.

— Dosta mi je bilo! I više to neću da trpim od nje, te pijane kučke.

On se okrenu i izađe iz kuće, krenuvši prema svom uobičajenom utočištu, Feniks parku. Znao je da se nje mora osloboditi. I to bez odlaganja.

V

Desmond nije otišao iz parka do večeri, skoro do vremena kada su ga zatvarali. Dok se polagano vraćao kući, učini mu se da na Kijisu ima šetača više nego obično subotom i nedeljom. A gospođa Malin, u svom najboljem šalu, hodala je goredole pločnikom kao da ga očekuje.

— Milo mi je što ste se vratili, gospodine. Ovde je' prava gužva. Jeste li videli novine? Rano, posebno izdanje Kronikla.

— Ne. Nisam.

— Pa, sada ga možete videti. Jedan momak iz Kronikla upravo je otvorio vaša vrata i ubacio jedan primerak.

— Loše vesti?

— Najgore, gospodine. Oh, bože, muka mi je i žao mi vas je. Ja koja sam živela služeći vašeg poštovanog oca* I koja sam vas držala u naručju dok ste bili dete.

— Oh! Pa, idem da vidim. Jeste li zbrinuli malu?

— Svakako, gospodine. Dobila je bočicu i okupana je, sređena i spava u krevetu. — Ona zastade. — I gospođa je u krevetu, hrče kao klada.

— Hvala, gospođo Malin, od srca hvala. Šta bih samo bez vas?

On uđe u kuću, zatvori vrata i uze novine koje su ležale na tepihu. U dnevnoj sobi upali svetlost, otvori novine i odmah se trže, zaprepašćen i užasnut naslovima koji su vrištali s naslovne stranice.

»ODBEGLI SVEŠTENIK NAJZAD DOLIJAO«

preterano nakindurenom suprugom, u raskošnom ručku. Losos i šampanjac... naknadni svadbeni pir... Dok se šampanjac lio u gospođinu čašu, dobili smo ćelu priču sa njenih slatkih namazanih usana... »Htela sam ga od prvog trenutka kad sam ga ugledala«, govorila je preplićući jezikom ... slatka učenica iz otmene škole u Švajcarskoj... »i moja draga tetka, madam Doneven, neko vreme je jurila za njim... sad sam se iznenada vratila iz škole, zatekla sam je u strasnom zagrljaju s njime.«

Desmond zatvori oči od silne duševne patnje, ali prisili sebe da dalje čita, grčeći se od svakog naslova, svakog stava.

»**Tenis à deux** . .šetnja po divnim šumama ... već je bio moj... videla sam mu u očima. Prvi poljubac... ali, avaj, njegov sveti poziv ... Cela parohija ga je obožavala... nadbiskup obećao napredovanje. Da li će ga premestiti iz parohije na viši položaj? Drhtala sam pri toj pomisli. Sada ili nikada ... znala sam da seta noću ... borio se sa svojom ljubavlju ... zatekla sam ga u istoj toj divnoj šumi! I tamo, na zelenoj utrini, pod zvezdama, učinila sam ga svojim!«

Desmond nije mogao nastaviti. Osećao se fizički bolesnim, ali baš kad je ispuštao novine, njegove zabrinute oči ugledaše još dva naslova:

»Trudnoća mu je stidljivo priznata u ispovedaonici... Ostao je uz mene. Ljubav pobeđuje sve.«

I sve fotografije koje su prikazivale njeno pijano posrtanje dok su izlazili iz hotela. A najgore je sledilo:

»Nastanjen sada na Kiisu broj 29. krijući se pod maskom učitelja jezika u školi Sv. Brendana, taj sin jednog poznatog Irca, u očajničkom naporu da ponovo zadobije poštovanje, uspeo je da se provuče kao pravi mlad neženja ...«

To je bio poslednji udarac. Desmond leže na kauč, obuzet stidom, gađenjem i slepim besom.

Njegov brak bio je od samog početka tragična greška, u koju ga je navela njegova sopstvena glupost. Trudio se svim silama da se prilagodi, prinosio sve žrtve da bi uspeo. A nije uspeo. Sada više nije mogao dalje, sada je bilo suviše očigledno da je Kleri dosadio, i kako svakako nije bio prvi muškarac koji ju je imao, pre ili kasnije zameniće ga drugi, bogatiji i privlačniji nego što je on.

À deux (franc.) = udvoje nap. prev.

Tako je razmišljao dok ga šum polaganog kretanja u spavaćoj sobi, praćen koracima i otvaranjem vrata ne natera da se okrene. Na vratima je stajala Kler, u domaćoj haljini prebačenoj preko spavaćice, i papučama na bosim nogama. Ona priđe divanu i sede.

— Donesi mi šolju čaja.

Bio je odlučio, pre svega, da se ne naljuti. On joj pruži novine.

— Zar ne bi želela da najpre to pročitaš?

Zamagljenim pogledom gledala je novine dok nije najzad razabrala naslove. Onda poče čitati, mrmljajući reči za sebe.

U međuvremenu Desmond ode u kuhinju i spremi joj šolju čaja. Nastavivši čitati, ona ga ispi, i dalje napola spavajući, još uvek ne bez alkohola u krvi.

— Pa — reče ona najzad. — Stavila sam te na naslovnu stranicu, Dese.

— A sebe si prikazala kao pijanicu, i mene. U ponedjeljak ću svakako biti izbačen iz škole, i nikad, više nikad neću dobiti pristojno zaposlenje u Dublinu. Biću na ulici, bez prebijene pare da bih izdržavao tebe i naše dete. — On zastade, nastavivši savlađujući glas: — Ne misliš li, Kler, da je vreme da prekinemo s našim brakom? Odvedi Džeri svojoj tetki i ostani tamo neko vreme dok ne vidimo kako s nama stoji stvar.

— Dosadila sam ti. Pa, Dese, i ti si meni dosadio. Dosadno je živeti s tobom i, da ti pravo kažem, više nisi baš dobar u krevetu. Drugi bi te tu pobedili. Nikad me ne vodiš u bioskop, već me gnjaviš da idemo u šetnju u Feniks park. Na smrt mi je dosadio život u koji si me uvukao i ovaj sirotinjski stan, ja koja sam navikla da živim kao dama s poslugom i na sve ostalo. A da ne govorimo o praznom novčaniku kad idem u kupovinu, pa moram sve uzeti na kredit. Nedeljama razmišljam da se vratim tetki sa Džeri. Tamo će nas srdačno dočekati.

Desmond je uze za ruku.

— Iskreno mi je žao Kler što sam bio takav promašaj. Ipak na neki način mi je lakše jer je tako moj predlog da se na neko vreme odvojimo razumniji.

— Oh, prestani, Dese. Samo pričaš. Ja sam spremna na promenu isto kao i ti, i milo mi je što to možemo uraditi bez svađe. Sada idi u kuhinju i spremi mi nešto za večeru.

JEtučak je odavno prošao, i ja umirem od gladi. Možeš li mi spremiti malo jaja na slanini?

— Mislim da je to jedino što je ostalo — reče on, ustajući.

Oklevao je. Još pre jednog sata odbio bi da je posluži, ali sada, s izgledom na prijateljski rastanak, pomisli da je bolje da posluša.

— Pored toga, prepeći mi malo hleba, a ja ću se malo protegnuti, još sam malo ošamućena.

Ostava je zaista bila prazna, bila je tu još samo slanina, nekoliko jaja i stara vekna hleba, ali on izvrši njenu, porudžbinu, ostavivši dva režnja slanine da sebi napravi sindvič. Od kafe i prženog hleba ujutro ništa više nije jeo.

— Napravila sam od tebe kuvara, Dese — primeti ona, uzevši koranicu da počisti tanjir. — Pre nego što sam s tobom počela, jedva si znao da skuvaš jaje. Ah, sada se bolje osećam. Ali nećeš se ljutiti da noćas ti daš maloju bočicu? Sve je u ormanu. Sutra imam toliko posla, odoh jednostavno u krevet.

Kad je otišla, Desmond poče pripremati hranu za dete, na što je sada bio naviknut. Kasnije, dok mu je beba sedela na krilu i sisala iz bočice, posmatrajući ga neprestano svojim tamnim, široko otvorenim očima, punim ljubavi, njega obuze ogromna tuga. Voleo je dete i znao je da će mu užasno nedostajati. No bilo je bolje da ode k madam Doneven, koja će se bez obzira na njena osećanja prema njemu, postarati da dete bude dobro zbrinuto. No to neće smeti da bude nešto više od privremenog rešenja. Kad se bude povratio i ponovo stekao neki položaj u životu, ponovo će je zatražiti.

Kad je pojela, on je prepovi i stavi u krevetac. Mama je već bila glasna u obliku ravnogomernog hrkanja, što je pokazivalo da je ponovo zaspala.

Desmond se vrati u dnevnu sobu, namesti sebi kauč za spavanje i pošto je skinuo odelo, leže u donjem rublju. Mučila ga je pomisao da će se suočiti sa dr. Hejrom, ali najzad zaspao.

VI

U ponedeljak ujutro, Desmond se probudio odmoran i osvežen, ali užasno gladan. U subotu i nedelju skoro ništa nije jeo. Ustavši, pripremi čaj i pojedje komad preostalog hleba uz dve šolje čaja. Onda ode u kupatilo, umi se i obrija s neobičnom pažnjom i mirno se vrati u dnevnu sobu, gde očetka odelo i obuče se. U spavaćoj sobi se ništa nije pomerilo kad je izašao iz kuće i pošao na dug put do škole.

Išao je polagano, pošto je bilo rano, pokušavajući da odvрати misli od razgovora sa dr O'Hejrom koji mu je sigurno predstojao. I ponovo oseti neodoljiv podstrek da moli, da preklinje pomoć sa neba, za neku božansku intervenciju koja bi ga spasla. No opet se odupre.

I sada je bio u školi. Neki od dečaka iz njegovog razreda, skidajući kape, mahali su mu i osmehivali mu se dok su išli u razred. Nekoliko trenutaka kasnije, kad je pošao za njima, jedan od najboljih učenika u razredu, na pragu podiže ruku.

— Ne možete unutra, naređenje dr O'Hejra. On želi odmah da vas vidi u svojoj radnoj sobi.

Desomndu se srce stegnu. Stajao je gledajući dečaka, koji je odvratio pogled, a onda, bez reči, okrenuvši se naglo, polagano se uputio u upraviteljevu sobu. Zakuca na vrata i začu poziv da odmah uđe. On poslušao.

Dr O'Hejr je sedeo za pisačim stolom okrenut dvema ženama, obema nakinđurenim u prazničnim haljinama, obema naoružanim smotanim kišobranima i s izrazom uvređene čestitosti na licu.

— Gospodine Ficdžeralde, — počeo dr O'Hejr bez odlaganja — ove dve gospođe, obe majke dečaka u vašem razredu, uplašile su me i zgranule groznom pričom koja se pojavila u Sandi Kroniklu novinama koje ja lično nikad ne čitam. Ficdžeralde, odgovorite mi iskreno, jeste li vi nekada bili sveštenik u parohiji Kilbaraka? Da li ste zaveli jednu mladu devojkicu iz svoje pastve, i kad je ostala trudna, oženili se njome i napustili crkvu?

— Jesam, gospodine.

— Pa zašto to, zaime boga, niste rekli kad sam vas zaposlio?

Pauza, šaputanje među ženama: — Sigurna sam da dobri doktor ništa nije znao.

— Pa, gospodine — reče Desmond, polagano, bolno. — Plašio sam se da me nećete uzeti ako vam to kažem.

— Mi smo sigurne, doktore, da vi uopšte niste ni najmanje sumnjali — reče jedna žena. — Ali šta sada?

— Da, sada, gospođo. Ficdžeralde, moram vas obavestiti da je vaša služba u ovoj školi sada završena. Odmah ćete otići i nećete se vraćati u razred. Evo vaše plate do kraja meseca.

Desmond uze omot koji mu je bio pružen, zastade trenutak u nemom bolu, a onda reče prigušenim glasom:

— Veoma mi je žao, gospodine, što sam vam prčinio ovu neprijatnost i zahvaljujem vam na svojoj vašoj ljubaznosti prema meni. — i okrenuvši se malo dodade: — A vama, gospođe, smem li čestitati na milosrdnim naporima, koji su uspešno upropastili ovu moju šansu da se iskupim i preporodim. Deca u mom razredu imala su od mene samo dobro i ništa više, a verujem da su me volela.

Onda se okrenu i izađe, zatvorivši tiho vrata, i polagano i tužno pođe do kuće na Kijisu. Više na nju nije mislio kao na dom, tako je odvratno bila poistovećena s njegovom bedom i propašću.

Kad je stigao na Kijs bilo je skoro jedanaest sati. Neminovna gospođa Malin, prethodnik dobra ili češće, zla, hodala je dole-gore žalosno, pred kućom.

— Oh, gospodine, milo mi je što vidim da ste se vratili. Gospođa je izašla, sva udešena, i zaključala vrata. Sada čujem kako jadno dete plače, a ne mogu unutra.

— Hvala vam, gospođo Malin. Imam ključ. Idem unutra pa ću se pobrinuti za malu.

On otvori vrata i uđe u kuću. Kad ga je ugledalo, dete prestade da vrišti i počeo da cvili. On se brzo baci na posao, i pošto u ostavi nije bilo mleka, ugreja pripremljenu kašu koju je mala više volela od mleka. Kad je kaša bila topla, hranio ju je malom kašičicom dok se nije zasitila. Onda ju je morao prepoviti. Podigao ju je iz krevca i odneo u dnevnu sobu, koja je bila bolje osvetljena velikim prozorima, kako bi bolje video šta radi u toj zamršenoj operaciji.

Tek što je skinuo mokre pelene i počeo brisati malu prljavu guzu kad zazvoni zvono na vratima. On pomisli, s olakšanjem da mu je gospođa Malin došla u pomoć i doviknu:

— Napred!

Ali u sobu nije ušla njegova ljubazna susedka. Na pragu su stajali gospođa O'Brajan i kanonik.

— Možemo li ući, Desmonde? Gospođa O'Brajan i ja smo u gradu, kupujemo neko bolje platno za oltarsku ogradu. I nismo se mogli vratiti a da vas ne posetimo.

— Molim vas, uđite — reče tiho Desmond. — Kao što vidite, upravo sam prilično zaposlen.

— Uživate u zadovoljstvu oca — reče kanonik, a beba, gola i zanemarena, stade tužno plakati.

— Dozvolite mi, molim vas, Desmonde. Molim vas, gde je kupatilo? Ovuda? — Gospođa O'Brajan brzo priđe, podiže dete pokupi prljavu pelenu sa stola i nestane. Onda kanonik uđe unutra i zatvori vrata, sede i ćutke pogleda stari hleb, polupraznu teglu jeftinog džema i prljavu solju od čaja.

— Pa, momče — reče on najzad. — Vi ne samo što ste na naslovnim stranicama širom cele Irske, već vidim i da kod kuće samo što ne gladujete. Bledi ste, mršavi, upalog lica, bedna senka onoga što ste bili u vreme kad sam imao zadovoljstvo da vas upoznam. No to vam sve nadoknađuje verna i ljubljena žena. Naišli smo na nju kod »Hibernijena«. Kad smo izlazili, sedela je u predvorju uz jutarnju čašicu, kao kraljica od Sabe, s trojicom najvećih, prostački nagizdanih, kavgađžija koje biste mogli sresti na trkama u Boldojlu.

Desmond je ćutao.

— Divna je, naravno, ta prava plemenita žrtva za ljubav. Napustiti veru, poziv, sjajan položaj i pripadnost crkvi, u stvari sve, sve za jednu malu kučku koja vas je uhvatila u jednom trenutku slabosti, u mraku. Da li se još time ponosite? Ili, sada, mislite da je to bila glupost?

— Ne glupost — promrmlja Desmond ne dižući glavu. — Ludost. I kako sam strašno kažnjen.

— Samo da ste se, kad ste osećali potrebu za malo ljubavi, obratili madami? Ona je bila sasvim luda za vama, zaljubila se preko ušiju. I, kad bi vihor prohujao, to smo mirno mogli srediti u odanom prijateljstvu, i niko ne bi imao pojma. Na kraju krajeva, nisu li neki od naših najboljih papa imali žene, u stara dobra vremena? Ali ne, vi ste izabrali da izigravate džentlmena, junaka, sve zbog jedne ništavne male kučke koja vas je svukla na svoj nivo, u blato, a sada će, sigurno, kao što Bog postoji na nebu, reći zbogom zauvek.

Desmond je i dalje ćutao. Kanonik nastavi: — Prava kći svoje majke, koja je napustila pristojnog muža pa pobegla s ništavnim nitkovom, koji ju je vukao nekoliko meseci, po celoj Evropi, a onda ostavio bez prebijene pare, ni na nebu ni na zemlji. — On zastade. — Bacila se pod voz u Bregencu.

Sledilo je dugo ćutanje, a onda kanonik uzviknu s uzdahom dubokim skoro kao jecaj.

— Da ste samo opet sa mnom u Kilbaraku, momče. Da se samo vraćate sa svoje dobre mise, ili iz svog razreda, pa da sednemo za sto i da ja sečem nožem divan jagnjeći but, sav rskav, koji je ispekla gospođa O'Brajan, a onda da idete u mirnu šetnju do Maunt Vernona na čaj i muziku s madam. Dok mi nadbiskup upravo šalje pismo puno pohvale za vas... a ja se ponosim kao da ste mi rođeni sin... Oh, bože, srce mi se čepa kad samo na to pomislim ...

On učuta. Nastade duga bolna tišina, prekinuta tek kada je gospođa O'Brajan ušla u sobu.

— E, pa, — reče ona veselo — beba je čista i oprana i lepo leži u krevetu, skoro je zaspala.

Kanonik naglo ustade.

— Onda idemo, gospođo O'Brajan. Ovde nemamo više šta da radimo. Nesreća je učinjena, i više se ne može popraviti. Zbogom, dragi Desmonde, i neka vam Bog pomogne. — On učini znak krsta nad pognutom prilikom za stolom i okrenu se vratima.

— Zbogom, dragi Desmonde — promrmlja gospođa O'Brajan. — Svake noći molim se za vas i nikad vas neću zaboraviti.

Kad su otišli, Desmond pokuša da se oslobodi tuge u koju ga je bacio kanonikov monolog. Ustade i pođe u spavaću sobu, gde je beba, okupana i nežno smeštena u krevetac, čvrsto spavala. Soba je bila rasporemljena, krevet namešten, što je bilo nešto novo, pošto su čaršavi obično bili bačeni u neku zamršenu gomilu. I kupatilo je bilo uređeno, ručnici ispravljeni, sapun i sunder podignuti iz kade i uredno stavljeni u posudicu. A na maloj polici iznad umivaonika, gurnuta ispod paste za zube, bila je potpuno nova novčanica od pet funti.

To je bila poslednja slamka, zadnji dokaz odanog sažuljenja i saosećanja, koji je slomio Desmondovo uzdržavanje, koje je sam sebi nametnuo. On se vrati u dnevnu sobu, sede za sto, spusti glavu u ruke i zaplaka, gorko, gorko zaplaka.

Najzad se trgnu i prisili sebe da misli na budućnost. U omotu dr O'Hejra bilo je dvadeset pet funti. Njegova rezerva od pedeset funti, pažljivo čuvana u koferu, i pet funti od gospođe O'Brajan iznosili su zajedno osamdeset funti. Stanarina za kuću bila je plaćena do kraja godine. Nije bar dužnik koji nije u stanju da plaća. Otključao je kofer, stavio dvadeset pet funti u pregradu s ostalih pedeset funti, zaključao kofer, i s novčanicom od pet funti izašao iz kuće i uputio se do bakalina da plati račun.

— Plašio sam se da ste zaboravili, gospodine — primeti bakalin kad je Desmond novčanicu stavio na tezgu. — Da vidimo, sada. Vraćam vam sedamnaest šilinga i devet penija. Da li da vam opet pošaljem jutarnje mleko?

— Molim vas. I malo onih jabuka. Oprostite za zakašnjenje.

— Ništa zato, gospodine. Ma šta govorili za vas, ime Fildžerald je za mene sasvim dobro. Dopustite da vam dam jednu jabuku. To su najbolje u ovo doba. Koksove.

S jabukom i sedamnaest šilinga i devet penija u džepu Desmond izađe iz radnje i pođe kući, umiren kad je po povratku kući zatekao gospođu Malin.

— Mislila sam da vam je potrebno malo pomoći, gospodine. Imali ste mnogo poseta. Mogu li nešto pomoći?

— Ako hoćete da pripazite na bebu, gospođu Malin, voleo bih izaći na sat-dva. Daću vam ključ od kuće.

— Da, gospodine, idite malo da prošetate. Jer zaista ne izgledate dobro.

Desmond pruži ključ i izađe, s čudnim osećanjem, kao da beži, dok je polagano išao do svog neizbežnog pribežišta gde je, kao dečak, tako često šetao s ocem.

Popodne je bilo sveže i vedro, a park prazan i, mada je osećao da mora prošetati, uskoro je sedeo u svom uobičajenom zaklonjenom uglu, okružen drvećem i pesmom ptica, koja ga je umirivala. Pojeo je jabuku, legao i zatvorio oči. Uskoro je zaspao.

VII

Nije to bio san iz lenjosti, već je Desmondovo fizičko stanje bilo tako bedno da je to bio san čiste iscrpljenosti, milostivo zamračenje koje je trajalo puna tri sata. Sumrak je padao kad se probudio i požurio prema kapijama parka, da se ne zatvore. Onda je umerenijim korakom krenuo ka Kijisu i stvarnosti. Bolje se osećao i bolje se mogao suočiti, pa ma šta ga očekivalo.

Kad se približio kući, primeti da je gospođa Malin opet u patroli, što je sada uvek bio predznak zla. Ona mu skoro potrča u susret.

— Oh, bože, gospodine, hvala bogu što ste se vratili. Sva sam se raspametila. Ne mogu prosto ni da kažem šta se desilo. — Ona zastade da udahne. — čim ste otišli, vaša žena se vratila u upadljivim malim kolima, kojima je šofirao neki čovek razmetljivog izgleda, upala je u kuću, i za čas izletela s koferom, onda opet uletela na duže vreme, pa izašla s još nekim stvarima i bebom uvijenom u ćebe. Strpali su

se u automobil, a stvari smestili na zadnje sedište. »Kuda idete, gospođo?« usudila sam se da doviknem.

»U Kob Pir« — odvratila je ona, pomalo pijana. »I idite dođavola, i vi i svi ostali, prokleta babuskero.« Tako su otišli trubeći u trubu. — Ona opet zastade. — Pogledala sam kuću, gospodine. Izgleda kao da su sve paklene furi je vršljale po njoj.

Desmond uđe u kuću. Dnevna soba izgledala je kao bojno polje — prevrnuti sto, prevrnutе stolice, posuđe i parcelan pobacani po podu. U spavaćoj sobi kolevka okrenuta, ćebad i čaršavi zgužvani na podu, a na polici od kamina, njegove dve male slike koje je najviše voleo, Bartolomeove Blagovesti i fotografija njegove majke, bile su potpuno uništene, tresnute bez sumnje, o tvrdu ivicu komode, staklo polupano, okvir savijen i iskrivljen, slike probušene i tako oštećene da se više nisu mogle popraviti.

Desmond sede na madrac i mirno pogleda svu tu štetu, takav izraz razuzdanog besa i stvarne mržnje da mu se srce stezalo od ogorčenja i bola. Odjednom se nečeg seti. Skoči, potrča u dnevnu sobu i širom otvori orman.

Njegov kofer je još bio tamo, ali brava je bila obijena i visila je labavo i beskorisno. On kleknu i podiže poklopac.

Njegov novac bio je nestao do poslednje pare. Završila je kao što je počela, s neizrecivom sebičnošću i sebi svojstvenim neverstvom. Pokrala ga je.

Još je bio na kolenima i nepomičan kao okamenjen, kad je gospođa Malin ušla u sobu.

— Nemojte se uzrujavati, gospodine — reče ona tešeći ga. — Poslala sam po Džoa da dođe i raščisti taj nered. On će sve to brzo srediti.

Dopustio joj je da ga povede do stolice koju je podigla na noge. Sedeo je s otvorenom gorčinom u ustima i ledenim osećanjem straha u srcu. Nije više bio sveštenik, bio je isteran učitelj u nemilosti, i imao je tačno sedamnaest šilinga i devet penija koji su stajali između njega i gladovanja.

Prenu ga jedan glas:

— Ne dirajte ništa, gospodine. Za čas ću vam sve spremi.

Džo je ušao i počeo uspostavljati pristojnost i red. Desmond je jednostavno sedeo i zurio u stanju ošamućene bezvoljnosti. A kada su obe sobe dobile normalan izgled, on mahnu Džou da sedne pored njega.

— Hvala, Džo, od srca hvala. Ne razumem zašto ste vi i vaša baka prema meni tako ljubazni. Ne zaslužujem to.

— Zaslužujete, gospodine. I iskreno vas žalimo. Osim toga, sećamo se da je vaš otac prema nama bio veoma dobar. Kad je moja majka, udovica, umrla, on nam je kupio kuću da bi baka uvek imala krov nad glavom.

Desmond je ćutao. Očeve vrline, sjajne osobine i plemenitost vraćale su se uvek da ga postide, a sada više nego ikad.

— Želeo bih da vam nešto dam, Džo. Ali nemam ni prebijene pare.

— I mislio sam gospodine da će vas oguliti do gole kože. Mi kelneri kod »Hibernijana« vidimo i čujemo više nego što biste i pomislili. Zaključili smo da je strašno rđava žena! — On zastade. — A pošto vas sada to čeka, šta mislite, šta ćete raditi?

Desmond polagano odmahnu glavom. — Ja sam doterao do kraja. I nemam čime da se podignem.

— Mislim da tu grešite, gospodine — uzviknu Džo, pa zastade. — Zaboravili ste na svoj glas — sve sam pročitao u Kroniklu, pa mislim da bih vam mogao naći posao.

Desmond ga sumnjičavo pogleda.

— Evo ovako, gospodine. Gore kod »Hibernijena« u velikom salonu posle večere je sve obično dupke puno, i gospodin Mejli, direktor, često uzima nekog umetnika da gostima peva ili svira. Prošle zime bio je tu violinista Albert Samons. Pa ako mi dozvolite da razgovaram s gospodinom Mejljem, možda bi vas zaposlio.

Desmond je ćutao. Da peva u krčmi, zar je tako nisko pao? Bolje da peva po ulicama. A zašto ne? Osećao je neki podstrek da se još više unizi. No stvarnost baš nije bila tako loša: »Hibernijen« je bio prvorazredni hotel, koji je posećivalo najbolje dablinsko društvo i mnogi odlični posetioци. Iznad svega, posao mu je bio hitno potreban, ne samo zbog toga što je bio bez sredstava za život, već i kao spas od usamljenosti prepune teških misli koja se sada nadvila nad njim.

— Džo, vi ste pravi prijatelj — reče on najzad. — Poći ću s vama u hotel kad kažete i okušaću sreću kod gospodina Mejlija.

— Dobro, gospodine. On je divan čovek, gospodin Mejli. Osećam da će vam se naći u nevolji. — On zastade. — Da li biste mogli doći sutra, popodne, oko četiri sata? Obucite se lepo i otmeno i nastojte da izgledate što bolje.

Desmond klimnu glavom i pruži ruku. — Biću tamo.

Kad je Džo otišao, Desmond pogleda na sat. Bilo je skoro osam. Iscrpljen, duševno i telesno, želeo je samo da se odmori. Ali najpre je prisilio sebe da jede: tanjir vrele ovsene kaše s mlekom, a zatim jednu od jabuka koje su ranije bile poslate i koje je gospođa Malin sklonila u kredenac. Onda se okupao u toploj vodi i legao u veliki krevet, svestan u istom trenu mira, blažene tišine i divne usamljenosti koju je osećao ležeći sam a da niko ne gnjavi, dok je polagano pokušavao da zaspi.

VIII

U deset do četiri sutra dan Desmond se uputi u »Kraljevski Hibernijski hotel«. Obrijao se i obukao s više pažnje nego što je u poslednje vreme činio. Očerkao je žalosno zapuštene cipele dok se nisu sijale i obukao svoje najbolje italijansko odelo uz košulju s mekanim okovratnikom. Moralo se priznati: mada je bio užasno bleđ, bio je privlačan kao i uvek, i izgledao je tako mlad. U stvari, još nije imao ni trideset godina.

Ispred hotela stajao je uobičajeni red automobila, malih i običnih, ili velikih i otmenije linije. Ušavši unutra prođe kroz foaje u salon, privučen tamo žagorom i brujanjem mnogih glasova. Zaista je sve bilo prepuno, uglavnom žena, jer je to bilo vreme za čaj u Dublinu, a »Hibernijen« je bio otmen hotel. Desmond ostade ispred salona. Video je Džoa kako obilazi oko stolova, očigledno očekujući Desmonda, i ugledavši ga ubrzo, odmah pođe prema njemu.

— Sjajno izgledate, gospodine. A danas ima mnogo sveta. Poručiću gospodinu Mejliju da ste ovde.

Desmond je čekao, i dalje stojeći, i gospodin Mejli mu ubrzo priđe. Direktor hotela bio je krupan čovek pedesetih godina, zapovedne pojave i izrazom koji je

odlučno pokazivao da ne trpi nikakve gluposti. Pogleda Desmonda od glave do pete, pa najzad reče:

- Imali ste neprilika. Džo mi kaže da ste praktično bez sredstava za život.
- Vaše obaveštenje je ispravno — reče Desmond.

Ćutanje. Odgovor je stvorio povoljan utisak.

— Pa, eno vaše publike. Uđite i pokažite mi šta možete s njom. Ja ću sedeti ovde da posmatram i slušam.

Desmond klimnu glavom i bez reči odlučno pođe prema podijumu, koji nije bio viši od tridesetak santimetara, i na kojem je stajao klavir. Na njegovu pojavu odmah zavlada tišina, praćena mrmljanjem mnogih šaputanja. Desmond se pokloni i u potpunoj tišini sede za klavir.

Gledajući gospodina Mejlija, on se najpre odluči za onu divnu Šumanovu pesmu Kad pogledam, u tvoje oči. Pevao je na nemačkom, tiho i slatko, kao što je odgovaralo recima, a onda, ne prekidajući, odmah pređe u najnežniju od svih pesama: Smeđokosa Dženi. Kad je to otpevao u tišini stvorenoj zanetom pažnjom, morao je prestati, jer je pljesak bio tako topao. Preko svih podignutih lica Desmond je video da se Mejli osmehuje i žestoko pljeska.

Desmond nije davao nikakvog znaka zadovoljstva zbog uspeha, već nastavi s programom, mudro ubacujući irske balade među nemačke pesme Der Lindenbaum i Fruhlinaatraum. Koliko je puta morao stati Zbog spontanog i dugačkog aplauza nije potrebno reći. Ali kad je završio svojom omiljenom pesmom Tara. i odmah sišao s podij uma, toliko su vikali i tražili ga da se morao vratiti i otpevati ponovo poslednju strofu. Tek onda je mogao pobeći na mala sporedna vrata u dnu podijuma koja su vodila u kelnersko odeljenje. I tu se našao licem u lice s gospodinom Mejlijem, koji privuče dve stolice od jednog stola.

- Sedite, Desmonde. Jeste li umorni?
- Pomalo, gospodine. I prilično gladan.

— Za sve to ćemo se pobrinuti, mladiću moj, A sad me slušajte. Ja uživam glas poštenog i iskrenog čoveka. Ja neću, kažem neću, da iskoristim vašu preku potrebu. Pevali ste savršeno, a ja znam o čemu govorim. Verujem da možete tako napuniti ove prostorije da će se ljudi prevrtati jedan preko drugog da uđu unutra!
— On zastade, gledajući Desmonda u oči. — Pa, predlažem ovo. Ako hoćete da pevate za vreme čaja samo sat, ne više, jer vas ne želim ubiti, onda da se odmarate

u jednoj sobi koju ću za vas rezervisati i gde će vam poslužiti kompletnu večeru po izboru i odgovarajuće vino, pa posle još jednog kraćeg odmora, da pevate opet jedan sat za goste posle večere. Za to sam spremam da vam platim trideset funti nedeljno, ako ostanete kod mene celu sezonu, sve do proletnje izložbe.

Desmond jako preblede. On promuća:

— Veoma ste plemeniti, veoma plemeniti. Znao sam u krajnjem škripcu.

Mejli se osmehnu. — Ma da, mogao sam vas prevariti. Ali to Džejms Mejli ne radi. Osim toga, slutim da ćete puniti hotel. Pa, — on ustade — poslaću Džoa s malo čaja. On će vas odvesti u vašu sobu. A večera će doći kasnije.

On uze Desmondovu mlitavu ruku čvrstim stiskom, okrenu se i ode.

Ostavši sam, Desmond se nađe rastrzan između provale radosnog olakšanja i nervozne reakcije u suzama. Ulazak Džoa, koji se osmehivao celim licem, sprečio ga je da se ne oda.

— Znam kako se osećate, gospodine. Imali ste pun pogodak, i baš se radujem. A sada popijte malo čaja, dobar je i topao.

— Hvala vam, Džo. Hiljadu puta vam hvala. — Njegov glas malaksa. Ništa više nije mogao reći.

Džo je posmatrao Desmonda s očinskom brigom dok je ovaj zahvalno pio vreo čaj.

— Tu su dve dame, gospođa Boland, i njena sestra iz Balsbridža, zaista fini svet, fine dame, dobro ih poznajem. Zamolile su da im učinite čast i dođete k njima za sto.

Desmond odmahnu glavom.

— Ne, Džo. Molim vas zahvalite im, ali neka se zna da sam doneo odluku da nikad, nikad ne prihvatim takve pozive.

— Razumem, gospodine. I zbog toga vas poštujem. Naravno, te dame, i druge kao što su one, koje k nama dolaze, su apsolutno prva klasa — zaista dobar svet. Pa, ako ste završili, odvešću vas u vašu sobu.

— Imate dobar sat i više do večere, gospodine — reče Džo, zatvarajući vrata.

Desmond je spavao do sedam sati, probudio ga je Džo kad je doneo večeru.

— Sam gospodin Mejli vam je izabrao večeru — reče Džo, spustivši pun poslužavnik na mali sto kraj prozora. — Mislio je da bi vam prve večeri odgovaralo nešto lako. — I dodade, idući vratima: — Treba da vidite večernje novine, gospodine. Pravo uživanje!

Desmonda nije zanimalo šta novine o njemu pišu, otupeo od prostačkog postupanja koje je pretrpeo. Duša mu je bila bezvoljna, biće obuzeto potpunom ravnodušnošću, nekom čudnom neprijemčivošću. Dobro ili zlo, sve je bilo površno, ništa važno.

No bio je u stanju da savršeno uživa u večeri: šolji odličnog goveđeg bujona, zatim dobrom komadu ribe s boranijom, uz dve čaše belog vina, i, na kraju, sufleu od čokolade sa lupanom pavlakom.

Mnogo, mnogo meseci, još od njegovog srećnog boravka u Rimu kod markize, nije jeo takvo jelo, i to tako dobro jelo koje bi ga tako ponovo oživelo i ojačalo. Malo se osmehivao dok je mislio šta će večeras ponuditi svojoj publici, i kako će se poigravati njenim osećanjima s bezbrižnom veštinom. Još je smišljao kad se vrata širom otvoriše i na njima se pojavi glavom Mejli, koji se osmehivao i trljao ruke, topao i brižan.

— Je li sve bilo u redu, Desmonde? Večera po vašem ukusu? — A onda, uveravajući ga: — Treba da vidite večernje novine, ushićene su, kažu da ste bolji od Džona Mek Kormaka. U trpezariji je sve rasprodato, a u salonu smo morali natrpati još tridesetak stolica. Nadam se da vam toliki svet neće smetati.

— Ni najmanje. Ali ako budem umoran, mogu li provesti noć u ovoj sobi?

— Naravno, naravno, čoveče. A sutra ću vam naći bolju.

— Hvala vam, gospodine Mejli, ali meni se ova sviđa. Podseća me na moju malu sobu koju sam imao u Španiji dok sam bio iskušenik.

— Pa, pa, samo mi recite. Znate da vas želim zadovoljiti. Bićete spremni u osam sati?

Desmond se samo osmehnu, prijatnim ravnodušnim osmehom, simptomatičnim za njegovo sadašnje stanje. I u osam sati bio je spreman, osvežen umivanjem hladnom vodom. Izašao je iz sobe, ravnodušan, i ne pomislivši da se pomoli bogu za još jedan uspeh, miran i neuzbuđen mrmljanjem mnogih glasova koji su dopirali do njega, rešen da zadrži taj mir, da se nikad ne osmehne, već da

koristi bez ograničenja, ili uzdržavanja, divan dar kojim je bio obdaren, da ga upotrebi kao gorak odgovor onima koji su ga tako opako zloupotrebili.

IX

Desmond je već tri nedelje pevao kod »Hibernijena« kad se zbio događaj koji bi se mogao smatrati neobičnim. Bila je Prolećna izložba, velika dablinska svečanost koja je privlačila u grad mnoge stotine posetilaca. Mejli je bio sav raspamećen trudeći se ne samo da obezbedi smeštaj za sve svoje mnogobrojne bogate redovne posetioce, koji su tražili najbolje sobe u kući, već, jednom rečju, da se nosi s neverovatnom potražnjom za Desmondom. Proširio je salon dodavši još dve sobe i mudro naplaćivao po dve gvineje za svako sedište. I time je ne samo sprečio gužvu, već je i mlatio pare, a u njegovom ponašanju prema Desmondu bilo je više poštovanja nego ikada.

— Mogu li još nešto učiniti za vas, Desmonde, samo recite šta. Znae, naravno, da ću vam dati nagradu na kraju izložbe.

— Vrlo dobro, gospodine Mejli. Znae, naravno, da tada odlazim.

Mejli se trgnu. — Dobri bože, čoveče! To ne možete! Još nismo stigli do vrha.

— Ipak odlazim. Sećate se uslova našeg sporazuma. Izričito ste rekli, do kraja Proletnje izložbe.

— Ali znae, Desmonde ...

— Ne znam, gospodine Mejli. A pošto ste vi, prema sopstvenim recima, pošten čovek, držim vas za reč.

— Platiću vam dvostruko — i više.

— Odgovor je: ne. Ne možete očekivati od pevača moga kvaliteta da nastavi bez malo predaha. Pored toga, — Desmond utiša glas — odlazim iz ličnog razloga.

— Onda ćete se vratiti, Desmonde, momče, morate se vratiti.

— Videćemo, gospodine Mejli. Videćemo.

Te večeri, Desmond je bio u elementu i pevao je s nekim odsutnim izrazom kao da, nesvestan svoje publike, zamišlja radost koja tek dolazi. Na kraju koncerta zateče u kelnerskoj prostoriji Džoa, koji je očigledno ugrabio jedan trenutak da pobjegne sa dužnosti.

— Slušajte, gospodine. Ima jedna mala debela žena, sedi na samom uglu podijuma, naredila mi je da vas zamolim da je posetite. — On bojažljivo pokaza novčanicu od pet funti. — Zeleo bih da je posetite, gospodine, zbog mene. Ni u kom slučaju nije lepa, uveravam vas, a kladim se u ovu peticu da je neka važna osoba.

— Otići ću Džo. Ali samo ovog puta. Zbog vas.

Kad se gužva proredila, Desmond brzo siđe s podijuma i priđe stolu koji je Džo pokazao.

Žena, onakva kako ju je Džo opisao sedela je s čašom viskija i sodom koje je jedva bila dotakla. Imala je na sebi parišku haljinu s dubokim izrezom oko vrata koji je isticao njene debele grudi i loše joj stajao.

Desmond stade, tiho, s izrazom odvratnosti, očekujući da mu zatraži potpis. I ona je njega posmatrala ćutke. Najзад, živim južnjačkim američkim naglaskom, reče:

— Znači, vi ste taj mali Ficdžerald, sveštenik koji je izbačen zbog preljube.

Njegovo lice se stegnu. — Kao što ste rekli, gospođo.

— Pa je li blud bio prijatan?

— Izvanredno. — On prosto izbaci tu reč iz usta na nju.

— A pomalo ste i pevač, čini se.

— Kako kažete, gospođo.

Ćutanje.

— Zar vi ne upotrebljavate stražnjicu za sedenje?

— Više volim da uživam u vašim šalama stojeći, gospođo. A pošto ste sada iskazali svoju duhovitost, smem li vas ostaviti? Ali pre nego što odem, mogu li vam reći da ste najpokvarenija, debela, prosta, prostački vaspitana, i, jednom reći,

najodvratnija spodoba koju sam sreo u životu. — Na njegovo iznenađenje, ona prasnu u smeh i, mada je on krenuo da se udalji, ona pruži debelu ruku i male zdepaste prste, jedan ukrašen dijamantom velikim kao lešnik, zgrabi ga i dovuče na stolicu pored sebe.

— Ne bežite, Desmonde. Čini mi se da mi se sviđate, veoma mnogo. Tako sam navikla da mi se ljudi ulaguju, lažu, ližu mi cipele, očajnički pokušavaju da zadobiju moju naklonost, da prosto osvežava kad čovek jednom čuje istinu. — Ona zastade. — Znaite, naravno, ko sam ja?

— Nemam pojma, gospođo. I nemam želje da znam.

— Ja sam Bidilija Baset. Poznata širom Sjedinjenih Država Amerike kao Dilija Bi. Sada me poznajete?

Desmond ćutke odmahnu glavom.

— Moj Bože! Vi ste pravi pravcati divlji šumski čovek. Zar vi ne znate da radim za šezdeset najčitanijih američkih novina, da glavni holivudski režiseri drhte preda mnom, da me slavne zvezde mole i preklinju za ljubazne reči koje bi ih učinile slavnijima, ili se plaše reči koje bi ih mogle vratiti da na ulici prodaju slatkiše?

— Madam, ja to ne želim znati i ne marim za to. Moje jedino znanje o vašem basnoslovnom kraljevstvu dolazi od mog prijatelja, mog dragog prijatelja, jedinog kojeg imam u celom svetu. To je Alek Šenon, sada pisac, bio je u Holivudu i prodao je svoja dva prva romana za film.

— Alek Senon! Čini mi se da mi je ime poznato. Ali pisaca u Holivudu ima koliko hoćete. Nisu baš cenjeni! Kažete vaš jedini prijatelj? — Da. Osim velikog Džoa. Svi ostali su me odbacili.

— A vaša žena?

— Mrzim je — reče jednostavno Desmond. — Da, koliko volim svoju malu kćerčicu. Uskoro ću je videti. Ona je kod tetke moje žene, madam Doneven, čiji viski pijete.

— Moj, Bože, Desmonde, ja sam težak slučaj, no vi me preneražujete. Madam Doneven vredi milione, poklanja katedrale, a vi tu ...

— Pevam u krčmi za nekoliko funti nedeljno. — Om zastade. — Sam sam to izabrao, sve mi je svejedno. I, naravno, napuštam gospodina Mejlija da posetim moju malu.

— On vas neće pustiti. Vi ste za njega dar s neba. Jedino ... ništa niste potpisali?

Desmond odmahnu glavom.

— Hvala bogu. To bi bio loš početak. Slušajte me sada, Desmonde. Ja ne volim često, ali kad zavolim... zavolim-potpuno. I moram vam ovo reći. Vi ovde traćite vreme i talenat. Svoj sjajni talenat! Znam da ste povređeni i da se želite sakriti. Ali to mora prestati. Sutra odlazim u zapadni deo Irske da potražim jedno seoce iz koga, verujem, potiču moji preci, ali vraćam se otprilike za osam dana. Hoćete li mi učiniti jednu malu uslugu pre nego što odem?

Desmond klimnu glavom.

— Večeras ću biti za istim stolom. Nemojte pevati one male divne irske pesme. Pevajte nešto veliko, klasično, iz opera! Učinite to, i ja ću znati da ste sa mnom! Sada idi— te i večerajte. Ja ću ovde malo sedeti, poslaću neke kablograme, i ispiti do kraja viski vaše tetke.

I pored njegove uobičajene ravnodušnosti, Desmondu se nekako svidela ta neobična mala žena. Kad je večerao, osećao se primoranim da napiše jedno od pisama koje je s vremena na vreme pisao prijatelju.

*»Danas popodne oslovila me je jedna debela čudna žena, užasno pričljiva, koja sebe naziva, s velikim **eclat** Dilijom Baset. Verovao ili ne, čini se kao da sam joj se svideo, ili bolje rečeno moji izgledi. To je šala, narvano,, ali ona te poznaje, mada mrzi pisce i odbacuje ih jednom ružnom rečju koja se ne može napisati. Znaš da napuštam moje mesto ovde u kafani. Odlična i jaka hrana, koju dobijam besplatno od gospodina Mejlija, sasvim me je opet podigla na noge, pa idem u Vevej da vidim moju devojčicu. Užasno je volim, Alek, mada ćeš to bez sumnje smatrati daljim dokazom moje slabosti. Sta se desilo s mojom ženom niti znam niti me je briga. Nepovratno smo razdvojeni, i ne sumnjam da se ona negde drugde zabavlja za svoj račun. Jesi li možda raspoložen da uzmeš kratko odsustvo i pođeš sa mnom u Vevej, samo na dva-tri dana? Odavno se nismo videli, a švajcarski planinski vazduh će ti mnogo koristiti... «*

Eclat (franc.) = sjaj, blesak — nap. prev.

Kad je pismo završio, zatvorio i nalepio na nj marku, Desmond ga predade Džou da ga pošalje. Džo je upravo ibio ušao da odnese večeru, i izgledao je i naročito veseo.

— Zna li onu čudnu malu Jenki, gospodine?

— Blisko, Džo!

— Pa, gospodine, upravo mi je dala napojnicu da joj zadržim onaj isti sto na uglu. Pogodite koliko?

— Šest penija, Džo.

— Ne, gospodine, ovo ... — Džo pokaza još jednu novčanicu od pet funti. — I zamolila me da vas podsetim na one operne pesme.

— Biće po njenoj želji, Džo.

Možda prvi put kako se zaposlio kod »Hibernijena«, Desmondovo raspoloženje bilo je veselo kad je u osam sati stupio na poznati podij um. Zapravo se osmehivao kad se okrenuo publici, koja je bila, brojna kao uvek, nekako drukčija po prirodi od one koja je bila neposredno pre nje. Proletnja izložba bila je završena, većina prostijeg sveta bila je otišla, i večeras su ovde bili članovi irskog seoskog plemstva, koji su ostali, bilo da njega čuju, bilo iz nekih svojih razloga.

— Nadam se da vas večeras neću razočarati — poče Desmond, vrlo mirno. — Kao što znate, ja pevam mnogo irskih pesama i balada. No večeras, po molbi jedne vrlo otmene i poznate gošće iz Amerike, pristao sam da otpevam dve tačke iz opera. Prva će biti dragi Pučini, iz Tfisice, poslednja Kavaradosijeva dirljiva arija, koju ovaj peva pre pogubljenja. Druga će biti Nagradna pesma iz Majstora pevača, a možda biste želeli znati da sam je pevao u Rimu, kao mladi sveštenik, i njome osvojio Zlatni pehar. — On zastade, čekajući da prestane žagor koji je usledio posle njegove objave, pa reče:

— Prvu ću pevati na italijanskom, drugu na nemačkom, baš onako kako ju je Vagner napisao.

On seda za klavir, i po sećanju, delimično improvizujući odsvira nezaboravnu ariju iz Taške, motiv koji se provlači kroz poslednji čin opere, a onda zapeva.

Te večeri, možda zbog odmora koji ga je čekao, bio je u najboljoj formi. U taj strasni, pun ljubavi, očajnički no hrabri Kavaradosijev jecaj ulio je sve osećanje koje je Pućini tu uneo.

Kad je završio, pljesak, mada uljudan, bio je zaglušujući, predvođen nizom uzvika »bravo« sa stola na uglu pored podij uma. Desmond se nekoliko puta pokloni, onda sede za klavir da se odmori. Video je da mala Amerikanka, odbacivši cigaretu, piše nešto kao luda na bloku formulara za kablograme.

Potpuno odmoran, bio je spreman da ponovo peva. Mrtva tišina. Sačekavši samo trenutak, zabaci glavu i zapeva onu veličanstvenu melodiju te divne i privlačne arije, najbolje koju je Wagner napisao i u kojoj je sudbonosna nemačka mistika tako duboko ukorenjena.

Bila je to dugačka, iscrpljujuća pesma, i Desmond je dao sve od sebe. Kad se završila, osećao se iscrpljenim i umesto da odmah napusti pozornicu, sedeo je za klavirom pognute glave i pustio da ga zapljuskuju talas za talasom pljeska.

Svi su stajali. Nejasno je video svoju malu prijateljicu Amerikanku kako se gura da dođe do vrata i on pomisli: Više je nikad neću videti.

Najzad privoli sebe da ustane, pokloni se, pa se ponovo pokloni, ispruživši obe ruke, pa opet i ponovo: — Hvala vam, hvala vam, hvala vam. — Onda se okrenu, ode u svoju sobu, i leže na krevet.

Džo je ušao mnogo kasnije nego obično, ali najzad je stigao, ruku punih posetnica i komadića odcepljene hartije.

— Neviđena gungula dosad, gospodine, ja je bar nisam video otkad radim kod »Hibernijena«. Više od polovine irskog plemstva priča o vama, šalju vam posetnice sa svim mogućim porukama, mole da im se javite, a i da ostanete. Da vam ih pročitam?

— Ne, Džo, bacite ih u korpu za otpatke.

Džo se zapanji.

— Sačuvaj me bože, gospodine, vi ne mislite ozbiljno. Ovde je jedna od vicekralja Irske i njegove gospođe. »Molimo vas, javite nam se, Desmonde, želimo vas upoznati.«

— Bacite tu prvu, Džo.

— Evo još jedne, gospodine, — Džo utiša glas do šapata punog poštovanja — koju šalje ni više ni manje nego njegova milost nadbiskup Marfi i koja glasi: »Sine moj, sada ste sigurno iskajali svoj greh. Dođite k meni, Desmonde, i ja ću videti šta se za vas može učiniti.«

— Uzmite tu, — reče Desmond, ogorčeno — pocepajte je u sitne komadiće, pa je spustite u toalet i povucite vodu.

— Neću, gospodine — reče Džo ljuto uvređen. — To bi bio smrtni greh. Sviđalo vam se ili ne, zataći ću je u džep vašeg kofera.

— Ništa od one divne, smešne male Jenki?

— Evo, zbilja, gospodine, napisano na formularu za kablograme iz Sjedinjenih država. Da i njega spustim?

— Ne zadirkuj me, Džo. Čitaj, čitaj, čitaj!

Džo se nekoliko puta izazivački nakašlja, pa pročita:

— »Dragi, dragi Desmonde, dali ste mi najvažniju vest godine. Sutra će vaše ime biti na naslovnim stranicama trideset novina širom cele Amerike koje će objaviti moje otkriće, mladog lepog bivšeg sveštenika, Irca, novog, boljeg od Karuzea, koji za sitne pare peva u kafani. To je priča od koje bi kamen proplakao. Nemojte, nemojte potpisivati nikakav ugovor dok vas ponovo ne vidim. Do tada ostajem s pozdravom i poljupcima vaša najodvratnija, debela, prosta i jednom reči, najodvratnija spodoba koju ste sreli u životu.«

— To je prava osoba, Džo — reče Desmond.

— Zaista jeste, gospodine. Pre nego što je odjurila dala mi je još jednu peticu i rekla da se brinem za vas.

— A tako ste i učinili, Džo, i to stalno. Stavite tu poruku u kofer, vredi je sačuvati bar kao uspomenu.

— A sada, gospodine, — Džo se pokloni pokorno — šta mogu za vas učiniti u pogledu večere?

— Dosta, Džo. Donesite mi nešto dobro. Gladan sam i umoran. A ako možete, dignite malu bocu šampanjca.

— Nije potrebno da dignem, gospodine, gospodin Mejli će vam dati da birate u podrumu. Doći ću za pola sata.

Desmond ustade, napuni kadu vodom i ostade u njoj da se kvasi neko vreme, a onda se obrisa, obu papuče i pidžamu i ogrnu kućni ogrtač. Nije znao šta da misli, i zbog toga odluči da uopšte ne misli.

PETI DEO

I

Irski poštanski voz je kasnio, pa sam morao provesti skoro sat u neprijatno vlažnoj gnusnoj stanici Juston. Ali najzad je došao, s lokomotivom koja je dahtala i frktala kao da se pela uz najviše brdo u Engleskoj. I onda se pojavio Desmond na peronu, s ručnom torbom u ruci. Poželeli smo da se zagrlimo, ali smo se uzdržali i rukovali se.

— Je li tvoj prtljag u teretnom vagonu?

— Ne, ovde je.

— Odlično, onda možemo da krenemo.

— Daj mi ruku, Alek. Još mi se čini da se ljuljam u kolevcu mora.

— Da li je bilo gadno? Kao obično?

— Uzburkano.

Ja sam bio došao na glavnu stanicu autobusom, ne želeći da bacim svoje imovno stanje Desmondu u lice. Brzo smo našli taksi i sedeli jedan prema drugom dok su se kola truckala.

— Strašno dobro izgledaš, Alek.

— I ti, Desmonde. — slagah veselo. Još je bio zanosno lep kao uvek, ali tužan i, naravno, umoran.

— A tvoja draga majka?

— Dobro, i srećna je. Ima lep mali stan na obali Hova, svega tri minuta od crkve. Naravno, kad su moji sinovi kod kuće, uvek je s nama.

— Kuda me vodiš?

— Kući. To je samo mala kuća u Kensingtonu, ali lepa, mirna, i svega nekoliko koraka od parka.

Želeo je znati više, ali, kao uvek, bio je suviše dobro vaspitan da pita. Ubrzo smo stali ispred bele male kuće koju sam toliko voleo, jedne u mirnom redu zgrada, potpuno van saobraćajne buke. Otpustio sam taksi i otvorio prednja vrata svojim ključem.

Poveo sam ga gore u gostinsku sobu, koja je gledala na kućnu baštu.

— Možeš se ovde smestiti, tamo ti je kupatilo. Pa, kako bi bilo da se nešto malo pojede?

— Apsolutno ne, Alek. Više volim da se dobro iskupam, pa da posle mnogo, mnogo pričamo.

Osmehnuo sam se, stavio mu ruku na ramena i dobro ga prodrmao da zbacim onu usiljenost koja nas je vezivala. Na kraju krajeva, odavno se nismo bili videli. Onda sam sišao u kuhinju da vidim gospođu Parker, moju izuzetno dobru bedinerku, koja je pristala da ostane i posle četiri, kada je obično odlazila.

— Sve je spremno za večeru, gospodine ... odresci su na roštilju, krompir oljušten i spreman, salata napravljena u frižideru, i pita od jabuka.

— Hvala vam, gospođu Parker. I lepo je od vas što ste ostali.

— Sa zadovoljstvom to činim, gospodine, zbog vas.

Ona pokupi sve svoje stvari i izađe, govoreći: — Pošta

vam je na stolu, gospodine.

Gore, pregledao sam ona pisma koja kao da su nešto obećavala, a onda ušao u salon. Desmond je već bio tamo, stajao i osvrtao se po sobi.

— Oh, hajde, Desmonde, prestani gledati i sedi ovamo pored mene.

— Ne mogu, Alek, ovo je tako divna soba, sve, sve, i tvoje slike...

Uzeo sam ga za ruku i povukao da sedne pored mene na divan. Ali on je i dalje gledao.

— Taj divni Sislej, pa rani Utrilo, Mari Kasat, a ona mala divna ljubičasta slika, razgovor, je li to Vijar?

Klimnuh. — To su gospođa Melo, glumica, i njena kći. Ali prestani. Užasno se neprijatno osećam.

— Ne mogu, Alek, toliko uživam i, bože! Čini mi se da je tamo Gogen! Pont Aven, iz vremena kad se vratio sa Tahitija bez prebijene pare.

— Odlično, Desmonde. Da, nije imao novaca da kupi platno. Ta divna stvar naslikana je na sargiji. Naravno, u Njujorku gde sam ga i kupio dao sam da se pozadi pojača. I ima pravi ram iz doba Luia XVI. oguljen, naravno. Pa šta je s tobom, Desmonde, 'šta ... ?

— Samo još jednu, Alek, onu divnu, to je Sena, čini mi se.

— Pa, rado govorim o tom remek-delu, Desmonde, jer ga najviše volim. To je Sena kod Pasija, posljednja koju je naslikao Kristofer Vud. Pismo od njegove majke je na poledini.

— Baš malo pre... na stanici Salisberi, zar ne?

— Da ... Kakav gubitak!

Desmond počuta, pa reče:

— Izgleda da si sam, Alek.

— Da, sam sam. Moja draga ženica i moja dva deteta, dva sina, su u Saseksu.

— U hotelu? — zapita Desmond, gledajući fotografiju na susednom stolu.

— Naravno ne. Tamo imam jednu staru kolibu. Često smo tamo.

Nemarno, Desmond upita: — Ovo je divna kuća u džor-džijanskom stilu i s pogledom, čini mi se, na Dauns. Čije je to?

— To je stara parohijska kuća i, naravno, pripada vikaru. Vrlo pristojan čovek. A tamo gore uz drum je melingtonska crkva. Prava normanska, vidi se lepo kako je zidana od opeke. Ne mogu ti reći kako je divno. Jednog dana ću ti je pokazati.

— Hvala ti, Alek. Možda će nam vikar dopustiti da boravimo u Starom parohijskom domu. — Onda reče: — Alek, ti si kao i uvek, najbolji i najdraži prijatelj koga bi čovek mogao poželeti. Ali, za ime božje, zbog neizmernog promašaja koji sam ja napravio od svog života, ne pokušavaj umanjiti uspeh koji si ti postigao u tvom.

— Prestani, Desmonde! Tvoj uspeh je tek pred tobom.

— Neću prestati. Ti si se sam školovao, u gimnaziji i na univerzitetu. Nisi imao novaca, pa si morao raditi kao lekarski pomoćnik. Težak je bio taj rad, često si radio celu noć, ali uspeo si da položiš ispite sa sjajnim uspehom i za tren oka si stekao uspešnu praksu. Nedavno si je unovčio, sada si pisac bestselera. Zaista si postigao čudo. A ja... ja sam izbačeni sveštenik, napušten, srećom, od pokvarene žene, i sa svega trideset funti u džepu.

— Molim te, ćuti, Desmonde. — Približio sam mu se i stavio mu ruku na rame. — Bio sam vraški srećan. A sada ćemo i za tebe stvoriti čudo. Kaži mi, šta je rekla Bidilija Bi kad se vratila?

— Rekla je mnogo, a kad se čovek na nju navikne, on je i zavoli. Pa, evo, trenutno. Konačno su prihvatili da naprave film o životu Enrika Karuzea. Neće se tako zvati, naravno, već će imati neki užasan naslov, kao. Zlatan glas. ili Glas koji je došao iz raja. Uostalom, već imaju odličan rukopis, ali prvobitna ideja da se koriste Karuzeove ploče je odbačena. Stare ploče su strašne, a osim toga, čak i da se mogu koristiti, rezultat bi bio očigledno beživotan i slab. Zato hitno traže nekoga ko bi tu ulogu i glumio i pevao, ako je moguće, kao Karuzo. Mala Bidilija misli da je kao stvorena za mene, a ti znaš da ona nije budala i da zna Holivud i iznutra i spolja. Izgleda da me voli, zašto sam bog zna, i pokušaće da mi obezbedi taj posao.

Uzeo sam Desmonda za ruke i stegnuo ih.

— Eto tvoga čuda, Desmonde. Kakva divna prilika. Bogomdana. Posle takvog početka ništa te ne može zaustaviti. A sada ću ti obećati, Desmonde, da ću učiniti sve da ti pomognem. Naravno idem s tobom. Imam nekog svog posla tamo. Sutra idemo u kupovinu. Ja ću se za sve pobrinuti, za karte, rezervacije, smeštaj, sve.

— Najpre moram otići da vidim kćerčicu. Ona je s madam u Svajcarskoj.

— To ćemo obaviti uz put. Ukrtaćemo se u Đenovi.

Još sam ga držao za ruke. On podiže moje i obe ih poljubi. S mukom sam gledao kako se bori sa suzama.

— Alek, tako si beskrajno dobar prema jednoj odbačenoj proklesnoj olupini od čoveka, i zbog toga te volim kao što sam te uvek voleo.

— Dosta, Desmonde. Hajde da mi pomogneš da spremimo večeru.

Sišli smo u kuhinju gde sam upalio električni roštilj i plin ispod lonca s krompirom.

— Mislio sam da ćeš večeras radije jesti kod kuće nego napolju. Jesi li gladan?

— Mrtav gladan, sad kad sam se prestao klatiti i ljuljati. Pola puta sam povraćao. — Sedeo je za kuhinjskim stolom. Ja sam mu se pridružio.

— Ti Rimljani su imali izvrsno znanje kako da ponovo dobiju apetit.

— Ali neprijatno, svakako.

— Sećaš li se starog Bošampa i kolača? Imao je takav apetit, sigurno je još živ.

Desmond se osmehnu. — Hranio se revnosno. Ali je draga stara majka nastojnica sigurno umrla.

— Oh, da, sigurno je na nebu. Desmonde, nikad neću zaboraviti prizor kad si joj pevao. Od tog trenutka bilo ti je suđeno da odeš na film.

— A ja nikad neću zaboraviti onog igrača hokeja. Kakva je to bila smejurija. I kakva zadnjica!

Kad su krompiri bili gotovi, ocedio sam vodu i ugrijao roštilj.

— Hajde da jedemo ovde, Alek. Dosadno je da sve nosimo gore.

— To ni u snu. Idi u trpezariju. Naći ćeš sto postavljen.

Pogledao me je za trenutak neodlučno, a onda me poslušao. Brzo sam stavio hranu u malu dizalicu za jelo, ubačenu u zid i pridružio mu se gore.

— Gde je klopa, Alek?

Pritisnuo sam dugme na zidu, a onda se začulo cvrčanje. Odmah zatim otvoriše se vratanca u zidu i ukaza se naša večera.

— Kakva divna ideja.

— Danas se ne može naći posluga koja će trčati gore--dole po tim viktorijanskim stepenicama. Naša gospođa Palmer je neobično dobra, ali tu bi se i ona razmislila!

Seli smo za večeru, jednostavnu ali dobru. Desmond je slistio dva odreska tako spokojno da je to bilo vredno hvale i dobar komad pite od jabuka.

— Ne mogu ti ponuditi vino, Desmonde. Mi to ovde ne pijemo.

— Ovaj perije je strašno dobar.

— Još komad pite?

— Samo još malo. Odlična je.

Kad je pojeo, rekoh:

— Sada je recept: toplo kupanje i krevet, da sutra budeš sasvim odmoran i svež.

Stavio sam posuđe u dizalicu za jelo i spustio ga da se gospođa Palmer sutra ujutro za to pobrine. Onda smo pošli gore.

— Imaš li sve što ti je potrebno? Pidžamu, četku za zube, brijač, i tako dalje.

— Hvala, sve imam, Alek. A moja soba i kupatilo su divni.

— Onda laku noć, Desmonde. Dobro spavaj.

— Laku noć, dragi moj Alek.

II

Sutradan izjutra ustao sam u uobičajeno vreme, u sedam sati, okupao se u hladnoj vodi i propešaćio kao obično, pola sata, trčecim korakom do Viktorija Roda, pa kroz park do Karmelićanske crkve, gde sam stigao na vreme za misu u osam sati.

Kad sam se vraćao kući, kupio sam novine i sveže kifle. Gospođa Palmer, koja nikad nije izostala, već je bila kod kuće i spremila kafu koja se pušila.

— Mislim da bi gospodin Fildžerald voleo doručak u svojoj sobi. Odneću ga gore, gospođu Palmer, za deset minuta.

Kad sam prelistao novine, nadajući se, uzalud, da su pomenuli moj novi roman, uzeo sam poslužavnik koji je gospođa Palmer spremila, dodao svoju drugu šolju kafe i pošao gore u Desmondovu sobu. Bio je budan, ali se još izležavao. Spustio sam poslužavnik na stočić pored kreveta dok se on podigao na lakat.

— Kako ljubazna ideja! Nisam pio kafu u krevetu najmanje sto godina. — Pio je. — I to tako dobru kafu. Jesam li dobro čuo da si izlazio?

— U uobičajenu jutarnju šetnju, do Karmelićanki na misu u osam sati:

Činilo se kao da se malo trgnuo i prisilio se da kaže:

— Na pričest.

— Naravno. I to je svakodnevni posao. I vrlo dobar kao početak dana.

Čutao je. Onda reče:

— Moram ti reći, Alek, da sam potpuno prekinuo s crkvom. Nikad ne idem u crkvu. Nikad. Smatram da mi je svemogući podelio grozne karte.

— Zar ne bi više voleo da se s njim nagodiš? Uostalom, kladim se u nov molitvenik da ćeš se jednog dana vratiti. Pa, divno je jutro, i mi ga nećemo protraćiti raspravljajući o teologiji. Obuci se, pa idemo u grad.

Za pola sata Desmond je ušao u sobu, potpuno obučen. Ja sam obukao tamno odelo, crne cipele i polucilinder.

— Ama, Alek, da li si nešto pogolemo u Sitiju?

Nasmejao sam se. — Kad sam prvi put bio u Holivudu, jedna veoma važna žena, upravo je bila napisala i izvela Veliku kuću, povukla me je u stranu. Sav sam bio u tvidu, sa šarenom košuljom, širokom kravatom i antilopskim cipelama. »Nemoj se, molim te za ime božje, oblačiti kao pisac. Nikud nećeš stići. Oblači se kao poslovan čovek.« Poslušao sam njen savet.

Sišli smo dole i izišli iz kuće. Jutro je bilo divno, sveže, prijatno i sunčano. Ruže u malim prednjim baštama mirne ulice bile/su već u divnom cvatu.

Otišli smo pešice do kraja Viktorija Roda i uzeli autobus broj 9 na stanici ispred Kensington Gardensa.

Tu je bilo zeleno i divno, i neke dadilje već su bile poranile u šetnju s kolicima. I park je bio zelen, drveće sve u svežem lišću, a onda smo prošli pored Marbl Arča i izišli na Pikadili s njegovim divnim radnjama. Kakav je divan grad bio London u to doba: ulicama bez saobraćajne gužve živahno su se kretali autobusi, pločnik je bio čist, nezakrčen, policajci dežurali na liniji, mlekadžije obilazile mušterije, a sve oživljeno osećanjem poštene delatnosti, lepote i reda.

Izašli smo kod Barlington Hauza pa skrenuli levo u Sevil Rou.

— Sada, Desmonde, stvarno počinje tvoj posao. Sve što ćemo sada raditi užasan je znak lošeg ukusa, ali to radi sav svet koji poznajem, pa sam i ja stao u red.

Nisam ga odveo svom krojaču, već Blaetu, mlađoj firmi koju sam ponekad potpomagao svojim porudžbinama.

Kad smo ušli, vrata su odsvirala jedno »ping«, divan, umirujući starinski zvuk, koji je odgovarao izdašnom mirisu i izgledu dobre tkanine, u balama i balama, na dugačkom teškom stolu od mahagonija i jednom dostojanstvenom gospodinu sa centrimetrom oko okovratnika.

— Verujem da me poznajete kao svoju mušteriju?

— Gospodin Senon, zar ne, gospodine?

Nemarno, ali u sebi radostan, rekoh:

— Želimo dva odela, ako nam ih možete napraviti za nedelju dana i poslati bez odlaganja u kancelariju Italijanske plovidbe u Đenovi.

On se za trenutak zamisli, zatim uđe u radionicu, i pojavi se odatle s osmehom. — Pošto ste mušterija, gospodine, moći ćemo vam izaći u susret. Pretpostavljam da su odela za gospodina koji je s vama.

Onda poče zabava, dugo pažljivo odabiranje, isto tako nadugačko merenje i molba samo za jednu probu, za dva dana, a onda smo bili ispraćeni s najvećim poštovanjem. Desmond kao potencijalni vlasnik dvaju odela — jednog sivog odela s lepim rebrastim uzorkom i drugog tamnog, mekanog, plavičastocrnog od merino vune, za veće.

U blizini je bio Bond strit, uvek zanimljiva, mada uzana ulica, i tu smo kod Tembala kupili sportske košulje s kratkim rukavima, šest pari čarapa i šest svilenih kravata umerenih, starinskih boja.

— Užasno su mi potrebne obične košulje — promrmlja Desmond.

— Ne ovde, Desmonde. Prvo šešire, onda košulje.

Na drugoj strani ulice otišli smo do Hilhausa, gde smo vrlo lako pronašli tamni kockasti kačket, koji je DeSmond zadržao, i šešir od mekane paname za svaku priliku.

— Da pošaljem šešir vašeg prijatelja sa šeširom od paname? — zapita gospodin Hilhaus, veselo držeći pohabanu uspomenu za obod.

— Oh, ne — reče Desmond, brzo. — Molim vas, bacite ga.

— Bio je to dobar šešir u ono doba, gospodine. Ali sada... spaliću ga.

— Da li si umoran? — zapitah Desmonda, kad smo izišli iz male radnje. — Imamo još dve probe. Pa, čini mi se da bismo mogli ručati.

— Dobra ideja! Primetio sam jedan dobar automatski restoran baš preko puta.

— Tišina, Ficdžeralde. Misliš li ti da ću pokvariti naš dan i odvesti te na čaj i kolače?

Prešli smo ulicu i zaokrenuli u Grovenor strit. Kad se Klaridžis pojavio na vidiku, i pred njim dva gorostasa u uniformi, Desmond zastade.

— Ja tamo ne ulazim, Alek. Ne u ovim krpama, beskrajno ću te osramotiti.

— Hajde, dete, uzmi me pod ruku, i prestani da urlaš.

Ušli smo kroz veličanstveni portal i sišli niz stepenice.

Pred restoranom, na jednom divanu, očigledno očekujući nekog gosta, sedela je divna leđi Kraford.

— Pa i Alek, — pozdravi nas ona — ko je tvoj lepi prijatelj u tom užasnom odelu?

— Ovo je Desmond Ficdžerald, koji ide sa mnom u Holivud iduće nedelje. Upravo dolazi sa snimanja nije hteo da se gnjavi sa presvlačenjem.

— Sta snimate?

— Modernu verziju Hamleta, madam — podrža me Desmond, dobacivši svoj divni osmeh. — Ja sam reći grobar?

— Zar nisu samo dvojica?

— Grob je užasno dubok, madam.

— Pa, obrišite cipele pre nego što uđete. Vidim da moj gost dolazi. Pazite na sebe, Alek. Pošaljite mi potpisani primerak svoje nove knjige.

Glavni kelner nas je video kako čavrljamo s leđi Kraford, pa smo dobili prvoklasni sto, inače smo mogli biti smešteni u neki ugao duge, divne prostorije. Čitali smo jelovnike ispisane zlatnim slovima na dvostrukim stranicama.

Da budemo jednostavni i poručimo **table d’hote?**
Obično je strašno dobar.

- **Table d’hote (franc.) = unapred odabrana jela za obrok, kompletni obrok, meni — nap. prev.**

Desmond se složi. — I ne vino, Alek, molim te, Peri je, ako hoćeš. Ko je tvoja lepa prijateljica?

— Sibil Kraford. Užasno je ljubazna prema mojoj, ženi i meni. Poziva nas na svoje zabave i ručkove. Čak kad smo bili još novi u Londonu i užasno neiskusni.

Ručak, kako se moglo očekivati, bio je veoma dobar. Nismo mnogo razgovarali jer nisam želeo da se zadržavamo. Pred nama je bilo još posla. Nešto posle dva

sata došli smo do poslednjeg jela, krema od malina s pavlakom, popili kafu, platili račun kelneru dali napojnicu i pošli svojim putem.

— Hajde da uzmemo taksi, Alek, i daj napojnicu glavnom vrataru. Ne mogu se iskrasti odavde u pocepanim cipelama.

Poslušao sam, rekavši, dok smo odlazili u taksiju:

— Kad si već pomenuo napojnicu, ima jedna priča kako jedan basnoslovno bogat istočnjački moćnik, koji je često mesecima odsedao kod Kleridža, nikad nije dao napojnicu glavnom vrataru, već mu je neprestano i usrdno obećavao da će ga se izdašno setiti u svom testamentu. Kad ga je Muhamed primio u svoje carstvo, pročitao je testament. Pogodi koliko je glavni vratar dobio?

— Pola miliona.

— Apsolutno ništa.

— Kakva obmana — promrlja saosećajno Desmond. — Ali nisu svi bogataši pokvareni.

— Ja nisam bogat, Desmonde — nasrnež ah se. — Ja uživam u trošenju novca. I nikad, nikad neću zaboraviti kako si bio dobar prema meni kad su moje cipele bile pocepane.

Sada smo bili na kraju Barlingtonske arkade, kuda nas je šofer ljubazno odveo dugim putem oko St. Džejnaša. Ali je dobio napojnicu kao što treba — nijedan Londonac nikad se ne svađa sa svojim taksi šoferom, ta fatalna greška prepuštena je turistima.

Na kraju Arkade kod Pikadilija ušli smo u jednu malu radnju koja je nosila ime Bad. Tu smo nastavili započeti posao: pregledali smo, ispitivali, pipali i najzad izabrali razne vrste materijala: svilu, puplin, platno. I Desmond je opet bio podvrgnut raznim merenjima.

— Sada cipele, mladiću — uzviknuh, kad smo izašli uz dvostruko uveravanje da će sve biti poslato na vreme.

Za ime božje, prestani, Alek. Svega je toga mnogo, čak previše. Teraš me da se osećam kao da idem u internat.

— Ideš u Holivud, ti dragi idiote. Hoćeš li da tamo stigneš bosonog? Iz sopstvenog iskustva znam da to što imaš na nogama neće trajati mnogo.

Sasvim blizu, nekoliko kuća dalje od Loba, kraljevsko-dvorskog obućara, na kojeg nisam polagao pravo, ušli smo u Čerčilovu radnju, manje poznatu, ali isto tako dobru.

Položaj koji sam imao kao mušterija odmah je popravio dejstvo udarca koji su izazvale Desmondove užasavajuće noge. On je seo, ostaci cipela bili su odstranjeni, i uobičajeno merenje je počelo. Milo mi je bilo kad sam opazio da ima samo jednu malu rupicu na palcu jedne čarape. Najzad, pošto je predata porudžbina za dva para crnih cipela, dva para tamnosmeđih i jedne lakovane za veće, Čerčil taktično predloži:

— Verujem gospodine, da imam na skladištu neke cipele koje će poslužiti gospodinu dok ne budu gotove ove koje je poručio.

Ušao je u zadnji deo radnje i vratio se sa sasvim novim crnim cipelama.

— Stari gospodin koji ih je naručio, gospodine, bio je vrlo star i naša draga mušterija, bio nam je mušterija preko pedeset godina, a umro je pre nego što smo mu poslali cipele. Naravno da nismo pravili pitanje od toga.

Cipele su Desmondu vrlo dobro stajale, mada Čerčil reče, s malo potcenjivanja:

— Nije loše, gospodine, prilično su široke u prstima, ali će biti dobre za sada.

Zahvalio sam Čerčilu, rekavši da ćemo ih uzeti i da ih stavi na račun.

— Te koje imate na sebi, gospodine, izgleda da se odlično nose. Nemojte mi reći da ste ih dali pođoniti.

— Za ime božje, Čerčile, nisam — slagah. — Ne bih tako nešto mogao ni pomisliti.

— Onda je to moja dobra koža, gospodine, — reče Čerčil, dodavši tužno: — Večito traje.

— Kad smo izašli iz radnje, ja zapitah:

— Kako se osećaš u pokojnikovim cipelama, Desmonde?

— Sasvim podmlađen. Ne umem ti reći kakvo je to blaženstvo imati nešto solidno na nogama.

Kancelarija Italijanske plovidbe bila je poslednje mesto gde smo svratili, i imali smo sreću. Admiralski brod te linije, »Kristoforo Kolombo«, kretao je iz Đenove za deset dana. Poznao sam devojkicu za stolom. — Imate li slobodnu dvoposteljnu kabinu u srednjem delu broda, na levoj strani?

Ona pregleda plan broda.

— Možete dobiti 619, ako želite, gospodine. To je kabina koju ste prošle godine imali vi i vaša supruga.

— To bi bilo sjajno.

— Želite li da vam rezervišem sto u restoranu, gospodine?

— Oh, molim vas nemojte se truditi. Videću Đuzepa na brodu — siguran sam da će me poznati.

Pošto sam sve završio, okrenuh se Desmondu kad smo izašli na ulicu.

— Sada si umoran, pa zato sada dosta švrljanja, već kući, Džejmse, i ne štedite benzin.

Pozvao sam taksi i ubrzo smo bili kod kuće, željni čaja, koji nam je gospođa Palmer na moju molbu donela gore u radnu sobu, u prijatnu, malu sobu uokvirenu knjigama, dozidanu uz kuću, koja se nalazila na prvom odmorištu stepeništa.

— Ima li neka poruka, gospođo Palmer? — zapitah, kad se ona pojavila s dobro snabdevenim poslužavnikom.

— Zvala je gospođica Redli iz Melingtona, gospodine. Ništa važno, rekla je, stigli su neki ugovori za potpis, dečaci su otišli u Ajlsford, a gospođa je dobro i nada se da ćete skoro doći.

— Hvala vam, gospođo Palmer, a hvala i za ove izvrsne kolače.

— Nisam imala mnogo posla, gospodine, pa sam ih napravila. Sasvim su jednostavni, onako kako vi volite.

— Još jednom hvala na pažnji.

Ona pocrvene od zadovoljstva.

Cutali smo, predajući se s uživanjem prvoj šolji čaja. Kad sam pružio Desmondu drugu solju, on reče:

— Kako ti lepo umeš s ljudima, Alek. Celog dana sam to primećivao. I kako je tvoj život postao divno srećan i uspešan.

— Da, svake noći zahvaljujem Bogu.

Opet sam primetio slab trzaj na samo pominjanje Boga. No on nastavi:

— Sada sigurno zaista dobro stojiš, Alek.

— Ne stojim. Imam dobar prihod i trošim sve do poslednje pare. — Ustadoh i pođoh vratima.

— Moram ići da telefoniram ženi.

Dole u holu pozvah Melington. Odgovorila je gospođica Redli.

— Da li je mama tamo, Nen?

— Upravo je izašla da obiđe baštu. Da je pozovem?

— Ne, Nen, samo sam hteo reći da ću sutra doći.

— Oh, dobro, imam dobre vesti za vas.

— Ne verujem. Kažite mami da ću možda povesti jednog prijatelja. Samo na jedan dan. Kako bašta?

— Biće divna. Jagode su skoro zrele.

— Jeste li ih brali?

— Gospodaru! Vi ste jedini što imate tu divnu naviku. Osim toga, Dugel ih je prekrilo mrežom.

— Nen, povešću veliki automobil i ostaviću ga. Uzeću Moriš. Hoćete li poći s nama da ga vratite?

— Naravno, gospodaru. Ali... nadam se ne odlazite opet?

— Samo na tri do četiri nedelje, Nen...

— Oh, Bože. A ovde je tako divno početkom leta. Nedostajće mi naše šetnje po Dunama.

— Vraćiću se, Nen. Odmorite se i pazite na sebe. Kad se vratim, biće pune ruke posla. Možda biste mogli reći mami da nam spremi laku salatu sutra za ručak.

— Hoću, svakako, dragi gospodaru.

Obesio sam slušalicu, razmišljajući kako je to sjajna devojka, tako dobra, poverljiva i marljiva. Šta bih samo bez nje radio?

— Hoćeš li sutra sa mnom u Melington?

— Vrlo rado — odvrati Desmond.

Otišao sam u svoju sobu, zatvorio vrata i legao. Još sam morao pregledati pisma. Ali najpre sam morao malo odspavati.

III

Sutradan izjutra posle doručka — kafe i svežih kifli za obojicu — pošli smo u Melington. Dan je bio divan i obećavao je da će takav biti i dalje, jer je sunce bilo toplo, a nebo plavičastosivo. Srećan što idem kući, jer je Melington bio moj dom pošto je mala londonska kuća bila samo predstraža, pevalo mi se, ali me je sprečilo prisustvo maestra pored mene. Kako je bilo divno što ću videti svoju dragu ženu, pa Nen, čuti vesti o moja dva sina i gledati s Dugelom kako napreduje moja voljena bašta. Nisam se mogao odupreti želji.

— Pevaj, Desmonde. Nešto slatko, dirljivo, o povratku domu.

Desmond nikad nije odbijao takav poziv. Voleo je da peva. I tako smo se vozili putevima Saseksa — znao sam sve prečice — uz melodiju »Boni Benks iz Loh Lomonda«, ostavljajući za sobom niz ošamućenih seljaka kako uplašeno gledaju kroz prašinu, pitajući se da li je to fatamorgana ili prethodnica nekog cirkusa.

Ali sve je bilo u tihom iščekivanju kad smo zaokrenuli na sporedan put za Melington i najzad ušli kroz otvorenu belu kapiju imanja, sačuvanu na moje

uporno traženje, i zaustavili se pred starom parohijskom kućom. Iz kuće odmah stiže eksplozija kad je Pedi, irski seter, skočio na mene, skoro me oborivši, a onda moja žena s Nen ispod ruke, zatim Eni, jaka, punačka mala služavka sa sela, svi s osmehom, i pitajući ima li prtljaga. Iza njih, provirujući iz senke ulaza, stajala je Sofi, naša kuvarica Austrijanka, dok sam na uglu štale ugledao Dugala kako se dramatično bori s lejom šeboja.

Zagrlio sam i poljubio svoju dragu ženicu, koja je izgledala neobično dobro, pružio ruku Nen, rekavši:

— Draga, evo najzad Desmonda Ficdžeralda.

Ona se osmehnu. — Moj muž je tako često pričao o vama, i tako lepo, da vas skoro poznajem.

— Gospođo, — Desmond se sagnu i pljubi joj slobodnu ruku. — Vaš muž tako stalno priča o vama, i sa toliko ljubavi, da sam očaran što sam vas upoznao.

— Očaran? Ja nisam veštica, Desmonde. Zadržite svoje fine reči i ponašanje za Holivud. Poznajete li našu dragu Nen?

Prilično pokunjen, zaslužen, Desmond promrmlja:

— Svakako sam čuo o gospođici Redli.

— Pa onda, da uđemo u kuću. Želite li kafu?/Ne? onda možda više volite da prošetate po bašti.

Najpre smo pošli u staru baštu opasanu zidom, moj ponos i radost, gde je, u zaklonu divnog ružičastog zida iz osmanaestog stoleća, Dugal negovao i doveo do savršenstva sve naše rane sadnice. Travnata ivica bila je u cvatu, povrtnjak je izdašno proizvodio salatu, celer, rotkve, endiviju, boraniju, divan mladi grašak, a Dugalov ponos, leja s tikvama, puna ispupčenih zelenih balona, koji, će, besumnje, usko biti svedeni na jednu grdosiju za seosku izložbu cveća. Onda grmlje ribizle, crvene, žute i bele, okićene grozdićima raznih boja, pa ogrozdi, dosta opustošeni iz razloga na koji sam sumnjao, ali još uvek sa zrnima žutim kao ćilibar, zatim maline, sigurno ograđene, prepune zrelih bobica i pergole bresaka, sa, avaj, nekoliko nezrelih plodova, od kojih je mnoge bila spržila neka bolest i, najzad, leja jagoda, divna ogromna površina najplemenitije sorte koja je dozrevala.

Okrenuh se Dugalu, koji nas je ćutke pratio.

— čestitam, Dugale. Sve divno izgleda; naročito jagode.

— Da, dobro su rodile, gospodine. Milo mi je što vam se sviđaju. Ali imali smo malo muke da ih odbranimo od gospođa. — On se osmehnu. — Čak sam uhvatio gospođicu Redli kako pruža prst kroz mrežu.

— Biće propisno kažnjena, Dugale. Maline su isto tako divne.

— Da, gospodine, sjajne su. Onda od kad ste mi dali dozvolu da stavim ogradu.

Pogledah Nen koja se s mukom uzdržavala od smeha.

— Imate pravo, potpuno pravo, Dugale, a ja sam pogrešio. Uopšte nije ružno.

Izgledao je zadovoljan, a ja odabrah taj trenutak da kažem umiljavajući se:

— Dugale, znam da ne volite brati voće što tek dozreva, ali da li bi mogli naći nekoliko zrelih jagoda za ručak. Moj gost je jako važan čovek iz Holivuda.

— Rekao bih da je važan, gospodine, po strašnim starim rukavicama. Vrlo dobro, gospodine, učiniću sve što mogu da vam nabere lepe jagode. A ako imate vremena, gospodine, voleo bih da sami pogledate tamo pored vrata štale.

— Svakako, Dugale. Idem sada s vama.

Pored ugla štale gledao sam sa sve većim besom bedne

ostatke moje leje žutog šeboja.

— Do đavola, čoveče, ko je to učinio? Pedi?

— To sam i mislio, gospodine, s pravom se ljutite, kao i ja. Ne, gospodine, nije Pedi, on je dobro dresirana životinja. Ona vaša dva sina, fudbalera. Molio sam ih da prestanu, ali su se samo smejali i nisu hteli.

Zaista sam bio besan, pa sam se mudro pravio da sam još bešnji.

— Moj krasni šeboj! Daću ja njima, kažem vam, Dugale. Igraće oni fudbal tamo daleko na poljančetu, i nigde drugde, obećavam vam. Možete li nešto uraditi s tom lejom?

— Vrlo lako, gospodine. U rasadniku ću uzeti nov rasad, a vama će poslati račun. — On se osmehnu. — Možda ćete mi dopustiti da poručim desetak i za sebe lično. Isto kao vi, i ja volim žuti šeboj!

— Svakako, Dugale — rekoh srdačno. — I dvadeset ako hoćete.

— Ne, ne, gospodine. Deset je sasvim dovoljno. I nemojte se jako ljutiti na gospođe. A dečaci su dečaci, znate. I još jednom hvala.

Primetio sam da je ne samo umiren već i zadovoljan. Rukovao sam se s njim i video ga kako odmah odlazi prema leji s jagodama. Dugal je bio neprocenjivi poklon s velikog susednog imanja koje me je snabdevalo i fazanima. Obučen i stručan čovek i marljiv radnik, došao je k meni posle jedne žestoke svađe s glavnim baštovanom, kojemu je bio drugi potčinjeni od šestorice radnika. Cenio sam ga i činio sve da umirim njegovu prilično naprasitu narav. On me je voleo jer sam očigledno bio Škotlandžanin, mada sam se krio pod irskim imenom. Sada sam bio siguran da će ostati kod mene. Pola sata kasnije pružio je mojoj ženi veliku kotaricu odličnih zrelih jagoda.

U međuvremenu, pridružio sam se ostalima, koji su se pojavili sa staze koja je vodila kroz našu malu šumu.

— Zašto je nazivaš »Kanonikova šetnja«, Alek?

— Postoji priča da je prethodni duhovnik, kanonik Herbert, šetao ovde svakog dana i čtao molitvenik. Fazani mojih suseda je jako vole. Oni obično pronađu put do našeg trpezarijskog stola.

Zaustavili smo se u voćnjaku, a dve žene su otišle u kuću.

— Kaži mi, Alek, zašto te gospođica Redli zove gospodarem?

Nasmejah se. — To je smešna priča. Kad je Dugal došao k nama, hteo je da ogradi jagode. Ja sam rekao »ne«. Nastalo je prepiranje, prilično žustro, koje se završilo time što sam rekao širokim škotskim: »Ne zaboravite, Dugale, da sam ja gospodar.« Nen, koja je bila s nama, pomislila je da je to strašno smešno i otada me tako zove. Naravno, iduće godine Dugal me je nagovorio da ih ogradim. Svakako, bio je to veliki uspeh. On je sjajan tip.

— A kako je sjajna devojka gospođica Redli — reče Desmond, zamišljeno.

Ručak je bio spreman kad smo došli kući. Sunce je obasjavalo trpezariju kad smo sedali za jedan od Sofijinih carskih omleta i ogromnu činiju sjajne sveže

salate iz bašte. Posle smo bili posluženi jagodama sa svežim skorupom sa susednog imanja. Bile su neizrecivo dobre. Onda je došla kafa.

Čudo, razgovor je zapinjao, i sada mi je bilo jasno da ni moja žena ni moja sekretarica nisu naklonjene Desmondu, što je on osećao, jer je sve više želeo da im ugodu.

Kad smo ustali od stola, on prijatno pogleda Nen.

— Ako ste raspoloženi za šetnju, gospođice Redli, hoćete li mi pokazati Dune?

Ona ga pogleda pravo u oči.

— Biću jako zauzeta, gospodine Fildžeralde. Prema tome, ako izađete iz naše kapije, krenete levo, pa idete za nosom, bićete na Dunama tačno za dva minuta.

— Hvala vam — reče učtivo Desmond. — Možeš li bez mene jedan sat, Alek?

— Svakako, dragi moj,. Dobro se prošetaj, ali vrati se pre tri. Kad je otišao sam, rekoh:

— Šteta. Svi se prema njemu ponašaju kao da je parijski. Zašto morate i vi?

— On nije dobar, dragi — reče moja žena. — U njemu ima nečeg lošeg.

Pogledah Nen, koja reče, izvinjavajući se: — I meni Se čini to isto. I ne podnosim to njegovo klanjanje i priklanjanje i ljubljenje ruke.

— To je zbog toga što je nervozan. Jadnik, bačen je u blato, zabili su mu nos u to blato, u krajnjoj je bedi. Nikad neću zaboraviti naše prijateljstvo kad smo bili dečaci. Pokušavam mu pomoći da se povraća. I nadam se da ću uspeti.

— Uvek si tako dobar, dragi — reče moja žena.

— Glupost! Idi pa legni jedan sat, onda ćemo otrčati preko do Ajlsforda da vidimo dečake, samo na pet minuta.

— Oh, hajdemo — reče ona.

Otišao sam gore s Nen u moju malu radnu sobu koja je gledala na baštu i sporedne zgrade. Dugal je marljivo radio na leji šeboja. Sve hartije koje je trebalo

da pregledam bile su na pisaćem stolu. Brzo sam ih pregledao i potpisao gde je bilo potrebno.

— Zašto Italijani traže četiri primerka za svaki ugovor?

— Šteta, gospodaru, što opet odlazite — mama to ne voli. Ovde smo jako usamljeni kad vi niste tu.

— Obećavam da ću se vratiti za dve nedelje. Možda i pre, ako prodam filmska prava. Onda ćete me morati trpeti idućih sto godina. Vodim mamu na brzinu do Ajlsforda. Hoćete li s nama?

U pola tri pošli smo u Ajlsford, udaljen jedno deset kilometara kolima. Desmond se upravo bio vratio, osvežen, ali Dune su mu bile prilično dosadne. Seo je napred sa mnom, a mana i Nen pozadi. Za čas smo stigli do velike seoske kuće pretvorene u školu, okružene igralištem i bazenom za plivanje s jedne strane. Naša dva sina odmah su nas ugledala i potrčala od paviljona za kriket. Igrala se utakmica za takmičenje, no oni baš nisu bili na redu.

— Jeste li dobro igrali? — upitah.

Robert odgovori: — Igrao sam malo i ništa nisam postigao.

— Drugim recima, — reče Džejms — nula. Ja imam dvadeset sedam poena.

— Sve udareno ivicom štapa. Dvaput promašio u pukotinu.

— Ali sam imao tri vrlo dobra udarca preko linije i uhvaćena, od moguće šestice.

— Ne možemo ostati, momci, ali želeo sam da vas vidim i kažem vam, ako dođete kući pre nego što se ja vratim, nemojte, nemojte, nemojte uništavati leju žutog šeboja. Ako obećate da nećete, Nen ima nešto lepo za vas.

Obojica rekoše uglas: — Obećavamo, tata.

— A sada najpre dođite i poljubite mamu i kažite joj da je volite, onda se rukujte s mojim prijateljem gospodinom Ficdžeraldom, koji me vodi u Holivud.

To je bilo učinjeno, a i Nen je dobila poljubac. Onda ona izvadi kesu ogrozda.

— Jao, kako su divne, Nen. Džejmse, ja sam mislio da smo obrstili grmove.

— Sigurno su narasle nove, magarče.

— Nemojte ih jesti po kolima, momci. Žao mi je, ali moramo ići. Možete sestiti pod drvo da ih smažete.

Za čas smo se vratili u Melington. Kad sam spremio automobil, odmah sam otišao Dugalju i rekao mu da sam naročito išao u školu da opomenem dečake.

— Oh, nije trebalo, gospodine. — Ali se osmehnuo. — Možete se na mene osloniti da ću paziti na baštu dok vi budete odsutni.

Onda je bilo vreme da se razmišlja o povratku, ako je Nen trebalo da se vrati pre nego što padne mrak. Izveo sam Moriš pred prednja vrata i potražio svoju ženu, koja se odmarala na kauču u svojoj sobi.

Klekao sam pred nju.

— Žao mi je što tako brzo odlazim, draga. Vratiću se kući za tri nedelje, onda ćemo dugo ostati zajedno. Mnogo bolje izgledaš, i dalje brini za sebe.

— Nen brine za mene. Prava je duša.

— Ti si draga, draga. I volim te svim svojim srcem.

Nežno sam je poljubio. Usne su joj bile meke, pasivne, kao u deteta. Pre nego što sam stigao do vrata, ona je zatvorila oči.

Za pet minuta smo otišli, Desmond ćutljiv na zadnjem sedištu, Nen i ja na prednjem. Vozio sam brzo, vrlo brzo. Nisam ništa rizikovao, ali sam se izvrsno snalazio. Tako sam dobro poznao put, a u to vreme praktično nije bilo saobraćaja. Niko ništa nije govorio, ni reči. Tačno u četiri sata stigli smo pred moju kuću u Kensigtonu.

— Nadam se da te nisam uplašio — rekoh Desmondu, kad smo se protegli pa ušli u kuću.

— Sada me više ništa ne plaši, Alek — odgovori on, s istim onim prizvukom tuge. — Uostalom, ti si odličan vozač. Dobro to radiš, kao i sve ostalo.

— No, no, Desmonde, to nam neće pomoći. Potreban ti je čaj.

Dok smo se polagano peli, rekao sam Nen da zamoli gospođu Palmer da donese gore u moju radnu sobu čaj za troje.

— Na brzinu ću popiti samo jednu šolju s gospođom Palmer u kuhinji. Želim da se vratim kući pre nego što počne gužva. Da ponesem vašu poštu za odlaganje?

— Da, draga Nen, i odgovorite kako mislite da je najbolje.

Pogledali smo se. Onda sam znao da je volim i da ona mene voli. Osetio sam neodoljivu želju da je zagrlim.

— Zbogom, dragi gospodaru, vratite se skoro. — Ona se jedva osmehnu, videla je ljubav u mojim očima.

— Zbogom, draga dušo Nen. — Lako joj dodirnuh obraz usnama. Onda pođoh gore u moju sobu.

Tek kada sam čuo zvuk automobila koji je odlazio, pošao sam gore u radnu sobu. Desmond je već bio tamo, kao i poslužavnik. Sipao sam mu šolju i pružio, onda sam nalio sebi.

— Desmonde, imam neko grozno osećanje da je moja ideja da se nadišeš svežeg vazduha na selu bila promašaj, trka u automobilu, jednostavno protraćen dan.

— Ni najmanje, Alek. Video sam tvoje divno imanje i divio sam mu se kako valja.

— Dobri bože, čoveče, nisam te vodio s tako groznom namerom.

— Video sam i tvoja dva sina i divio sam im se baš kako valja.

— Oh, prestani, čoveče. Šta ti je?

— Upoznao sam i tvoju slatku ženu koja te voli, i dobru gospođicu Redli koja te isto tako voli i poštuje. I došao sam do tužnog zaključka da u društvu dobrih, čestitih žena nisam ništa drugo do jeftin, izveštačen, propao, neopisiv, pohotljiv, prokleti kopilan.

Taman sam hteo da primetim da će u Holivudu upoznati malo čistih i dobrih žena, kad sam ugledao, trgnuvši se od bolnog iznenađenja, kako je stavio ruku preko očiju da sakrije suze koje su mu padale u solju. Odmah sam mu prišao i zagrlio ga oko ramena.

— Molim te, Desmonde, molim te nemoj, dragi moj stari prijatelju. Ti znaš da je to sve bilo i prošlo. Ti si na pragu nove i sjajne karijere. Samo prestani da se klanjaš i klecaš i ljubiš ruku — prestani i postani opet onaj stari. Do đavola, čoveče, pomisli kako sam te pripremio za veliki uspeh, pomisli na sve ono što sam za tebe učinio, koliko sam se mučio. Hoćeš li sve to ostaviti kad ti je obećana zemlja na vidiku? Zar tako lako dižeš ruke od svega?

On polagano otkri oči i pruži mi šolju.

— Još čaja, brzo, ti škotsko-irski, američko-rimokatolički, svakodnevni pričesniče i neizrecivo pristojni čoveče. Moje rane će se izlečiti, nestati, kad mi Holivud bude ležao pod nogama.

— To je hrabrost, Dese, i zadrži je.

— Onda ću ti zahvaliti na svim divnim stvarima koje si učinio za svog starog prijatelja koji te voli.

— Dosta, Dese. Opet si pošao starim putem. Evo tvog čaja, a ja ću uzeti svoj. Kad želiš da pođeš u Svajcarsku da vidiš svoju kćerčicu? Nemamo mnogo premena pre ukrcavanja na »Kristiforo Kolumbo«.

— Hajdemo odmah.

— Ne budi budala, prijatelju koga sam ponovo i još čvršće stekao. Ako sutra ujutru ustaneš rano, do uveče ću te dovesti u Ženevu.

— Važi, drugaru — reče on pružajući šolju za još jedan čaj.

IV

Sutradan izjutra ustali smo u zoru i odmah krenuli na stanicu Viktorija. Prethodne večeri bio sam platio gospođi Palmer i predao joj ključeve od kuće. Ona će mi i slati poštu u Velington.

Dnevni voz pošao je na vreme, a isto tako i brod preko Kanala. Kad smo došli u Dover, imali smo svega pet minuta da presednemo. Plovidba nije bila naročito teška, i u pola jedanaest bili smo u Kaleu i otišli do pariškog voza. Tu smo imali

malo zakašnjenja zbog utovara prtljaga, ali kad smo pošli, praćeni oštrim zvižducima, voz je čeli put prešao bez zaustavljanja. Sa severne strane, naravno, morali smo da pređemo na drugu, ali nas je jedan spori taksi odvezao do Lionske stanice, gde je kontinentalni ekspres stajao spreman, dahćući na peronu, i čekao. Tačno u podne krenuli smo s polaganim dostojanstvom, postepeno prelazeći u brzinu, značajnu za to doba, od sto kilometara na sat.

Ručali smo u vagon-restoranu, jela isto tako različita od britanskih kao i »Ric« od »Trokadera«. Desmond je očigledno imao slab apetit i stalno je gledao kroz prozor, zaokupljen svojim mislima upravljanim, nesumnjivo njegovoj devojčici. Toliko mi je mnogo zahvaljivao za dobrotu što idem s njim da mu više nisam ni odgovarao, samo sam odmahivao glavom i osmehivao se. Posle ručka obojica smo odremali sve do četiri sata i do šolje prilično bledunjavog čaja. U pola šest smo stigli, u oblacima pare, na stanici u Lozani. Danas je naravno, uživanje putovati avionom — kad avioni lete,, kad nemaju zakašnjenje zbog štrajka, pada ili otmice. Ali za taj dan i to doba bio je to lep podvig.

Tako je mislio Desmond kad smo stajali na stanici u Lozani. Osmehnuo se.

— Prosto ne verujem da smo tu. Šta sada, Alek?

— Taksi do Birijeja, koji je odmah iza Veveja. Mislim da blizu Birijeja ima jedan hotel, ne velik, ali dobar.

— Ako je mali i dobar, biće pun.

— Pa, pa videćemo. — Nisam pomenuo da je moj telegram s rezervacijom već bio potvrđen.

Našli smo vozača koji nas je hteo odvesti u Birije za skroman iznos od trideset franaka. Bila je to lepa vožnja. S jedne strane bilo nam jezero, s druge brežuljci zasađeni vinovom lozom poznatih vinograda, gde je grožđe krupno skoro kao ogrozd. Sunce koje još nije bilo zašlo bilo je nisko, i natapalo je tihu vodu blistavim sjajem. Prošli smo kroz divni mali Vevej, uvek tako tih, koji se pružao pored jezera, i zatim došli do La Tur de Pejls, gde je živeo i umro Kurbe, opet jednog sela nad kojim se uzdizao dvorac kao dragi kamen u antičkom okviru. Tu smo skrenuli s glavnog puta i krenuli uz brdo seoskim putem. On nas je pored širokih pašnjaka doveo do seoceta Birijeja, koje se sastojalo od nekoliko kuća na uzvišici, skoro steni, s p«>r.i> dom na jezero. S druge strane bila je mala seoska slanicu, obrasla u ruže puzavice i s ogromnim pašnjacima iza nje

— Kakvo divno mesto — promrmlja Desmond dok ijmo se približavali hotelu.

Taj hotel, iako se zvao »Kraljica jezera«, nije bio ni velik ni pretenciozan, ali kad smo ušli, pružio je jasan dokaz da je prvorazredan. Naše sobe, odvojene kupatilom, gledale su na jezero, sa savršenim izgledom na Dan dl Midi, još pokriven snegom i sada okupan u ružičasto-crvenom, ljubičastom zalasku sunca.

— I sav onaj divan predeo tamo pozadi — nastavi Desmond. Ume ta madam Doneven da nađe.

Obojica smo bili gladni i odlučili smo da rano večeramo. Imali smo divan sto pored prozora. Većina ostalih gostiju bile su bogate stare dame, kojima je taj hotel očigledno najbolje odgovarao. Jedna je držala na krilu malo kinesko psetance, izvanredno dobrog ponašanja, i hranila ga malim komadićima iz svog tanjira.

Večera je bila odlična, riba na roštilju neverovatno dobra, a za nju je glavni kelner kazao da je plivala u jezeru još tog popodneva. Onda, neminovno, piletina, ali meka i dobro kuvana. Izvrstan krem od karamela bio je slatkiš. Najzad, dok smo pili kafu, mesec je polako izronio u punom sjaju iznad dalekih Le Roša. Mada je već opadao, video se kao veliki beli kolut i blistao je kao nov.

— Hajde da provedemo ostatak života ovde — reče Desmond.

— Izgleda da to radi madam Doneven. Mislim da u Irskoj ne provodi više od tri meseca godišnje.

— Hajdemo napolje da vidimo možemo li pronaći njenu kuću.

Napolju, po toj sjajnoj mesečini, bilo je svetlo kao dan. Otišli smo putem do male stanice od crvene opeke, koja je na toj jedinoj liniji opsluživala možda tri ili četiri voza dnevno.

U maloj bašti šef stanice, tako otmen u svojoj zvaničnoj kapi, bio je izašao na vazduh. Pridosmo mu i Desmond ga pozdravi na francuskom. Zažalio sam što nisam mogao da zabeležim taj razgovor na narečju, bio je strašno zabavan; ali nam ovde mora poslužiti prevod.

— Šefe, mogu li vas uznemiriti jednim pitanjem?

— Ne uznemiravate me, gospodine. Kao što vidite, nisam zauzet zvaničnim dužnostima, koje su potpuno i uredno završene za ovaj dan. Gledam svoje artičoke, koje su avaj, tako rđave.

— Žalim gospodine što su vam artičoke tako rđave.

— I ja, gospodine. Sta ste želeli da pitate?

— Tražimo gospođu po imenu Doneven.

— Ah, da, Irkinju.

— Tačno! Znači poznajete je?

— Ko ne poznaje madam Doneven?

— Ona je ovde dobro poznata?

— Zar nisam to rekao, gospodine?

— Po čemu je dobro poznata, šefe?

— Po svemu, gospodine.

— Svemu?

— Svemu dobrom, gospodine.

Desmond me pogleda i reče u stranu: — Da nastavim?

Klimnuh glavom.

— Šefe, kakvo dobro tačno čini madam Doneven?

— Zar nisam rekao, gospodine, da ona sve daje, selu, školi, domu staraca na kraju puta, vidite ga oдавde. Čak najmanje poklone. Tamo je veliki hrast gde su se starci obično sastajali da pričaju. Baš je ovog meseca dala da se postavi oko drveta jaka dobra klupa na kojoj sada udobno sede.

Mogli smo se tako prijatno zabavljati na divnom vazduhu, ali Desmond postavi poslednje pitanje:

— Gde živi ta dobra Irkinja?

Sef stanice izvadi lulu i žestoko mašući njome odgovori:

— Pogledajte gospodine tamo preko na drugu stranu moje male stanice. Gledajte na desno, sasvim daleko, pa na levo, sve do sela. Onda pogledajte u daljinu, na visoku šumu sleve strane, na imanje s kravama koje su još na polju,

sa desne. Onda pogledajte veliku kuću u sredini na malom uzvišenju opasanom zidom. Onda ćete videti imanje madam Doneven.

Desmond me ćutke pogleda.

- Mnogo vam hvala, šefe.
- Milo mi je bilo, gospodine. Hoćete li da posetite madam?
- Sutra, šefe. Laku noć.
- Kakav posed — primetih, kad smo pošli.
- Moramo ga provaliti.

Kad smo se vratili u votel, otišli smo prvo jedan pa drugi u kupatilo. Kreveti su bili odlični, platnjeni čaršavi, rukom prani, meko su milovali. Odmah sam zaspao.

V

U sedam, sutradan izjutra, probudilo me je kucanje na vratima. Devojka s termosom i svežim zemičkama ušla je tiho i stavila poslužavnik na sto promrsivši: — Izvolite gospodine. — Izgledala je iznenađena, skoro žalosna, kad sam rekao da ću kasnije doručkovati. I ja sam bio tužan, jer sam znao da je kafa dobra i vrela, dok su zemičke bile pravi kroasani, siguran znak za prvoklasan hotel.

Kad je otišla, izvukao sam se iz kreveta, tuširao se hladnom vodom i brzo obukao. Onda sam sišao dole i, držeći se uputstva dobijenog sinoć od glavnog kelnera, uputio se brzo prema La Tur de Pejzlu.

Na kraju tog divnog sela našao sam mali samostan prema kome sam se bio uputio. Onim mojim čitaocima koji me još nisu napustili plašim se da su već dobro dojadile moje jutarnje pobožnosti. No, ovaj slučaj se ne sme izostaviti pošto sam, ušavši u kapelicu u kojoj su se pozadi bile okupile kaluđerice iz samostana, nekih dvadesetak, primetio da je još jedno svetovno lice osim mene, došlo na misu u osam sati koja je sada počela.

Bila je to žena od četrdesetak godina, možda i nešto više, neupadljivo ali vrlo skupo odevena u crno, s ogrtačem od kanadske kune preko ramena i engleskim molitvenikom u rukama. Bila je nesumnjivo lepa, no njen izraz bio je tako povučen, napet i ozbiljan da je na čoveka više ostavljala utisak svojom pobožnošću nego lepotom. Pošto sam prošao pored jednog starog ali sjajnog rols-rojsa u dvorištu, sa šoferom u uniformi na prednjem sedištu, nagađao sam da je njen, i da je verovatno Engleskinja.

Za vreme službe nismo se obazirali jedno na drugo, mada sam jednom ili dvaput osetio njen pogled na sebi. Ali kad su se sve kaluđerice pričestile i mi zajedno ustali da primimo svetu pričest, ona se malo osmehnula kad sam je propustio ispred sebe.

— Mogu li vas povesti, mladiću? Kuda idete?

— U hotel u Birijeju.

Ona otvori vrata. — O, uđite, onda.

Mnogo više sam voleo da pešačim, ali prilika je bila suviše dobra da bih je propustio.

— Jeste li Englez? — zapita me ona.

— Ne, gospođo. Škotlandanin iz Irske.

— A šta radite u ovom lepom i mirnom i srećom još zabačenom delu Švajcarske?

— Na putu sam za Holivud.

— Zaboga! Jeste li glumac?

— Nisam, gospođo, samo pisac. I pomažem jednom prijatelju, koji je u jednom izvanrednom životu učinio užasnu grešku zbog koje pati. Sada mu se doslovno pružila prilika da se izvuče iz dna.

— U Holivudu?

— On je pevač, njegovo jedino imanje, njegov zakopani talenat, je savršen glas.

Sada sam joj primetio po očima da joj je sinulo. Nastavio sam: — Želi da vidi svoje dete pre odlaska. Molim vas da mu to dozvolite. Samo na jedan dan.

Ustuknula je, a lice joj se odjednom smračilo.

— Poslao vas je naročito u kapelicu da me pronađete, krijući se iza pobožnosti.

Pogledao sam je ozbiljno.

— Ako mislite, madam, da bi tako mogao oskrnaviti svetu pričest, onda vas samo mogu žaliti.

Sada je prebledela. Automobil se zaustavio ispred hotela. Otvorio sam vrata. Kad sam izlazio, ona reče tihim glasom:

— Neka dođe.

Moji doživljaji, koje svakako nisam predviđao, još nisu bili stigli do kraja. Kad je stari rols odlazio, jedan glas mi doviknu iz dubine hotelskog dvorišta, gde je jedan čovek čistio vetrobran svojih kola. Sada, kad mi je mahnuo, pošao sam tamo.

Bio je to krupan čovek u upadljivom skupom smeđem odelu, a njegov automobil prilično se razlikovao od onoga iz koga sam upravo izašao. Bio je to alfa romeo, nizak, divne linije, neverovatno brzo, najbolja italijanska kola.

— Dobro jutro! — Govorio je odličnim engleskim. — Vidim, poznajete madam Doneven.

— Oh, malo, povezla me je u La Tur.

— Ja poznajem njenu nećaku, više nego malo. — On blesnu na mene svojim krupnim zubima. — Zovem se Munčo. Nadam se da ćemo se venčati kad ona dobije razvod braka.

— Čestitam — rekoh, i dodadoh: — Divim se vašim kolima. Vrlo su brza, čini mi se.

— To su najbolja kola na svetu. A brza? Da vam kažem. Pošto obično doručkujem u hotelu, jer tu garažiram kola, odlazim u Milano u kancelariju, prođem pored jezera, pa uskim vijugavim opasnim putem preko Gotrarda, ne kroz

tunel, pa preko granice, pa onda opet mnogim lošim putevima u Milano, svršim posao, ručam i vraćam se ovamo na čaj.

Zvučalo je nemoguće, no verovao sam mu.

— Verovatno ste provklasan vozač.

— Odličan. — On opet blesnu zubima. — Vozim ova kola kao što bih upravljao dobrim konjem čistokrvne pasmine, kolenima.

— Sada odlazite?

— Naravno.

— Onda ću vas potražiti za vreme čaja.

On ponovo dobaci osmeh.

— Onda, do viđenja. Pokazaću vam.

Ušao sam u hotel prilično ispunjen tim skorašnjim doživljajima, i odmah sam ih, pošto sam popio kafu, ispričao Desmondu. On je, pošto je doručkovao i obukao se, sedeona balkonu u spavaćoj sobi.

— Čini mi se da sam video tog momka — reče mirno.

— Mora da je iz severne Italije, tako je krupan i snažan.

— I dodade: — Takav je potreban da drži Kler na uzdi. — Pa opet: — Srećom, sreo si madam Doneven. Sada nas neće vratiti s kapije. Mada sam siguran da me neće primiti.

I tako smo u deset sati pošli seoskom ulicom, prošli pored staraca koji su sedeli oko hrastovog drveta i predstavili se pred teškim gvozdenim vratima imanja. Odmah su ih otvorili, ali vratar reče Desmondu na italijanskom:

— Madam danas ne prima, gospodine. Ali možete poći na terasu.

Pošli smo polagano prema kući, po blistavom suncu, dok su vrane kružile i graktale na visokom drveću koje je okruživalo ulaz na imanje. Put je bio sveže izgrabuljan, živice uredno potkresane, travnjak se protezao na obe strane, nedavno pokošen i u dobrom stanju. Na vidiku se s leve strane ukazala velika bašta, dok smo se peli blagim usponom nakraju puta. Sama kuća od jednostavnog sivog

kamena bila je velika i četvrtasta, bez ikakvih ukrasa, okružena onom neprocenjivom zaštitom protiv švajcarske zime, prekrivenom terasom.

Na južnoj strani terase bile su izvršene neke pripreme koje naterаше Desmond da ubrza korak. Po čistim pločicama bio je prostrt tepih. Na njemu je stajala prilično velika ograda, pored koje je sedela na tvrdoj stolici jedna starija guvernanta, Švajcarinja iz nemačkog dela Švajcarske, u besprekorno čistoj platnenoj uniformi, s malim satom pripopčanim na grudima, s visokim uškrobljenim okovratnikom oko vrata, nepodnošljivo krutim i tesnim, što je odavala neumoljivu snagu njegovog nosioca. A u ogradi jedno malo veselo stvorenje u podsuknjama već se umiljavalo Desmondu, koji je klečao pored ograde.

— Poznaje me, zlato — promrlja Desmond kad je stigao, a suze mu potekoše iz očiju, dodavši, isto tako u zabludi: — Cim me je ugledala, osmehnula se čitavim dragim licem pošto me je poznala.

No ko zna? On je tako često kupao malu i stavljao je u krevet da je možda zaista dodirnuo slabu žicu raspoznavanja. Bio je doneo poklon za dete, malu zvečku od srebra i slonove kosti, i pametno, oh, kako pametno — jer Desmond je poznavao žene — pružio guvernanti, koja je prihvatila uspijenim, zahvalnim osmehom, pregledala i obrisala pažljivo komadićem čistog platna, a onda je pružila detetu. Zveckanje i radostan smeh odmah ispuniše vazduh. Tu sam ostavio Desmond, siguran da će odmah steći guvernantino odobravanje, ako ne i simpatiju, i da će mu biti dopušteno da se igra i drži svoje dete. Već je bio suzio jaz obrativši joj se, s odgovarajućom nežnošću, na njenom švajcarsko-nemačkom jeziku.

Kad sam se vratio u hotel, zamolio sam hladan ručak za izlet, popeo se u sobu i presvukao se u kratke pantalone, džemper i cokule. Kad sam sišao, na stolu je već stajao uređen paket — kako je dobar bio hotel »Kraljica jezera«.

Vratio sam se na imanje, ostavio ručak na jednoj klupi u parku ispod velikog drveta i krenuo udvojenom brzinom. Neko vreme nisam trenirao, i sada mi je to strašno nedostajalo.

Išao sam oko imanja skautskim korakom, pedesetak metara trčao, onda pedeset brzo hodao, što je ivanredan način kretanja, kojim se čovek ne iscrpljuje i može ga beskrajno produžavati. Dok sam tako kružio, otkrio sam da i Desmond napreduje na svoj način. Najpre je imao jastuk na kome je klečao, zatim stolicu na kojoj je sedeo, zapravo s detetom na krilu. A i nelagodno sam podozrevao da me posmatraju iza dugačkih zavesa jednog od gornjih prozora.

I dalje sam se živo kretao kad je zazvonilo podnevno' zvono, ne za molitvu svetoj Devici u tom kantonu, već da pozove starce na ručak u dom. Onda sam osetio da je vreme da i ja ručam, a još više kad su Desmond, guvernanta i dete nestali sa terase. Bilo bi mi vrlo prijatno da sam se mogao tuširati. No umesto toga istr 1 jao sam se servijetom u koju je bio uvijen moj ručak, obukao džemper i seo na klupu.

Kakav dobar ručak! Bez uobičajene neželjene preterane količine, bio je tu jedan odličan sandvič sa šunkom, komad ementalera između dva biskvita namazana maslacem, i onda voće: jabuka, pomorandža, i ogromna, božanstvena kruška. Kako sam u svemu uživao, posle trčanja! Onda, pošto sam pažljivo strpao ljuske od voća i druge komadiće u servijetu, opružio sam se na leđima na klupi u hladovini. Rado bih proveo celo leto u tom divnom mestu. Moram priznati da sam u trenucima kao što je ovaj bio prilično sit Desmonda. U poslednje vreme mnogo sam bio s njim, a s obzirom na njegovo sadašnje raspoloženje nije bio drug koji podstiče raspoloženje. Ali jadniku sam bio dao reč i bilo šta bilo hteo sam je održati.

Sigurno sam bio zaspao, jer je moj sat pokazivao pola tri kad sam se probudio. A sada je jedna ljupka povorka prolazila putem koji je vodio ograđenoj bašti. Najpre je išla guvernanta, za njom je Desmond gurao dete u malim otvorenim kolicima, a dva psetanceta poslušno ih pratila u stopu.

Nekoliko minuta sam ih posmatrao, zadovoljan što je sve bilo postignuto bez otvorenog besa i pakosti. I tako, pošto više nisam bio potreban, odlučio sam se da odem. Prošao sam kroz park i došao do glavnog puta kad sam ugledao neku priliku kako mi maše sa zapadne terase. Mada nisam imao želju da ponovo sretnem madam Doneven, nisam se baš mogao napraviti da ne vidim taj poziv.

— Nisam vas mogla pustiti da odete a da vam se ne izvinim za onu svoju otrovnu primedbu jutros.

— Molim vas, ne uznemiravajte se, madam. U svojoj struci navikao sam na jake udarce.

Ona zastade, naginjući se napred, kao da želi da me odobrovolji.

— Hoćete li da popijemo čaj? Ovde, na terasi.

Opet nisam mogao odbiti.

— Hvala vam, madam.

Ona se osmehnu. — Sigurna sam da ste žedni posle onolikog trčanja. Molim vas, izvolite sesti za trenutak dok kažem Mariji.

Vratila se nekoliko minuta kasnije praćena krupnom Italijankom, služavkom, koja je nosila dobro snabdeven poslužavnik. Kad sam primio prvu šolju, zapitao sam sebe: kako čovek da počne taj razgovor:

— Imate veoma lepo imanje ovde, madam. I vrlo veliko.

— Da, kad sam došla ovamo, cene nisu bile visoke, pa sam pomislila da bi bila šteta deliti imanje. Preuzela sam čak i poljsko dobro, i milo mi je što sam to učinila. — Ona zastade. — Imam radnike Italijane, a oni su bolji. Znaite da mnogi Italijani dolaze na rad u Švajcarsku, srećni što mogu naći posao i pristojnu platu.

— Vi ste se, madam, ovde, znači, zbilja nastanili?

— Volim Švajcarsku. Uglavnom, naravno, zbog njene lepote. No to je u svakom pogledu divna, zadovoljna zemlja, gde ljudi marljivo rade, vozovi idu na vreme, u stvari, gde je sve u redu. — Ona zastade. — Naravno, odlazim kući u Irsku na tri ili četiri meseca godišnje.

— I ja sam često u iskušenju što se tiče Švajcarske. Ali iz veoma niskih razloga. Zbog poreza.

— Da, predusretljivi su prema nama, a i prema svojim. Ona se osmehnu. — Vi se ne biste nastanili u Holivudu?

— Nikad, madam. Pisci nisu tamo gersona grata\$ Gledaju ih s prezirom. Kao pravu slušćad!

— Pa ipak odlazite sutra tamo.

— Imam dva razloga. Uglavnom zbog Desmonda. Ali pokušavam da prodam i svoj novi roman.

— Tužno je što se Desmond ne može iskupiti na neki prikladniji, plemenitiji način. Opet sam danas čitala o nekom mladom svešteniku koji je proveo život u dalekoj, siromašnoj unutrašnjosti Kine, predajući se sav manje preobraćanju, a više ublažavanju patnje, bolesti i gladi.

— Na žalost, madam, pokušaj takve misije iskupljenja bio bi za Desmonda potpuna negacija njegovog karaktera. On ne bi otišao dalje o Hong Konga i vratio

bi se prvim brodom s divnom zbirkom kineskog porcelana. Ne, madam, njegov put do spasenja vodi kroz pesmu!

Ona se jedva osmehnu. — Kako mi možemo znati šta nas čeka ili bilo koga? Budućnost se ne može predskazati — reče, pa dodade: — Ne razumem zašto ste vi tako dobri prema njemu.

— Bili smo vrlo dobri prijatelji u školi, i on je prema meni bio jako plemenit kad ja nisam ništa imao. Dugujem Desmondu to što sam sedeo u ložama i oduševljavao se divnim ulogama Džeraldine Mur u Toski. — Njen izraz lica se ne promeni. — Osim toga, vrlo mu je bilo teško od kako se spetljao s vašom privlačnom nećakom.

— To je sam odabrao. Zna da Kler traži građanski razvod. Već živi sa Munčom.

— Svejedno. Mi odlazimo sutra rano u Đenovu. Više je nikad neće videti.

Nastade ćutanje. Osećao sam da me privlači ta žena, i odjednom sam je užasno žalio. Nije bila stvorena za devičanski život, no sama ga je sebi odredila. Šta tu da se kaže? Ustadoh.

— Sada moram ići, madam. Mislim da će Desmond ostati da vidi kćerčicu kako se kupava. Ponovo vam zahvaljujem na ljubaznosti.

Ona se osmehnu i reče: — Nemojte zaboraviti da mi javite ako se nastanite u Švajcarskoj. I dođite me posetiti u Irskoj kad budem tamo.

• **Persona grata (lat.) = rado viđena ličnost — nap. prev.**

— I vi, madam, ako budete u Londonu, molim vas, posetite nas u Saseksu. Moja žena bi volela da vas upozna. Ona mnogo ne izlazi, i volela bi da dođete.

— Doći ću — reče ona. I u toj jednoj reči bio je početak jednog dugog i dragocenog prijateljstva.

Pošto smo se rukovali okrenuo sam se i vratio u hotel. A tamo je, naravno, pred hotelskim dvorištem, skroz poprskan, čekajući na pranje, stajao alfa romeo. U kancelariji sam uredio da nas sutra jedan automobil u pola sedam odveze u Đenovu. Takođe sam zamolio da mi sprema račun sutra u to vreme.

Onda sam otišao gore u svoju sobu, neizrecivo potišten, možda zbog saznanja da sam proveo jednu beskorisnu nedelju. Zbog toga sam seo i razvedrio se pišući jedno dugačko pismo kući, pitajući nežno između ostalog, kako je nova leja šeboja. Kakvo je blaženstvo kad čovek ima dom i ženu i sinove koje voli. Desmond ništa od toga nije imao, i morao sam trpeti njegovo nemuško zanošenje detetom.

Vratio se kasno u hotel. Bio sam usred večere kad je stigao. Činilo se da je bez apetita, i jeo je ne progovorivši ni reči. Najzad me pogleda s tugom u očima

— čini mi se da će se moja žena razvesti od mene i ponovo udati. Ako bude tražila dete, to će biti kraj.

Šta je mogao čovek odgovoriti? Ništa. S obzirom na sutrašnji rani polazak obojica smo rano legli.

VI

»Kristoforo Kolombo« isplovio je iz širokog pristaništa s lepršavim zastavama i brzo je nestajao iz svoje matične luke uz jeku sirena i zvonjavu crkvenih zvona. Bili smo stigli u Đenovu dva sata ranije, pa smo imali dovoljno vremena da podignemo pakete koji su nas očekivali u kancelariji Italijanske plovidbe. Sve što smo poručili bilo je tamo, sve, uredno zapakovano čekalo je carinjenje.

Kakva pobeda londonskih zanatlija, veštine, efikasnosti i nezavisnosti. Normalna i očekivana karakteristika toga doba, bez sumnje, ali da li bi se danas moglo ponoviti? I samo pitanje je besmisleno.

Ostavio sam Desmonda da marljivo vadi stvari iz kovčega u našoj kabini, dok sam ja otišao na palubu da posmatram obalu kako nestaje i da obnovim poznanstvo s tim divnim brodom, na kome sam već jednom putovao. Strašno sam voleo te italijanske brodove, ne samo zbog toga što su išli južnim putem, već zbog sveg ostalog — brzine, udobnosti, i tipične italijanske posluge, spremne i ljubazne. Dole, glavni stjuard već je primao rezervacije za stolove, i ja sam rezervisao sto na levoj strani, gde smo ranije sedeli moja žena i ja. Onda sam svratio u malu kapelu, kojom se diči ova linija. Tamo je već bio jedan italijanski padre na kolenima, pa sam znao da ćemo svakog jutra imati misu. Još jedan obilazak sunčane palube, gde sam rezervisao dve dobre smeštene stolice za rasklapanje. Za mene nije

dolazila u obzir pokrivena promenadna paluba, na tom večito sunčanom putovanju.

Kad sam se vratio u kabinu, zatekao sam Desmonda kako sedi i uporno posmatra svoja nova odela, sva poslagana na krevetu. Od kako smo napustili Švajcarsku bio je čudnog, često zlovoljnog raspoloženja. Stoga sam mu prišao s obazrivom veselošću.

— Da li si već nešto probao, veličinu, boju, kroj?

— Ne! Samo mislim kako ću u svemu tome izgledati kao papagaj. Znaš li da je ovo drugi put u mom prokletom životu da sam obučen iz milosrđa.

Nasmejah se. — Onda zadrži svoje stare rite ako se tako osećaš udobnije.

— I da protraćim sve što si za mene učinio. Uostalom, i biće protraćeno.

— Ma nemoj, Dese! Trgni se. U poslednje vreme uopšte nisi smiren.

— Možeš li to od mene očekivati! — Desmond je retko upotrebljavao pogrdne reči, ali sada ih je upotrebio. — Moje dete čuva stara doživotna devica koja me mrzi. Moja žena u krevetu s jednim velikim italijanskim kopilanom. Svake noći dobije ga vrelog i krutog i uživa u tome. — On stavi ruku na glavu. — Oh, bože, još je volim, ma kakva da je bila, i da je, i da će ostati drolja. A ja ovde, kao prava prokleta svinja, muktašim od tebe, živim gotovanski, stajem te basnoslovne pare, i to sve uzalud. Taj reklamni trik neće me uspavati da pevam. A čak i ako hoće, ja ću potpuno promašiti.

Samo se jedno moglo učiniti, i ja sam to učinio. Izašao sam iz kabine i tiho zatvorio vrata. Naravno da sam se brinuo. Ako sada mala'kše, kako ću se ja osećati, jer podržavam konja koji neće da dođe ni na start? Pri svem tom, bio sam gladan, i u pola jedan sišao sam na ručak, gde me je moj stjuard sa prošlog putovanja ljubazno pozdravio — mora da sam mu dao dobru napojnicu.

— Ali vi ste sami, gospodine? — zapita on tužno, primićući mi brižno stolicu.

— Nikako. Imam prijatelja ...

Istog tog trenutka pojavi se Desmond, novi Desmond, okupan, obrijan, očešljan, u strašnom novom sivom odelu, novoj košulji s mekanim okovratnikom i kravati, u novim, smeđim, ručno rađenim cipelama i svilenim čarapama. Stjuard, još više osvojen Desmondovim savršenim italijanskim jezikom, a isto tako i

njegovim poznavanjem svih italijanskih jela na jelovniku, primi našu porudžbinu u stavu molitve, a onda se povuče unatraske.

— Užasno mi je žao, Alek — reče Desmond, odlučno razmotavajući servijetu.
— Zbilja mi je vraški žao. Ali to je gotovo, obećavam ti.

Održao je reč i više nikad za vreme putovanja nije padao u bezdan neraspoloženja, no nije bio onaj veseli, srdačni Desmond koga sam nekada poznao. Mrzovoljan i razdražljiv, kao da je bio obuzet nekim unutrašnjim razmišljanjem.

Vetar je bio jak, sunce je sjalo, Desmond je radio što je voleo, uglavnom je ležao na leđima na stolici za rasklapanje, zatvorenih očiju, mrzovoljno izbegavajući sve pokušaje sklapanja brodskih poznanstva. Ja sam se držao svog uobičajenog prijatnog dnevnog rasporeda: prilično rano ustajao sam da trčim oko palube i obavim neke lake vežbe u gimnastičkoj dvorani.

Zatim sam skakao u bazen za plivanje, onda odlazio na kratku misu i pričest u kapeli. Onda sam bio spreman za jedan dobar doručak i tenstvovanje celog dana na suncu. Nesrećom, fini mali **padre** se zalepio za mene. Dolazio je iz jedne vrlo ugledne rimske ustanove, u koju su me namamili da je posetim kad sam pre nekoliko godina bio u tom gradu. Vodili su je mladi sveštenici, koji su učili korisnim zanatima dečake bez doma, pokupljene sa ulice. Svrha njegove posete Sjedinjenim Državama bila je, nesumnjivo, da .jkupi novac od raznih italijanskih zajednica u Njujorku i drugim velikim gradovima. Imao bih ga pored sebe u toku celog putovanja da mu nisam dao pedeseticu priznavši mu Šapatom da mi je doktor naredio ćutanje i potpun odmor zbog bolesti jetre. Ali pre nego što me je ostavio, upitao sam ga za Desmonda, kratko mu objasnivši sadašnju situaciju mog prijatelja. Njegov odgovor bio je određen i jasan.

- **Padre ital –otac nap pr**

— On se nikad neće smiriti, nikad, dok se ne vrati crkvi. Video sam to ranije, mnogo puta. Kad se čovek posvađa s bogom, nikad neće biti srećan dok se s njim ne pomiri i ne zamoli za oproštaj.

Suviše brzo smo preplovili okean. Žestoko kloparanje mašina je prestalo, i mi smo klizili pored Kipa slobode u njujoršku luku. Kako je prijatno sići s broda kad čovek ima malo prtljaga.

Noseći svaki po jedan lak kofer, slobodno smo prošli pored gomile putnika koji su se gurali oko ogromnih hrpa velikih putničkih kofera, dečjih kolica, vrećama priborom za golf, i drugih rekvizita putovanja **en famille** . Isprave za boravak

proverene su na brodu; jednostavno smo uzeli taksi do stanice Pen i uhvatili jutarnji voz do Čikaga, koji je imao vezu sa vozom za zapad, Saper Čifom, u kome sam bio rezervisao dvostruki kupe.

- **En famille franc.-u porodici porodično**

Oni koji poznaju samo današnje vozove, namepjene samo praktičnoj upotrebi i remećene stalnim štrajkovima, ili koji jednostavno lete, ne mogu zamisliti sjaj i raskoš tog divnog transkontinentalnog voza. U Čikagu smo otišli do druge stanice gde je čekao naš voz, sav blistav od moćne brzine, nalik na velikog hrta koji čeka da ga puste s uzice. Crveni tepih već je bio odmotan i uz zvuke muzike — uvod u Holivud, smešan no prijatan — ušli smo u to čudovište. Naš kupe je bio spreman, neopisivo čist, s novim navlakama na sedištu, dva ležaja uzdignuta uz pregradu, kupatilo besprekorno čisto, a pratilac voza, belih zuba koji su mu blistali u osmehu, zapita želimo li doručak. Dok smo pili kafu, voz je nečujno krenuo na svoj munjeviti juriš preko Amerike.

Ja sam već dvaputa pre toga putovao tim vozom, ali za Desmonda je to bila novost.

No on nije bio ni zainteresovan niti opušten, već je mrzovoljno gledao kroz prozor, a kad smo se približili svom odredištu, počeo je pokazivati znakove straha i napetosti, koje je samo delimično rasterao telegram predat u Albakjuriiju i koji je kratko glasio:

SIDITE U PASADENI TAMO VAS ČEKAM

— Bar nas očekuje, — promrmlja Desmond.

— Očekuje tebe — ispravih ga. — Ja ću dobiti nogu!

U Pasadeni, ~g3e" većina holivduske elite napušta voz,

poslušali smo telegram i sišli. A, na peronu je bila mala Dilija Bi lično. Ona priđe i zagrlila Desmonda, i ja začuh cmok njenog poljupca.

— Milo mi je što vas vidim, dragi. Sve je spremno. Dobro izgledate. — Onda meni: — Zašto ste vi Riđi ovde, kog đavola?

— Ja sam sluga.

— Onda ostanite sluga. Rezervisala sam samo jednokrevetnu sobu za Desmonda u »Beverli Hilsu«.

— U tom slučaju ja ću se zadovoljiti kućom od četiri sobe koju sam rezervisao u »Beverli Hils Gardenu«.

Ona se zapravo nasmeja. — Pobedili ste, Riđi. Hoćete li s njim stanovati, Dese?

— Zar ne mislite da je bolje? — reče suvo Desmond. — Znače, ne bih bio ovde da nije Aleka. On je sve platio u gotovom, čak i odelo koje je na meni.

— Nije loše, Riđi, nije loše. Imate li i vi ovde nekog posla?

— Svakako, ovde sam da prodam svoju novu knjigu.

— Čini mi se da sam već čula o njoj. Pokožica, tako se zove zar ne?

— Baš tako, Diliđa Bi. Priča o uraslom noktu na nožnom palcu.

Ušli smo u njena kola, ne luksuzna kakva sam očekivao, već u izlupani ford koji je vozila sunovratnom brzinom, sa svom neusiljenošću svoje prirode. Parkirala je ispred hotela, i kad smo se upisali, došla je kroz baštu do kućice, da bude sigurna da nisam slagao.

—• Nije loše, nije loše, Riđi. Znače šta radite. To će vas puno koštati.

— Prošle godine smo tu stanovali moja žena i ja.

— Zašto mi niste javili da ste u gradu? Pa, Dese, ovo će vam savim odgovarati. Samo ništa nemojte raditi, odmarajte se u subotu i nedelju. Veliki dan još je neizvestan, ali može uskoro doći.

Kad je otišla, raspakovali smo stvari i opružili se na dugačkim stolicama za rasklapanje na suncu. U tom razdoblju pre no što je porast broja stanovništva i automobila, kao i industrije, pomračio svetlu obalsku izmaglicu u smog, Beverli Hils je bio najprijatnije mesto u južnoj Kaliforniji, a hotel u kome smo odseli jedan od najboljih.

Toga dana smo se jednostavno izležavali, ali posle ručka u hotelskom restoranu telefonirao sam svom agentu Frenku Haltonu, kući.

— Kako ti se sviđa tvoj novi posao, Alek?

— Mnogo lakši nego pisati bestselere.

— Pa, ako sutra možeš prestati s peglanjem pantalona, hoćeš li doći ovamo na doručak?

— Vrlo rado, Frenk. Večeras ću izglačati sve cipele. Slušaj, voleo bih da povedem jednu novu mušteriju. Za sada postoji samo verovatnoća uspeha, ali mislim da bi mogao biti moćan.

— Dovedi ga, Alek. Sigurno je iza njega Bidilija Bi. U svakom slučaju, radujem se što ću te videti.

Te noći smo obojica dobro spavali. Ma kako čovek hvalio spavaća kola, ne može izbeći simfoniju tračnica.

Sutradan izjutra u devet sati bili smo u Frenkovom stanu u gradu, pri čemu sam bar ja bio svestan poštovanja koje nam je ukazao pozivom kući, a ne u kancelariju. Frenk, čovek čudnog života i najviših načela, koji nikad nije imao drugog ugovora s klijentima osim svoje date reči, veoma je pazio na zdravlje, i za tu je sklonost tipičan primer bio njegov izbor doručka. Kad nas je pitao šta želimo, zazvonio je za doručak, poručio sve i dodao:

— Za mene kao obično, molim.

»Obično«, koje je stiglo s našom kafom i zemičkama, bilo je primamljivo sortirano razno sveže povrće: rotkvice, mlad luk, fine male šargarepe, srca salate, komadići karfiola i mirisni komadići celera, sve jutrošnje s pijace poljoprivrednika. Kasnije smo priznali da smo se mogli odreći odličnih zemičaka i maslace za takvo posluženje, od koga je voda polazila na usta.

U međuvremenu, razgovarali smo, prvo o šansama za moju knjigu, a onda o Desmondu, čije sam podatke izložio dok je Frenk pažljivo slušao.

— Sasvim je očigledno — osmehnu se on Desmondu — da ste Bidiliju Bi apsolutno uhvatili u klopku. Sto je, uzgred, retka sreća, jer kad Bidilija Bi podržava nekog ili nešto, ona to obično i sprovede. Pazite, ona nije Kraljica. Ta titula pripada Lueli Parsons, potpuno drugom tipu i velikoj dami. Ali Bidilija Bi je u usponu, sve više i više, ona je kao čičak i nikad ne pušta stvar iz ruke kad jednom zagriže. Već danima pravi nagoveštaje, uglavnom upravljene prema grupi okupljenoj oko plana s Karuzom. Tako da se sledeći korak čeka od nje.

— Sta mislite, kakav će to biti korak? — zapita Desmond.

— To se lako može dogoditi. Ona ima užasne veze s pravim velikim filmskim svetom: Selznikom, Semom Goldvinom, Mejerom, naročito sa Semom. Idući put kad neko bude priredio prijem, ona će vas tamo dovesti, Desmonde. Nagađam da će vas uvesti u društvo s velikom galamom. Prihvatite to, moj mladiću, i ulazite. A kad ste ušli, ne potpisujte nikakve ugovore na brzinu, ili ćete se gorko kajati. Ja ću biti tamo, čekaću da vam pomognem da zaradite prvi milion.

Kad smo posle dvadesetak minuta napustili Frenka, osećao sam da je Desmond pod utiskom.

— Sviđa ti se?

— Kome se ne bi svideo? — osmehnu se on suvo. — I njegov doručak mi se jako svideo.

— Frenk mi je mnogo dobra učinio. Svejedno mi je šta jede.

Nije nam preostalo ništa drugo do samo da čekamo. Ali kao je bilo prijatno, u toj zlatnoj eri, dokoličiti u bašti hotela »Beverli Hils«. Bio je tu veliki plavi bazen za kupanje da se čovek ujutro zagnjuri, da onda ode u brzu šetnju do obližnjeg mesta vernih. Kako sam često, ali uzalud, pozivao Desmonda da me prati, a ne da me turobno gleda kako odlazim. Čekao me je na suncu, posmatrajući me mrzovoljno kad bih se vratio.

— Jesu li ti gresi oprošteni? — upitao me sarkastično jednog jutra kad sam se vratio kasnije nego obično.

— Ne, Desmonde! Ali sam imao jedan dobar, a nadam se i koristan razgovor s ocem Devisom.

Srećom, toga trenutka dogurali su nam u sobu doručak na kolicima, rskav hleb uvijen u servijetu, med, kafu u srebrnom termosu i, što je bilo najbolje od svega, velike ružičaste grejfruite, prepolovljene, i spremne za jelo.

Petog dana našeg boravka, kad sam počeo brinuti za račun, imali smo jednu kratku ali značajnu posetu Bidilije Bi. Pojavila se odjednom ni od kuda, sunula na Desmonda kao orao i, zgrabivši ga pod ruku, hodala s njim gore-dole govoreći mu reč po reč u uvo.

Desmond je u prekidima klimao potvrdno glavom. Najzad, Bidilija ga vrati u kuću, gde s ushićenjem izvadi jednu veliku i raskošno ukrašenu kartu.

— Pazite na nju, Dese, jer mada ćete završiti kao zvezda prijema, hez nje nikada ne biste ušli.

— A šta je s mojom kartom, Dilija Bi?

— Ah, Riđi, — reče ona ljubazno — vi ne želite kartu. Semove partije su velika stvar. Pisci definitivno isključeni.

— De, de, Di Bi. Dajte je. Imam pravo da vidim zabavu. Sedeću u uglu kao miš.

— Miševi su takođe isključeni, Riđi. Odnjedom se nasmeja, pružajući još jednu kartu. — Izgleda da morate sudelovati. Ali pazite da se dobro dovedete u red, a reč knjiga čak ne pominjite, ili će vas smesta izbaciti.

Kad je Dilija Bi otišla, pregledali smo lepe karte: zvanične zlatom obrubljene pozivnice štampane zlatnim slovima na prijem koji priređuje Sem Goldvin u svojoj kući na Beverli Hilsu, ijveče 12, jula. Pogledao sam Desmonda. — Samo još četiri dana čekanja. — Posle našeg velikog putovanja ovamo to je izgledalo kratko.

— Jesi li rešio šta ćeš pevati? — zapitah. — Tvoju glavnu tačku, sigurno, iz Majstora pevača.

— Zaboga! Jesam li ja učenik koji je naučio samo jednu pesmu? Pevaću sve što mi padne na um. — I posle kraćeg ćutanja dodade: — Dosadila mi je ta prokleta arija, a verujem i tebi.

Da ne govorio o tome, Alek. Prosto idemo, pa ćemo videti šta će se dogoditi.

Strogo smo se pridržavali pravila ćutanja, mada nas je pritiskala blizina te mrske večeri. Kad je najzad došla, mi smo se, po recima Dilije Bi, doveli u red. Ja nikada, ni jednom prilikom nisam izgledao **soigne** ali Desmond, okupan, obrijan, u tamnom odelu i osiaiorrrTnovom priboru, zaista je izgledao sjajno, kao pravi san sreće svake star lete. Kad se dobro osećao, bio je senzacionalno lep muškarac, a sada je cvetao zahvaljujući odmoru i suncu i udobnom životu na Beverli Hilsu.

Soigne franc –negovan doteran

Kad smo obojica bili gotovi, sedeli smo i gledali se ćutke, pošto je Dilija Bi strogo naredila da Desmond stigne kasno, strašno kasno. Desmond je bio miran, s onim izrazom potpune ravnodušnosti, sada skoro uobičajene. Da li je, pitao sam se, uzeo pilulu? Ako jeste, nisam ga krivio. Ovo je bio trenutak istine, tvrd orah

promenljive karijere, koja može doneti zasenjujući uspeh ili najteži neuspeh. Čak je i meni, kome je to bilo potpuno svejedno, to čekanje bio pravi pakao.

U pola jedanaest, posle nekoliko ranijih potisnutih pokušaja, pošli smo kroz hotel do taksija koji nas je čekao.

Vožnja je bila suviše kratka, pre nego što smo se zaustavili ispred velike, sjajno osvetljene kuće. Naš skromni taksi očigledno je izazvao sumnju u gomili dežurnih policajaca na ulazu, ali naše karte bile su najzad proverene, pa smo ušli u veliku kuću. Tu nam je prihvatio šešire jedan drugi detektiv preobučen u sobara i uveo nas u veliki salon. Na pragu smo se pogledali, duboko uzdahnuli i ušli.

U ogromnoj prostoriji, koju su blistavo osvetljavala dva ogromna venecijanska lustera, s nameštajem i ukrasima, tepisima i zastorima i s raskošnom kakav može da pribavi samo ogromno bogatstvo, i u kojoj su paradirala dva klavira marke Stenvej, jedan na jednom kraju, drugi na drugom, nalazilo se četrdesetak osoba, odvojenih prema polu, po američkom običaju, tako da su elegantno odevene žene stajale u jednoj grupi na jednoj strani, dok su muškarci, među kojima su se mogle odmah poznati međunarodne zvezde, bili raštrkani i samosvesno igrali ulogu »on muško« za onu drugu stranu.

Između te dve grupe, na pomalo uzdignutom malom atrij umu, sedeo je nedostižni Sem, gospodar svih koje je nadgledao, okružen prisnim prijateljima. Među njima je bila, pored dvojice muškaraca tvrdog lica i u punoj borbenoj liniji, sa skrletnim nojevim perom ukosi, Dilija Bi. Za jednim klavirom sedeo je Rihard Tauber, zn drugim, nn moje veliko olakšanje, Džon Mek Kormak, a iza Džona, na malom divanu, Džonova žena. To dvoje divnih ljudi bili su moji prijatelji, tako da sam odmah prešao i seo pored Lili, koja me je pozdravila srdačnim osmehom. Nikad nije finija i prijatnija žena stupila u Holivud. Ona sad prošaputa:

— Džon mi kaže da se nešto kuva.

Desmond sam, na pragu, naravno daje padao u oči, ali pošto je pregledao salon potpuno pribrano, mirno je otišao u jedan pust ugao te sjajne odaje, seo u pozlaćenu fotelju u stilu Luia XVII. prekrstio noge i s izrazom slabog interesovanja, pustio pogled da mu padne na čudesnog Andrea del Sarta na suprotnom zidu, koji je podrobno naslikao Otmicu Sabinjanki. U stvari, dok je Desmond posmatrao sliku, njegovo blago kritičko dizanje leve obrve kao da je ukazivalo da to po njegovom mišljenju nije slika rađena majstorovom rukom, već pre rukom jednog od njegovih učenika, verovatno Jakopa Felinija.

Da li je to bila moja uobrazilja, ili je taj žagor nalik na mačje predenje, odnosno skoro se stišao, kad su sve oči bile okrenute prema toj elegantnoj, staloženoj,

usamljenoj prilici? Žene u Holivudu ništa toliko ne privlači kao privlačna muška osoba, kad je nepoznata. Naravno, sve lepotice uperile su svoje krasno vidno oruđe prema Desmondu. Bile su to zvezde srebrnog ekrana, svetski poznate, neke bez talenta, ali izvežbane od mudrih reditelja da pruže nešto nalik na glumačku umetnost, izvođači koje su mogli naučiti da podržavaju emocije prema zahtevu — neću ih imenovati. Ali bilo je i drugih, sa jasnim talentima. Video sam Orejs Mur, Karol Lombard, Džejn Novak, Lilu Li i, malo dalje od ostalih, Etel Barimor i Normu Širer.

U stvari, bilo je malo šta drugo da privuče pažnju. Tauber i Džon su svirali male operne odlomke i dobacivali ih jedan drugome, kao u nekom takmičenju. Ali zabava se u stvari nalazila na onoj središnjoj tački holivudskih zabava, kad se svi nadgovaraju i čekaju da se nešto dogodi pre večere.

Tada se jedna žena odvoji od grupe sa divana i, dok su sve oči bile okrenute prema njoj, polagano priđe Desmondu. Bila je to Grejs Mur, mršava, privlačna i već poznata kao pevačica. Ona zastade i pruži ruku kad je prišla Desmondu, koji odmah ustade. Toga trenutka oglasi se Pučini, koga je vesto počeo Džon za klavirom, i Grejs, prišavši bliže Desmondu, zapeva onu neuporedivu venčanu ariju iz Madam Beterilaj,

Quest' obi pomposa
di scioglier mi tarda
si vesta la sposa.«

Pevala je vrlo lepo prvi deo ljubavnog dueta, onda upade Desmond.

»Con moti di scoiattolo
i nodi allenta e scioglie
Pensar che quel goicattolo
è mia moglie ...«

Da se kaže, bez daljeg opisivanja, da je taj lepi i dirljivi ljubavni duet bio nastavljen uz odgovarajuće ljubavne pokrete. Tako neočekivano, tako ljupko izvedeno, i sa toliko uzdržane savršenosti muškog glasa da je odmah odjeknuo pljesak.

— Desmonde, — reče Grejs — bilo je divno, uživala sam, tako je lepo od vas što ste vladali glasom i niste me zaglušili. Hajde! Da zaradite večeru, morate pevati sami.

Grejs se s osmehom oprostila i sede.

I Desmond se osmehnu, ali s lažnom skromnošću. Dobro je počeo i nije hteo rizikovati: znao sam da sada dolazi tačke koje odlučuju. On reče:

— Ako svim poznatim i poštovanim osobama ovde neće biti dosadno, voleo bih vam otpevati jednu veliku ariju, koju sam čuo kao dečak ali ju je pevao glas beskrajno veći od moga: glas Enrika Karuza.

To je bio sjajan potez. Na samom početku suprotstavio se savršenstvu. Nekoliko prigušenih ženskih kikota pratila je mrtva tišina. A onda, s potpunom pribranošću — onim razpoloženjem potpune ravnodušnosti koje ga je u poslednje vreme obuzimalo, Desmond zapeva. Ja sam se dotle nadao da će pevati ono u šta je siguran, Majstore vevače, ali nije.

Bila je to ona poslednja strasna arija Kavaradosija iz. Toske, od koje se srce čepa, kad ga odvede na pogubljenje.

»Amaro sol per te m'era ii morire
Da te prende la vita ogni splendore ...«

Tu ariju sam čuo nekoliko puta ranije, ali nikad, nikad je Desmond nije pevao kao sada, sa svim osećanjem, s gorčinom koja mu je bila u srcu.

Sada nije bilo kikotanja, ni šaputanja, jedva se nekomicao. Desmond ih je zaista porazio. A kad je poslednji jecaj, »Avra sol da te voće e colore«, stigao do tavanice, odjeknuo je pljesak koji je za ovakvo društvo bio zaprepašćujući. Svi su stajali, Džon je ustao od klavira i urlao:

— Bravo! Bravisimo! — Tauber se pridružio graji udarajući bas na klaviru. Dilija Bi je pokušavala da ih nadglasi sklopivši šaku oko usta. Ja sam moj udeo davao punom snagom pluća, ali u isto vreme sam se iskradao prema vratima. Desmond je uspeo! Sada više nisam bio potreban, bio sam samo pomagač toga događaja. Dok se za trenutak stajao na vratima, čuo sam glas Dilije Bi kroz opštu galamu:

— Sada pevajte majstore pevače. Dese.

— Da, pevajte, Desmonde — povika Džon. — Ali prvo, pošto je Kavaradosi mrtav, pevajte nešto jednostavno i nežno za dame.

Nastade tišina dok je Desmond izgleda razmišljao, a onda se osmehnu Džonu. Nadao sam se da će to biti Edvard Persel, najslađi i najnežniji od svih. I bio je. Okrenuvši se damama, on podiže glas:

Ima jedna gospa, mila i dobra,
nikad mi se srcu neko biće nije toliko svidelo
video sam je samo kako prolazi,
a ipak ću je do smrti voleti.

Ništa nije moglo biti privlačnije, prisnije. I tako različito od Toske. Jedan pogled na ta ushićena lica koja su. slušala uverio me je da je to bio savršen izbor.

Onda sam mirno otišao.

VII

Izašao sam iz te velike, lepe, sjajne odaje, dok mi je u ušima još odzvanjalo sve glasnije klicanja svih onih unutra, i uputio se oštrim korakom prema Beverli Hilsu. Znao-sam da se izlažem opasnosti da me uhapse. Noćni pešaci kriminalno sumnjivi u tom odabranom kraju — no bio je to samo kratak put do hotela, a osećao sam da moram žestoko isterati svoju unutrašnju uznemirenost.

Desmond je uspeo, više nego uspeo, najzad se opravdao, i kako će ružičasta biti od sada njegova budućnost. A sada, mada sam klicao od radosti, samo sam jedno želeo: da se vratim kući, koliko god me hitno, koliko god me brzo voz i brod mogu odneti. Uradio sam što sam bio naumio da uradim, pomogao sam prijatelju, uz neke neprijatnosti za sebe, od mene se više ništa ne traži. I kako je neodoljiva bila vizija moje male seoske kuće i bašte i svih dragih ljudi u njoj. Maline i ogrozdi biće u punom zamahu, šljive i ringlovke zajedno s njima, ruže u punom sjaju, kad su najlepše.

U rekordnom vremenu stigao sam u hotel i na recepciji raspitao se kakvim sredstvima mogu iznenada otputovati. Nisam imao sreće da uhvatim luksuzni ekspres u povratku, ali običan voz za Čikago, koji nema spavaća kola, polazio je ji 6 sati tog jutra — sada je bilo prošlo 4 sata. Odmah sam platio račun za kućicu do kraja nedelje i tako obezbedio punu saradnju noćnog službenika, koji je pozvao stanicu Los Anđelos i rezervisao mi prvu klasu u čikaškom vozu. Onda smo poručili prekomorsku plovību iz Njujorka. Ako budem imao sreću, ukrcaću se na

»Kvin Meri«, koja polazi iduće subote. Dao sam službeniku napojnicu, objasnivši da će se moj prijatelj verovatno vratiti kasnije, kroz hotel i vrt pošao u kućicu.

Tu sam spakovao stvari i seo i napisao Desmondu pisamce, koje sam ostavio na pisaćem stolu. Onda sam telefonirao Frenku i, na moje veliko iznenađenje, njegov glas se odmah začuo preko telefona.

— Frenk, — rekoh — znam da ne voliš da te bude, ali ovde je Alek, i apsolutno sam te morao pozvati.

— Ne sekiraj se, Alek. Već su me četiri puta zvali u toku poslednjeg sata.

— Onda znaš da je uspeo. Na sjajan način.

— Znam, Alek. Upravo čekam jutarnja izdanja novina.

— Frerik, pozvao sam te da ti kažem da odlazim u šest sati vozom.

Ja sam dao svoj mali doprinos i sada se oslanjam na tebe da ćeš se birnuti za novu zvezdu.

— To ću uraditi. Slušaj, Alek, pošto si sada sve učinio, dvostruko plus, za svog prijatelja, zar nećeš da ostaneš i naplatiš?

— Mislim da neću, Frenk. U poslednje vreme bio sam isuviše s Desmondom, potrebno mi je malo odmora, kod kuće.

— Razumem te. Alek. Slušaj, tvoja knjiga danas izlazi u kioscima i bibliotekama. Osloni se na mene da ćeš je naplatiti.

— Mnogo ti hvala, Frenk. Srećno i zbogom.

— I ja tebi želim srećno, Alek.

Kako lako čovek utone u jezičku osobenost Holivuda. Spustio sam slušalicu s toplim osećanjem oko srca, a pošto sam osećao preveliku želju da se odmorim, vratim sam se do recepcije i zamolio službenika da pozove taksi. Pošto je to učinio, noćni vratar je izneo moj kofer iz kuće, i tako sam otišao.

Na stanici sam uzeo i platio kartu na blagajni. Moj voz je stajao na drugom peronu s lokomotivom koja nije bila najbrža, ali je solidno klancala kroz zemlju. Već je puštala paru, ali sam ja švrljao čekajući da stignu jutarnje novine. Pred

sam polazak pošlo mi je za rukom da zgrabim jedan primerak Holivud Stara, i video sam preko čele naslovne stranice odštampano:

NOVA ZVEZDA ZASIJALA NA NEBU HOLIVUDA

»Sinoć na sjajnom prijemu koji je priredio kralj Holivuda, naš omiljeni Sem Goldvin, u prisustvu svih glavnih zvezdi njegovog kraljevstva, Desmond Fiddžerald, mladić po opštem priznanju velike lične privlačnosti, čak bi se moglo reći i lepote, ali potpuno nepoznat, izbavivši se od ropskog rada u Dablinu, preko jednog sata držao je u svojoj vlasti svoju publiku sastavljenu, sa svoje strane od talentovanih i iskusnih zvezda koje znaju šta je svet. Magijom svoga glasa prodirao je u njihova srca pevajući na originalnim jezicima arije iz italijanskih i nemačkih opera, a iznad svega, na stalno traženje da ponovi, dirljive pesme svoje rodne Irske.

Kad je najzad njegov nastup bio završen, mada su svi želeli da se nastavi, sve živo u tom sjajnom salonu, ne izostavljajući našeg dragog Sema, ustalo je i prigrllilo Desmonda na srce, stojeći produžavajući ovacije. Od kako je Karuzo na juriš osvojio Sjedinjene Države, takav glas se nije čuo u Americi, jednak, ili možda bi se smelo reći, glas još izvrsniji od glasa vekliog italijanskog maestra.«

Sledilo je još mnogo, u sve jačim i preteranijim izrazima, a ja sam čitao sve do reči, prisiljen da priznam da mi se milina oko srca širila dok su strašni superlativi sledili jedan za drugim. Uz puno priznanje maloj Trubačici, i ja sam pomogao na svoj način, pomogao sam da se taj sjajni talenat izvuče iz očajanja i beznađa.

Sada smo se truckali po šinama u ravnomernom ritmu. Umotao sam se u kaput i, pošto je sedište ispred mene bilo prazno, podigao sam noge i zaspao.

Ovaj voz bio je u stvari kao kazna posle raskoši brzog ekspresa. Ali u meni postoji neka čudna mazohistička crta, koja čini da sa zadovoljstvom primam patnje i mučenje, pod pretpostavkom da sam sposoban da ih izdržim: patnja bez reči, po mom mišljenju, uvek je bila sjajan ukor.

I zato ću preći preko svog putovanja do Čikaga bez druge opaske, osim da sam srećno stigao za njujorški ekspres, koji me je dovezao do stanice »Pen« taman na vreme da se ukrcam na »Kvin Meri«, i pri pomenu tog podviga moram ponovo veličati vrlinu putovanja »bez kofera«.

Moja prva radnja na brodu bila je da se dugo kupam u toplom kupatilu. Zatim sam zamolio stjuarda da mi donese •engleske novine. Došeo mi je J'.adms. Deili Telegraf i Deili Meil. Morao sam se očelčiti dav izdržim kritike svoga novog romana iz tog izbora. Ali prvo sam goreo od želje da otkrijem jesu li vesti o Desmondu

procurile. I zaista, na naslovnoj stranici npr. <http://www.mplj.com> bila je jedna pristojna Desmondova fotografija praćena sledećim zbunjujuće dugim napisom.

»Mladi irski tenor Desmond Fiddžerald, koji je, pod pokroviteljstvom svog prijatelja pisca Aleka Šenona, prošle nedelje na juriš osvojio Holivud, sada je potpisao ugovor da igra naslovnu ulogu u filmu Mladi Karuzo, koji Paramount odmah počinje snimati. Samo jedna mala iznenadna prepreka: Fiddžerald po opštem priznanju peva bolje od Karuza!«

Bile su to dobre vesti, u tome što su praktično podvukle definitivnu crtu ispod našeg zajedničkog doživljaja. Frenk Halton će se postarati da Desmondov ugovor bude »siguran k'o grad«, ali, po Frenkovej terminologiji, bonanca.

Nisam želeo da pokvarim taj prijatan trenutak, pa da odmah okrenem književnu stranicu. Pomislio sam, s podlim kukavičlukom, da ću najpre malo prošetati. Promenadna paluba bila je potpuno prazna, duvao je svež povetarac, i ja sam krenuo da uživam u hodu brzim korakom. Nije dan brod nije bolje odgovarao takvoj vežbi nego draga »Kvin Meri«. Ne mogu jamčiti za tačne mere, ali široka strana njene promenadne palube izgledala je duga skoro kao fudbalsko igralište.

Glavni stjuard na palubi posmatrao me je sa svog mesta s vremena na vreme, prilično zabavljen, i kad sam najzad stigao do njega, on reče:

— Veliki ste šetač, gospodine Senone. Dobro vas se sećam sa putovanja od pre nekoliko godina. Moj drug je rekao da ste praktično pešice stigli u Njujork.

— Zbog toga što sam nervozan, stjuarde.

On se nasmeja. — Nikad nisam video zdravijeg čoveka. Uzgred, gospodine, mislim da bi vas zanimalo da malo prošetate levom stranom broda.

— Kako to?

— Na ovom putovanju imamo prilično malo putnika, a jutro nije sunčano. Ali na stolicama na rasklapanje na palubi ima nekih tridesetak putnika i, verovali ili ne, skoro svi čitaju istu knjigu. Zašto ne pogledate?

Pogledao sam, hodajući polagano palubom, i video da stjuard ima pravo. Vratio sam se da ponovo uživam u trenutku koji je sam po sebi bio vredan mog dugačkog putovanja.

Stjuardu, koji se osmehivao, rekoh tužno:

— Do đavola! Već su ih počeli prodavati!

Onda sam sišao dole i sedeći sam za svojim uobičajjenim stolom uživao u odličnom ručku. Kad sam se vratio u kabinu, opet sam se latio, mada oklevajući, novina. Odjednom, oko mi je zapelo i zadržalo se na člančiću koji mi je izbio iz glave svaku misao o književnoj kritici.

DVOSTRUKI UDES NA GOTHARDU

Juče rano izjutra, jedan italijanski par, gospodin i gospođa Munčo, prelazeći preko Gotharda u sportskim kolima alfa romeo, poginuli su kad se na njih sručila iznenadna čudljiva ledena bura.

Gospodin Munčo, dobro poznat na tom putu kao brz i vest vozač, bio je opomenut sa švajcarske strane o opasnosti i savetovano mu je da ide vozom kroz tunel. Ali pošto znaci opasnosti još nisu bili postavljeni, odlučio je da pokuša pobediti mećavu. Avaj, bez uspeha. Pronađena su oba leša. Kola su potpuno uništena.

VIII

Vesti o Desmondovoj meteorskoj karijeri u potpunosti nam je prenosila štampa. Njegov prvi film Mladi Karuzo, bio je sjajan međunarodni uspeh, a za njim je skoro odmah došla adaptacija Riaoleta s istim takvim uspehom. U međuvremenu došle su gramofonske ploče, ploče operskih arija, irske pesme, ljubavne pesme, koje su Desmondov glas radiotalasima slale i u mnogobrojne domove.

Od samog Desmonda dobij ali smo samo kratke neredovne poruke, na brzinu napisane na kartama: »Marljivo radim smešten ovde i mrzim sve«, pa zatim: »Posle tri ponovljena snimanja, pod najjačim reflektorima, kako taman izgleda svet. Iscrpljen sam, ali rešen da istrajem do kraja.«

Već sam počeo misliti da je potpuno zaboravio i mene i sve ono što sam za njega učinio kad je jedno popodne, posle skoro godinu dana, stigao u Melington, jedan ogroman sanduk, s oznakama koje su pokazivale da dolazi iz Njujorka. Uz Dugalovu pomoć otvorio sam ga u štali i pošto sam skinuo bezbrojne omote ugledao sam jednog Degaa od koga dah staje, djmenzija naimanie 150 sa 120 santimetara, **Après le bain** u kome sam odmah poznao majstorov kasni i najbolji

period, kad se bojom služio bez ustručavanja da istakne divan ženski akt koji ljupko izlazi iz kade, ispruženih ruku da prihvati ručnik koji pruža devojka.

Après le bain (franc.) = posle kupanja — nap. prev.

Čak je i Dugal bio pod utiskom dok smo ga obojica čuteći gledali, a moje srce luđački udaralo od radosti.

— Mora da je užasno koštalo, gospodine — reče on najzad.

— Bogatstvo, Dugale. Uistinu je neprocenjiva. Daleko iznad moje kese. A baš mi je jedino ta potrebna za moju zbirku.

— Lepa je, gospodine. To čak i ja mogu reći. Ali — on me kradomice pogleda — šta će reći vaše gospođe kad je obesite?

— Prosto će morati da se vaspitaju za to, Dugale. — Nasmejao sam se, potpuno svestan napomena koje će biti učinjene, u pogledu lepe gospođine zadnjice.

Kad smo je doneli u kuću, seo sam i napisao Desmondu dugo ushićeno pismo, zahvalivši mu za najdivniji poklon i moleći ga da odvoji vremena i da mi puno piše. Svi smo čuli o njegovim uspesima, no o njemu ništa nismo znali. Onda sam mu pisao o svim novostima za koje sam mislio da će ga zanimati. Nedavno me je posetila madam Doneven, i mogao sam ga uveriti da je njegova kćerčica vrlo dobro. Ali kanonik Dejli je bio bolestan, bio je na bolovanju, odsutan iz Sv. Tereze. Moji sinovi su napravili još jedan juriš na leju žutog šeboja. Počeo sam novi roman koji Nen marljivo prekucava. Moja žena je sada bolje posle nedavnog prilično zabrinjavajućeg napada.

Završio sam ponovo ga preklinjući da mi piše bez ustezanja i skoro.

Onda sam zalepio pismo i pozvao Nen, koja ništa nije toliko volela kao šetnju, pa smo pošli u selo da ga predamo na poštu.

— Šta mislite o novom remek-delu, Nen?

Ona se za trenutak zamisli, pa reče:

— Vrlo je lepo. Ali iskreno da kažem, gospodaru, za mene je, pomalo suviše.

— Vi biste više voleli sliku parohijske crkve u Sleafordu?

— Da, kad bi je naslikao Utrilo.

Oboje se nasmejasmu. Uzeh je za ruku i rekoh:

— Na stranu slika, užasno sam srećan što se Desmond javio. Mada imam osećanje da nije srećan.

— Sigurna sam da nije.

— Zašto ne?

— Kad je bio sveštenik i služio bogu, bio je srećan. Sada je samo sluga američke filmske industrije.

— Kakva šteta što je uopšte upoznao i zavoleo tu devojkicu. Ne mogu loše o njoj govoriti, jer je sada mrtva.

— Šteta je što je bio tako slab pa se zaludeo za njom. Ljubav je nešto sasvim drugo, gospodaru.

— Hoćete li izložiti prirodu tog nežnog osećanja, profesore?

— Svakako. Ja vas volim, i srećna sam kad pomislim da i vi mene volite. Ali nas dvoje imamo vrlinu, snagu, pristojnost — na stranu naša ljubav prema dragoj mami — da sačuvamo vrlinu. Desmond, slabić, to nije imao. Sada je izganik, krivi boga za ono za šta je sam kriv. I neće naći mira dok se ne baci ničice na svoje lepo lice i ne zamoli za Oproštaj.

— To je tačno ono što mi je rekao jedan italijanski padre na »Kristoforo Kolombu« kad sam s njim razgovarao o Desmondu.

Sada smo bili u selu. Stavio sam marku i poslao pismo.

— Kako bi bilo da popijemo jednu kafu kod »Bakrenog kazana?« I pojedemo jedan od onih domaćih četvrtastih medenjaka.

— Oh, dobro. A ponećemo i mami. Ona voli te medenjake.

Otišli smo kući kanonikovom stazom, držeći se za ruke, ćuteći.

Moja nada da ću uskoro čuti o Desmondu postepeno je slabila.

Znao sam iz popularnih nedeljnih časopisa da mnogo radi, da počinje treći film, i odlučio sam da čekam. I zaista, iduća tri meseca ništa nisam čuo, a onda sam primio dugo neobično pismo.

Dragi moj Alek,

Nisam tako dugo pisao jednostavno što ništa nisam imao da kažem. U stvari, još uvek sam stalno utučen, uznemiren i nesrećan, pa sam se uzdržavao da ti to namećem.

Znaš, verujem, da je popularno romantično mišljenje o Holivudu samo mit, podstican od onih za koje je sjaj lozinka za primanja na blagajni. Sada te mogu uveriti da je stvaran život u studiju težak, mučan i neuporedivo zamoran posao, u kome ispod zaslepljujućih reflektora čovek ponavlja, često mnogo puta, jedan prizor ili dijalog, koji će predstavljati neznatan deo završenog filma, ili posle krajnje analize, čak možda biti potpuno isečen. Kad nije na snimanju pod tim zaslepljujućim reflektorima, čovek sedi u studiju na promaji, snuždeno posmatra, čeka red ili prelistava dnevne novine da pročita vesti iz spoljašnjeg sveta. To je potpuno dehumanizovan život, to nagoni mnoge glumce, ako ih smem tako nazvati — lutke koje kontroliše režiser s megafonom, u noćne ispade, koji stižu na naslovne stranice, dodajući sjaj popularnom mišljenju o sjajnom, blistavom, zlatnom životu.

Ali sve sam to osetio čim sam počeo rad na prvom filmu. Onda sam odlučio da ću istrajati u tom neprirodnom životu, tom bivstvovanju potpuno lišenom svega onog u čemu sam ranije uživao i što sam voleo, da ću istrajati tri godine, ni dana više. Do tada ću po ugovoru snimiti tri filma i zaraditi veliko bogatstvo, koje će mi omogućiti da nestanem, iznenada i zauvek, iz tog praznog grada blistavog lažnog sjaja.

Do sada mi je polazilo za rukom da ostvarujem svoje namere, a Frenk Halton, jedan od nekoliko mojih prijatelja u ovoj divljini, dobro me je savetovao, i odlučno upravljao mojim poslovima. Frenk me stalno tera da se nekako odmaram, igram golf u Bel Ejru ili da se učlanim u Raket klub u Palm Springsu. Čak mi je predložio da nađem neku lepu devojkicu iz jata lepih starleta, jednih malih igračkica, koje se vrte oko mene sve u nadi da ću ih prime ti ti i odvesti na ručak u pauzi, koji bi ih doveo do slave i sreće. Avaj, one sa mnom nemaju sreće. Ja sam upamtio pouku, a ta je bila gorka, baš gorka. Iz toga razloga nikad, nikad ne idem na prijeme.

Kao, onda, provodim slobodno vreme koje mi ostavljaju moji vrhovni gospodari? Stalno živim u jednoj kući na Beverli Hilsu, gde imam sve, i gde sam oslobođen svih briga o domaćinstvu. U slobodnim danima izvezem se u Malibu u svom neupadljivom roveru, parkiram ga, a onda šetam, šetam miljama po Malibu Biču, onom velikom širokom prostranstvu peska po kome beskrajno tutnje talasi Pacifika. Malo ljudi koristi to prostranstvo, daleko od plaže i kabina za kupanje, pa srećem

samo redovne posetioce: Čarli Čaplina, koji je takođe zatvoren u svoj vlastiti genije da bi bio svestan bilo koga drugog osim sebe, i jednog visokog, snažno građenog čoveka koji polagano hoda i čita, ali povremeno klimne glavom i osmehne mi se u prolazu. Osim njih, tu vlada usamljenost, i tu šetam, boreći se sam sa obom i sa svojim nesrećnim mislima.

Znaš, naravno, da sam napustio religiju, u početku iz osećanja besa i mržnje zbog nepravedne kazne koja mi je bila dodeljena za grešku koja nije bila samo moja. Ali bes vremenom bleđi, a isto tako i mržnja, i sada ti moram priznati da sam nekoliko puta, najpre slabo, a onda sve jače, osetio podsticaj da potražim tišinu crkve na Beverli Hilsu, koju si sam posećivao, ne da se tamo molim, već iz neke želje da vidim kako bi to na mene uticalo ili da li bi zbilja na neki način ublažilo unutarnji nemir, koji se komeša kao nešto živo u mojim grudima.

Zapamti ovo, Alek, a ti znaš da nisam i nikad nisam bio lažov. Tri puta, kad bih se približio crkvi i peo se uz stepenice s namerom da uđem, uhvatio bi me strašan grč. Drhtao sam, osećao užasnu mučninu i mislio da moram povratiti, ali nisam mogao. Ali mada sigurno nisam bio fizički bolestan, bujica reči potekla bi im sa usana. Znaš da nikad nisam upotrebljavao ružne izraze. Ali te reči bile su neverovatno ružne, bogohulne i bestidne. Moji grčevi bili su žestoki da sam mislio da ću dobiti napad, pa bih se okrenuo i posrćući sišao niz stepenice. Tek kad bih stupio nogama na pločnik, moje uzbuđenje bi se stišalo i ja bih prestao da sipam pogrdne reči. Osetio bih da mi opet struji krv u rukama, nogama, ukratko za nekoliko trenutaka bih se povratio.

Kad se to prvi put dogodilo, ne samo što sam se uplašio, već sam se tako potresao da sam odlučio da se više nikad ne izložim opasnosti i ponovim taj doživljaj. Međutim, bio sam radoznao kakva je priroda moga napada, i ubrzo sam došao do zaključka da sam bio žrtva fizičke reakcije, možda srčanog porekla.

Da bih proverio tu teoriju, odvezao sam se na vrh Bel Ejra. Tu sam parkirao automobil, pošao nizbrdo možda nekih sot metara, okrenuo se i najvećom brzinom počeo se peti onim strmim usponom. Kad sam došao do kola, pomalo sam teško disao, ali ne više nego što bih normalno očekivao.

Odvezao sam se kući, zamišljen i zaista zabrinut. Sigurno sam bio žrtva neke čudne fobije povezane s crkvom na Beverli Hilsu, Sećaš se da sam odbio da pođem s tobom baš u tu crkvu.

Idućih nekoliko nedelja bio sam zaposlen u studiju, igrajući ljubavne scene u holivudskoj verziji Aide. Ali prve slobodne subote provezao sam se kroz Los Anđelos do velike nove katoličke crkve, pored Sanset bulevara. Parkirao sam automobil i stao

pred crkvu, uveravajući sebe da sam zdrave pameti i tela, a onda stegao zube i krenuo uz stepenice velike crkve.

Moj bože, Alek, kako da ti pišem o svom doživljaju, gorem, mnogo gorem nego što je bio prethodni, tako žestokom da sam pao, skotrljao se niz stepenice i osvestio se usred gomile sveta, dok mi je jedan policajac držao glavu.

Srećom me je poznavao i potpuno shvatio da sam bio sasvim trezan.

— *Gadno ste pali, gospodine. I niste ovde prvi. Te su stepenice suviše strme.*

Ustao sam, zahvalio mu i uverio ga da nisam povređen. Ali dok sam vozio natrag na Beverli Hills, bio sam duboko i iskreno zabrinut.

U tom raspoloženju javio sam se na posao u studiju, gde sam odigrao neke glupave ljubavne scene s glavnom damom, koja već nedeljama pokušava da ode sa mnom.

Idućeg dana, u subotu, odvezao sam se u Malibu, prošetao daleko Obalom, i seo da ispitam svoju situaciju. Bez sumnje pod izvesnim okolnostima, više nisam bio gospodar sebe i svojih dela. Setio sam se rečenice iz jedne pesme koju sam naučio u detinjstvu: »On je bio gospodar svoje duše.« Ja više nisam bio gospodar svoje duše. A ako je to slučaj, šta me dalje čeka?

Skrhan i uznemiren tom mišlju, uhvatio sam se za glavu, nastojeći da se savladam. Bez sumnje bih morao potražiti savet. Doktora, psihijatra? Nikoga nisam poznavao.

Toga trenutka bio sam svestan da mi neko govori.

— *Jeste li bolesni? Mogu li vam pomoći?*

Onaj visoki muškarac pored koga sam često prolazio naginjao se nad mnom.

— *Ne . . . ne. Hvala vam. Za čas će mi biti dobro.*

On me sumnjičavo pogleda, a onda sede pored mene.

— *Vi ste Desmond Fildžerald, zar ne? Čuveni filmski glumac.*

Nemo klimnuh glavom. To nije bio lovac na autograme. Imao je dugo, izborano, intelektualno lice. Odjednom sam imao predosećanje da to nije slučajan susret.

— *Svideo mi se vaš prvi film. Delimično i zato što sam u Italiji često slušao Karuza. Teško mi je da kažem koji je glas bolji, njegov ili vaš.*

On zastade. — Verujem da ste takođe pevali u Italiji.»

Sada uopšte više nije bilo sumnje. Taj čovek me je poznavao. I to od mojih najranijih početaka. Odjednom sam osetio da se moram rasteretiti. Bio sam u nevolji. Možda mi on može pomoći. Onda je došla misao protiv toga: ne pravi budalu od sebe s potpuno nepoznatim čovekom. Ustao sam.

— *Idem natrag, — rekoh.*

— *Idem s vama, ako smem. Često sam želeo da razgovaram s vama — oprostite mi — tako često sam video tugu i nesreću ispisanu na vašem licu.*

— *Jeste li vi lekar?*

— *Tako nekako.*

— *Čini mi se kao da me blisko poznajete.*

— *Da, poznajem vas — odgovori on jednostavno. — Ja sam pastor crkve Sv. Bede na Beverli Hilsu. Vaš prijatelj, pisac i doktor, koji vas je ovamo doveo, posetio me je. Brinuo je za vas, brinuo se zbog potpune promene u vašem prirodnom karakteru i raspoloženju. Dugo smo razgovarali. Pa, naravno, nisam se mogao mešati. Naš susret je čisto slučajan, ili, da kažem, znak providenja. Često dolazim ovamo da očitam službu ili da se nadišem svežeg morskog vazduha. Pošto smo se sada upoznali, hajdete sa mnom u moja kola, ili u vaša, da malo popričamo.*

Oduprevši se želji da mu kažem da ide do đavola, seo sam s njim u njegov stari ford, savladan snagom njegove ličnosti, ispričao mu celu priču. Slušao me ćuteći.

— *Šta je sa mnom? Jesam li obuzet? Ili ću jednostavno poludeti?*

— *Ne govorite više ni reci, — zapovedi on. — Uđite u kola i hajdete sa mnom.*

Poslušao sam. Kuda me je vodio? U dvorište parohijskog doma Sv. Bede. Tu smo obojica izašli. On mi je prišao, uzeo me za ruku i doslovno me dovukao do stepenica koje su vodile u crkvu. Onda, pre nego što sam se mogao pobuniti ili se suprostaviti, podigao me je i poneo stepenicama, a onda, na kraju uleteo sa mnom u crkvu pred oltar, gde me je odjednom pustio.

Pao sam ravno na lice, doslovce se previjao u beskrajnom nizu grčeva, dok mi je znoj curio sa čela. Najzad, uz krajnji grč, umirio sam se.

— *Ne mičite se, Desmonde.*

Ubrusom mi je obrisao usne i čelo i onda me podigao da sednem pored njega.

Sedeli smo ćutke nekih pet minuta. Onda je progovorio:

— *Desmonde, još ste slabi. Ipak vam zapovedam da izađete iz crkve i da siđete niz stepenice. Onda ćete se okrenuti i vratiti se ovamo k meni.*

Izašao sam iz crkve i sišao niz stpenice. Onda, bez oklevanja i s potpunim mirom, popeo se, ušao u crkvu, i kleknuo pored njega.

Tu se priča prekinula. Ispod toga, Desmond je napisao:

Morao sam prekinuti da idem u studio. Nadam se da te ovo dugo pismo nije umorilo. Jednostavno sam ti ga morao napisati, dragi moj, dragi prijatelju. Kasnije ću nastaviti.

Kad sam ga pročitao, pružio sam ga Nen da pročita. Bila je isto tako duboko dirnuta kao i ja. Najzad reče:

— Šta je to bilo? Je li zaista bio obuzet?

— Ko zna? Đavo ima mnoga lukavstva. No to se može razumno objasniti. Duga i snažna psihološka izgradnja mržnje, posle njegovog nesrećnog braka. Mržnja i iznenadan preokret protiv crkve, protiv boga.

— Strašno.

— Da, ali događa se. Milo mi je što sam razgovarao s ocem Devisom.

— A sada, moraćemo čekati i nadati se.

IX

Opet sam čekao Desmonda, ne u Justonu, već ovog puta na stanici Viktorija, i opet sam bio poranio. Da se ne bih izložio sudaranju s nosačima i putnicima koji su već kretali prema vozu za brod, otišao sam u čekaonicu i ponovo počeo da čitam neverovatno pismo, napisano sa starom Desmondovom sentimentalnom i uzavrelom pompom, koje me je dovelo ovamo, a koje je, napisano nedelju dana ranije, nosilo kao neverovatnu oznaku mesta Seminar Sv. Simeona u Torihosu, u Španiji.

Moj najdraži Alek,

Klečim pred tobom, moleći te da mi oprostiš moju nemarnost, moje neoprostivo odlaganje da te obavestim o svemu što se događalo tvom starom prijatelju, o njegovim mukama i nevoljama i najzad o divnom rešenju ili bolje reći razrešenju nadahnutom s neba, koje je diglo njegovu pognutu glavu, zagrejalo ga novim podstrekom, energijom i nadahnućem. Desmond je opet došao k sebi, raduje se novom početku, preduzimljivoj budućnosti posvećenoj službi ljudskoj patnji i Gospodu. Kako bih ti dovoljno mogao zahvaliti, dragi Alek, za tvoju mudrost i predviđanje za budućnost sa kojima si pripremio oca Devisa na činjenicu da bi mi mogao biti potreban? On me je ponovo učinio onim koji sam ranije bio, i mada sam potpuno nepovratno izgubio pravo da budem sveštenik, ponovo sam vemi i skrušeni član crkve.

I kako me je obzirno i pažljivo dobri otac Devis odveo na put kojim mora sada poći moj život, put koji je u stvari bio pritajen u meni još od onih mojih teških dana u Sv. Simeonu. No ko bi mogao poverovati ocu Haketu kad je rekao: »Još ću od vas napraviti misionara, Ficdžeralde.«

Moraš znati da više nikad ne bih mogao ponovo postati sveštenik. Pa čak da je to i moguće, kakve bih imao izgleda da pravilno služim u nekoj irskoj ili engleskoj parohiji, gde bi moja prošlost bila predmet prostačkih uličnih ogovaranja? Otac Devis je jasan u tom pogledu, a silom prilika i ja. Rešili smo da bilo kakav rad na okajanju ili ispaštanju koji bih mogao preduzeti mora biti na stranom terenu. I onda je otac Devis izrekao one grozne reči: »Morate otići ocu Haketu da vidite šta on može da učini za vas.«

Naravno, pristao sam, jer sam gajio istu misao.

Izbavio sam se, sa velikom teškoćom, iz studija Holivuda, u kojima nisam osetio ni trenutak sreće. Nastojali su svim silama da me kao lasom vežu novim ugovorom, ali uz

pomoć oca Devisa izbegao sam omću, pod izgovorom da moj glas zahteva odmor. I tako sam otišao, kao pokajnik, do Sv. Simeona, noseći kao izraz želje za okajanjem i pokornosti, kopiju onog Zlatnog pehara koji je samo godinu dana bio na čuvanju u seminaru.

Poštedeću te, dragi Alek, dirljivih osećanja i dubokih uzbuđenja moga povratka almi mater. Nepotrebno je da ti kažem da sam bio duboko dirnut, još više time što je mala manastirska ćelija u kojoj sam nekada stanovao bila pripremljena i opet mi dodeljena.

Dragog malog Petita, ovaj, više nema. Prolio sam suze na njegovom grobu. Moj neprijatelj, odvratni Daf, pokazao se boljim čovekom od mene. Sada je u Kongu, mestu ne naročito pogodnom za sprovođenje hrišćanske pobožnosti.

Otac Haket se malo promenio za čoveka koji stalno pati od povratne groznice; on je ne samo hrabar već i izvanredno izdržljiv. Mirno me je primio i jako se obradovao poklonjenom peharu.

Kad smo počeli razgovor o mom problemu, malo se kolebao u pogledu odluke. Rekao je, mirno, ali ozbiljno:

»Znam tačno, Desmonde, šta ću sa vama učiniti. Pošto više niste sveštenik, niste potrebni na polju misionarskog rada uopšte. U svakom slučaju, fizički niste pogodni za džungle centralne Afrike. No«, ovde je zastao, posmatrajući me pažljivo, »čeka vas jedna prilika, koja vam izvanredno odgovara, u Indiji.« Nastavio je: »Znate, Desmonde, o poslu koji sam ja započeo u Madrasu, među decom nedodirljivih, tim malim polugolim stvorenjima, koja se u gomilama nalaze po pločnicima, pa čak i kanalima grada, zanemarenim, ostavljenim beskućnicima. Otvorio sam za njih dispanzer i školu, a kad sam morao otići, taj posao je davno unapredio jedan izvanredan američki sveštenik, otac Siber. Dobro radi, i sada ima prilično veliku školu, u kojoj se veliki broj napuštene dece obučava, vaspitava i preobražava u srećne i korisne članove društva. Neki su čak otišli u učitelje, sveštenike, lekare.

Sada otac Siber više nije mlad. Iz prepiske s njim znam da ga taj njegov rad preopterećuje. Voleo bi da ima pomoćnika, naročito nekoga ko voli decu i ume s njima da postupa. Bila bi to prava sreća kad bi našao čoveka, koji bi mu pomogao da razvije i proširi školu, naročito nekog ko bi mu finansijski mogao pomoći, jer mu je novac, u to

vas uveravam, uvek potreban.« Otac Haket zastade i značajno me pogleda. »Hoćete li da mu pošaljete kablogram u vaše ime?«

Kako da ti opišem, Alek, strelu radosti koja mi je probola srce?

Samo nebo poslalo je tu priliku; znaš da sam uvek voleo da poučavam decu, a govorili su u Kilbaraku da »umem s njima«. Sada mi se pruža prilika da vežbam svoj dar, i to u jednoj stranoj zemlji, začinjenom draži novine i pustolovine. Smesta sam zamolio oca Haketa da pošalje kablogram.

Poslao ga je, a ja sam tog celog dana i skoro celog sutrašnjeg dana hodao po seminaru mučen iščekivanjem. Onda je došao odgovor. Otac Siber me očekuje. Treba odmah da pođem! Smesta sam otišao u crkvu i očitao molitvu zahvalnicu.

Onda sam imao posla oko priprema za odlazak, što nije laka stvar, uveravam te, Alek, jer je mnogo stvari zahtevalo moju pažnju. Jedan brod je odlazio iz Sauthemptona za Bombaj za šest dana, i ja sam odmah, kablogramom, rezervisao mesto na tom brodu. U Madridu ću uzeti odelo pogodno za tropske krajeve, a onda ću vozom direktno u Pariz, pa u London gde se nadam da ću te sresti. Mislio sam da bi bilo možda pametnije da ne prekidam moje putovanje u Irskoj, ali jednog dana ću se tamo vratiti kad okajem grehe. Pa tako dolazim u London, gde ću biti s tobom. A kako će srećan biti taj ponovni sastanak.

Treba da ti objasnim da moj život u čistilištu u Holivudu nije bio potpuno protraćen, i da sam pod razboritim upravljanjem Frenka Haltona, koji je pametno ulagao moj novac stekao prilično bogatstvo. Ono mi daje godišnji prihod, ne samo dovoljan za dobrotvorne svrhe u budućnosti punoj doživljaja, koja stoji preda mnom, već i za lične obaveze, čije ispunjavanje za mene znači dužnost i zadovoljstvo.

Treba da znaš da je za moju kći određen prihod koji će joj obezbediti sigurnu i bezbednu budućnost. Isto tako sam i za madam Doneven poslao poklon, koji će joj se, nadam se, svideti. To je jedan divan mali srebrni stari kip Device, pravi činkvečento, nije Benvenuto čelini, naravno, ali zanatlija koji se s njim može uporediti. Pronašao sam

ga u 57. ulici u Njujorku, pre nego što Ham se ukrcao na brod za Đenovu. U istoj ulici naišao sam na jednu divnu Meri Kasat, majku s detetom, naravno, kojoj se nisam mogao odupreti. Poslata ti je, Alek, i znam da će ti se svideti. Nisam zaboravio ni gospođu Malin ni Džoa, koji su prema meni bili tako dobri u Dablinu. Dobro su nagrađeni. Kanonik Dejli bio je mnogo teži zadatak. Mislio sam da mu pošaljem viski, ali znam da je dobro snabdeven tom robom, pa sam mu umesto toga poslao, uz pozdrav, fine vezene tkanine za njegov oltar.

Oh, bože, kako patim kad se setim onih srećnih dana u Kilbaraku s predukusom raja, koji sam odbacio svojom sopstvenom glupošću. Ali ja ću to popraviti u sirotinjskom kraju i smrdljivim ulicama Madrasa. Već sam od oca Haketa pozajmio knjigu hindustanskih fraza!

Ali dosta, Alek, poslaću ti kablogram kad stižem i gde se možemo naći. Možda ćeš dati krov nad glavom za jednu noć tom srećnom putniku, tvom prijatelju koji te najviše voli.

Savio sam i stavio u džep to zaneseno, osećajno, tako tipično pismo, s kablogramom koji je sledio: ZADRŽAN CEO DAN U PARIZU ZBOG INJEKCIJA PROTIV ŽUTE GROZNICE. MOLIM ČEKAJ ME NA VIKTORIJI 10 UJUTRO PETAK ZA POSLEDNJI OPROŠTAJ DESMOND. Dolazak voza je ovog puta bio opasno blizu. Sigurno se ubrzo morao pojaviti. Ustao sam i izašao iz čekaonice.

I tu mi se odjednom pogled zaustavio. U crnom sombreru natučenom na čelo, koji je pomalo ličio na sveštenečki, ali više banditski šešir, u kratkom širokom kaputu užasno stegnutom u struku kožnim pojasom širokim desetak santimetara, crnim pantalonama suženim do gležnja, mekanim kožnim cipelama, koračao je s ozbiljnim izrazom pionira iza dva nosača, koji su posrtali ispod ogromnog putnog kovčega s mesinganim okvirima. Da, to je bio Desmond, obučen za svoju novu ulogu, a igrao ju je onako kako je ona zasluživala.

Ugledao me je i odmah pošao prema meni, ispruživši obe ruke.

— Moj dragi, dragi moj Alek. Kako je divno što te opet vidim!

I kako je tužno i nesrećno što je naš sastanak ovde. Te proklete injekcije protiv žute groznice! — On pogleda svoj veliki ručni sat koji je, prošaran znacima zodijaka, ličio na kompas. — Hajde! Imamo najmanje deset minuta. — On me uvede u napuštenu čekaonicu. — Platilo sam nosačima, oni će staviti moj prtljag u vagon.

Seli smo i gledali se.

— Ti si potpuno isti, Alek. Ne izgledaš ni dan stariji od tih groznih hladnih kupanja. Kako ja izgledam?

Video sam da je to isti onaj Desmond koji je poslao ocu Bošampu rođendansku tortu, ali odgovorih:

— Vrlo mnogo promenjen u inostranca.

On me zadovoljno pogleda. — Prošao sam paklene mulce, Alek, ali sada sam nov čovek.

— Mnogo si jurio da stigneš ovamo. Je si li doručkovao?

— Uzeo sam samo chota hazri u doverskom vozu. — odgovori on sa izveštačenom ravnodušnošću. — Doručak, znaš. Uzgred, jesi li primio Meri Kasat?

— Jesam, Desmonde, mnogo ti hvala. Divna je.

— Nadam se da se gospođici Redli sviđa.

— Sviđa joj se. I mojoj ženi takođe. Veoma joj se obradovala. U poslednje vreme nije bila baš najbolje.

— Žao mi je, Alek. — Malo je raskopčao kaput, otkrivajući, na moje iznenađenje, grozan nož u koricama, čvrsto opasan uz bok

— Ti si naoružan, Desmonde.

— Razbojnici — proprmlja on lakonski. — Ima ih u madraskom kraju. Covek mora biti pripreman. Užasno je neudobno, prilično žulji, ali moram se naviknuti da ga nosim. — On zastade. — Imaš li za mene vesti iz Irske?

— Da, Desmonde. Često viđamo madam Doneven. Otkako smo se upoznali u Švajcarskoj, kad je u Londonu, dolazi da poseti moju ženu. One se jako vole. Pozvala me je vrlo ljubazno da pecam losose u Blekvoteru. Mogu ti reći da je dobro, da tvoja mala kćerčica raste pametna i lepa. A da je dragi stari kanonik još odlično.

Desmond počuta, pa reče:

— Javi im kako si me našao. — Govorio je s dramatičnim žarom: — »Pri polasku, u ratnoj opremi, odlučan i neustrašiv.«

Teško mi je bilo da prigušim smeh. To je zaista bio Desmond, koji nikad, nikad neće odrasti. Kako je bio srećan što je u Holivudu imao Frenka Haltona, a i oca Devisa. Inače, pojeli bi ga vuci. Dobro će se snaći, bez sumnje, u Indiji, ako bude imao izabrane publike da ga posmatra i hvali. Možda će neka mlada maharana osećati potrebu da se prosveti i uči. Ali prekinuh tu misao i rekoh:

— Jednog dana moraš se vratiti u Irsku.

— Da, Alek, kad budem, kao Klajv, osvojio Indiju.

Sada sam pogledao na svoj ručni sat, dosta kitnjast, ali

od garantovano čistog nikla, jednom pet šilinga.

— Ne misliš li, Desmonde ... tvoj voz?

— Ah, da. — On ustade. — Pođi sa mnom do ograde, dragi Alek.

Pokorio sam se, prateći ga dok je išao kao Kavaradosi na gubilište. I tu me pred očima zgranutih konduktera, zagrlili i poljubi u oba obraza pre nego što je otišao, muškim korakom, prema svom kupeu.

Pomislio sam da mu se malo ulagujem pa da sačekam da voz krene. Ali sam bio prilično umoran od čekanja, žena mi je bila bolesna, moj novi roman pretio je da će biti neuspeo, pa pošto sam bio izašao bez svog chota hazri, pomislih da se vratim kući.

X

Bili smo završili uobičajeni nedeljni ručak, koji smo na brzinu pripremili posle crkve: zelenu salatu sa zapečenim sirom grijerom na crnom hlebu, a posle toga voće i kafu, i sedeli smo ispred velikog prozora sunčane sobe, gledajući preko duge bašte na udaljeni Dan di Midi i jezero Lamén daleko ispod njega. Sunce je sjalo na plavom nebu, hladan povetarac povijao je lake grane drveća. I opet sam pomislio kako smo bili srećni kad smo pre pet godina našli ovo divno imanje, nisku, divno sagrađenu kuću, skoro novu, baštu već zasađenu odabranim grmovima i drvećem.

Madam Doneven je čula za nju i primamila me u Švajcarsku.

— Tako je, dete. Obećao sam da ću potkresati azaleje. Ako to ne uradim, iduće godine nećete imati cvet.

— Htela sam vam reći, gospodar, da sam to juče učinila. Ali božure treba opleviti.

— Ja sam mislio samo na azaleje, a vi ste me pretekli.

— Slušajte! Evo jedne slatke male senice u mojoj kudi j i s hranom.

— Vaša miljenica će pojesti sve trešnje, mala neotesanka. A onaj debeli kos koga mazite, gospodin Pikvik, eno ga, kopa rupe u ledini.

Odjednom se začu zvono na prednjim vratima.

— Do đavola.

— Idem — reče Nen. — Dina je slobodna danas popodne.

— Ne, nemojte. To je neki uljez koji hoće da prošeta po bašti. Nemojte odgovoriti, pa će otići.

Zvono ponovo zazvoni.

— Zvoni dapeut — rekoh. — Sada će otići.

Ali malo zatim zvono ponovo zazvoni, glasno i dugo.

— Sada se moramo odazvati — reče Nen i ustajući požuri prema vratima. Skoro odmah poče razgovor koji nisam jasno mogao čuti, Onda se Nen vrati, uznemirena i nesigurna.

— Gospodaru, — reče ona tihim glasom — napolju je neki čudan mali čovek, obučen u crno, s velikom čekinjastom sedom bradom. Želi da vas vidi. Mislim da je sveštenik.

Zove se otac Kiver.

— Kiver? — Onda skočih sa stolice i uputih se prema t vratima.

— Nije li možda Siber?

I bio je! Svuda bih ga prepoznao, ne samo po Desmondovom opisu, već po fotografiji koja je uvek potvrđivala njegove divne zabavne molbe za novac.

— Izvolite uđite, oče — rekoh pružajući mu ruku. — Kakvo divno iznenađenje.

— Hoću, ući ću — Osmehivao se. — Ali ne brinite, ne mogu dugo ostati. Bio sam u Kelnu u poseti bratu, ali se nisam mogao vratiti a da ne prekinem putovanje kako bih vas potražio.

— Jednostavno morate ostati kod nas.

— Ne, ne, doktore, ne mogu. Moj, avion polazi iz Đenove u pola sedam.

— Pa dopustite mi onda da vas ponudim ručkom.

— Ne, doktore. Jeo sam vrlo dobro na putu iz Kelna. Ali ako mi ponudite solju tople kafe, neću odbiti.

Nen odmah nali solju iz termos boce. Dok ju je prihvatao, on se osmehnu.

— Gospođica Redli, zar ne? Pričao mi je o vama Desmond. Vi ga ne volite.

— Ne njega. Samo ne volim njegovo klanjanje, klecanje i ljubljenje ruku.

— Od toga ga nikad nećete osloboditi. — Mali čovek se nasrne ja. — Odavno niste od njega ništa čuli?

— Ne. Odavno. I gorimo od želje da čujemo novosti.

— Pa, dobićete ih. Ali prvo, da čujemo vaše novosti. Oboje ste dobro?

— Zar ne izgleda da smo u sasvim dobroj formi?

— Izgleda, izgleda. A vaša jadna žena?

— I ona je dobro, fizički. Ali... sve ostalo je izgubljeno. Sada više ne poznaje ni mene ni decu. No srećna je i, pošto ne srne da bude kod kuće, uveravamo vas da je dobro paze dve specijalne bolničarke i njen lekar na lepom seoskom imanju... najboljoj klinici koja postoji za osobu u njenom stanju.

— Oh bože, oh bože! Kakva šteta! — On uzdahnu, dodavši: — I kako je to strašan trošak za vas?

To je bilo pitanje koje nije zahtevalo odgovor. Ali to je bio glavni razlog zašto sam živeo u Švajcarskoj.

Nastade ćutanje dok nasje naš posetilac posmatrao mudrim ljubaznim očima.

— A vas dvoje dragih ljudi, sada ste ovde potpuno sami... Naravno, bili ste u crkvi, jutros...?

— Naravno, oče. U Veselju. Naše crkve su udaljene jedna od druge sto metara ... moja je Sv. Tereza, a Nenina mala engleska crkva Svih svetih.

— Dobro — reče on. — Znači, još održavate veru. Tvrđava se nije srušila.

— Pa, oče, grudobrani su oštećeni nekim napadima, ali su teške rešetke na spuštanje na vratima ostale neprobojne. Kad provedemo dug i božanski dan zajedno, a uveče moramo svako u svoju sobu, ja se malo izmotavam i ohrabrujem Nen onim užasnim stihom iz Tostijevo^g Zbogom:

»Zbogom poslednji i tužni trenu, čas rastanka je no.«

On se osmehnu. — Da, teško je, ali to je za vas bolje. I više ćete se voleti. Osim toga, imate toliko stvari za koje treba da ste zahvalni, tu divnu baštu i kuću. I takav mir: **domus parva, magna quies**— On se s razumevanjem osvrnu po sobi, pa uzviknu: — Ali gde su vaše slike? Desmond tako često priča o vašim divnim impresionistima. Ne vidim ih.

• **domus parva, magna quies (lat.) = mali dom, veliki mir — nap. prev.**

— Odnela ih je Švajcarska policija.

— Zaboga miloga! — Sedeo je uplašen. — Zbog dugova?

— Ne! U poslednje vreme bilo je toliko krađe skupoce-nih slika da sam, pošto često odlazimo u posetu ženi, bio prisiljen, skoro prinuđen da ih odnesem na sigurno mesto. I sada su u sefovima banke Credit Suisse, gde ih možemo posetiti i gledati kad god želimo.

— Da, — reče otac Siber i posle kraćeg razmišljanja dodade: — Nesumnjivo mudar oprez. Ali kako je to teška optužba današnjeg sveta. Ne smem reći Desmondu. On je ponosan na slike koje vam je dao.

— Ne, molim vas nemojte reći, oče. I svakako mu nemojte reći da je Meri Kasat koju mi je poslao kopija.

— Šta. Falsifikat?

— Vešta kopija. Neprijavljena, i bez ikakve oznake porekla.

— Ne, ne smem mu reći. Ili bi vam u naknadu poslao odmah nešto strašno skupoceno.

Oboje ga pogledasmo iznenadno.

— Šalite se, oče?

On odmahnu glavom, onda se osmehnu pa reče:

— Vidim da gorite od želje da čujete novosti o Desmondu. Pa, da vam pričam. Slušajte dakle ono što će možda biti veliko finale njegovog promenljivog života punog doživljaja. — On zastade pa nastavi:

— Kad je Desmond došao k meni, bio je nestrpljiv, vatren, prepun odluke da se dokaže u svemu, ukratko da se iskupi. Oprezno smo ga nagovorili da se razoruža — uverili smo ga da mu taj nož neće biti potreban, osim u kuhinji, gde je stvarno i postao odličan nož za sečenje šunke. Onda smo ga predstavili njegovom razredu. Odmah je zavoleo dečake, a bilo je očigledno da su i oni spremni da njega zavole. No za njega je bilo obeshrabrujuće kad je otkrio da ni izdaleka nisu bili spremni, kao što se on nadao, za učenje grčkog i latinskog. Umesto toga, najpre ih morao naučiti da pišu i čitaju. Desmond je doživeo drugi šok zbog naše dovoljne ali, priznajem, jednostavne hrane, koja se uglavnom sastoji od dve vrste prosa: ragi i varagu. Dobre namirnice ali ne proizvodne da zadovolje prefinjen ukus. — Tu otac Siber prekinu priču da bi se malo nasmejao. — Bilo je veselo posmatrati Desmondovo lice kad smo mu ponudili te zdele. Ali odlučno ih je pojeo, jer je ta odluka bila okrepljena činjenicom da su ga slobodnom subotom, za ručak, viđali kako odlazi prema hotelu »Korecijal«.

— Dakle, kako već možete zamisliti, Desmond se nije zadovoljio time da ostane pri sricanju reči »M-a-č-k-a« i računu »dva i dva su četiri«. Šta da radi? Počeo je, naravno, da uči dečake da pevaju! I kako su oni to voleli! Ubrzo su već pevali umilne crkvene pesme i dečje stihove. Je li to bilo dovoljno? Ni najmanje. Odabravši osmoricu dečaka s najboljim glasovima, zadržavao ih je posle škole i učeći ih u crkvi ili praznom razredu, počeo stvarati mali hor. I da li je uspeo? Na našem tromesečnom sastanku u velikoj dvorani predstavio nam je taj svoj hor. Bio je to, uveravam vas, veliki, ogroman uspeh. Nek' mi je blagoslovena duša. Pevali su njegove dve omiljene pesme, »Cesto u tihoj noći« i »Prolazeći mimo«, a mi smo klicali da je sve odjekivalo. Čak sam i ja bio dirnut, duboko dirnut, tim čistim, divnim glasovima koji su se dizali u savršenoj harmoniji.

Otac Siber zastade. Nas dvoje smo napeto slušali, svesni da još što šta dolazi.

— Nastavite, nastavite — uzviknu Nen. — Još kafe? Još je topla. Napunila mu je još jednu šolju, koju je on zahvalno primio.

— Da — nastavi otac Siber. — Kao što ste mogli pogoditi, sada više ništa nije moglo sprečiti Desmonda. Madras je velik grad, ali vesti se brzo šire. Desmondov hor se proćuo i uskoro je došao poziv da hor peva na dobrotvornom koncertu koji

je trebalo da se održi u državnoj umetničkoj školi. Desmond je prihvatio s mojim odobrenjem. Pa, očigledno, dečaci nisu mogli ići u svom sirotinjskom odelu. Tako da se Desmond bacio na posao, poručivao ... nikad ne biste pogodili šta — osam malih skrletnih mantija i osam crvenih šešira. Sada se njegov hor zvao »Mali kardinali«.

U tome se odmah lepo videla Desmondova podsvesna čežnja. Jedva smo mogli sačekati da otac Siber ispije kafu.

— Pa, neću vas gnjaviti s uspehom Malih kardinala. Najpre smo odlučili da moramo prihvatiti samo nekoliko poziva koji su apsolutno bez zamerke i odabrani. U Madrasu, trećem gradu u Indiji, gde postoji neizrecivo siromaštvo, postoji i neizrecivo bogatstvo, koje se uglavnom manifestuje velikim kućama i imanjima grupisanim u aristokratskom delu Adajara. Mnogi od tih bogataša su hrišćani, i često, kad se priređivao neki društveni ručak ili vrtna zabava, Mali kardinali su traženi da zabavljaju goste. Odlazili su, pa i Desmond, njihov učitelj. Promašeni kardinal išao je s njima ne samo da im diriguje, već i da pazi da ih ne pokvare slatkišima i maženjem. Prirodno, ostajao je na ručku i smatrali su da je, u stvari, čak umilniji od malih dečaka. On zastade, razmišljajući i pomalo se osmehujući.

— Oh, prestanite nas izazivati, oče — rekoh preklinjući. — Vi to namerno radite.

Osmehujući se i dalje, on nastavi.

— Jedna od adajarskih domaćica, koja je ispoljavala najveće najupornije interesovanje za »Male kardinale« bila je jedna angloindijska gospa, gospođa Lujza Pernambur, hrišćanka, no prava radžinica, udovica jednog mlađeg sudije Visokog suda Madrasa, naslednica ogromnog bogatstva svog oca, čije su pamučne fabrike sa stotinu razboja godinama cvetale u Kalikatu. Lujza Pernambur, posednica još mnogih stvari, osim božanstvenog imanja i kuće u Puni, kuda se povlačila za vreme vrelih madaraskih leta, bila je u to vreme trideset pet godina stara, lenja za divljenje, u stasu pomalo možda sklona prijatnoj gojaznosti i, što se često viđa kod angloindijskih žena, imala je meku i glatku kožu i crne čežnjive oči. Bila je neobično privlačna. Ali, kako su mnogi potencijalni prosci otkrili, te sanjive oči su takođe umele biti krute. Gospođa Pernambur je znala svoju vrednost, i zbog toga se nije mogla jeftino kupiti.

Kakvo je to bilo iznenađenje onda, ikako pohvalno što se ta kruta, izvanredno bogata i lepa žena, tako nežno prihvatila hor malih dečaka. Toliko, zaista, da kad, »Malim kardinalima« nije bilo dopušteno da dođu, na ručak, bio pozivan njihov učitelj, čak i na večeru odličan odličan obed posluživan na baštenskoj terasi ispod ogromnog i sjanog meseca.

Otac Siber odjednom zastade i pogleda na sat

— Zaboga! Skoro pola četiri. Kola će doći po mene, u stvari čini mi se da ih čujem na vašem putu. Više vit ne mogu zadirkivati. Tu nema nikakve sumnje. Mada još nijedna reč nije bila izgovorena, Lujza se duboko, strasno, za ljubila.

Jedne subote popodne, kad sam bio u Adajaru u posoli jednom od naših zaštitnika, pomislio sam da svratim gospođi Pernambur. Znao sam da je Desmond pozvan tamo na čaj i pošto mi je bilo vrućina i bio sam žedan, nadao sam se da ću i za sebe dobiti jednu šolju čaja da se osvežim.

Bilo je možda pola četiri, pravi madraski vreo dan, sasvim različit od stalnih kiša i teških poplava koje na sevcru uništavaju Bihar. Pošto sam poznavao kuću, gde sam bio skoro ga[^]wa_{grai}«i Jišao sam na vrata terase i kroz predvorje došao u veliki salon. Tu sam se zaustavio, neprimećen, u senci vrata.

Na velikom niskom divanu, ispod punke, koji je ritmički ljuljao jedan kućni momak, sedeli su jedno pored drugog, Desmond i njegova domaćica, ona u divnoj plavoj kućnoj haljini od finog voala.

Moram priznati da je Desmond sedeo na sasvim suprotnom kraju divana, dok mu se gospođa, kao pod nekom silom gravitacije, sasvim primakla i milo ga gledala u oči. Odjednom, tiho, prošaputala mu je nekoliko reči u uvo. On je odgovorio učtivim osmehom koji je, međutim, jedva prikrio umorno raspoloženje, čak bi se moglo reći dosadu, na šta je ona pružila ruku i pritisnula prekidač.

Znao sam šta dolazi, pošto su nedavno jedne ogromne električne orgulje bile dovezene iz Njujorka i sa Desmondovim trakama, postavljene u nišu ispred salona. I posle mnoge buke počelo je:

»Ti sreća si srca mog«

A gde si ti čeznem da sam ja...«

Dok se taj neuporedivi mladi glas dizao, ona mu se još više približila. I ako sam ikad u očima jedne žene video

brak, video sam gu tu, toga trenutka — dobro sam poznavao Lujzu i kod nje nikad ništa dugo ne bi došlo u obzir.

Tako sam se okrenuo i na prstima otišao od kuda sam došao, a onda napravio krug do glavnog ulaza, gde sam ostavio učtivu poruku kod baltera.

Kad je otac Siber završio, gledali smo ga ćuteći, delimično zapanjeni njegovom pričom.

— Pa, — rekoh najzad — verujem da će se Desmond meko spustiti. Nadam se da će biti srećan.

— Ćekajte! Ćekajte! — uzviknu otac Siber. — Ne žurite. Te večeri, kad se Desmond vratio, prilićno ranije nego obićno, otišao je pravo u svoj razred. Tu su se bili sakupili njegovi mali ućenici da ga saćekaju. Ćim je ušao, bio je pozdravljen pesmom koju su meću sobom ispevali; dećjom pesmom ljubavi i pohvale, ali koja je, pevana tim slađanim malim glasovima, zaista bila dirljiva.

Desmond je imao vlažne oći kad je izašao iz razreda, i primetio sam da je ušao u kapelu. Onda sam znao da će doći k meni i stvarno, posle pola sata, zakucao je na vrata moje radne sobe.

— Uđite, Desmonde.

Ušao je i odmah kleknuo pred moje noge.

»Oće, imam nešto da vam kažem.«

»Ustanite, magarće, i sedite u tu stolicu.«

Kad je, oklevajući, poslušao, nastavio sam: »I nije potrebno da mi kažete. Već znam, i samo sebe morate kriviti. >| Svojim ljubljenjem ruke i klecanjem i dugim pogledima iz tih vaših krupnih plavih divnih oćiju naterali ste jadnicu da pomisli da ste beznadežno zaljubljeni u nju, a suviše stidljivi, suviše skromni da se izjasnite. I tako, zastao sam,»ona je to uradila umesto vas. Imam li pravo?«

»Da, oće«, rekao je nesrećno. »Želi me odvesti u Punu na venćanje bez buke.«

»Želite li ići?«

Žalosno je odmahnuo glavom.

»Ne želim završiti svoj bedni život u njenom budoaru.

Osim toga«, promrmljala je ta jadna budala, »ne podnosim njen miris.«

Nen i ja smo osetili neodoljiv podstrek da se nasmejemo, ali nas pogled oca Sibera uzdrža.

Desmond je bio izvan sebe. Zato sam mu veoma odlučno rekao da ako želi izbeći dalju nepriliku, odmah mora napustiti Madras. Traže pomoć u Bihar, gde su poplavljeni prouzrokovale užasnu pustoš a reka se izlila preko obalu i zbrisula celo jedno selo. Rekao sam da se spakuje i ide i uzme madrac, jer će to biti jedno sporo, dugačko putovanje uz obalu do Kalkute.

»Ne želim ostaviti moje male dečake, i vas, oče.«

»Onda vas vas gospođa nikad neće ostaviti na miru.«

Posle jednog dugog trenutka ustao je, tiho pošao u svoju sobu, spakovao torbu i poslušno skinuo madrac. U pola jedanaest te noći ispratio sam ga na severni poštanski voz na stanici Madras.

Cutanje je sledilo posle te duge i za nas veoma Interesantne priče.

— Da li je otišao u Bihar? — zapita Nen.

— Jeste, i po izveštajima koji sad stižu telefonom, ponaša se tamo s izuzetnom hrabrošću i snalažljivošću.

— A gospođa Pernambur? — zapita ponovo Nen.

— Smatrao sam da je pogodno da dođem u dugo odlaganu posetu bratu — reče blago otac Siber. — Kad se vratim, ona će biti u Puni, pa ću to divno mesto poslati svoje dugo, prijatno, laskavo pismo s objašnjenjem.

Napolju su kola prilično dugo trubila. Otac Siber ustade.

— Želeo bih da ostanem duže. Ali moram ići. Milo mi je što sam vas oboje našao dobro i srećno. I to ću reći Desmondu.

Dok smo ga pratili do vrata, on uze Nen za ruku i, osmehujući se, nešto joj prošaputa u uvo. Onda smo se rukovali, i on uskoči u taksi i nestade.

— Kako fini, divan mali čovek — reče Nun. — Savršeno mило stvorenje.

— Zaista — složih se toplo. — Moram mu poslati jedan pristojan ček. Ali, gospode, taj Desmond! Nenadmašan! Uzgred, šta vam je otac Siber prošaputao u uvo?

Ona spusti pogled i prošaputa:

— »Dobra budi, slatka devojko, i oboje ćete i dalje biti srećni.«

Contents

A.J. Cronin LUTALICA	2
Naslov originala	2
A.J.Cronin THE MINSTREL BOY	2
PRVI DEO.....	3
I	3
II	8
III	12
IV	19
V	26
DRUGI DEO	34
I	34
II	43
III	50
IV	56
V	60
VI	66
TREĆI DEO	77
I	77
II	85
III	88
IV	91
V	96
VI	103
VII	107
VIII	111
IX	116
X	119
XI	125
XII	128
XIII	134
XIV	138
XV	142

XVI.....	147
XVII.....	150
XVIII.....	156
ČETVRTI DEO	161
I	161
II	165
III	171
IV	173
V	180
VI	184
VII.....	189
VIII	192
IX.....	196
PETI DEO	203
I	203
II	209
III	217
IV	225
V	229
VI	237
VII.....	248
VIII	252
IX.....	260
X.....	265